

รายงานวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย
The Community's Potential Development in Promoting Special
Economic Zone's Development in Nong Khai Province's Border

โดย

พระมหาสมเด็จ อัสสาร, ผศ.ดร.

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พ.ศ. ๒๕๖๓

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCURS 800763032

รายงานวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย
The Community's Potential Development in Promoting Special
Economic Zone's Development in Nong Khai Province's Border

โดย

พระมหาสมเด็จจ อุตสาร, ผศ.ดร.
ดร.สมพงษ์ เกษานุช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
พ.ศ. ๒๕๖๓

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
MCURS 800763032
(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Progress Report

The Community's Potential Development in Promoting Special
Economic Zone's Development in Nong Khai Province's Border

By

Asst.Prof.Dr. Phramaha Somdet Attasan
Dr.Sompong Kesanuch

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus
B.E. 2563

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCURS 800763032

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อเรื่อง: การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

ผู้วิจัย: พระมหาสมเด็จ อุตสาร, ผศ.ดร.
ดร.สมพงษ์ เกษานุช

ส่วนงาน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ปีงบประมาณ: 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพศักยภาพทั่วไปและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ๒) ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ๓) ศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย และ ๔) ศึกษาโมเดลการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย แบ่งการศึกษาออกเป็น ๓ ระยะ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้แทนชุมชน จำนวน ๔๘๓ คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๒ คน และผู้ทรงคุณวุฒิร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๒ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และประเด็นการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Description Method) ได้แก่ ค่าการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics Analysis) ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 70.27) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ๒ ด้าน คือ ด้านโครงสร้างชุมชนและผู้นำในชุมชน และด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก ๒ ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจและกลุ่มอาชีพในชุมชน และด้านโครงสร้างพื้นฐาน อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๑ ด้าน คือ ด้านประเพณีวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยว และอยู่ในระดับต่ำ จำนวน ๑ ด้าน คือ ด้านสังคมและองค์กรทางสังคม โดยประชาชนในพื้นที่มีความต้องการในการพัฒนา

ศักยภาพของชุมชนเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$)

๒. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพชุมชน จำนวน ๖ ปัจจัย ได้แก่ การรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ การบริหารจัดการภายในชุมชน ทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน และทักษะอาชีพของคนในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๓. การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย พบว่า ชุมชนมีศักยภาพด้านทักษะอาชีพในชุมชนรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อยู่ในระดับมาก มีศักยภาพด้านการเตรียมความพร้อมของชุมชนรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อยู่ในระดับปานกลาง และมีศักยภาพด้านกิจการ/ผลิตภัณฑ์ชุมชนรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อยู่ในระดับต่ำ โดยชุมชนมีศักยภาพรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายตามปัจจัยการวิเคราะห์ทั้ง ๖ ด้าน

๔. โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย จำนวน ๖ โมเดล ประกอบด้วย ๑) โมเดลการพัฒนาด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน จำนวน ๖ แนวทางพัฒนา ๒) โมเดลการพัฒนาด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน จำนวน ๗ แนวทางพัฒนา ๓) โมเดลการพัฒนาด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน มีจำนวน ๕ แนวทางพัฒนา ๔) โมเดลการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน จำนวน ๔ แนวทางพัฒนา ๕) โมเดลการพัฒนาด้านการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ จำนวน ๖ แนวทางพัฒนา และ ๖) โมเดลการพัฒนาด้านการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร จำนวน ๗ แนวทางพัฒนา

คำสำคัญ: การพัฒนา, ศักยภาพชุมชน, เขตเศรษฐกิจพิเศษ

Research Title: The Community's Potential Development in Promoting Special Economic Zone's Development in Nong Khai Province's Border

Researcher: Asst.Prof.Dr. Phramaha Somdet Attasan
Dr.Sompong Kesanuch

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus

Fiscal year: 2563/2020

Abstract

The objectives of this research are to 1) study the general potential conditions and needs for community potential development in the special economic zone in Nong Khai province; 2) to analyze the factors influencing the development of community potential in promoting the development of the special economic zone in the Thai border area, Nong Khai province 3) to analyze the potential of the community that can promote the development of special economic zones in the Thai border area, Nong Khai province and 4) to study community development models to promote the development of special economic zones in Thai border area, Nong Khai province. The study was divided into 3 phases by using Mixed Methods Research comprising both qualitative research and quantitative research methods. (Quantitative Research) The sample group consisted of 483 representatives of the community, 12 key informants and 12 experts participating in the Focus Group Discussion. The research instruments were questionnaires, interviews, and group discussion. The data were analyzed by using descriptive statistics namely Frequency Distribution, Percentage, Mean and Standard Deviation including Inferential Statistics Analysis comprising Pearson, Correlation Coefficient and Multiple Linear Regression Analysis.

The research result showed that

1. General potential of the community in the special economic zone, Nong Khai province were overall at the highest level in two aspects: community structure and community leaders. The management aspect was at a high level in two areas, namely the economy and the occupational groups in the community. The infrastructure aspect was at the medium level in the area of the traditions, culture and tourist attractions. The aspect at a low level was the area of social and social organization. The people in the area have a need to develop the capacity of the community to support the special economic zone in Nong Khai Province was overall at a high level ($\bar{X}=3.96$)

2. Factors Influencing community potential development in promoting the development of special economic zones in Thai Border area, Nong Khai province found that 6 factors influencing the potential of the community were policy awareness and access to information, Infrastructure in the community, Support from government agencies, Management within the community, Economic resources in the community and Professional skills of people in the community with statistical significance at the 0.1 level.

3. An analysis of community potential that can promote the development of special economic zones in Thai border area, Nong Khai province found that the community has the potential of professional skills in the community to support the development of the special economic zone at high level, has the potential to prepare the community to support the development of special economic zones at moderate level and has the potential for community businesses / products to support the development of special economic zones at low level. The community has the potential to support the development of the special economic zone in Nong Khai province according to 6 all analytical factors.

4. 6 community potential development models to promote the development of special economic zones in Thai border area, Nong Khai province, consisting of 1) 6 model of management in the community development ; 2) 7 models of economic resource development in the community; 3) 5 models of occupational skills development of people in the community; 4) 4 models of

infrastructure development in the community; 5) 6 models of support from six government organizations development, and 6) 7 models of policy awareness and access to information development.

Keywords: Development, Community potential, Special economic zone.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดีเนื่องจากได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจากพระศรีญาณวงศ์ รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย ที่ให้คำแนะนำ และให้คำปรึกษาอันเป็นประโยชน์ในการดำเนินการจัดทำวิจัย และขอบคุณคณะผู้วิจัยทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยจนบรรลุตามวัตถุประสงค์

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูล นับเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย

ประโยชน์อันใดที่เกิดจากงานวิจัยเล่มนี้เป็นผลมาจากความกรุณาของทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือต่อคณะผู้ทำวิจัย จึงขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

กันยายน ๒๕๖๓

สารบัญ

หัวเรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภาพ	ฐ
 บทที่ ๑ บทนำ	 ๑
๑.๑ ที่มาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบขอบการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะ	๕
๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๘
 บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรม.....	 ๑๐
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	๑๐
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพชุมชน	๑๗
๒.๒.๑ ความหมายและความเป็นมาของแนวคิด	๑๗
๒.๒.๒ หลักการพัฒนาศักยภาพชุมชน	๒๐
๒.๒.๓ แนวคิดการประเมินศักยภาพชุมชน	๒๐
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	๒๓
๒.๓.๑ แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน	๒๓
๒.๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	๓๕
๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาที่ยั่งยืน	๕๒
๒.๔.๑ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน	๕๒
๒.๔.๒ แนวคิดกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน	๕๗
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ	๕๘
๒.๕.๑ การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย	๕๘
๒.๕.๒ การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย	๗๔

หัวเรื่อง	หน้า
๒.๖ ข้อมูลพื้นฐานพื้นที่วิจัย	๗๗
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘๒
๒.๗.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพชุมชน	๘๒
๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ	๘๗
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการวิจัย	๙๑
๓.๑ การวิจัยระยะที่ ๑ เพื่อศึกษาศักยภาพทั่วไป ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย	๙๑
๓.๑.๑ รูปแบบการวิจัย	๙๑
๓.๑.๒ พื้นที่เป้าหมายการวิจัย	๙๑
๓.๑.๓ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	๙๒
๓.๑.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	๙๓
๓.๑.๕ การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือวัดที่ใช้ในการวิจัย	๙๕
๓.๑.๖ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๙๗
๓.๑.๗ การวิเคราะห์ข้อมูล	๙๗
๓.๒ การวิจัยระยะที่ ๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย	๙๙
๓.๒.๑ รูปแบบการวิจัย	๙๙
๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่างเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา	๙๙
๓.๒.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๐๐
๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๐๐
๓.๓ การวิจัยระยะที่ ๓ เพื่อศึกษาโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย	๑๐๑
๓.๓.๑ ขั้นตอนที่ ๑ การพัฒนา “โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย	๑๐๑
๓.๓.๑.๑ รูปแบบการวิจัย	๑๐๑
๓.๓.๑.๒ แหล่งข้อมูล	๑๐๑
๓.๓.๑.๓ กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย	๑๐๑
๓.๓.๑.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๐๒
๓.๓.๑.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๐๒

หัวเรื่อง	หน้า
๓.๓.๒ ขั้นตอนที่ ๒ การวิพากษ์และยืนยันโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย	๑๐๒
๓.๓.๒.๑ รูปแบบการวิจัย	๑๐๒
๓.๓.๒.๒ แหล่งข้อมูล	๑๐๒
๓.๓.๒.๓ กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย	๑๐๓
๓.๓.๒.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๐๓
๓.๓.๒.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๐๓
๓.๔ สรุปกระบวนการวิจัย	๑๐๔
บทที่ ๔ ผลการวิจัย.....	๑๐๕
๔.๑ ผลการวิจัยระยะที่ ๑ เพื่อศึกษาสภาพศักยภาพทั่วไป ความต้องการ ในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา ศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย	๑๐๕
๔.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๐๗
๔.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย	๑๑๐
๔.๑.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนา เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย	๑๑๖
๔.๑.๔ ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน รองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย	๑๒๐
๔.๑.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการ พัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย	๑๒๒
๔.๑.๖ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชน ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย	๑๓๐
๔.๒ ผลการวิจัยระยะที่ ๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริม การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย	๑๓๒

หัวเรื่อง	หน้า
๔.๓ ผลการวิจัยระยะที่ ๓ เพื่อพัฒนาโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย	๑๔๓
๔.๓.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเพื่อสร้างโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย	๑๔๓
๔.๓.๒ ผลการวิพากษ์และยืนยันโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ..	๑๕๐
๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย	๑๕๗
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๑๖๑
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๖๑
๕.๒ อภิปรายผล	๑๖๙
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๑๗๓
บรรณานุกรม	๑๗๕
ภาคผนวก	๑๘๐
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเครื่องมือการวิจัย	๑๘๑
ภาคผนวก ข หนังสือประสานงาน	๑๙๙
ภาคผนวก ค ภาพกิจกรรมการเก็บข้อมูลวิจัย	๒๑๑

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑ แสดงขอบเขตพื้นที่ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนระยะแรก.....	๖๗
๒.๒ แสดงขอบเขตพื้นที่ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนระยะที่ ๒.....	๖๘
๒.๓ แสดงสิทธิประโยชน์สำหรับผู้ประกอบการในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน	๗๑
๒.๔ แสดงกลุ่มกิจการเป้าหมายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ	๗๓
๒.๕ แสดงการปกครองส่วนท้องถิ่นจำแนกตามประเภท อปท.	๘๐
๒.๖ แสดงจำนวนประชากรจังหวัดหนองคาย.....	๘๐
๓.๑ แสดงจำนวนชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย จำแนกตามตำบล	๙๒
๓.๒ แสดงชุมชนกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำแนกตามตำบล.....	๙๓
๔.๑ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง/หน้าที่ในชุมชน	๑๐๘
๔.๒ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ด้านโครงสร้างชุมชน/ผู้นำในชุมชน.....	๑๑๐
๔.๓ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารจัดการ.....	๑๑๑
๔.๔ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ด้านสังคม/องค์กรทางสังคม	๑๑๒
๔.๕ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ด้านประเพณีวัฒนธรรม/แหล่งท่องเที่ยว	๑๑๒
๔.๖ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ด้านเศรษฐกิจ/กลุ่มอาชีพในชุมชน	๑๑๓
๔.๗ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	๑๑๕
๔.๘ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ด้านกิจการ/ผลิตภัณฑ์ชุมชน	๑๑๖
๔.๙ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ด้านทักษะอาชีพในชุมชน	๑๑๙
๔.๑๐ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ด้านการเตรียมความพร้อมของชุมชน	๑๑๙

ตารางที่	หน้า
๔.๑๑ แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยรวมและรายข้อ	๑๒๑
๔.๑๒ แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย โดยรวมและรายด้าน	๑๒๒
๔.๑๓ แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคายด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน	๑๒๓
๔.๑๔ แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคายด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน	๑๒๔
๔.๑๕ แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคายด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน	๑๒๕
๔.๑๖ แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคายด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน	๑๒๖
๔.๑๗ แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคายด้านสภาพทางสังคมในชุมชน	๑๒๗
๔.๑๘ แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคายด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ	๑๒๘
๔.๑๙ แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคายด้านการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร	๑๒๙
๔.๒๐ แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย .	๑๓๐
๔.๒๑ แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ	๑๓๑
๔.๒๒ แสดงการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคายด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน	๑๓๕

ตารางที่	หน้า
๔.๒๓ แสดงการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน ที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน	๑๓๖
๔.๒๔ แสดงการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน ที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน	๑๓๗
๔.๒๕ แสดงการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน ที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน	๑๓๘
๔.๒๖ แสดงการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน ที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ	๑๓๙
๔.๒๗ แสดงการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน ที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร	๑๔๐
๔.๒๘ แสดงผลการวิพากษ์และยืนยันโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนา เขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย	๑๔๐

สารบัญแผนภาพ

ภาพที่	หน้า
๑.๑ แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย	๘
๒.๑ แสดงกระบวนการ AIC	๑๖
๒.๒ แสดงกระบวนการพัฒนาชุมชนซึ่งสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตใจ	๓๖
๒.๓ แสดงกระบวนการพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลกัน	๓๗
๒.๔ แสดงกระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนาชุมชน	๔๗
๒.๕ แสดงวัฏจักรแห่งความยากจน	๕๒
๒.๖ แสดงกรอบแนวคิดในการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน	๖๑
๒.๗ แสดงโครงสร้างคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ	๖๓
๒.๘ แสดงขั้นตอนการพิจารณากิจการเป้าหมาย	๗๒
๒.๙ แสดงกิจการเป้าหมายสำหรับลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ	๗๓
๓.๑ แสดงกระบวนการดำเนินการวิจัย	๑๐๔
๔.๑ แสดงโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน	๑๔๔
๔.๒ แสดงโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน	๑๔๕
๔.๓ แสดงโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน	๑๔๖
๔.๔ แสดงโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน	๑๔๗
๔.๕ แสดงโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ	๑๔๘
๔.๖ แสดงโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการรับรู้นโยบาย และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร	๑๔๙
๔.๗ แสดงโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย แบบองค์รวม	๑๕๘
๕.๑ โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย	๑๖๘

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การแข่งขันทางเศรษฐกิจในเวทีโลกช่วยกระตุ้นให้กลุ่มอาเซียนต้องเร่งกระชับความร่วมมือให้เหนียวแน่นยิ่งขึ้น และผู้นำอาเซียนออกแถลงการณ์ Bali Accord II ณ เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย เพื่อประกาศจัดตั้ง “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” (ASEAN Economic Community : AEC) ในปี ๒๕๖๓ (ค.ศ.๒๐๒๐) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียนที่ได้ดำเนินการอยู่แล้วให้ลึกและกว้างขึ้น ซึ่งจะดำเนินการไปพร้อม ๆ กับเป้าหมายอีก ๒ ด้าน ได้แก่ การเป็นประชาคมแห่งความมั่นคง (ASEAN Security Community : ASC) และประชาคมทางสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Cultural Community : ASCC) เพื่อมุ่งหวังให้อาเซียนเป็นประชาคมเดียวกันอย่างสมบูรณ์แบบทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ “วิสัยทัศน์ของอาเซียนปี ค.ศ. ๒๐๒๐” (ASEAN Vision ๒๐๒๐) ที่ผู้นำอาเซียนได้ประกาศเจตนารมณ์ร่วมกันในการผลักดันให้อาเซียนเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง (Partnership in Dynamic Development) ภายในปี ค.ศ. ๒๐๒๐ โดยประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) เป็นเป้าหมายการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่จะทำให้อาเซียนมีตลาดและฐานการผลิตร่วมกัน ด้วยการเปิดเสรีทั้งการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานที่มีทักษะ รวมทั้งมีการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีขึ้น นับว่าเป็นรูปแบบของการรวมกลุ่มเศรษฐกิจทางภูมิภาค (Regional Economic Integration) ที่ก้าวหน้ามากที่สุด ในภูมิภาคเอเชีย และถือว่าอาเซียนได้ดำเนินการจัดเป็นกลุ่มความร่วมมือของประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เก่าแก่กลุ่มหนึ่งในเอเชีย สามารถสร้างพลังเพื่อคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งภายในภูมิภาคและนำความสงบร่มเย็นมาสู่ดินแดนเอเชียอาคเนย์ ให้มีความเจริญรุ่งเรืองทัดเทียมภูมิภาคอื่น ๆ^๑

ขณะที่ประเทศไทยได้ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศภายใต้แนวนโยบายการพัฒนาประเทศโดยมีแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เป็นแผนหลัก และมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นตัวขับเคลื่อนประเทศไปสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ส่งผลให้รัฐบาลได้กำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศในหลายมิติ หนึ่งในนั้นคือการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ซึ่งถือเป็นแผนงานที่สำคัญของประเทศในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อกระจายความเจริญ

^๑ สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. รายงานการศึกษาโอกาสและผลกระทบของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อกระทรวงมหาดไทย. (กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๘), หน้า ๒-๓.

สู่ภูมิภาค สร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่ประชาชน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและพื้นที่ชายแดนโดยใช้ประโยชน์จากโอกาสของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน^๒

เขตเศรษฐกิจพิเศษประเทศไทยเป็นพื้นที่ซึ่งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) กำหนดให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งรัฐจะสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน สิทธิประโยชน์การลงทุน การบริหารแรงงานต่างด้าวแบบไป-กลับ การให้บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ และการบริการอื่นที่จำเป็น^๓ กนพ. ได้กำหนดแผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญให้เกิดการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคโดยใช้โอกาสจากอาเซียน ลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่บริเวณชายแดน รวมทั้งเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน^๔ โดยช่วงแรกของการดำเนินงานเป็นการเตรียมความพร้อมในพื้นที่และกำหนดรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมมีภาครัฐเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้เป็นไปตามเป้าหมายและอำนวยความสะดวกการลงทุนของภาคเอกชนในพื้นที่ชายแดนทั้ง ๑๐ แห่ง เปิดโอกาสให้จังหวัดเป็นผู้จัดทำข้อเสนอการพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ซึ่งครอบคลุมขอบเขตพื้นที่ที่จะพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษทั้ง ๑๐ จังหวัดได้แก่ ๑) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษกาญจนบุรี ๒) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย ๓) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ๔) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตราด ๕) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนครพนม ๖) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนราธิวาส ๗) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ๘) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ๙) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว และ ๑๐) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญให้เกิดการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคโดยใช้โอกาสจากอาเซียน ลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่บริเวณชายแดน รวมทั้งเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน^๕

จังหวัดหนองคายเป็นหนึ่งในจังหวัดที่ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เนื่องจากมีตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่มีความได้เปรียบ มีศักยภาพและความพร้อม เพราะมีพื้นที่ติดกับนครหลวงเวียงจันทน์ เมืองหลวงของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ซึ่งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ได้กำหนดให้

^๒ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน**. (นนทบุรี : ๒๑ เซ็นจูร์. ๒๕๕๙). หน้า ๑-๕.

^๓ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ. **เขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทย**. (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่, ๒๕๕๙), หน้า ๔.

^๔ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ. **นโยบายเขตพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน** (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่, ๒๕๖๑), หน้า ๒๒.

^๕ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน**. (นนทบุรี : ๒๑ เซ็นจูร์. ๒๕๕๙). หน้า ๖-๘.

จังหวัดหนองคายในท้องที่ ๒ อำเภอ ๑๓ ตำบล คือ ๑) อำเภอเมืองหนองคาย จำนวน ๑๒ ตำบล และ ๒) อำเภอสระใคร ๑ ตำบล เป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ^๖ ปัจจุบันจังหวัดหนองคาย ได้ดำเนินการตามแผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแล้วบางส่วน ทั้งการเตรียมพื้นที่ ระบบไฟฟ้า ระบบประปา การคมนาคมขนส่ง และด้านอื่น ๆ โดยมีงบประมาณจำนวนมาก^๗ ซึ่งหากการดำเนินการดังกล่าวแล้วเสร็จจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและสร้างรายได้แก่พื้นที่อย่างมหาศาล และภายใต้การพัฒนาดังกล่าว พบว่าจังหวัดหนองคายมุ่งเน้นการส่งเสริมกิจการเป้าหมายหลัก เช่น อุตสาหกรรมการเกษตร ประมงและกิจการที่เกี่ยวข้อง อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง กิจการโลจิสติกส์ กิจการเพื่อการสนับสนุนการท่องเที่ยว รวมทั้ง กิจการผลิตอาหารสัตว์หรือส่วนผสมอาหารสัตว์ เป็นต้น^๘

จะเห็นได้ว่ากิจการเป้าหมายที่มุ่งส่งเสริมนี้มีหลายด้านที่ชุมชนสามารถพัฒนาศักยภาพรองรับพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสู่การสร้างมูลค่าและเกิดประโยชน์ต่อพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้แม้การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจะส่งผลให้เกิดการเติบโตอย่างรวดเร็วจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย มูลค่าการค้าขายแดนเพิ่มขึ้นในอัตราสูง แต่ผลจากการเติบโตอย่างรวดเร็วจะส่งผลให้เมืองที่ไม่มีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการพัฒนาที่เกิดขึ้น อาจก่อให้เกิดปัญหาตามมามากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางสังคม ปัญหายาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมือง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไม่ทันกับความต้องการ เป็นต้น ดังนั้น การพัฒนาเมืองชายแดนอย่างมีประสิทธิภาพต้องดำเนินการด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่ายเพื่อเสริมสร้างศักยภาพพื้นที่ชายแดนของไทยและเพื่อนบ้านพร้อม ๆ ไปด้วยการรักษาผลประโยชน์ และการอยู่ดีกินดีของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะเรื่องคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม เพราะเป็นจุดเชื่อมโยงสำคัญในการสร้างความสมดุลระหว่างความเจริญด้านเศรษฐกิจกับการปรับตัวทางสังคม^๙

ดังนั้น เพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชนที่อยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพที่พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถการปรับตัวรองรับการพัฒนา สร้างความได้เปรียบทางด้านเศรษฐกิจ และเพิ่มมูลค่าแก่ผลิตภัณฑ์ในชุมชนให้เต็มศักยภาพ ทั้งนี้หากชุมชนในพื้นที่ที่มีความพร้อมย่อมส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

^๖ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน**. (นนทบุรี : ๒๑ กันยายน. ๒๕๕๙). หน้า ๑๑.

^๗ สำนักงานจังหวัดหนองคาย. **แผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย**. (หนองคาย : กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, ๒๕๖๑). หน้า ๑๙.

^๘ เขียวช่วง กัลยาณมิตร และคณะ. **รายงานผลการศึกษาเรื่องเรื่องเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย**. (หนองคาย : ที่ทำการปกครองจังหวัดหนองคาย, ๒๕๕๘). หน้า ๔๘.

^๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพศักยภาพทั่วไปและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย
๒. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย
๓. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย
๔. เพื่อศึกษาโมเดลการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑. ศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายที่สนองต่อทิศทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทยจังหวัดหนองคายเป็นอย่างไร
๒. ชุมชนมีความความต้องการในการพัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทยจังหวัดหนองคายด้านใดบ้าง
๓. ชุมชนมีศักยภาพด้านใดบ้างที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย
๔. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคายได้แก่อะไรบ้าง
๕. โมเดลการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพชุมชน เป็นการศึกษาเนื้อหาที่มุ่งเน้นเฉพาะในประเด็นของการกำหนดกิจการเป้าหมายที่ควรได้รับการส่งเสริม การกำหนดกิจกรรมการพัฒนา และการจัดการชุมชน ที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีและหลักการพัฒนาเชิงบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ในการวิจัยการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคายครั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ผู้วิจัยจึงกำหนดตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

๑. ตัวแปรอิสระ/ตัวแปรต้น ได้แก่ ๑) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ๒) ทักษะอาชีพของคนในชุมชน ๓) การรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ๔) โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน ๕) การบริหารจัดการภายในชุมชน ๖) ทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน และ ๗) สภาพทางสังคมในชุมชน

๒. ตัวแปรตาม ได้แก่ ศักยภาพชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย ๑) ทักษะอาชีพของคนในชุมชน ๒) กิจกรรมและผลิตภัณฑ์ในชุมชน และ ๓) การเตรียมความพร้อมของชุมชน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะชุมชนตามประกาศ คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ๒/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๘ ได้กำหนดให้จังหวัดหนองคาย ในท้องที่ จำนวน ๑๓ ตำบล ๒ อำเภอ เป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ระยะที่ ๒ ได้แก่

๑) อำเภอเมืองหนองคาย ๑๒ ตำบล ประกอบด้วย ตำบลคำบงหวาน ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเต่า ตำบลพระธาตุบังพวน ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์สว่าง ตำบลมีชัย ตำบลเวียงคุก ตำบลสีกาย ตำบลหนองกอมเกาะ ตำบลหาดคำ และตำบลหินโงม

๒) อำเภอสระใคร ๑ ตำบล คือ ตำบลสระใคร

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน/หมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วย ประธานชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการชุมชน/คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชน/หมู่บ้าน อสม. ประธานกลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจในชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน

๒) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้แทนของผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน/หมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วย ประธานชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการชุมชน/คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชน/หมู่บ้าน อสม. ประธานกลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจในชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งได้มาโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยทั้งหมด ๑ ปี (ปีงบประมาณ ๒๕๖๓) โดยกำหนดระยะเวลาจำแนกตามกิจกรรมหลักของการดำเนินการวิจัย

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะ

๑. การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติให้มีทิศทางดีขึ้น โดยมีการวางแผนกำหนดทิศทางของการพัฒนาไว้ล่วงหน้าเพื่อให้เกิดสิ่งที่ดีขึ้นกว่าเดิมและนำไปสู่การบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

๒. ชุมชน หมายถึง ชุมชนในเขตเทศบาล และหมู่บ้านในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในจังหวัดหนองคาย ตามประกาศ คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

๓. ศักยภาพชุมชน หมายถึง ชีตความสามารถของชุมชนในการแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของคนส่วนใหญ่ในชุมชน ทั้งทักษะอาชีพของคนในชุมชน กิจการและผลิตภัณฑ์ในชุมชน และการเตรียมความพร้อมของชุมชน รวมทั้งความสามารถของชุมชนในการประสานความร่วมมือการดำเนินงานกับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่จะตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย

๔. การพัฒนาศักยภาพชุมชน หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติของชุมชนให้มีขีดความสามารถรองรับและตอบสนองต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคายจนเกิดความเข้มแข็งที่พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถการปรับตัวรองรับการพัฒนาสร้างความได้เปรียบทางด้านเศรษฐกิจ และเพิ่มมูลค่าแก่ผลิตภัณฑ์ในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

๕. การส่งเสริม หมายถึง การสนับสนุนให้มีความสำคัญของชุมชนต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย จนเกิดกิจกรรมที่สนองต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาทั้งด้านอาชีพ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ บุคลากร และความรู้ เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่มีความเป็นไปได้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถจะดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง มั่นคง และยั่งยืน

๖. เขตเศรษฐกิจพิเศษ หมายถึง พื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งเป็นพื้นที่ที่รัฐบาลได้ให้สิทธิพิเศษทางการลงทุนและการค้าแก่ธุรกิจที่เข้ามาลงทุนในเขตสูงกว่าธุรกิจทั่วไปในจังหวัดหนองคาย จำนวน ๑๓ ตำบล ๒ อำเภอ ได้แก่ ๑) อำเภอเมืองหนองคาย ๑๒ ตำบล ประกอบด้วย ตำบลคำบงหวาน ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเดื่อ ตำบลพระธาตุบังพวน ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลโพนสว่าง ตำบลมีชัย ตำบลเวียงคุก ตำบลสีกาย ตำบลหนองกอมเกาะตำบลหาดคำ และตำบลหินโงม และ ๒) อำเภอสระใคร ๑ ตำบล คือ ตำบลสระใคร ตามประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ๒/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๘

๗. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชน หมายถึง องค์ประกอบที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีศักยภาพรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย อันได้แก่ ๑) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ๒) ทักษะอาชีพของคนในชุมชน ๓) การรับรู้ นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ๔) โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน ๕) การบริหารจัดการภายในชุมชน ๖) ทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน และ ๗) สภาพทางสังคมในชุมชน

๗.๑ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนของภาครัฐในการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการวางแผน การกำหนดนโยบาย การสนับสนุนด้านแหล่งทุนในการส่งเสริมกลุ่มอาชีพที่เป็นธุรกิจเป้าหมายของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

๗.๒ ทักษะอาชีพของคนในชุมชน หมายถึง ทักษะอาชีพของคนในชุมชนที่สามารถสนับสนุนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดหนองคายได้ ทั้งทักษะอาชีพด้านบริการ ทักษะอาชีพด้านซ่อมบำรุง ไฟฟ้า ประปา เครื่องยนต์ ทักษะอาชีพด้านเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ ทักษะอาชีพด้านธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ทักษะอาชีพด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร

ทั้งด้านเกษตรและปศุสัตว์ ทักษะอาชีพในงานด้านการก่อสร้าง ตลอดทั้งทักษะอาชีพด้านการรับจ้างทั่วไป

๗.๓ การรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การรับรู้นโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางการประชาสัมพันธ์การต่าง ๆ เพื่อติดตามข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายของประชาชน

๗.๔ โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกจำเป็นพื้นฐานของชุมชน ทั้งถนนในชุมชน น้ำประปา ไฟฟ้าในชุมชน สัญญาณโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต ระบบดูแลด้านสาธารณสุข รวมถึงระบบดูแลความปลอดภัยในชุมชน

๗.๕ การบริหารจัดการภายในชุมชน หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ทั้งโครงสร้างการบริหารจัดการ การกำหนดกฎระเบียบและแนวทางการปฏิบัติ การจัดทำแผนพัฒนาชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน

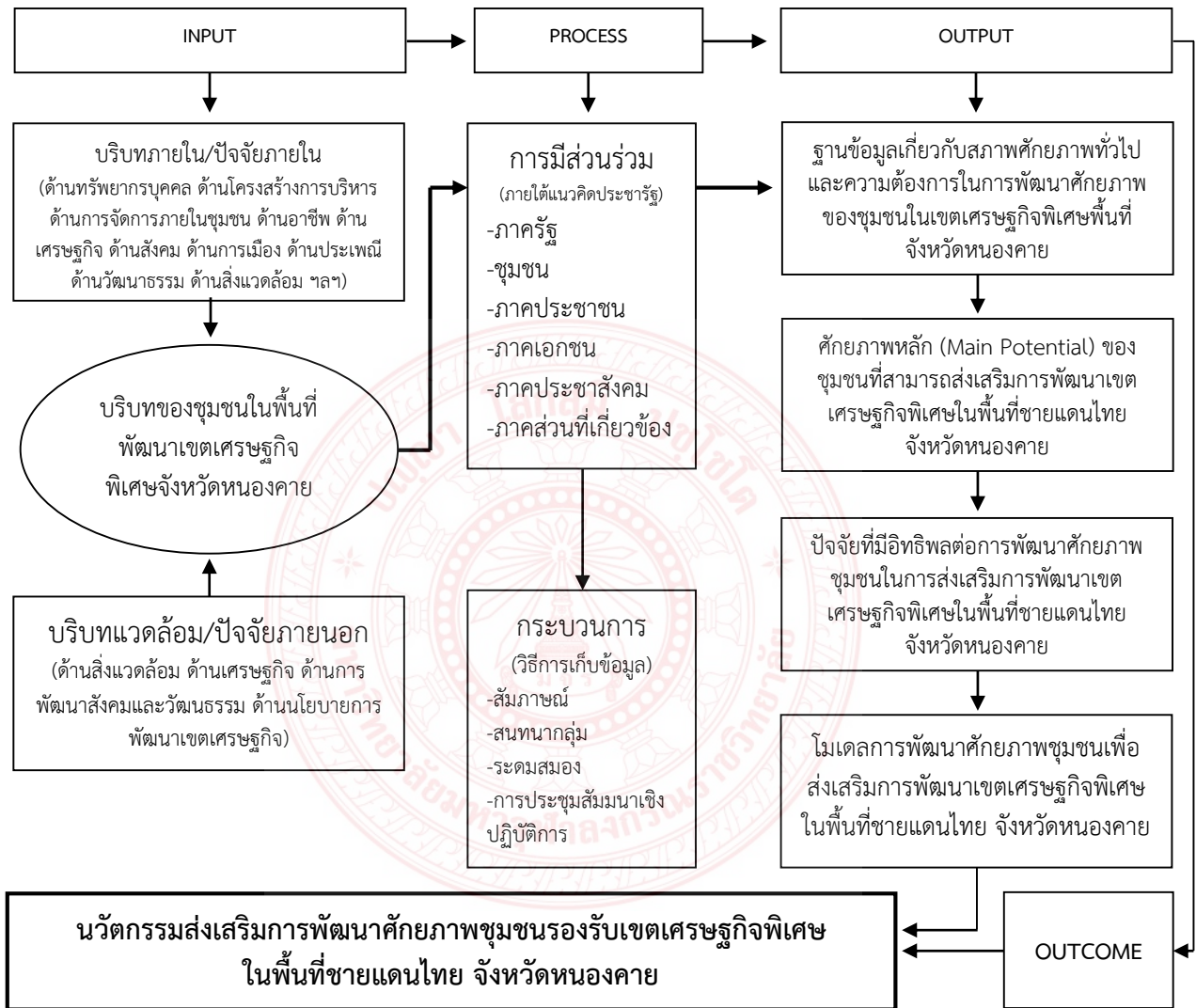
๗.๖ ทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน หมายถึง ทรัพยากรที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชนทั้งกลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน แหล่งทุน ผลิตภัณฑ์ชุมชน ตลอดทั้งแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

๗.๗ สภาพทางสังคมในชุมชน หมายถึง ลักษณะความเป็นอยู่ของคนในสังคมทั้งความรักความสามัคคี ความเสียสละ ความตื่นตัวและความพร้อมต่อการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ความตระหนักและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและทรัพยากร สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน รวมถึงความพร้อมในการให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ครั้งนี้ คณะผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยการศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ทั้งด้านทรัพยากรบุคคล ด้านโครงสร้างการบริหาร ด้านการจัดการภายในชุมชน ด้านอาชีพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านประเพณี ด้านวัฒนธรรม ฯลฯ โดยเป็นการบูรณาการในมุมมองการพัฒนาอย่างครบถ้วนไปทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม นโยบายด้านการพัฒนาชุมชน ตลอดจนทิศทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของไทยและของจังหวัดหนองคาย ภายใต้แนวความคิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อบูรณาการองค์ความรู้ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย

จังหวัดหนองคาย ให้เกิดนวัตกรรมด้านการจัดการชุมชน อธิบายเป็นแผนภาพโดยประยุกต์ใช้
แนวคิดเชิงระบบ (System Theory) ดังแผนภาพที่ ๑.๑

แผนภาพที่ ๑.๑ แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับศักยภาพทั่วไปและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพ
ของชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคายเพื่อเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
นำไปใช้การวางแผนพัฒนาและส่งเสริมชุมชนต่อไป

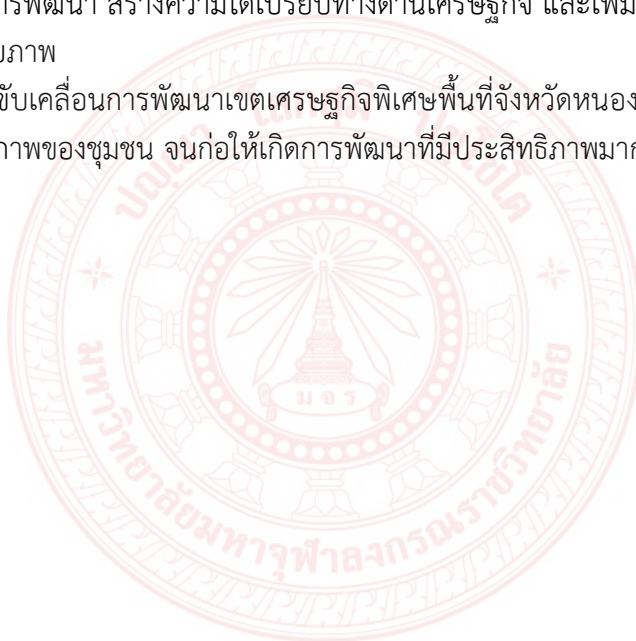
๒. ได้ทราบถึงศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย เพื่อเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้การวางแผนพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนต่อไป

๓. ได้ทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการหนุนเสริมให้ชุมชนมีศักยภาพที่เข้มแข็งสามารถรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. ได้รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ที่เสริมสร้างให้ชุมชนมีศักยภาพที่เข้มแข็งและสามารถรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕. ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและมีศักยภาพที่พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถการปรับตัวรองรับการพัฒนา สร้างความได้เปรียบทางด้านเศรษฐกิจ และเพิ่มมูลค่าแก่ผลิตภัณฑ์ในชุมชนให้เต็มศักยภาพ

๖. การขับเคลื่อนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคายเกิดความเข้มแข็งภายใต้ฐานศักยภาพของชุมชน จนก่อให้เกิดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเพื่อศึกษา การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเกษตรธุรกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย คณะผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการวิจัย ซึ่งจะได้นำเสนอโดยแบ่งออกเป็นหัวข้อเรียงลำดับดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพชุมชน
 - ๒.๒.๑ ความหมายและความเป็นมาของแนวคิดศักยภาพชุมชน
 - ๒.๒.๒ หลักการพัฒนาศักยภาพชุมชน
 - ๒.๒.๓ แนวคิดการประเมินศักยภาพชุมชน
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
 - ๒.๓.๑ แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน
 - ๒.๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
- ๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาที่ยั่งยืน
 - ๒.๔.๑ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
 - ๒.๔.๒ แนวคิดกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเกษตรธุรกิจพิเศษ
 - ๒.๕.๑ การพัฒนาเกษตรธุรกิจพิเศษของประเทศไทย
 - ๒.๕.๒ การพัฒนาเกษตรธุรกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย
- ๒.๖ ข้อมูลพื้นฐานพื้นที่วิจัย
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - ๒.๗.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพชุมชน
 - ๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรธุรกิจพิเศษ

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

๒.๑.๑ ความเป็นมาของแนวคิดการพัฒนา

แนวคิดการพัฒนาเป็นแนวทางในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัณฐานคติและพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมตั้งแต่ระดับบุคคล สถาบันไปจนถึงระดับสังคม จากลักษณะที่สังคมเคยเป็นอยู่ให้ก้าวไปสู่การเป็นสังคมตามแบบอย่างที่เราจะเป็นหรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งอาจเรียกว่า สังคมที่ได้รับการพัฒนานั่นเอง คำว่า พัฒนา ถูกกำหนดขึ้นโดยนักวิชาการด้านต่าง ๆ แตกต่างกันไป ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาต่างมีรากฐานพัฒนาการทางความคิดที่แตกต่างกันด้านความเชื่อพื้นฐานของนักคิดแต่ละยุคสมัยและความ

เหมาะสมของสถานการณ์ภายใต้บริบทการพัฒนาที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มทฤษฎี ทฤษฎีที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีความทันสมัย ทฤษฎีการพัฒนาแบบพึ่งพา และทฤษฎีทางเลือกอื่น ๆ ได้แก่ ทฤษฎีการพัฒนาที่เน้นความต้องการขั้นพื้นฐาน และทฤษฎีการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งในขณะนี้คณะผู้วิจัยจะนำเสนอเพียงแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเท่านั้น

การพัฒนา เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากความสนใจ ซึ่งเกิดขึ้นจากการสังเกตปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอธิบายไว้อย่างชัดเจนว่าสังคมและวัฒนธรรมของมนุษยชาติมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาด้วยสาเหตุต่าง ๆ หลายประการดังต่อไปนี้ คือ

๑. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment)
๒. การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร (Population Change)
๓. การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อกัน (Isolation and Contact)
๔. โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Structure)
๕. ระดับของความรู้และเทคโนโลยี (Knowledge and Technology)
๖. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างอื่น เช่น การเล็งเห็นความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลง หรือนโยบายของผู้นำประเทศ

จากปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผ่านมา เราจะพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นเรื่องตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การพิจารณาเรื่องการเปลี่ยนแปลงจึงต้องทำความเข้าใจทั้งในด้านทิศทางของการเปลี่ยนแปลง (Direction) ขนาดของการเปลี่ยนแปลง (Magnitude) ระยะเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลง (Time) สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (Change & Resistance to Change)

สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจในเบื้องต้น คือ ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น กินความครอบคลุมไปถึงการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ก้าวหน้าหรือถดถอยก็ได้ แต่ที่เป็นพื้นฐานแนวคิดที่สำคัญของการพัฒนา ก็คือ ทิศทางของการเปลี่ยนแปลง (Direction for Change) ในลักษณะที่ก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเท่านั้น

คำว่า “พัฒนา” เกิดขึ้นและนำมาใช้ครั้งแรกในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ โดยนักเศรษฐศาสตร์ได้นำมาใช้เรียกการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการใช้แรงงานคนและสัตว์มาเป็นพลังงานจากเทคโนโลยี เช่น เครื่องจักร เครื่องยนต์ต่าง ๆ อาชีพของคนในสังคมเปลี่ยนจากเกษตรกรรมเป็นการประกอบอาชีพทางด้านอุตสาหกรรม วิธีการผลิตเปลี่ยนจากเพื่อการยังชีพเป็นวิธีการผลิตเพื่อการค้า ที่อยู่อาศัยเปลี่ยนจากชนบทเป็นเมือง สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนจากสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น หลังจากนั้น คำว่า พัฒนา ก็ได้แพร่กระจายออกไปทั่วโลก โดยความหมายกว้าง ๆ ทั่วไปแล้ว หมายถึง การกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามีอยู่สามส่วน คือ ผู้กระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เจตนารมณ์ อุดมการณ์ วิธีการรวมทั้งกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และ

เป้าหมายของกระทำที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ความเข้าใจชัดเจนในแต่ละองค์ประกอบเหล่านี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาวิชาการที่ว่าด้วยการพัฒนา

คำถามที่มักจะเกิดขึ้นบ่อยครั้งในศาสตร์ที่ว่าด้วยการพัฒนา ก็คือ การพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของสังคมนั้นแท้ที่จริงแล้วเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของใคร เกิดขึ้นจากการกระทำของใคร และมีจุดมุ่งหมายรวมทั้งเจตนารมณ์ที่แท้จริงอย่างไร จึงต้องการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น

จากการศึกษาเชิงวาทกรรม (Discourse Studies) พบว่า มีการแอบแฝงซ่อนเร้นความต้องการที่แท้จริงของผู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นอุดมการณ์ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ วิธีการ นั่นคือ การพัฒนาที่ผ่านมาในอดีตเป็นเพียงการบิดเบือน ซ่อนเร้นฉันทามติเชิงวิชาการที่แท้จริงของพัฒนาศาสตร์ โดยพยายามใช้วาทกรรมครอบงำระบบความคิด รวมไปถึงการชักนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมเป้าหมายให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ผู้สร้างวาทกรรมต้องการ นอกเหนือไปจากนั้น ยังมีข้อคิดเห็นทางวิชาการที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่า ภายใต้เงื่อนไขที่บริสุทธิ์ การพัฒนาที่แท้จริงไม่มีทางที่จะเกิดขึ้นได้ ถ้าหากไม่สามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงเชิงลบของสังคมซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นควบคู่กันไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในทางบวกหรือการพัฒนา

อย่างไรก็ตาม โดยแก่นแท้แห่งศาสตร์นั้น การพัฒนา (Development) มีความหมายเป็นสองนัย ก็คือ

๑. ในความหมายอย่างแคบ การพัฒนา หมายถึง การประดิษฐ์คิดค้นหรือริเริ่มทำสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาและนำมาใช้เป็นครั้งแรก เช่นการคิดค้นกระแสไฟฟ้า การประดิษฐ์เครื่องคอมพิวเตอร์

๒. ในความหมายอย่างกว้าง การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของระบบต่าง ๆ ในสังคมที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมนั้น โดยมีหลักที่ใช้ในการพิจารณาโดยมีจุดเน้นอยู่ที่ลักษณะของการพัฒนา คือ

๑) การเปลี่ยนแปลงในด้านปริมาณ คุณภาพ และสิ่งแวดล้อม ทุกด้านให้ดีขึ้นหรือเหมาะสมกว่าสภาพที่เป็นอยู่เดิม

๒) มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างมีลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันไป

๓) มีลักษณะเป็นพลวัตร ซึ่งหมายความว่าเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง

๔) มีลักษณะเป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใคร ด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อใด ใช้งบประมาณและสิ่งสนับสนุนเท่าใด ใครรับผิดชอบ

๕) มีลักษณะเป็นวิชาการ ซึ่งหมายถึง การกำหนดขอบเขตและกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนด เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชนบท การพัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาชุมชน การพัฒนาการศึกษา

๖) มีลักษณะที่ให้น้ำหนักต่อการปฏิบัติการจริงที่ทำให้เกิดผลจริง

๓) การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากมนุษย์ โดยมนุษย์ และเพื่อนมนุษย์ หรือ อาจเกิดขึ้นเอง

๔) มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด ซึ่งสามารถจะบอกได้ว่าการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็น ด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมดีขึ้นมากหรือน้อยเพียงใด ในระดับใด

สัญญา สัญญาวิวัฒน์^๑ (๒๕๒๖) ได้ให้ความหมายของการพัฒนา ว่าหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่กำหนดทิศทาง (Directed Change) หรือ การเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า (Planned Change)

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี^๒ (๒๕๒๕) ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง การกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาประเทศรวมทั้งสันติสุขอันยั่งยืน อย่างแท้จริงของสังคมนั้น นอกเหนือไปจากการขึ้นอยู่กับทุกบริบทที่ประกอบขึ้นมาเป็นระบบ สังคมแล้วยังควรต้องเน้นการขึ้นอยู่กับความเข้าใจอย่างลึกซึ้งรอบด้านในองค์ความรู้ที่มีต่อทุกระบบของสังคม รวมทั้งระบบปฏิบัติการ ผู้นำ และศักยภาพของผู้นำ ตลอดจนภาวะความเป็นผู้นำของผู้นำทุกด้านของสังคมนั้นอีกด้วย ความพิการของศาสตร์แห่งการพัฒนา รวมทั้งข้อผิดพลาดมักจะมีปรากฏให้เห็น เมื่อมักจะปรากฏว่า ผู้ที่สถาปนาตนเองว่าเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาการ แห่งการพัฒนานั้น แท้ที่จริงแล้ว มีความอภินิหารหรือพิการทางด้านวุฒิภาวะแห่งองค์ความรู้พื้นฐาน หลายด้าน

๒.๑.๒ กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนา (New Development Paradigm)

กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนา (New Development Paradigm) หมายถึง “กระบวนความคิดและการปฏิบัติที่ทุกฝ่ายเข้ามาเรียนรู้ร่วมกันโดยการทำงานด้วยกัน ใช้ความพยายามร่วมกันและไม่มาเป็นอุปสรรคต่อกัน”^๓

วิธีการส่งเสริมให้คนมีความรักกันและมีความรู้ร่วมกัน มีการค้นคว้าวิจัยจนได้เครื่องมือที่เรียกว่า (AIC) ซึ่งเป็นวิธีการและเทคนิคในการเอาคนที่ทำงานร่วมกันทั้งหมดในระบบเข้ามา ประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ซึ่งจะดำเนินการใน ๓ ขั้น คือ

ขั้นที่ ๑ คือ A : Appreciation

ขั้นที่ ๒ คือ I : Influence

ขั้นที่ ๓ คือ C : Control

^๑ สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕), หน้า ๔๔.

^๒ ยูวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์, ๒๕๒๖), หน้า ๓๒.

^๓ อริยา เศวตมรร. “นักพัฒนากับบทบาทในการสร้างความหมายใหม่ของชุมชน”. (ใน เศรษฐศาสตร์การเมือง เอ็นจีโอ ๒๐๐๐. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, บรรณาธิการ. ศูนย์เศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๒๓-๓๔.

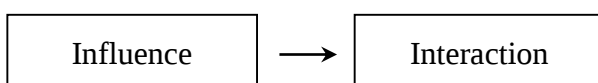
ขั้นที่ ๑ คือ A : Appreciation คือ “การทำให้ทุกคนเกิดการยอมรับและชื่นชมคนอื่น โดยไม่รู้สึกรู้สหรือแสดงการต่อต้านหรือวิพากษ์วิจารณ์” ในกระบวนการขั้นนี้ ทุกคนจะมีโอกาสแสดงออกอย่างทัดเทียมกันด้วยภาพ ข้อเขียน และคำพูด ว่าเขาเห็นสถานการณ์ในปัจจุบันเป็นอย่างไร และเขาอยากเห็นความสำเร็จในอนาคตเป็นอย่างไร ซึ่งจะทำให้ทุกคนมีโอกาใช้ข้อเท็จจริง เหตุผล และความรู้สึก ตลอดจนการแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริง เมื่อทุกคนได้แสดงออกโดยได้รับการยอมรับจากคนอื่น ๆ จะทำให้คนมีความรู้สึกที่ดี มีความสุข มีความอบอุ่น และเกิด “พลังร่วม” ขึ้นในระหว่างคนที่มาประชุมด้วยกัน

ในช่วงของการแสดงออกว่าแต่ละคนอยากเห็นความสำเร็จในอนาคตเป็นอย่างไร เป็นการใช้จินตนาการที่ไม่ถูกจำกัดด้วยปัจจัยและสถานการณ์ต่าง ๆ ในปัจจุบัน จึงทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การมองการณ์ไกล การมองภาพกว้างและการคิดสิ่งแปลกใหม่ได้ดีกว่าการคิดจากสภาพปัญหาหรือข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน นั่นคือ การใช้ “จิตนาการ” (Imagination) ซึ่งจะมีพลังมากขึ้นกลายเป็น “วิสัยทัศน์ร่วม” (Shared Vision) หรือ “อุดมการณ์ร่วม” (Shared Ideal) ซึ่งได้แก่ “สิ่งที่มุ่งมาดปรารถนาร่วมกันหรือเป้าหมาย” นั่นเอง

ขั้นที่ ๒ คือ I : Influence คือ การใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่แต่ละคนมีอยู่มาช่วยกันกำหนดวิธีการสำคัญหรือยุทธศาสตร์ (Strategy) ที่จะทำให้บรรลุวิสัยทัศน์ร่วมหรืออุดมการณ์ร่วมของกลุ่มได้อย่างดีที่สุดในขั้นนี้ ทุกคนมีโอกาทัดเทียมกันที่จะให้ข้อคิดเห็น่ววิธีการสำคัญที่จะทำให้บรรลุวิสัยทัศน์ร่วมหรืออุดมการณ์ร่วมนั้นประกอบด้วยอะไรบ้าง

เมื่อทุกคนแสดงความคิดเห็นแล้ว จะนำ “วิธีการ” ที่เสนอแนะทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ แยกแยะ และพิจารณาร่วมกัน จนกระทั่งได้ “วิธีการสำคัญ” ที่กลุ่มเห็นพ้องต้องกันว่า จะนำไปสู่ความสำเร็จตามที่กลุ่มต้องการ ซึ่งในการพิจารณาเลือกวิธีการสำคัญนั้น สมาชิกกลุ่มจะมี “ปฏิสัมพันธ์” (Influence หรือ Interaction) ซึ่งกันและกันสูง รวมถึงการถกเถียงโต้แย้งกันด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ได้วิธีการที่กลุ่มเห็นร่วมกันว่าดีที่สุดในเชิงการถกเถียงโต้แย้งในระดับวิธีการดังกล่าว มี “เป้าหมาย” หรือ “อุดมการณ์” ร่วมกัน ฉะนั้น กลุ่มยังมีแนวโน้มที่จะรักษาความสามัคคีไว้ได้โดยไม่ยากนัก

ขั้นที่ ๓ คือ C : Control คือ การนำ “วิธีการสำคัญ” มากำหนดเป็น “แผนปฏิบัติการ” (Action Plan) อย่างละเอียดว่า ทำอะไร มีหลักการและเหตุผลอย่างไร มีกำหนดเวลาอย่างไร ใครรับผิดชอบเป็นหลัก ใครต้องให้ความร่วมมือ จะต้องใช้งบประมาณค่าใช้จ่ายเท่าไร จากแหล่งใด จะมีรายได้จากการดำเนินงานดังกล่าวหรือไม่ ถ้ามีประมาณเท่าไร และรายละเอียดอื่น ๆ ตามที่เห็นว่าควรระบุไว้

ในขั้นนี้ สมาชิกกลุ่มแต่ละคนจะเลือกเองว่า สมัยใจจะเป็นผู้รับผิดชอบหลักในเรื่องใด จะเป็นผู้ให้ความร่วมมือในเรื่องใด จะเป็นผู้ร่วมคิดแผนปฏิบัติการข้อใด เป็นการกำหนด “ข้อผูกพัน” (Commitment) ให้ตนเองเพื่อ “ควบคุม” (Control) ให้เกิดการกระทำอันจะนำไปสู่การบรรลุผลที่เป็นเป้าหมายหรืออุดมการณ์ร่วมกันของกลุ่มในที่สุด

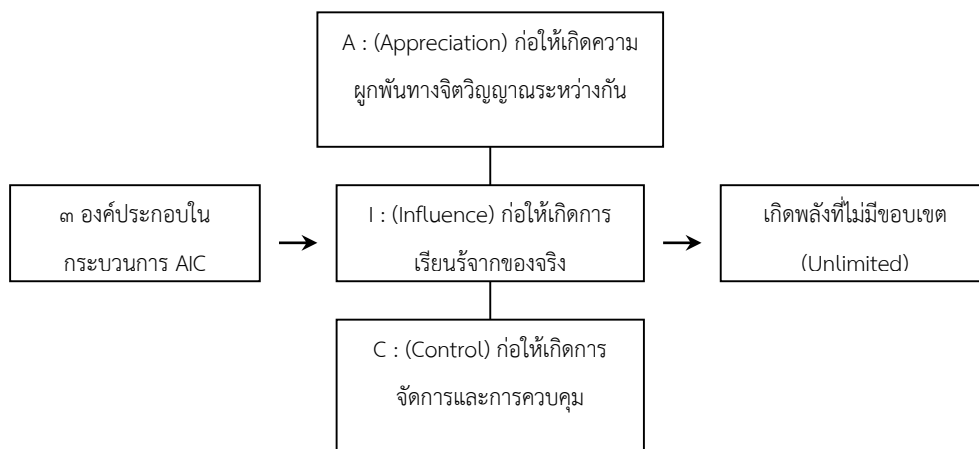
นอกจากการเข้ารับผิดชอบหรือไม่ความร่วมมือตาม “แผนปฏิบัติการ” ที่กลุ่มร่วมกันกำหนดขึ้นแล้ว สมาชิกกลุ่มในแต่ละคนยังอาจกำหนด “ข้อผูกพันเฉพาะตัว” (Personal Commitment) ได้อีกด้วย เพื่อเป็นการใช้พลังในส่วนของตัวเองแต่ละคนให้เกิดผลในทางสร้างสรรค์มากที่สุด

กระบวนการ AIC จะสร้างพลังสร้างสรรค์ขึ้น เมื่อฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน ด้วยความรักความเมตตา ตัว A (Appreciation) คือ ธรรมะอย่างสูง ได้แก่ ความรักและความเมตตาคนอื่น ต้องรับฟัง อดทน และยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ซึ่งตรงกับหลักของพระพุทธศาสนา ฉะนั้น “A” ทำให้เกิดพลังความดีเข้ามา อาจเรียกว่าเป็น “การพัฒนาทางจิตวิญญาณ” (Spiritual Development) พอคนที่เข้ามาร่วมกิจกรรมมีความรักความเมตตาต่อกัน ก็เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน จากการทำงานด้วยกัน ที่เรียกว่า “Interactive learning through action” จึงให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ เพราะทำให้เกิด “การเรียนรู้” ที่แท้จริง ซึ่งมีพลังมาก ปกติแล้วคนมักจะเรียนรู้กันยาก

เพราะฉะนั้น “การพัฒนา” ต้องการ “การเรียนรู้” อย่างมากของทุกฝ่าย นั่นคือ ต้องมี “I” (Influence) ได้แก่ การเรียนรู้ร่วมกันให้เกิดพลัง และต้องมี “C” (Control) ซึ่งได้แก่ “การจัดการ” (Management) และ “แผนปฏิบัติการ” (Action Plan) ที่กำหนดว่าใคร จะทำอะไร อย่างไร เมื่อใด มีค่าใช้จ่ายเท่าไร จะได้เงินจากไหน ถ้าไม่พอจะทำอย่างไร เป็นต้น

กระบวนการ AIC

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงกระบวนการ AIC
(ที่มา: ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, ๒๕๕๒)

การที่จะผลักดันกระบวนการใหม่ในด้านการพัฒนาให้มีบทบาทในทางปฏิบัตินั้น จะต้องใช้กระบวนการให้ทุกฝ่ายเข้ามาร่วมกันทำงานและเรียนรู้ร่วมกันด้วยความรัก ทุกฝ่ายในที่นี้ หมายถึง เบญจภาคี คือ ๑) ชุมชน ได้แก่ องค์กรประชาชน สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา อาสาสมัคร และประชาชนทั่วไป ๒) รัฐ ได้แก่ รัฐบาล และหน่วยงานของทางราชการ ๓) นักวิชาการ ได้แก่ สถาบันการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ชำนาญการต่าง ๆ ๔) องค์กรเอกชน ได้แก่ มูลนิธิ สมาคม องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรการกุศล สื่อมวลชน ตลอดจนชมรม และกลุ่มต่าง ๆ และ ๕) องค์กรธุรกิจ ได้แก่ บริษัท ห้างร้าน และนักธุรกิจ

ปัจจุบันสังคมไทยเกิดปัญหาสังคมขึ้นมากมาย เช่น อาชญากรรม โสเภณี ความยากจน ซึ่งเชื่อมโยงไปกับเรื่องความเสื่อมเสียทางศีลธรรม สรุปแล้วเรียกว่า เป็นวิกฤติการณ์ทางสังคม (Social Crisis) มีสาเหตุทั้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเอง และสาเหตุจากกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงไป กรณีดังกล่าวเป็นปัญหาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก การที่จะแก้ไขได้ต้องเปลี่ยนกระบวนการความคิด หรือวิธีคิดใหม่ โดยให้ผืนีกกำลังกันทุกส่วนเข้ามาเชื่อมโยงกันทำงาน เพราะเราจะแก้ปัญหาที่ละเรื่องไม่ได้ ต้องทำพร้อมกันทุกเรื่อง โดยมีครอบครัวและชุมชนเป็นหลักและอาศัยเครื่องมือวิธีการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยใช้กระบวนการใหม่ในการพัฒนา (New Development Paradigm) เพื่อก่อให้เกิดแนวทางใหม่แห่งความร่วมมือในการพัฒนาของทุกฝ่าย ทั้งทางราชการ ชุมชน องค์กรเอกชนสาธารณะประโยชน์หรือองค์กรพัฒนาเอกชน สถาบัน

วิชาการ สถาบันทางศาสนา และภาคธุรกิจ ในอันที่จะพัฒนาทางเศรษฐกิจ จิตใจ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมไปพร้อมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยระดมทรัพยากรกำลังและทรัพยากรทั้งหมดมาเชื่อมโยงกันในการดำเนินงานสร้างสรรค์สังคม

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพชุมชน

๒.๒.๑ ความหมายและความเป็นมาของแนวคิด

การพัฒนาชุมชนตั้งอยู่บนพื้นฐาน ปรัชญา แนวความคิด และหลักการที่ปรารถนาให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ด้วยพลังของชุมชน การพัฒนาชุมชนเป็นทั้งศาสตร์ และศิลป์ อยู่ในตัวเอง แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ก็ยังต้องอาศัยหลักการเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายของงานพัฒนาชุมชนต่อไป^๔

พัทธน์ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๔๓; อ้างอิงจาก Putnam. ๑๙๙๓: ๑๕)^๕ กล่าวไว้ว่าชุมชนจะเข้มแข็งและมีศักยภาพได้นั้น เพราะคนในชุมชนมีน้ำใจ มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความกระตือรือร้นมีบรรทัดฐานของการพึ่งพาอาศัยกันมีเครือข่ายของการทำให้สังคมมาติดต่อกันสัมพันธ์กันในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชน มีสถานภาพทางกายภาพของชุมชนที่เหมาะสม และสมาชิกมีส่วนร่วมในงานสาธารณะของชุมชน

จิระภา ฉิมสุข (สุวิทย์ อธิราชสวัสดิ์. ๒๕๓๓: ๕; อ้างอิงจาก จิระภา ฉิมสุข. ๒๕๔๔)^๖ ให้ความหมายศักยภาพของชุมชน หมายถึง ชีตความสามารถของชุมชนในอันที่จะตอบสนองความต้องการและแก้ไขสภาพปัญหาของคนส่วนใหญ่ในชุมชน รวมทั้งความสามารถของชุมชนในการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานกับคนภายนอกชุมชน ขณะเดียวกันก็ดำเนินการแก้ไขปัญหามาจากภายนอกชุมชน ทั้งนี้ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อความปึกติสุขในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน องค์ประกอบที่ทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพในการดำเนินงานใด ๆ นั้น ได้แก่ โครงสร้างประชากรและระบบการปกครอง อาชีพและระบบการผลิต

จิระภา ฉิมสุข (๒๕๔๔; อ้างอิงจาก สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์, ๒๕๓๓: ๒๒-๒๓)^๗ กล่าวถึงศักยภาพของชุมชนว่า หมายถึง ความสามารถของชุมชนในการจัดการภายในชุมชน เช่น การใช้ระบบเครือข่าย ในระบบคัดเลือกผู้นำ การใช้ระบบศาลเผ่าศาลเก่า ทำหน้าที่พิจารณาคดีและแก้ไขคลี่คลายความขัดแย้งหรือกรณีพิพาทในชุมชน

^๔ บ้านจอมยุทธ์. หลักการพัฒนาชุมชน. (ออนไลน์) จาก https://www.baanjomuyut.com/library_๓/theories_and_principles_of_community_development/๐๖.html, [๑ มีนาคม ๒๕๖๓].

^๕ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. องค์ความรู้ในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน: จากประสบการณ์ที่ทฤษฎีฐานราก. (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๓). หน้า ๔๘.

^๖ จิระภา ฉิมสุข. ศักยภาพของชุมชนในด้านทัศนศาสตร์สุข. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔). หน้า ๒๕.

^๗ จิระภา ฉิมสุข. ศักยภาพของชุมชนในด้านทัศนศาสตร์สุข. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔). หน้า ๒๗.

อนุชาติ พวงสำลี และอรรถัย อาจอ่ำ (๒๕๓๙: ๒๕๗)^๙ กล่าวถึง ศักยภาพและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มคนตั้งแต่เรื่องของการจัดตั้งความรู้ทักษะไปจนถึงการจัดการ การรวมกลุ่ม ที่ทำให้เกิดพลังต่อการแก้ไขปัญหาในชุมชน และการที่กลุ่มจะเข้มแข็งหรือไม่ต้องพิจารณาถึงด้านทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรอื่น ๆ ของชุมชนด้วย

๒.๒.๒ หลักการพัฒนาศักยภาพชุมชน

อนุชา ม่วงใหญ่ (๒๕๕๙)^๙ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชน และท้องถิ่น “ในศตวรรษที่ ๒๑” ไว้ว่า ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการพัฒนา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในภูมิภาคและชนบทในกระบวนการพัฒนาและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการปัญหาได้ด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์ของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ตลอดจนสามารถสนองต่อการกระจายการพัฒนาได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง ดังนั้นการพัฒนาในอนาคตจะเน้นที่การสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนในภูมิภาคและชนบท ให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงเป็น ตัวนำ และเป็นฐานในการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตในอนาคต ทั้งนี้ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรประชาชนจำเป็นต้องเข้ามาเสริมบทบาทของภาครัฐซึ่งเป็น ผู้สนับสนุนการพัฒนาเดิม ซึ่งเป็นการผนึกกำลังในการพัฒนาและนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน และท้องถิ่นอย่าง มั่นคง มั่งคั่ง และ ยั่งยืน

ณิกานต์ บัวอินทร์, ภมรรัตน์ สุธรรม และสมคิด รัตนพันธุ์ (๒๕๕๙)^{๑๐} การพัฒนาศักยภาพชุมชนด้วยแผนแม่บทชุมชน เกิดจากการที่ประชากรในชุมชนได้มีการเชื่อมโยงวิถีคิดทำให้เกิดกระบวนการทัศน์ใหม่ในการแก้ไขปัญหา โดยต้องยึดหลักให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในอดีตชุมชนไม่มีการร่วมมือกันและออกแบบโครงการพัฒนาแต่ภายหลังจากการลงพื้นที่ได้มีการนำเสนอเพื่อกำหนดแนวทางร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาชุมชน ซึ่งปัจจุบันได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจของชุมชน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและมีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดและรู้จักการทดแทนทรัพยากรที่สูญเสียไปทำให้มีการเสนอโครงการเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันโดยคนในชุมชนได้นำเสนอโครงการเพื่อแก้ไขปัญหา

การจะเกิดศักยภาพหรือความเข้มแข็งของชุมชนนั้นมียปัจจัยที่จะเป็นตัวนำไปสู่การมี ศักยภาพหรือความเข้มแข็งของชุมชนได้ ดังนี้

^๙ อนุชาติ พวงสำลี และอรรถัย อาจอ่ำ. การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย. (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๓๙.) หน้า ๓๒.

^๙ อนุชา ม่วงใหญ่. แนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและท้องถิ่น “ในศตวรรษที่ ๒๑”. (กรุงเทพมหานคร : วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ เอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓, ๒๕๕๙), หน้า ๑๒-๒๖.

^{๑๐} ณิกานต์ บัวอินทร์, ภมรรัตน์ สุธรรม และสมคิด รัตนพันธุ์. การพัฒนาศักยภาพชุมชนด้วยแผนแม่บทชุมชนบ้านชาวยวดตำบลเสียว อำเภอนาหว้า จังหวัดสกลนคร. วารสารราชภัฏสกลนคร ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๙). หน้า ๑๙๓-๒๑๒.

แมทเทว (Mathews. ๑๙๙๖: ๑-๒๕)^{๑๑} ได้พิจารณาเงื่อนไขและปัจจัยของชุมชนที่ทำให้เกิดความเข้มแข็ง ดังนี้

๑. โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อความเป็นชุมชน

- ๑.๑ การรวมตัวเป็นกลุ่ม/องค์กร มีมากน้อยเพียงใด
- ๑.๒ ขนาดของกลุ่มที่พบปะ
- ๑.๓ จำนวนสถานที่และโอกาสในการพบปะสังสรรค์ เพื่อการแก้ปัญหาของชุมชน
- ๑.๔ ประเด็นพูดคุย/แก้ปัญหาของชุมชน
- ๑.๕ ระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิดของคนในชุมชน
- ๑.๖ เครื่องมือสื่อสาร

๒. กระบวนการเฉพาะบางอย่าง

๒.๑ กระบวนการตัดสินใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาโดยรวมของชุมชนเป็นอย่างไร การมีส่วนร่วมของคนมากน้อยเพียงไร บทบาทของผู้นำในการตัดสินใจเป็นอย่างไร

๒.๒ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่แตกต่างกันหรือการหาข้อสรุปร่วมกันในการแก้ไขปัญหา

๓. ผู้นำ

๓.๑ จำนวนผู้นำ การกระจายตัวในตำบล/พื้นที่

๓.๒ บทบาทของผู้นำสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชน เช่น การเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นริเริ่ม การสร้างกระบวนการ/กิจกรรมให้สมาชิกมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายภายใน/ภายนอกชุมชน

๓.๓ คุณสมบัติ เช่น การติดตามสถานการณ์ปัญหา การเปิดกว้างให้การเรียนรู้ไม่แบ่งฝ่าย มองการไกล

๔. กระบวนทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

๔.๑ เป็นการประเมินว่าชุมชนมีระบบความคิดด้านต่าง ๆ เหล่านี้มากน้อยเพียงไร

๔.๒ การให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมพอ ๆ กับผลงาน

๔.๓ การดึงคนให้มาร่วมกระบวนการคิดและตัดสินใจให้มากที่สุด

๔.๔ การเน้นศักยภาพของสมาชิกที่มารวมตัวกันว่าเป็นต้นทุนของชุมชน มากกว่ามองว่าเป็นปัญหาของชุมชน

๔.๕ ความคิดเกี่ยวกับ “อำนาจ” หรือ “พลัง” ในการเปลี่ยนแปลง เน้นพลังของกลุ่มในการแก้ปัญหาของตนเองมากกว่าฝากความหวังไว้ที่ผู้มี “อำนาจ” หรือไม่

๔.๖ ความคิดเกี่ยวกับการรับผิดชอบแก้ปัญหาของชุมชนตนเอง

๕. ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน

๕.๑ การพึ่งพาหน่วยงานของรัฐที่มีมากน้อยเพียงไร

^{๑๑} Mathews, D.. Element of strong civil society and healthy public life. (n.p. : Kettering Foundation April, ๑๙๙๖). p. ๓๒.

๕.๒ ความร่วมมือสนับสนุน ความใกล้ชิดกันของโรงเรียน วัด และสถานบริการในชุมชน

๖. ความรู้สึกร่วมเป็นกลุ่มชุมชนเดียวกันและมองหาทางออกของความร่วมมือในชุมชน เป็นการประเมินว่าในชุมชนมีความรู้สึกผูกพันเป็นชุมชนหรือไม่ โดยดูจาก

๖.๑ ประวัติศาสตร์/คำบอกเล่าของชาวบ้านเกี่ยวกับการช่วยเหลือกันและกันในการแก้ปัญหาชุมชน

๖.๒ การทำกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือหลายฝ่ายร่วมกัน

๖.๓ ความพยายามในการดึงเอาคนที่ยังไม่เข้าร่วมงานพัฒนาชุมชนให้เข้ามาร่วมด้วย

๒.๒.๓ แนวคิดการประเมินศักยภาพของชุมชน

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (๒๕๓๗ : ๑๓๔-๑๓๖)^{๑๒} กล่าวว่า ขอบเขตการวินิจฉัยศักยภาพของชุมชนในงานพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชนวิเคราะห์จากองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

๑. ความกระตือรือร้นหรือวิญญาน ตลอดจนการรับรู้และจิตสำนึกในการพัฒนาของประชาชน เป็นการวินิจฉัยความพร้อมของประชาชน หมายถึง ความมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา ความกระตือรือร้นมีความสำคัญอย่างมากแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชน ทั้งนี้รวมถึงการรับรู้และการมีจิตสำนึกในงานพัฒนาของประชาชนด้วย

๒. โครงสร้างและบทบาทขององค์กรชุมชน ผู้นำชุมชน รวมทั้งโครงสร้างอำนาจชุมชนเป็นเรื่องที่พิจารณาถึงสภาพการปกครองของผู้นำชุมชนว่ามีบทบาทอย่างไรในการดำเนินงานพัฒนา เช่น คุณภาพและลักษณะของผู้นำชุมชน และองค์กรของชุมชนมีความพร้อมที่จะพัฒนาและเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนา

๓. การวางแผนและการบริหารจัดการงานพัฒนา พิจารณาถึงความสามารถที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชนมากน้อยเพียงใด

๔. การพัฒนาคน การพิจารณาความพร้อมของทรัพยากรบุคคลในชุมชน ว่าสามารถทำให้ชุมชนมีการพัฒนามากน้อยเพียงใด เช่น ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และประชาชนทั่วไปในชุมชน มีการพัฒนาชุมชนของตนเองมากน้อยเพียงใด

๕. เทคโนโลยีในงานพัฒนา ศักยภาพของชุมชนในเรื่องของเทคโนโลยีในงานพัฒนาเป็นอีกเรื่องที่จะต้องทำการวินิจฉัยถึงประสิทธิภาพของเทคโนโลยีว่าสามารถทำให้งานพัฒนาในชุมชนบรรลุผลสำเร็จตามความต้องการของสมาชิกมากน้อยเพียงใด

๖. การสื่อสาร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระบบข้อมูลข่าวสารของชุมชน การวินิจฉัยศักยภาพในเรื่องการสื่อสาร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และระบบข้อมูลข่าวสารของชุมชนนี้เพื่อที่จะทำให้เกิดความสำนึกและการติดต่อประสานงานความเข้าใจกันมากขึ้น

^{๑๒} สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมวิทยาชุมชน : หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน. (ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๗), หน้า ๑๑.

๗. การระดมทุน แรงงาน และทรัพยากรในชุมชน ปัจจัยเรื่องทุนและทรัพยากรที่เป็นวัตถุดิบเป็นสิ่งสำคัญในงานพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากถ้าหากมีการดำเนินการที่ปราศจากทุน แรงงาน และทรัพยากรที่เหมาะสม จะทำให้โครงการประสบปัญหา และไม่สามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายได้

๘. ลักษณะโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นเรื่องที่สำคัญไม่อาจมองข้ามไปได้ ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชุมชนย่อมจะแตกต่างกันไป อุปสรรคหรือความสำเร็จในงานพัฒนาต้องพิจารณาจากลักษณะโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งด้วย เช่น ประชาชนมีค่านิยมอย่างไร มีทัศนคติต่อการพัฒนาอย่างไร ลักษณะการพึ่งพาอาศัยเป็นอย่างไร

๙. ระบบการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน การวินิจฉัยในเรื่องของศักยภาพไม่เพียงแต่พิจารณาองค์ประกอบภายในชุมชนเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาจากองค์ประกอบจากภายนอกชุมชนด้วย ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนทั้งด้านวัสดุ อุปกรณ์ การบริการ และด้านวิชาการจากภายนอกชุมชนมีผลกระทบกับภายในชุมชนด้วย ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนมิได้อยู่หนึ่ง หรือติดต่อกันเฉพาะภายในชุมชนเท่านั้น แต่ชุมชนมีการติดต่อสัมพันธ์กับภายนอกชุมชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ทำให้จำเป็นต้องทราบถึงการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชนว่ามีมากน้อยเพียงใด

ในขณะที่ลีลาภรณ์ นาครทรรพ และคณะ (๒๕๓๘: ๑๓๐-๑๓๘)^{๑๓} มีข้อสรุปเกี่ยวกับรอบตัวชีวิตความเข้มแข็งหรือศักยภาพของชุมชน ดังนี้

๑. มีการนำมิติเชิงวัฒนธรรมมาผสมผสานในการทำกิจกรรม เพราะการมีฐานทางวัฒนธรรมจะเป็นเครื่องยึดโยงให้สามารถสร้างองค์กรชุมชนได้ง่ายและมีคุณภาพ

๒. ในด้านความสามารถในการตอบสนองต่อปัญหา ควรพิจารณาถึง

๒.๑ ความรวดเร็วในการตอบสนองต่อปัญหา

๒.๒ ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีหลากหลายหรือไม่ ยากง่ายเพียงไร เป็นปัญหาภายในหรือภายนอกชุมชน ปัญหาเหล่านี้จะเป็นเครื่องทดสอบประสิทธิภาพและความสามารถของกลุ่มในการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี

๒.๓ จำนวนปัญหาที่องค์กรชุมชนสามารถแก้ไขได้

๓. ในด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ควรพิจารณาตัวชี้วัด ได้แก่

๓.๑ มีการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ ทางเลือกการแก้ไขปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหาโดยดูถึงกระบวนการในการวิเคราะห์ดังกล่าวว่า มีการวิเคราะห์ที่ชัดเจนหรือไม่ มีการเชื่อมโยงปัญหากับสาเหตุหรือไม่ คุณภาพในการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ การตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหาเป็นอย่างไร มีทิศทางที่ถูกต้อง มีสติหรือไม่

๓.๒ มีการพัฒนาจิตสำนึก

๔. ในด้านการจัดกลุ่ม ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่

^{๑๓} ลีลาภรณ์ นาครทรรพ และคณะ. ระบบการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชนอีสานใต้บนทพบุรี. (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๘), หน้า ๑๓๐-๑๓๘.

๔.๑ จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม

๔.๒ ระดับของการมีส่วนร่วมของสมาชิก ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เสนอความคิดลงมือปฏิบัติ ฯลฯ

๔.๓ สมาชิกทำหน้าที่และทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ

๔.๔ มีการสร้างและพัฒนากระบวนการกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

๔.๕ มีกฎระเบียบและกติการ่วมกัน

๔.๖ มีความพร้อมเพรียง ความสามัคคีในการทำกิจกรรมร่วมกัน

๕. ในด้านที่เกี่ยวกับผู้นำ ซึ่งหมายถึง ผู้ที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกและชุมชน ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่

๕.๑ จำนวนผู้นำ มีหลายคนหรือไม่

๕.๒ ความรู้และทักษะของผู้นำ มีหลายด้านหรือไม่ (เช่น ผู้นำด้านการสื่อสาร การถ่ายทอดความรู้ การจัดการ ฯลฯ)

๖. ในด้านที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่

๖.๑ การที่สมาชิกได้รับผลประโยชน์อย่างยุติธรรม

๗. ในด้านการยอมรับนับถือที่องค์กรได้รับจากภายนอก ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่

๗.๑ การสนับสนุนที่ได้รับจากภายนอก เช่น เงินทุนและทรัพยากรในโครงการพัฒนาต่าง ๆ

๗.๒ มีคนเยี่ยมชมศึกษาดูงาน เป็นแหล่งความรู้

๗.๓ การมีความสามารถในการต่อรองกับรัฐ/แหล่งทุนต่าง ๆ มากขึ้น

๘. ในด้านการขยายผล ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่

๘.๑ จำนวนสมาชิกที่เพิ่มมากขึ้น

๘.๒ ประเภทงานและกิจกรรมมีหลากหลายมากขึ้น

๘.๓ จำนวนองค์กรที่เกี่ยวข้องมีมากขึ้น

บันทึร อ่อนดำ และ วิริยา น้อยวงศ์นัยวงศ์ (๒๕๓๓: ๔๙)^{๑๔} กล่าวถึง ตัวชี้วัดของความเข้มแข็งหรือศักยภาพของชุมชน ได้แก่

๑. องค์ความรู้ ภูมิปัญญา ซึ่งรวมถึง ระบบข้อมูลข่าวสาร วิชาการ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย ที่ทันต่อความเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงโดยเน้นให้เกิดองค์ความรู้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสถาบันทางสังคม ตลอดจนองค์ความรู้ที่สามารถนำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาทั้งในระดับตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน และใช้ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา

๒. กระบวนการเรียนรู้ กล่าวคือ ในระดับตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน สามารถวิเคราะห์ วินิจฉัยปัญหา แสวงหาทางออกในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองปัญหาของสมาชิกในชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาหมู่บ้าน ประสบการณ์ และการเรียนรู้ประยุกต์ เทคนิค และการจัดการ

^{๑๔} บันทึร อ่อนดำ และวิริยา น้อยวงศ์นัยวงศ์. ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท: ประสบการณ์ของประเทศไทย. (กรุงเทพมหานคร: สาขาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓)

๓. องค์กรชุมชน/การบริหารจัดการ/กำลังคน หมายถึง การรวมกลุ่มชาวบ้าน การจัดองค์กรในระดับตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน การจัดระบบบริหารจัดการงานพัฒนา จัดระบบสวัสดิการสังคมชุมชน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การรวมตัวเพื่อจัดตั้งกลุ่มกองทุนออมทรัพย์ มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งเสริมเครือข่ายทั้งเครือข่ายธรรมชาติ เครือข่ายการจัดตั้งองค์กร และเครือข่ายประสบการณ์

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยขอสรุปความหมายเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ว่า ศักยภาพของชุมชน หมายถึง ชีตความสามารถ หรือความพร้อมที่จะกระทำให้เป็นผลสำเร็จ รวมถึงการแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

๒.๓.๑ แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

“ชุมชน” มีนัยและความหมายที่เป็นไปตามพลวัตหรือกระแสของสังคม แต่ถ้าพิจารณาโดยละเอียด จะพบว่า นักวิชาการ นักพัฒนา หรือผู้คนที่ให้ความหมายของคำว่า “ชุมชน” ล้วนต่างให้ความหมายที่สอดคล้องกับความรู้ ทัศนคติ หรือโดยมีจุดมุ่งหมายที่หวังช่วงชิงอำนาจในการนิยามความหมายของตนเพื่อผลประโยชน์ประการใดประการหนึ่ง^{๑๕}

ความเป็นชุมชนหรือความเป็นหมู่คณะมีการเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา การจำกัดคำนิยามของคำว่า “ชุมชน” ไว้ในแนวใดแนวหนึ่งย่อมจะขาดความหลากหลายหรือความไม่เข้าใจในความเป็นชุมชนและถ้าพิจารณาโดยรวมก็จะเห็นว่า ความเป็นชุมชนนั้น เน้นเรื่องของความสัมพันธ์และการเกาะเกี่ยวกันของเพื่อนมนุษย์ในระดับต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การพยายามทำความเข้าใจแนวคิดต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ศึกษาในการที่จะเลือกความเหมาะสมและสอดคล้องกับฐานปฏิบัติการ (Practical Base) ของตน

๒.๓.๑.๑ ความหมายของชุมชน

ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ^{๑๖} (๒๕๔๓) ได้พยายามศึกษาและรวบรวมความหมายของ “ชุมชน” โดยค้นคว้ารวบรวมจากนักวิชาการหลายท่านดังต่อไปนี้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์^{๑๗} (๒๕๒๕) ให้ความหมายว่า “ชุมชน” หมายถึง องค์กรทางสังคมอย่างหนึ่งที่มีอาณาเขตครอบคลุมท้องถิ่นหนึ่งและปวงสมาชิกสามารถบรรลุถึงความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ได้และสามารถแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ในชุมชนของตนเองได้

^{๑๕} จิตติ มงคลชัยอรัญญา. การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา, (เอกสารประกอบการเรียนภาควิชาการพัฒนาชุมชน). (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๔.

^{๑๖} ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๙.

^{๑๗} สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕.), หน้า ๔๔.

ชยันต์ วรรณะภูติ^{๑๘} (๒๕๓๖) กล่าวถึง “ชุมชน” ในความหมายว่า หมายถึง การอยู่รวมกันของกลุ่มคนจำนวนหนึ่งในพื้นที่แห่งหนึ่ง เพื่ออาศัยทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณนั้นในการดำรงชีวิต โดยเหตุที่มีคนกลุ่มดังกล่าวอาศัยอยู่ร่วมกันใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิต จึงมีการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันขึ้น เมืองค์กรหรือสถาบันของชุมชนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทั้งนี้ ชุมชน หมายถึง สังคมขนาดเล็กในชนบทที่ยังไม่พัฒนาหรือสังคมหมู่บ้านที่สมาชิกของสังคมยังมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และยังสามารถรักษาแบบแผนการดำรงชีวิตบางส่วนได้ และได้ตีความหมายของคำว่า “ชุมชน” ในระดับเดียวกับคำว่า “สังคมหมู่บ้าน” ซึ่งเป็นการช่วยให้เข้าใจความหมายของคำว่า “ชุมชน” ในระดับ “สังคมหมู่บ้าน” ซึ่งเป็นการช่วยให้เข้าใจในความหมายของคำว่า “ชุมชน” ในลักษณะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน ทั้งนี้ เพราะคำว่า “หมู่บ้าน” สื่อความหมายให้เข้าใจถึงการกระจุกตัวของบ้านหลาย ๆ บ้านหรือหลายครัวเรือนในพื้นที่แห่งหนึ่งหรือในระบบนิเวศน์แห่งหนึ่งและเป็นหน่วยสังคมขนาดเล็กที่สุดที่สมาชิกของสังคมพัฒนาขึ้นตามธรรมชาติและต่อมาภายหลังทางราชการอาจจะกำหนดให้เป็น “หมู่บ้าน” ในความหมายของทางราชการ

กาญจนา แก้วเทพ^{๑๙} (๒๕๓๘) กล่าวถึง “ชุมชน” ว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีฐานะและอาชีพที่คล้ายคลึงกัน มีลักษณะของการใช้ชีวิตร่วมกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปสู่ระดับเครือญาติ จนถึงระดับหมู่บ้านและระดับเกินหมู่บ้านและผู้ที่อยู่ในชุมชนมีความรู้สึกว่าเป็นคนชุมชนเดียวกัน นอกจากนี้ ยังมีการดำรงรักษาคุณค่าและมรดกทางวัฒนธรรมและศาสนาถ่ายทอดไปยังลูกหลานอีกด้วย

จิตติ มงคลชัยอรัญญา^{๒๐} (๒๕๔๐) กล่าวถึง “ชุมชน” โดยสรุปว่า “ชุมชน” ประกอบไปด้วยระบบความสัมพันธ์ของคน ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ อาชีพ ระบบการเมือง ระบบการปกครอง โครงสร้างอำนาจ รวมถึงระบบนิเวศน์วิทยา สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ซึ่งระบบเหล่านี้มีความสัมพันธ์ระหว่างกันหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มีความเชื่อมโยงกันชนิดที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

ประเวศ วะสี^{๒๑} (๒๕๔๐) ได้ให้ความหมายของ “ชุมชน” โดยเน้น “ความเป็นชุมชน” ว่า หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งเท่าใดก็ได้ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่ม

^{๑๘} ชยันต์วรรณะภูติ. การกำหนดกรอบคิดในการวิจัย ในคู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา. (ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๖). หน้า ๑๒.

^{๑๙} กาญจนา แก้วเทพ. การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน. (กรุงเทพมหานคร : สภาคทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, ๒๕๓๘). หน้า ๓.

^{๒๐} จิตติ มงคลชัยอรัญญา. การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา. (เอกสารประกอบการเรียนภาควิชาการพัฒนาชุมชน). (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐). หน้า ๒๓.

^{๒๑} ประเวศ วะสี. ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน ศักยภาพแห่งความสร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ ๔. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๐), หน้า ๒๑.

กัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ มีการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน

สำหรับนักวิชาการต่างประเทศ คำว่า Community มีความหมายในภาษาไทยว่า “ชุมชน” ถ้าพิจารณาคำภาษาอังกฤษ “Com” มีความหมาย = together และจะเห็นว่ามีความเกี่ยวข้องใกล้เคียงอีกหลายคำ เช่น Communal ของ ชุมชนเพื่อชุมชน Common = ร่วมเป็นสมาชิกอยู่ด้วย Commune = ความรู้สึกผูกพันใกล้ชิด

พจนานุกรม Oxford Advanced Learner's Dictionary English (๑๙๙๔) ได้ให้ความหมายของ ชุมชน ว่าหมายถึง กลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งหนึ่ง มีความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน มีศรัทธา ความเชื่อ เชื้อชาติ การงาน หรือมีความรู้สึกนึกคิด ความสนใจที่คล้ายคลึงกัน มีการเกื้อกูลการเป็นอยู่ร่วมกัน

Blaker Brownell (๑๙๕๐)^{๒๒} ได้ให้ความหมายของชุมชนไว้หลายประการ ซึ่งสรุปได้ว่า “ชุมชน” คือ การกระทำที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความร่วมมือ ร่วมใจ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นสังคมที่คนรู้จักกันอย่างใกล้ชิดและสนิทสนม

Lofaust (๑๙๘๓) ให้ความหมายในชุมชนว่า “ชุมชน” คือ จิตวิญญาณหรือความรู้สึกเกิดขึ้นเมื่อคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาทำงานร่วมกัน เพื่อที่จะบรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน

จะเห็นได้ว่า ความหมายของชุมชนนั้นไม่จำกัดแน่นอนตายตัว อาจพิจารณาได้หลายแง่มุม อาทิ ปรัชญา กายภาพ สังคมวิทยา จิตวิทยา และอาจสรุปได้ว่า “ชุมชน” มีความหมายทั้งรูปธรรมและนามธรรม ในความหมายของชุมชนเชิงรูปธรรมจำกัดอยู่กับความหมายที่ให้ ความสำคัญกับอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์หรือบริเวณบ้านเล็ก ๆ ที่มีถิ่นที่อยู่มูลบ้านเท่านั้น ในความหมายเชิงนามธรรม “ชุมชน” เป็นคำที่มีการนำไปใช้กันอย่างกว้างขวางและใช้ในลักษณะแตกต่างกันออกไป จึงมีอาจกล่าวได้ว่า “ชุมชน” เป็นคำที่มีความหมายแน่นอนตายตัวเพียงประการเดียว การไม่ยึดติดกับความหมายแคบ ๆ ของสิ่งหนึ่งสิ่งใดจะช่วยให้เกิดทรรศนะอันกว้างขวางในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ได้หลายแง่มุมมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาแนวคิดและความหมายของชุมชนในทัศนะของการพัฒนาชุมชนก็ควรจะต้องศึกษาถึงความหมายที่เป็นรากฐานและเอื้อต่อการปฏิบัติงานร่วมกันกับสมาชิกของชุมชนต่อไปด้วย

๒.๓.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

โดยแนวคิดแล้ว “ชุมชน” มีความหมายที่หลากหลายและสามารถจะจัดกลุ่มตามนัยหรือความหมายที่ใกล้เคียงกันได้ ๔ แนวคิด^{๒๓} คือ

๑. แนวคิดทางสังคมวิทยา (Sociological Perspective)

^{๒๒} Brownell, Baker. *The Human Community: Its Philosophy and Practice for a time of Crisis*. (New York: Harper & Row. ๑๙๕๐)

^{๒๓} อริยา เศวตามร์. “นักพัฒนากับบทบาทในการสร้างความหมายใหม่ของชุมชน”. (ใน เศรษฐศาสตร์การเมือง เอ็นจีโอ ๒๐๐๐. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, บรรณาธิการ. ศูนย์เศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.), หน้า ๓๓.

๒. แนวคิดทางมานุษยวิทยา (Humanistic Perspective)
๓. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนประชาคม (Civil Society Perspective)
๔. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในรูปแบบใหม่ (Virtual Community Perspective)

๑. แนวคิดทางสังคมวิทยา (Sociological Perspective)

ตามแนวคิดนี้ ชุมชนมีฐานะเป็นหน่วยทางสังคม (Community as unit of Social Organization) และนิยามความหมายว่า “ชุมชน” หมายถึง หน่วยทางสังคมและกายภาพ อันได้แก่ ละแวกบ้าน หมู่บ้าน เมือง มหานคร

George Hillary (Poplin, ๑๙๗๙)^{๒๔} ได้พยายามหาความหมายร่วมจากคำจำกัดความของชุมชนที่มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย โดยสรุปหาลักษณะความหมายต่าง ๆ ได้ว่าชุมชน ประกอบไปด้วย

๑. อาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ (Geographical area-territorial)
๒. ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction-sociological)
๓. มีความผูกพัน (Common ties-psycho cultural)

อย่างไรก็ตาม มีผู้โต้แย้งวิธีการสรุปคำจำกัดความในแบบของ Hillary ว่าไม่อาจหาคำจำกัดความตายตัวมาอธิบายลักษณะของชุมชนทุกชุมชน เพราะแต่ละชุมชนจะมีความแตกต่างกันออกไป หากพยายามจะหาลักษณะร่วมแล้ว ธาตุแท้ของชุมชนบางชุมชนจะขาดหายไปจากคำจำกัดความอันเป็นคำกลา่งนั้น

ในขณะที่ Poplin (๑๙๗๙) ได้กล่าวถึงชุมชนใน ๕ สถานะ คือ

๑. กลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกันในพื้นที่หรือบริเวณหนึ่ง (Geographical area)
๒. สมาชิกมีการติดต่อระหว่างกันทางสังคม (Social Relationship)
๓. สมาชิกมีความสัมพันธ์ต่อกันทางสังคม (Social Relationship)
๔. มีความผูกพันทางด้านจิตใจต่อระบบนิเวศ (Psycho-Ecological

Relationship)

๕. มีกิจกรรมส่วนรวม เพื่อใช้ประโยชน์ (Central Activities for Utilization)

จากแนวคิดของ Hillary และ Poplin ได้เป็นแนวคิดในการวิเคราะห์ชุมชนของนักสังคมวิทยาในรุ่นต่อมาและนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการมองชุมชนในฐานะทั้ง ๓ ประการ คือ

๑.๑ ชุมชนในฐานะหน่วยทางภูมิศาสตร์ (Community as a territorial unit)

การพิจารณาชุมชนในมิตินี้มีความสำคัญ คือ ทำให้ชุมชนมีลักษณะเป็นรูปธรรม มีหลักแหล่งที่ตั้งแน่นอนและสมาชิกสามารถระบุที่อยู่ของตนได้

^{๒๔} Poplin, D.E.. *Communities : A Survey of Theories and Methods of Research*. (New York : Macmillan Publishing, ๑๙๗๙), หน้า ๔๒.

๑. อาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์มีอิทธิพลต่อชุมชน จะเห็นได้ว่าในหลายกรณีสภาพทางภูมิศาสตร์จะเป็นตัวกำหนดสถานที่ตั้งและศักยภาพในการเจริญเติบโตของชุมชน กล่าวคือ ชุมชนมักจะเกิดขึ้นในบริเวณที่มีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ หรือที่ซึ่งมีการคมนาคมสะดวกเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานอย่างถาวร

๒. ชุมชนมีอิทธิพลต่ออาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ แม้ว่าตัวแปรเกี่ยวกับอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ จะมีอิทธิพลต่อสถานที่ตั้งและพบว่าการเจริญเติบโตของชุมชน (Growth and Dynamics of Community) แต่การปรับตัวของคนต่ออาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ของชุมชนก็ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย ดังนั้น มนุษย์เองมีส่วนในการกระทำต่อภาวะแวดล้อมของตนไม่ว่าจะโดยทางบวกหรือทางลบ เช่น

๒.๑ การปรับให้สิ่งแวดล้อมทางกายภาพให้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของมนุษย์ เช่น การทำนาแบบขั้นบันได การสร้างเหมืองฝายชลประทาน ปรับปรุงแก้ไขสร้างที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์

๒.๒ ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การตัดไม้ทำลายป่า

การศึกษาชุมชนตามแนวคิดทางสังคมวิทยาถือว่า ตัวแปรทางด้านภูมิศาสตร์จะเป็นสิ่งที่ละเลยเสียมิได้ แนวคิดนี้จัดว่ามีอิทธิพลต่อทฤษฎีนิเวศวิทยาของมนุษย์

๑.๒ ชุมชนในฐานะหน่วยทางสังคม (Community as Unit of Social Organization)

การวิเคราะห์แบบ Social system approach จะให้ภาพของลำดับชั้น (hierarchy) เริ่มจากระดับล่างที่ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปจนถึงระดับชาติหรือระดับโลก

ชุมชนเป็นระบบย่อยอันแรกที่มีศักยภาพในการจัดให้มีสิ่งต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของคนทั้งกายภาพ จิตใจ และสังคม ซึ่งในระบบครอบครัวกลุ่มเครือญาติมีขนาดเล็กเกินไป ไม่มีสถาบันทางสังคมที่สมบูรณ์เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ส่วนระบบที่ใหญ่กว่านี้ เช่น กลไกของรัฐก็ใหญ่โตและซับซ้อนเกินไป จนเข้าไม่ถึงอารมณ์ความรู้สึกของคนจึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการ ทั้งทางกายและทางใจได้

บางทีคนวิเคราะห์ชุมชนที่เป็นระบบทางสังคมว่าเป็นเครือข่ายการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ (Network of interaction) ซึ่งประกอบด้วยสถานภาพ บทบาท กลุ่มคน และสถาบัน ชุมชนจึงมีความสัมพันธ์กันเหมือนลูกโซ่ ที่ระบบย่อยระบบหนึ่งจะได้รับปัจจัยนำเข้าที่ต้องการจากระบบย่อยอื่น ๆ ปัจจัยนำเข้าและผลผลิตที่รับและให้แก่กันในระหว่างชุมชนหรือระบบย่อยนี้อาจจะเป็นในรูปของเงิน แรงงาน ความกดดันทางสังคม ทรัพยากรต่าง ๆ

แนวความคิดนี้ นักวิชาการไทยได้เสนอรูปแบบของชุมชนที่คล้ายคลึงกัน เช่น แนวคิดของ ทิตยา สุวรรณภูมิ^{๒๕} (๒๕๒๗) กล่าวว่า โดยทั่วไปชุมชนจะต้องมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ

^{๒๕} ทิตยา สุวรรณภูมิ. “ชุมชนชนบทไทย”. (ใน การบริหารงานพัฒนาชุมชน. จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๗), หน้า ๒๗-๓๐.

๑. ชุมชนในฐานะเป็นอาณาบริเวณ การพิจารณาชุมชนในข้อนี้มิใช่เฉพาะเป็นบริเวณที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนเท่านั้น ยังต้องพิจารณาถึงมิติต่าง ๆ เช่น ในฐานะที่อยู่อาศัยของการใช้พื้นที่ และในฐานะที่เป็นบริเวณของชุมชน

๒. ชุมชนในฐานะที่เป็นที่รวมประชากร โดยจะเน้นที่ลักษณะของประชากรที่อยู่ในบริเวณชุมชน ในด้านที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงประชากรในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โครงสร้างประชากร เช่น สัดส่วนเพศชาย เพศหญิง อายุประชากร อาชีพ และการศึกษา สุนัขลักษณะ เป็นต้น

๓. ชุมชนในฐานะที่เป็นระบบความสัมพันธ์ของสมาชิกที่มีอยู่ในชุมชนและความสัมพันธ์กับชุมชน โดยพิจารณาถึงระบบความสัมพันธ์ของชุมชนจะประกอบด้วยความสัมพันธ์ย่อย เช่น ความสัมพันธ์ของครอบครัว เครือญาติ มิตรสหาย ระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ระบบความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น

ส่วนไพร์ตัน เตชะรินทร์^{๒๖} (๒๕๒๔) ได้เสนอรูปแบบขององค์ประกอบของชุมชนที่มีความสัมพันธ์ในระบบต่าง ๆ เป็น ๕ ประการ คือ

๑. คน
๒. ความสนใจ
๓. อาณาบริเวณ
๔. การปฏิบัติต่อกัน
๕. ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก

สนธยา พลศรี^{๒๗} (๒๕๓๓) ได้กล่าวถึง ชุมชนในฐานะหน่วยทางสังคม โดยการแบ่งชุมชนออกเป็นลักษณะต่าง ๆ ได้แก่

๑. การแบ่งตามจำนวนพลเมือง เช่น หมู่บ้าน เมือง นคร
๒. การแบ่งตามพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เช่น ชุมชนอุตสาหกรรม ชุมชนการปกครอง
๓. การแบ่งตามความสัมพันธ์กับหน่วยงานรัฐ เช่น ศูนย์ผู้อพยพ
๔. การแบ่งตามลักษณะพิเศษของประชากร เช่น ชัยนาทวาร์
๕. การแบ่งตามลักษณะทางด้านนิเวศวิทยา เช่น ย่านการค้า เหมืองแร่
๖. การแบ่งตามลักษณะกิจกรรมทางสังคม เช่น ศูนย์การขนส่ง
๗. การแบ่งตามหน่วยการปกครอง เช่น หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ
๘. การแบ่งตามลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม เช่น ชุมชนชนบท

ชุมชนเมือง

^{๒๖} ไพร์ตัน เตชะรินทร์. ใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, บรรณาธิการ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภารการพิมพ์, ๒๕๒๓), หน้า ๖๗.

^{๒๗} สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๓), หน้า ๓๔.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข^{๒๘} (๒๕๓๖) แบ่งชุมชนออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑. ลักษณะของชุมชนแบ่งตามการบริหารการปกครอง ซึ่งแบ่งโดยการพิจารณาจากลักษณะการปกครองของไทย ได้แก่ ชุมชนหมู่บ้าน ชุมชนเขต สุขาภิบาล ชุมชนเขตเทศบาล ตำบล เทศบาลเมือง เทศบาลนคร และกรุงเทพมหานคร

๒. ลักษณะของชุมชนแบ่งตามกิจกรรมทางสังคม ได้แก่ ชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนศูนย์การค้า ศูนย์กลางขนส่ง เขตอุตสาหกรรม ชุมชนศูนย์กลางของการบริการ

๓. ลักษณะของชุมชนแบ่งตามความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม เป็นการแบ่งชุมชนในแง่ของความสัมพันธ์ทางสังคม ได้แก่ ชุมชนชนบท ชุมชนเมือง

นอกจากการศึกษาชุมชนในลักษณะดังกล่าว ก็สามารถพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ได้ทั้งแนวนอน (Horizontal) และแนวตั้ง (Vertical) ในแนวนอนนั้น รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลหรือระหว่างกลุ่มในระดับท้องถิ่น ส่วนในแนวตั้ง หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับผลประโยชน์หรือกับกลุ่มผลประโยชน์ในระดับต่าง ๆ ที่สูงขึ้นไปถึงองค์กรในระดับชาติหรือระหว่างชาติ/ประเทศ นอกจากนั้น ยังมีวิธีการอื่นอีกในการวิเคราะห์ถึงเครือข่ายปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนว่า ปฏิสัมพันธ์ของบุคคลและกลุ่มมีกระบวนการทางสังคมที่ประกอบด้วยความร่วมมือ การแข่งขัน และความขัดแย้ง ซึ่งมีผลการวิเคราะห์เหล่านี้ให้คุณค่าที่มียสำคัญในการทำทำความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตของชุมชนเป็นอย่างยิ่ง

ชุมชนในฐานะหน่วยทางจิตวิทยาวัฒนธรรม (Community as a psycho cultural unit) ในมิตินี้เน้นที่ว่าชุมชนจะต้องมีความผูกพันในระหว่างสมาชิกด้วยกัน ความผูกพันนี้จะตีความว่าเป็นทั้งทางด้านจิตวิทยาและวัฒนธรรมในทางจิตวิทยานั้น คนจะมีความมั่นคง เพราะสามารถระบุได้ว่า ตนเป็นสมาชิกของกลุ่ม หมู่ หรือที่ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีสังกัด การวิเคราะห์ในมิตินี้ ในแนวคิดทางสังคมวิทยาก็ถือว่าเป็นเพียงมิติหนึ่งของความเป็นจริงที่ซับซ้อนอยู่ในความหมายของชุมชน มิได้ถือว่าการวิเคราะห์ที่ลึกซึ้ง

๒. แนวคิดทางมนุษยนิยม (Humanistic Perspective)

แนวคิดของชุมชนในแนว Humanistic perspective นี้ บางคนเรียกว่า เป็นแนวคิดของกลุ่ม Utopia นักสังคมวิทยาที่มีอิทธิพลสำคัญต่อ ๒ แนวคิดนี้ ๒ คน คือ Robert Nisbet^{๒๙} และ Baker Brownell^{๓๐} ซึ่งมีความคิดว่า ชุมชนต้องก่อมีมิตรภาพ ความเอื้ออาทร ความมั่นคง และความผูกพันระหว่างคนในชุมชน

^{๒๘} สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมวิทยา ; หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. (ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๖), หน้า ๔๙.

^{๒๙} Nisbet, Robert A.. Community and Power : A study in the Ethics of Order and Freedom. (New York : Oxford University Press, ๑๙๖๒).

^{๓๐} Brownell, Baker. The Human Community: Its Philosophy and Practice for a time of Crisis. (New York: Harper & Row., ๑๙๕๐).

Nisbet เห็นว่าสังคมสมัยใหม่ทำให้เกิดการสูญเสียความรู้สึกผูกพันของชุมชน (sense of community) ในข้อเขียนของ Nisbet เรื่อง The quest for community นั้นเกิดจากเงื่อนไขของสังคมสมัยใหม่ที่ไม่สามารถตอบสนองให้ปัจเจกบุคคลเกิดความมั่นคง เขาได้แสดงความเห็นว่า ในลักษณะรัฐการเมืองสมัยใหม่ รัฐไม่สามารถตอบสนองความมั่นคงได้ ไม่มีองค์กรขนาดใหญ่ใดที่สามารถตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจของคนได้ เพราะโดยธรรมชาติแล้วองค์กรเหล่านี้มีขนาดใหญ่ ซับซ้อน เป็นทางการเกินไป รัฐอาจจะก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในนามของรัฐ เช่น การก่อสงคราม แต่ในการตอบสนองอย่างปกติธรรมดา ต่อความต้องการของคนในเชิงการยอมรับมิตรภาพ ความมั่นคง ความเป็นสมาชิก รัฐจะทำได้

ทางเลือกที่นักคิดในแนวนี้เสนอ ก็คือ การเรียกร้องให้ชุมชนมีขนาดเล็ก แต่มีโครงสร้างที่แน่นเหนียว เพราะชุมชนขนาดเล็กเท่านั้นที่จะช่วยฟื้นฟูสภาพความสัมพันธ์ทางสังคมให้ดีขึ้น เพราะจะรับผิดชอบต่อหน่วยที่เล็กที่สุด และกล่าวถึงชุมชนขนาดเล็กที่เน้นการกระทำที่เต็มไปด้วยความร่วมมือ ร่วมใจ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นสังคมที่ตนรู้จักอย่างใกล้ชิดและสนิทสนม

แนวคิดทั้งสองนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการเรียกร้องต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ การขยายตัวของเมือง ประชากร ที่ก่อให้เกิดสภาวะความแปลกแยก ความวิตกกังวล ความโดดเดี่ยว ไม่สนใจใยดีหรือรู้สึกรับผิดชอบต่อเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่รอบข้าง ไม่รู้สึกว่าตนเองมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบตัดสินใจหรือรับผลประโยชน์นั้น ๆ

Hirsch^{๓๑} (๑๙๙๒) กล่าวถึง การสร้างชุมชนว่า เป็นการแสดงออกถึงอำนาจและเป็นวาทกรรมของคนกลุ่มต่าง ๆ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ภายใต้เงื่อนไขทางสังคมและประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ความหมายเกี่ยวกับชุมชนจึงมีทั้งความหมายที่หลากหลายและความหมายที่ขัดแย้ง มิได้มีเพียงความหมายเดียวหรือความหมายที่เป็นกลาง และไม่ได้ยึดติดกับพื้นที่ นโยบายการนิยามหมู่บ้านให้ติดกับพื้นที่ที่เกิดขึ้นจากการที่รัฐพยายามรวมศูนย์อำนาจด้วยการทำให้พื้นที่แตกออกเป็นหน่วยเล็ก ๆ เพื่อง่ายต่อการปกครองสะท้อนให้เห็นกระบวนการที่หมู่บ้านถูกผนวกเข้าสู่ระบบทุนและตลาด

โดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนทางมนุษยนิยมมีลักษณะที่น่าสนใจ คือ

๑. ไม่ได้ให้ความสนใจหรือความสำคัญกับอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์หรือพื้นที่
๒. เน้นความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์
๓. เน้นลักษณะความรู้สึกเชิงอัตวิสัยของความเป็นชุมชนหรือแบบแผนในอุดมคติซึ่งเกี่ยวกับนำเสนอลักษณะชุมชนที่ควรจะเป็นชุมชนที่ดีหรือชุมชนในอุดมคตินั้นเอง

แม้ว่าจะมีทัศนะอันหลากหลายเกี่ยวกับชุมชน ก็ยังสามารถสรุปจุดร่วมกันได้ ๒ ประการ คือ ๑) เป็นการกล่าวถึง วิวัฒนาการของการสมาคมของมนุษย์ (Human Association) และ ๒) การยอมรับอย่างกว้างขวางว่า การเปลี่ยนแปลงในลักษณะของความเกาะเกี่ยวในสังคม

^{๓๑} Hirsch, R. E.. A comparison of a psychoeducational workshop with a support group for men who are HIV positive. (Dissertation Abstracts, ๑๙๙๒).

มนุษย์เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ลักษณะหนึ่งของ Human Association จะหายไปและมีลักษณะใหม่มาแทนที่

๓. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนประชาคม (Civil Society Perspective)

ประชาสังคม หมายถึง การรวมตัวพบปะของคนหลากหลาย ซึ่งไม่ใช่เฉพาะคนที่รู้จักคุ้นเคยเพียงกลุ่มเดียว แต่รวมถึงคนแปลกหน้าที่สนใจในประเด็นส่วนรวม (สาธารณะ) ประเด็นใดประเด็นหนึ่งร่วมกัน เพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ไม่ใช่การรวมตัวกันเพื่อแก้ไขเฉพาะของของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง สถานที่รวมตัวพบปะเรียกว่า เวทีประชาคม ซึ่งมีลักษณะพหุภาคีเป็นสำคัญชุมชนฐานรากมักเกิดการรวมตัวกันเองเบื้องต้นจากปัญหาปากท้องและเศรษฐกิจ เรียกว่า กลุ่มปากท้อง (ให้พี่น้องดอยภาค) อาจพัฒนาไปสู่การรวมที่เรียกว่า กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อแก้ไขปัญหาดอยภาคที่อาจเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือรวมเพื่อเป็นสวัสดิการทางสังคม เช่น การเจ็บป่วย ตาย กลุ่มปากท้องและกลุ่มออมทรัพย์ที่เข้มแข็งสามารถรวมตัวเป็นกลุ่มธุรกิจชุมชน ซึ่งศักยภาพด้านการตลาดที่พึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ กลุ่มปากท้อง กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มธุรกิจเป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกแบบพึ่งพาเป็นสำนึกการมีส่วนร่วมพัฒนาไปเป็นชุมชนที่พึ่งตนเองและชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนพึ่งตนเองที่เข้มแข็งจะเริ่มพัฒนาไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ (สำนึกส่วนรวมที่ไม่ใช่เพื่อประโยชน์เฉพาะกลุ่ม) การเกิดเครือข่ายชุมชนพึ่งตนเองที่เข้มแข็งและมีเวทีประชาคมสำหรับชุมชนต่าง ๆ ที่หลากหลายและผู้คนทั่วไปซึ่งสนใจในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ ร่วมกันจะนำไปสู่ความเป็นประชาคม อันเป็นอำนาจประชาชนที่แท้จริงในการทำให้เกิดดุลยภาพระหว่างอำนาจรัฐ อำนาจทุน และอำนาจประชาชน (ประชาสังคม) มีสภาพธรรมรัฐเกิดขึ้น (good governance)

ในการบริบทสังคมไทยซึ่งมีภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและวิกฤตสังคมในปัจจุบัน การก่อรูปประชาสังคมควรเร่งพัฒนาชุมชนให้พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและมีความเข้มแข็งพร้อมไปกับการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะและการมีส่วนร่วมในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ ในเวทีประชาคม

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน-ประชาสังคม เกิดขึ้นจากสภาพปัญหาของสังคม การที่ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายและทิศทางการพัฒนารวมทั้งกิจกรรมสาธารณะซึ่งในอดีตมักจะถูกครอบงำหรือชี้นำจากภาครัฐ แนวคิดนี้ปฏิเสธอำนาจรัฐซึ่งมีบทบาทอย่างมากมาต่อการตัดสินใจในกิจกรรมทางสังคม รวมทั้งปฏิเสธลัทธิปัจเจกชนที่มุ่งแต่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน สาระสำคัญของแนวคิดนี้ ก็คือ การรวมกลุ่มของปัจเจกชนโดยมองว่า ประชาสังคมเป็นโครงสร้างทางสังคมที่อยู่กึ่งกลางระหว่างรัฐและปัจเจกชนที่เรียกว่า Mediating Structure

ทวีศักดิ์ นพเกษร^{๓๑} (๒๕๔๒) ยังได้ให้คำจำกัดความ ประชาสังคม หมายถึง การที่คนในสังคม ซึ่งมีจิตสำนึก (Civic Consciousness) ร่วมกัน มารวมตัวกันในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) ในการกระทำบางอย่าง ทั้งนี้ ด้วยความรักและความเอื้ออาทรต่อกัน

^{๓๑} ทวีศักดิ์ นพเกษร. วิกฤตสังคมไทย ๒๕๔๐ กับบทบาทวิทยากรกระบวนการเล่มที่ ๑. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ธนาคารออมสิน, ๒๕๔๒), หน้า ๒๒.

ภายใต้ระบบการจัดการให้เกิดความรู้สึกร่วมกันเพื่อประโยชน์สาธารณะ ประชาสังคมจะก่อให้เกิด “อำนาจที่สาม” นอกเหนือจากอำนาจรัฐและอำนาจธุรกิจ อำนาจที่สามนี้อาจไม่ต้องการคนจำนวนมาก แต่เป็นกลุ่มเล็กน้อยกระจัดกระจายและอาจมีความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายย่อย ๆ (Civic Network) การรวมตัวกันนั้น อาจไม่ต้องอยู่ใกล้ชิดกัน แต่สามารถสื่อสารกันได้ เกิดเป็นองค์กรขึ้น (Civic Organization) ซึ่งอาจเป็นองค์กรทางการ (นิติบุคคล) หรือไม่เป็นทางการก็ได้

จะเห็นได้ว่าชุมชนประชาสังคม เป็นชุมชนแห่งสำนึก (Conscious Community) ที่สมาชิกต่างเป็นส่วนหนึ่งของระบบโดยรวม และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทุกระดับอย่างเหนียวแน่น ด้วยระบบคุณค่าและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ชุมชน-ประชาสังคมอาจมีขนาดและลักษณะที่แตกต่างกันออกไป แต่มีลักษณะเป็นพลวัตที่บุคคลหรือกลุ่มต่างมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกระทำกิจกรรมทางสังคมที่สนใจ

๔. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในรูปแบบใหม่ (Virtual Community Perspective)

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในรูปแบบใหม่เกิดขึ้นพร้อมกับการพัฒนาเทคโนโลยีและปัญหาของสังคมสมัยใหม่ที่ทวีความซับซ้อนและรุนแรงขึ้น การพิจารณาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาไม่อาจจำกัดอยู่ในปริณิถนของชุมชนที่มีอาณาเขตภูมิศาสตร์เล็ก ๆ ได้เพียงลำพัง เพราะบางปัญหาเกิดจากอิทธิพลภายนอก ซึ่งบางครั้งการแก้ไขต้องการการรวมกำลัง ความร่วมมือ และทรัพยากรจากภายนอกชุมชน

คุณลักษณะที่สำคัญของชุมชนในรูปแบบใหม่ คือ (Schuler, ๑๙๙๖)^{๓๓}

๑. จิตสำนึกร่วม (Consciousness)
๒. หลักการ (Principle)
๓. จุดมุ่งหมาย (Purpose)

ดังนั้น ชุมชนในรูปแบบใหม่ จึงอาจมีลักษณะเป็น “ชุมชนทางอากาศ” หรือผู้สนใจจะมีส่วนร่วมในรายการวิทยุ ชุมชนเครือข่ายบน Internet อาจกล่าวได้ว่า เป็นชุมชนไม่จำเป็นต้องมีพื้นที่ทางกายภาพและไม่จำเป็นต้องพบปะหน้าตากันโดยตรง แต่เป็นชุมชนที่อาศัยเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องสานความสัมพันธ์และจิตสำนึกร่วมของสมาชิก

Schuler ได้กล่าวว่า ชุมชน คือ สายใย (web) ของความสัมพันธ์ทางสังคมมีความเป็นเอกภาพ มีพลังความยึดโยง (Cohesive) การสนับสนุนเกื้อกูลกันและกัน ทำนองเดียวกันเทคโนโลยี ก็คือ สายใย (web) ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์และการสื่อสารของผู้คนต่าง ๆ เทคโนโลยีและการสื่อสารผ่านวิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์ มีบทบาทในการสร้างชุมชนในรูปแบบใหม่โดยสมาชิกไม่จำกัดเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ เพศ วัย ศาสนา และฐานะเศรษฐกิจ เป็นต้น

^{๓๓} Douglas Schuler. *New Community Networks. Wire for change.* (New York: AMC. Press, ๑๙๙๖).

ชุมชนในรูปแบบใหม่ อาจเรียกได้ว่าเป็น “ชุมชนเหมือนจริง” (Virtual Community) เป็นชุมชนที่กลุ่มคนอาจจะได้พบกันโดยตรงหรือไม่ก็ตาม แต่มีโอกาสสื่อสารกันด้วยคำภาษาและความคิดผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ชุมชนแบบนี้ มีข้อดีกว่าชุมชนแบบอื่นตรงที่ว่าไม่มีอคติเกี่ยวกับ เพศ อายุ เชื้อชาติ สีผิว เผ่าพันธุ์ รูปร่างหน้าตา เสียงพูด อากัปกริยาของสมาชิกชุมชนเสมือนจริงเป็นเครื่องมือที่เชื่อมโยงผู้ที่มีความสนใจร่วมกันเข้าด้วยกัน ในชุมชนแบบเดิมจะรู้จักผู้คนต่อเมื่อได้พบปะหน้าค่าตาและต้องคบหาสมาคมกับผู้คนจำนวนไม่น้อยกว่าที่จะพบผู้ที่มีความสนใจในเรื่องบางเรื่องเหมือนกับเรา แต่ในชุมชนประเภทนี้ สามารถเข้าถึงแหล่งที่สนใจได้อย่างทันที นอกจากนี้ ยังมีข้อดี คือ ช่วยคัดสรรกลั่นกรองข้อมูลที่เป็นและทันสมัยโดยไม่ต้องเก็บรวบรวมไว้มากมายเช่นแต่ก่อน (Rheingold, ๑๙๙๘)

อย่างไรก็ตาม มีข้อทักท้วงว่าชุมชนในรูปแบบใหม่นี้ ไม่น่าจะถือว่ามีลักษณะเป็น “ชุมชน” เนื่องจากผู้ที่เกี่ยวข้องไม่มีพันธะผูกพันใด ๆ กับชุมชน มีอิสระที่จะเลือกเข้าร่วมเมื่อใดก็ได้หรือถอยออกไปเมื่อใดก็ได้ อีกทั้งข้อมูลข่าวสารที่สื่อถึงกันก็ไม่สามารถที่จะเชื่อถือได้ทั้งหมด

ชุมชนในรูปแบบใหม่นี้ ยังคงต้องมีการอาศัยความเป็นชุมชนเดิมคือพื้นที่อยู่ข้าง แต่ลักษณะความสัมพันธ์มีการเปลี่ยนแปลงไป สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมที่ซับซ้อน โดยผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งมีรูปแบบที่กว้างขวางขึ้นทั้งในระดับชาติและในระดับโลก กล่าวคือ สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นถ้าเป็นปัญหา ปัญหาหรือสิ่งนั้น ๆ ก็จะเชื่อมโยงไปในระดับที่กว้างขึ้นได้ และในทางตรงกันข้ามก็จะเป็นประโยชน์หรือมีผลต่อความรับผิดชอบร่วมกันในฐานะเป็นชุมชนรูปแบบใหม่ที่มีจิตสำนึกร่วม มีหลักการและจุดหมายร่วมกัน

Schuler (๑๙๙๖)^{๓๔} กล่าวถึงปัจจัยและทิศทางของชุมชนในรูปแบบใหม่ว่า คือ ความเป็นปัจเจกบุคคลของแต่ละบุคคล ระบบเศรษฐกิจ และการแพร่กระจายของเทคโนโลยีสารสนเทศ อันไร้ขอบเขตที่จะสร้างวัฒนธรรมมวลชนแบบใหม่

Lois Dean กล่าวว่า ชุมชนในปี ค.ศ. ๒๐๒๐ ว่า ชุมชนจะอยู่บนพื้นฐานและหรืออยู่ในรูปแบบขององค์กร รัฐ รัฐบาลท้องถิ่น องค์กรเอกชนที่สามารถสร้างและส่งเสริมโดยการวางแผนร่วมกันโดยมีคอมพิวเตอร์เป็นพื้นฐานและการพัฒนาจะอยู่ในลักษณะของกิจกรรมความร่วมมือทางเทคนิคและการมีส่วนร่วมของรัฐ เอกชน และกลุ่มคนในท้องถิ่น

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในมิตินี้ จะช่วยให้เป็นความเปลี่ยนแปลงและเข้าใจสภาพที่เกิดขึ้นในสังคมสมัยใหม่ได้และช่วยให้เห็นรูปแบบของชุมชนที่มีความหลากหลาย โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศที่เชื่อมโยงเครือข่ายของผู้คนเข้าด้วยกัน ด้วยความที่มีวัตถุประสงค์และความสนใจร่วมกัน หรือเป็นศูนย์การสื่อสารที่ทำให้ผู้คนที่ผ่านเข้ามาในเครือข่ายได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ร่วมกันโดยความร่วมมือทางเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับภูมิภาคจนถึงระดับโลก ในขณะเดียวกัน ความเป็นศูนย์การสื่อสารหรือเครือข่ายชุมชนในรูปแบบนี้ สมาชิกในเครือข่ายมีจุดอ่อน คือ ไม่มีภาระผูกพัน ข้อต่อรอง หรือมี

^{๓๔} Douglas Schuler. *New Community Networks. Wire for change.* (New York: AMC. Press, ๑๙๙๖).

ความพร้อมในเรื่องข้อเท็จจริงร่วมกัน แต่ถ้ามีวัตถุประสงค์และความสนใจร่วมกันมากขึ้น ความพร้อมในเรื่องข้อเท็จจริงจะปรากฏเพิ่มขึ้น จากนั้นจะนำไปสู่การประสานงานและการทำกิจกรรมร่วมกัน

ลักษณะของชุมชนในรูปแบบใหม่ที่อาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศนี้ ถ้ามองในด้านของพื้นที่แล้วจะเห็นว่าเป็นชุมชนที่ไร้พรมแดน จะอาศัยเพียงความสัมพันธ์อย่างง่าย ที่ผู้เข้ามาหรือผ่านมาได้มีความรู้สึกผูกพันกันอย่างมีหลักการและเป้าหมาย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นชุมชนในรูปแบบใหม่ได้หรือไม่ ดังนั้น นักวิชาการและนักพัฒนาผู้ทำงานร่วมกับชุมชนจึงควรแสวงหาคำตอบเพื่อรู้เท่าทันกับสภาพของชุมชนที่ไร้พรมแดน ทั้งนี้ เพื่อทราบถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคม

แต่ถ้าย้อนถึงการสร้างความเป็นชุมชนของนักพัฒนาเริ่มจากการเน้น “ชุมชน” ขนาดเล็ก ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางสังคมแบบส่วนตัว รู้จักกัน ช่วยเหลือกัน ภายในกลุ่มเล็ก ๆ มาสู่การขยายเป็น “เครือข่าย” การช่วยเหลือที่เป็นความสัมพันธ์ที่กว้างขึ้น และมาสู่ชุมชนในรูปแบบใหม่ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบปัจเจก มีการแข่งขัน มีการคิดคำนวณบนฐานของประโยชน์และอยู่บนพันธะทางกฎหมาย อาจสูญเสียความเป็นธรรมชาติสัมผัสของความเมตตาและการเกื้อหนุนของสมาชิก แต่การสร้างความเป็นชุมชนใหม่จึงไม่ใช่การรื้อฟื้นวัฒนธรรมชุมชนแบบดั้งเดิม หากเป็นการผสมผสานความเชื่อแบบเก่าที่มีคุณค่าและการพัฒนาระบบใหม่ที่ก้าวต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

อริยา เศวตามร์ (๒๕๔๒)^{๓๕} กล่าวถึง ชุมชนในรูปแบบใหม่ว่า สำหรับผู้นำชุมชนและนักพัฒนาแล้ว ความเป็นชุมชน หมายถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชุมชนและเครือข่ายที่กว้างขวาง กิจกรรมที่สร้างขึ้นเป็นการสร้างความเป็นชุมชนในรูปแบบใหม่ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ยุติธรรมและเครือข่ายที่กว้างขวางมากกว่าในอดีตเพื่อสอดคล้องกับกระแสการพัฒนาในปัจจุบันที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่ายหรือเพื่อรู้เท่าทันการเชื่อมโยงเครือข่ายของเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ไร้พรมแดน

กล่าวโดยสรุป ความเป็นชุมชนไม่ได้มีความหมายที่ตายตัว แต่มีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง การให้ความหมายเกี่ยวกับชุมชนจึงเป็นสื่อที่ใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ทางสังคมหรือการจัดระบบความสัมพันธ์ใหม่ทั้งกับภายในและภายนอกชุมชน ฉะนั้น ความเป็นชุมชนจึงมิได้มีเพียงหน่วยเดียว หากแต่เป็นสายใยของความสัมพันธ์ที่สานขึ้นจากความสัมพันธ์ต่าง ๆ และมีเครือข่ายของความสัมพันธ์ที่ซ้อนทับกันอยู่ การสร้างใหม่ของความเป็นชุมชนจึงเป็นการแสดงออกถึงความเป็นตัวตนอันเป็นการโต้ตอบของคนในชุมชนหรือสังคม และเป็นที่ช่วยให้ผู้คนยกระดับความรู้ ความสามารถ การรับรู้และความเข้มแข็งหรือพลังที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันผ่านการสานสัมพันธ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

^{๓๕} อริยา เศวตามร์. “นักพัฒนากับบทบาทในการสร้างความหมายใหม่ของชุมชน”. (ใน เศรษฐศาสตร์การเมือง เอ็นจีโอ ๒๐๐๐. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, บรรณาธิการ. ศูนย์เศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.), หน้า ๒๒-๒๖.

๒.๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการและยุทธวิธีหนึ่งที่ทำงานในชุมชนหรือในหมู่บ้าน โดยสนับสนุนให้มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมของคน คือ พัฒนาทางด้านวัตถุ และมีการพัฒนาสภาพจิตใจของคน คือ พัฒนาทางด้านจิตใจควบคู่กันไป เช่น การสร้างถนนสายหนึ่งขึ้นในหมู่บ้าน จะต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในหมู่บ้านนั้น มิใช่เกิดจากความต้องการของนักพัฒนา นอกเหนือไปจากข้างต้นนี้ กระบวนการพัฒนาชุมชนยังช่วยสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในชุมชนอย่างได้สัดส่วน ไม่หนักไปด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะอีกด้วย^{๓๖}

การพัฒนาชุมชนเป็นบูรณาการศาสตร์ ซึ่งรวมเอาปรัชญา แนวคิด หลักการจาก สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์หลายสาขา เช่น สังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ชาติพันธุ์วรรณา ปรัชญา จิตวิทยา การบริหารและการศึกษา เข้ามาผสมผสาน แล้วสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาใหม่ ดังนั้น การศึกษาวิชาการทางด้านการพัฒนาชุมชนจึงต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับศาสตร์ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นอย่างดี เนื้อหาสาระในวิชานี้จึงประกอบด้วยมิติทางวิชาการหลายมิติที่ซ้อนทับ เคลื่อนไหว และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน รวมทั้งเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้ที่ศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจในทุกบริบทที่เกี่ยวข้อง

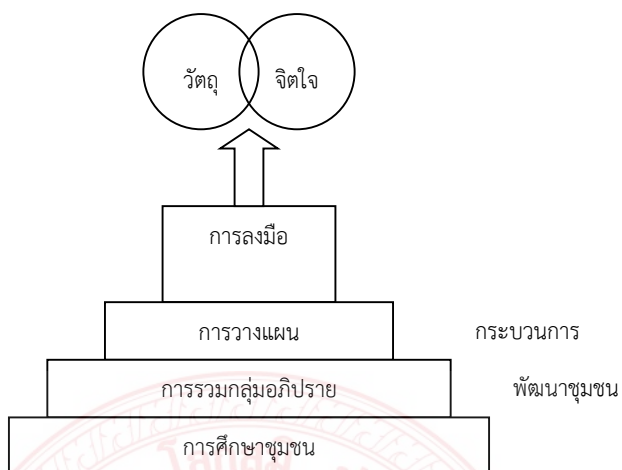
๒.๓.๒.๑ หลักการพัฒนาชุมชน

๑. การพัฒนาชุมชนตามหลักความสมดุล

ความสมดุลของการพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตใจ จะนำไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุดของกระบวนการพัฒนาชุมชน นั่นก็คือ การพัฒนาคน อันหมายถึง การพัฒนาคนให้มีทั้งคุณภาพและคุณธรรม ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างได้สัดส่วนกัน การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาทางด้านวัตถุ ส่วนการพัฒนาให้คนมีคุณธรรม เป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาทางด้านจิตใจ อธิบายได้ว่า กระบวนการพัฒนาชุมชน มุ่งพัฒนาให้ประชาชนมีความรู้ ความสามารถทำงานที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ (คุณภาพ) และมีความซื่อสัตย์ ยอมเสียสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อชุมชนส่วนรวม (คุณธรรม) เช่น ในด้านเศรษฐกิจมีความสามารถเพิ่มผลผลิตต่าง ๆ มากมายทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็มิได้มุ่งค้ำกำไรจนเกินควร จนทำให้ประชาชนในชุมชนต้องเดือดร้อน ในด้านสังคม รู้จักทำนุบำรุงศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ให้เกียรติและเห็นความสำคัญของสตรี เด็ก และคนชราอย่างจริงจัง ขณะเดียวกันก็ไม่ใช้ศาสนาหรือขนบธรรมเนียมประเพณีมาเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตัว เช่น ไม่อ้างศาสนาเพื่อผลประโยชน์ของตนหรือกระทำตัวไปในทำนอง “มือถือสาก ปากถือศีล” สำหรับด้านการเมือง คือ รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตน ช่วยกันส่งเสริมป้องกันและรักษาการปกครองระบอบประชาธิปไตย ขณะเดียวกันก็ไม่แสวงหาประโยชน์ใส่ตัวทางด้านนี้ เช่น ไปใช้สิทธิ์ใช้เสียงเลือกตั้งด้วยความสุจริตใจ ไม่ทำการต่อต้านหรือหาทางทำลายผู้

^{๓๖} สนธยา พลศรี. เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๓). หน้า ๒๕.

ที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกับตนเอง หรือเมื่อมีโอกาสเข้าไปเป็นตัวแทนของประชาชนในสภาระดับต่าง ๆ ก็ไม่มุ่งแสวงหาแต่ประโยชน์ส่วนตัวโดยมิได้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้น^{๓๗}

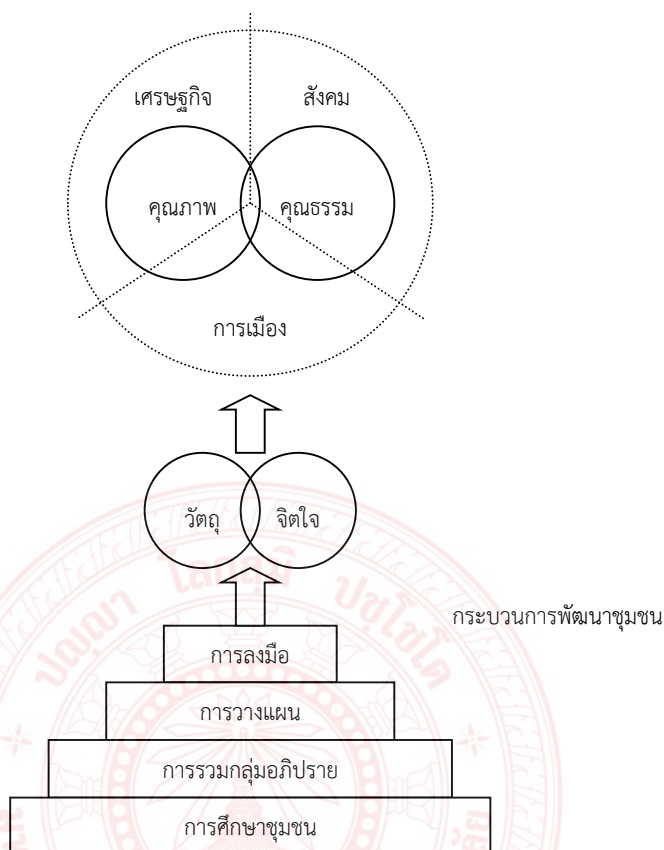

แผนภาพที่ ๒.๒ แสดงกระบวนการพัฒนาชุมชนซึ่งสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตใจ

(ที่มา: สนธยา พลศรี. เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน, ๒๕๕๓)

การพัฒนาชุมชนตามหลักความสมดุล อธิบายว่า เศรษฐกิจช่วยให้ประชาชนมีผลผลิตเพิ่มขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีการคมนาคมต่าง ๆ สะดวกขึ้น ในด้านสังคมช่วยให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดีขึ้น รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เห็นถึงความสำคัญของครอบครัว หลีกเลี่ยงอบายมุข และรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม ในด้านการเมืองช่วยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย รู้จักรักและหวงแหนในสิทธิเสรีภาพของคน ไปใช้สิทธิ์ใช้เสียงในการเลือกตั้ง รู้จักร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันวางแผน และร่วมกันปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ของชุมชนส่วนรวมเหล่านี้ เป็นต้น

^{๓๗} สนธยา พลศรี. เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๓). หน้า ๒๗.

แผนภาพที่ ๒.๓ แสดงกระบวนการพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลกัน
(ที่มา: สนธยา พลศรี. เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน, ๒๕๕๓)

จุดเน้นของงานพัฒนาชุมชนจึงอยู่ที่ว่าการพัฒนาทางด้านรูปธรรมและนามธรรมจะต้องควบคู่กันไปในอัตราที่ได้สัดส่วน ถ้าหากมุ่งพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ ก็จะทำให้เกิดผลการพัฒนาชนิดผิดรูปผิดร่าง นอกจากนี้ นักพัฒนาจะต้องมองชุมชนเสมือนเป็นสิ่งมีชีวิต เช่นเดียวกับบุคคล ๆ หนึ่ง และการพัฒนาจะต้องให้ความสำคัญในกิจกรรมทุกด้านที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ ตามแนวความคิดนี้ ขอบเขตของงานพัฒนาจึงกว้างขวางมาก พาดพิงไปถึงหน่วยงานอื่น ๆ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงมหาดไทย เป็นต้น การพัฒนาชุมชน มิได้มุ่งขจัดปัญหาของชุมชนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ทำทุก ๆ ด้านไปด้วยกัน การแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยไม่ได้นำถึงผลกระทบกระเทือนที่มีต่อปัญหาเรื่องอื่น จึงมิใช่เป็นการแก้ปัญหาที่รอบคอบและจะเป็นผลเสียก่อให้เกิดความขัดแย้งมากกว่าผลดี ยิ่งไปกว่านี้ อาจกล่าวได้ว่า ไม่มีปัญหาใดในโลกนี้เกิดขึ้นจากสาเหตุเดียว เมื่อเป็นเช่นนี้ การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ก็ควรให้ความสำคัญในหลาย ๆ ด้านด้วย

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ การขาดความสมดุลของการพัฒนา นอกจากจะทำให้เกิดช่องว่างของความก้าวหน้า คือ ความเป็นอยู่ของประชาชนแตกต่างกันมากแล้ว ยังทำให้เกิด

ปรากฏการณ์ชนิดหนึ่งที่เรียกว่า “สมัยใหม่แต่ไม่พัฒนา” (modernization without development) อันหมายถึง ชุมชนหรือคนในชุมชนได้รับการพัฒนาทางด้านวัตถุอย่างมาก ในขณะที่การพัฒนาทางด้านจิตใจไม่ได้รับการส่งเสริมให้ทัดเทียมกับความเจริญทางด้านวัตถุนี้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ก็คือ มีการสร้างตึกสูงมากมาย ขณะที่ประชาชนที่อยู่ในบริเวณที่สร้างตึกนั้นปรับตัวเข้าไม่ทันกับความเจริญทางด้านวัตถุที่เกิดขึ้น โดยประชาชนไม่ได้รับการพัฒนาทางด้านจิตใจให้เตรียมพร้อมที่จะรับกับผลกระทบที่ตามมาจากการสร้างตึกนั้น เช่น ประชาชนไม่ได้รับการฝึกอบรมในเรื่องการรักษาความสะอาด การทิ้งขยะมูลฝอย หรือไม่ได้รับการฝึกอบรมให้เข้าใจถึงระเบียบวินัยของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและมีศีลธรรม ปัญหาเด่นชัดที่ตามมา ก็คือ ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาจราจร ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น ด้วยสาเหตุเหล่านี้ การพัฒนาชุมชนจึงยึดหลักการที่เรียกว่า มุ่งพัฒนาในทุก ๆ ด้านให้เกิดความสมดุล ทั้งนี้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ หรือท่าทีและทัศนคติของประชาชนมีความสำคัญเช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุ^{๓๘}

การพัฒนาชุมชนตั้งอยู่บนพื้นฐาน ปรัชญา แนวความคิด และหลักการที่ปรารถนาให้มีการเปลี่ยนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ด้วยพลังของชุมชน การพัฒนาชุมชนเป็นทั้งศาสตร์ และศิลป์ อยู่ในตัวเอง แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ก็ยังต้องอาศัยหลักการเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายของงานพัฒนาชุมชนต่อไป โดยหลักการของการพัฒนาชุมชน ถือว่าเป็นหลักหรือจุดยืนในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน เพื่อการสร้างสรรค์ความเจริญในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ให้แก่ชุมชนและประเทศชาติในที่สุดและการที่จะสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนดังกล่าวนี้ ต้องฝึกอบรมประชาชนให้รู้จักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยอาศัยหลักการพอสรุปได้ดังต่อไปนี้^{๓๙}

๑. พิจารณาถึงบริบทของชุมชนเป็นหลักในการเริ่มงาน (Context) บริบทของชุมชนหมายถึง สภาพความเป็นอยู่ในชุมชน ซึ่งในการพิจารณานั้น นักพัฒนาควรพิจารณาอย่างรอบด้าน ทั้งสภาพความเป็นอยู่ทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง การที่นักพัฒนาทราบสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนก็สามารถที่จะวางแผนและดำเนินงานพัฒนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

๒. การดึงประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วม (Participation) การจัดกิจกรรมการพัฒนาอะไรก็ตาม จะต้องดึงหรือชักจูงประชาชนให้เข้ามาเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมด้วยตั้งแต่ศึกษาชุมชน วางแผนวางโครงการ ปฏิบัติการตามโครงการ และการประเมินผล ซึ่งจะทำให้มากขึ้นน้อยแค่นั้นขึ้นอยู่กับการของกิจกรรม แต่ยึดหลักการที่สำคัญว่าต้องให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้ เนื่องจากกว่าผลของการ

^{๓๘} สนธยา พลศรี. เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๓). หน้า ๒๘.

^{๓๙} ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. การพัฒนาชุมชน : เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการพัฒนาชุมชน. (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๖), หน้า ๒๐-๔๔.

ดำเนินงานพัฒนานั้นส่งผลกระทบโดยตรงต่อตัวประชาชน ดังนั้น ควรที่จะให้ประชาชนเลือกแนวทางในการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง

๓. การทำงานต้องค่อยเป็นค่อยไป (Gradualness) ความล้มเหลวของการพัฒนาชุมชนเกิดขึ้น เพราะการเร่งรีบทำงานให้เสร็จเร็วเกินไป ก่อนที่จะรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพทั่วไป และปัญหาที่แท้จริงของชุมชนหรือก่อนที่ประชาชนจะมีความเชื่อมั่นในตนเองหรือก่อนที่จะมีทรัพยากรเพียงพอ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่านักพัฒนาต้องการให้มีผลงานออกมาโดยเร็ว ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการของบประมาณมาใช้ในการดำเนินงาน ดังนั้น การพัฒนาชุมชนไม่ควรเร่งรีบจนเกินไป ควรดำเนินงานแบบค่อยเป็นค่อยไป ควรคิดถึงผลกระทบในการพัฒนาชุมชนในระยะยาว

๔. การให้ความสำคัญกับคนในชุมชนเป็นหลัก (Man-Center Development) มีความจริงอยู่ประการหนึ่งว่า การช่วยคนไม่อาจสำเร็จได้ ถ้าผู้นั้นไม่ต้องการจะช่วยตนเอง โดยหลักการนี้ การพัฒนาชุมชนจึงต้องเริ่มด้วยการให้ความสำคัญกับคนในชุมชนเป็นหลักหรือเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาโดยให้คนในชุมชนค้นหาความต้องการและปัญหา (Identify Need and Problem) ของตนเองให้พบไม่ว่าจะด้วยวิธีกระตุ้น ยั่วยุ หรือชักจูงก็ตาม

๕. การใช้วิธีดำเนินงานแบบประชาธิปไตย (Democracy) การพัฒนาชุมชนจะต้องนำแบบประชาธิปไตยมาใช้เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนรู้จักคิดด้วยตนเอง รู้จักอภิปราย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนร่วมกันทำงานตามข้อตกลงที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ ยึดถือในเสียงข้างมากและรับฟังเสียงข้างน้อย (Rule of Majority, Right of Minority)

๖. การดำเนินงานต้องยืดหยุ่นได้ (Flexible) เนื่องจากสังคมมีความเคลื่อนไหว (Dynamic) ตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องเลือกวิธีดำเนินงานให้กว้างและเข้ากับสถานการณ์ เหตุการณ์ หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แต่ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงจะต้องเป็นไปเฉพาะวิธีดำเนินงานเท่านั้น โดยยึดมั่นในหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายเสมอ

๗. สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน (Culture) วัฒนธรรมเป็นกุญแจสำคัญที่จะไขประตูปัญหาเพื่อเข้าถึงประชาชน การพัฒนาชุมชนจะสำเร็จหรือล้มเหลว เกิดจากความเข้าใจในวัฒนธรรมของชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะในแต่ละชุมชน สังคมมีวิถีชีวิต (Way of Life) ที่แตกต่างกัน จนมีคำกล่าวเกี่ยวกับวัฒนธรรมและงานพัฒนาว่า “การเข้าใจวัฒนธรรมชุมชนได้มากเท่าใด ก็จะเข้าใจงานพัฒนาชุมชนได้มากเท่านั้น”

๘. ทำงานกับผู้นำท้องถิ่น (Local Leader) การทำงานกับผู้นำท้องถิ่นเป็นหลักการพัฒนาชุมชนที่สำคัญอย่างหนึ่ง การพัฒนาชุมชนจะขยายตัวกว้างออกไปและบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพ ความสามารถของผู้นำในท้องถิ่น ซึ่งจะมีทั้งผู้นำที่เป็นทางการ คือ มีบทบาท ตำแหน่งหน้าที่ ตามที่ได้รับแต่งตั้งจากทางราชการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผสส. อสม. ครูในหมู่บ้านหรือตำบล และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ คือ ผู้นำที่คนในหมู่บ้านให้ความเคารพนับถือ และมีบทบาทในการชี้นำการพัฒนา เช่น แก้วแก่วังสี แก้วแก่วังอ้อย คนเฒ่าคนแก่ จ้า พระสงฆ์ เป็นต้น

๙. ทำงานกับองค์กรที่มีอยู่ในชุมชน (Community Organization) ในชุมชนใดที่มีสมาคม สถาบัน สโมสร หรือองค์กรอื่น ๆ อยู่ย่อมมีผู้นำขององค์กรนั้น ๆ อยู่ด้วยหลักการพัฒนาชุมชนต้องพยายามใช้องค์กรเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ โดยดึงเอาสมาชิกหรือตัวแทนขององค์กรเข้ามาร่วมทำงานเพราะองค์กรต่าง ๆ เหล่านี้จะมีการรวมกลุ่มกันอยู่แล้ว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการดึงเอากำลังของกลุ่มมาใช้ในการพัฒนา แต่ถ้าหากไม่มีองค์กรอยู่ในชุมชนก็ควรส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มตั้งเป็นองค์กรขึ้นโดยการให้การศึกษาตลอดจนการฝึกอบรม

๑๐. ทำการประเมินผลตลอดเวลา (Evaluation) การประเมินผลมิใช่เป็นแค่เพียงการเปรียบเทียบผลงานในอดีต เพื่อให้รู้ว่ามีความสำเร็จเพียงใด เท่านั้น แต่เป็นการเรียนรู้ถึงข้อดี ข้อเสีย ความผิดพลาด และความสำเร็จ ในสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมนั้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานครั้งต่อไปได้ ซึ่งในการประเมินผลนั้นสามารถทำได้ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานและเมื่อโครงการเสร็จสิ้นไปแล้ว

๑๑. สอดคล้องกับนโยบายของชาติ (Policy) ไม่มีองค์กรใดที่จะเกิดขึ้นถูกต้องตามกฎหมาย ถ้าองค์กรนั้นไม่ดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายของชาติ และเช่นเดียวกัน ไม่มีองค์กรใดจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลให้ดำเนินงาน ถ้าหากองค์กรนั้นขัดกับนโยบายของชาติ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ผลการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้นจะมีผลต่อความเปลี่ยนแปลงในระดับชาติเสมอ ฉะนั้น จึงต้องสอดคล้องเป็นแนวเดียวกันนโยบายของชาติ

๑๒. การทำงานโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม (Grouping Process) การทำงานโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม เป็นหลักการที่ขาดไม่ได้สำหรับการทำงานพัฒนาชุมชน ประชาชนต้องได้รับการกระตุ้นให้ทำงานผ่านกระบวนการกลุ่ม เพราะพลังกลุ่มมีอิทธิพลเข้มแข็งและมั่นคงมากกว่าคน ๆ เดียว จนมีคำกล่าวเกี่ยวกับกลุ่มในงานพัฒนาชุมชนว่า “ไม่มีกลุ่มก็ไม่มีการพัฒนาชุมชน” (No Group No C.D.)

๑๓. การพัฒนาชุมชนต้องทำเป็นกระบวนการต่อเนื่อง (Continuity) โครงการใดโครงการหนึ่งที่ทำเนินการตามกระบวนการพัฒนาชุมชนและสำเร็จไปแล้ว ไม่ได้หมายความว่างานพัฒนาชุมชนเสร็จสิ้นตามไปด้วย จะต้องมีการเริ่มทำโครงการใหม่ต่อไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุดหรือเรียกได้ว่า เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง โครงการใหม่นี้ อาจใหญ่กว่าเดิมหรือยากกว่าเดิมก็ได้ ซึ่งก็ยอมแล้วแต่ประชาชนจะเป็นผู้กำหนด สำหรับขั้นตอนตามกระบวนการพัฒนาชุมชนที่จะใช้สำหรับทำโครงการใหม่นั้น ก็ไม่จำเป็นต้องเริ่มจากขั้นตอนแรก คือ ขั้นตอนการศึกษาชุมชน แต่อาจเริ่มจากขั้นตอนอื่นได้เลย เช่น เริ่มจากขั้นตอนวางแผนทันทีก็ได้

จากหลักการทั้งหลายของการพัฒนาชุมชนที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด อาจสรุปได้ว่าการพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่พยายามที่จะเปลี่ยนแปลงแนวความคิดทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยร่วมมือกันพัฒนาให้ชุมชนของตนเป็นชุมชนที่ดี สร้างความรู้สึกรักและผูกพันต่อชุมชนของตน ทั้งนี้เนื่องมาจากประเทศกำลังพัฒนาจะมีปัญหาคล้ายคลึงกัน คือ ปัญหาเรื่องการศึกษา ปัญหาเรื่องสุขภาพอนามัย ปัญหาเรื่องความยากจน เป็นต้น จึงต้องมีการพัฒนาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป เป้าหมายของการพัฒนา

ชุมชนต้องเร่งพัฒนาให้มีความเจริญเกิดขึ้น คือ การพัฒนาตัวบุคคล อันหมายถึงการกระทำใด ๆ ก็ตามที่ทำให้บุคคลมีสติปัญญาเฉลียวฉลาดขึ้น หรือทำให้คนเป็นคนที่มีคุณภาพ แม้ว่าการพัฒนาชุมชนจะมุ่งเอาการพัฒนาคนเป็นประการสำคัญก็ตาม การพัฒนาทางวัตถุก็มีความจำเป็นอยู่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เช่น การสร้างถนน โรงพยาบาล โรงเรียน ประปา ไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งต้องพัฒนาไปพร้อม ๆ กันตามความจำเป็น เมื่อเป็นเช่นนี้เป้าหมายสำคัญของการพัฒนาชุมชนจึงเป็นการมุ่งไปยังประชาชน โดยผ่านกระบวนการให้การศึกษาแก่ประชาชนและกระบวนการการรวมกลุ่มเป็นประการสำคัญ เพราะพลังสำคัญที่จะบันดาลให้การพัฒนาบรรลุผลสำเร็จนั้นอยู่ที่ตัวประชาชน

๒. การพัฒนาตามมิติความหลากหลายทางสังคม

สมพงษ์ เกษานุช และคณะ (๒๕๕๙)^{๔๐} ได้เสนอว่าในการพัฒนาชุมชนจะต้องมองทั้งองค์รวมให้ครอบคลุมทุกมิติของชุมชน โดยมุ่งสร้างการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ดังนี้

๑. มิติด้านผู้นำชุมชนและสมาชิกของชุมชน กระบวนทัศน์เดิมมองว่าผู้นำคือผู้ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน ชุมชนจะพัฒนาได้ผู้นำต้องมีความรู้ความสามารถ และเป็นที่พึ่งของสมาชิกในชุมชนได้ การพัฒนาชุมชนจึงต้องอาศัยผู้นำในการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย ซึ่งเป็นความเชื่อที่หวังพึ่งแต่ผู้นำ และฝากความหวังไว้กับผู้นำเพียงคนเดียว หากผู้นำเก่งก็สามารถไปสู่เป้าหมายได้แต่หากผู้นำอ่อนแอชุมชนก็ไม่มีการพัฒนา ดังนั้นกระบวนทัศน์ใหม่ด้านผู้นำและสมาชิกของชุมชนควรดำเนินการดังนี้

๑.๑ สร้างผู้นำชุมชนยุคใหม่ ผู้นำชุมชนเดิมนั้นมีทั้งผู้นำแบบอำนาจนิยมหรือบ้าอำนาจ ชอบบังคับ ข่มขู่ ดูถูกว่าคนอื่นด้อยกว่า หรือคนอื่นฉลาดไม่เท่าตัวเอง หรือรวบอำนาจไว้ที่ตัวเอง มีการกดขี่ เอาเปรียบสมาชิกในชุมชน ไม่จริงจังกับการพัฒนาแสวงหาแต่ประโยชน์ของตนและพวกพ้อง ซึ่งผู้นำแบบนี้จะไม่สร้างกระบวนการพัฒนาและไม่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาชุมชน ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจะต้องสร้างผู้นำที่มีจิตวิญญาณในการพัฒนา โดยเฉพาะผู้นำชุมชนต้องมีพฤติกรรมเพื่อสนองความต้องการของชุมชนโดยกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบชุมชน และกระจายอำนาจแก่สมาชิกในชุมชนให้ได้แสดงศักยภาพเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ผู้นำต้องเป็นผู้เสียสละ ร่วมลงมือกระทำ (Practice Leader) เป็นนักวิเคราะห์ (Analyst) เป็นนักวางแผน (Planner) และเป็นผู้สร้างกระบวนการทัศน์ (Conceptualization) รวมทั้งต้องเป็นผู้สร้างทีมพัฒนาเพื่อใช้ศักยภาพของคนให้ชุมชนอย่างเต็มกำลังความสามารถ และผู้นำที่ดี จะต้องรู้จักให้เกียรติพร้อมกับสอนการให้เกียรติซึ่งกันและกันแก่สมาชิกในชุมชน รวมทั้งต้องซื่อสัตย์ โปร่งใส มีคุณธรรม และสร้างความไว้วางใจให้สมาชิกในชุมชนรู้สึกว่ามีผู้นำมีความจริงใจที่จะพัฒนาเพื่อประโยชน์ของชุมชนอย่างแท้จริง

๑.๒ เปลี่ยนบทบาทผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนหลายแห่งยังแสดงบทบาทตามกรอบที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเป็นผู้นำแบบนักปกครอง มีน้อยชุมชนที่ผู้นำจะสวมจิตวิญญาณของ

^{๔๐} สมพงษ์ เกษานุช, สัญญา เคนาภูมิ และวิทยา เจริญศิริ. **ทิศทางการกระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาชุมชน**. (อุบลราชธานี : วารสารใบลาน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปีที่ ๑ เล่มที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๙) หน้า ๑๙-๓๐.

นักพัฒนา และถึงแม้ชุมชนที่ผู้นำแสดงบทบาทเป็นนักพัฒนาได้ระดับหนึ่งแล้ว ก็ขาดผู้นำไม่ได้ เพราะในช่วงที่ผ่านมาชุมชนทิ้งภาระและความหวังไว้ที่ผู้นำมากเกินไป ทำให้ความสำเร็จหรือล้มเหลวของชุมชนขึ้นอยู่กับผู้นำเพียงผู้เดียว หากผู้นำคนปัจจุบันไม่สามารถดำเนินการพัฒนาต่อไปได้ชุมชนก็จะเกิดภาวะวิกฤตอีกครั้ง ดังนั้นหากหวังให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จและยั่งยืน ต้องเปลี่ยนบทบาทของผู้นำจากที่มีบทบาทตามที่กฎหมายกำหนด ให้เป็นผู้นำในการพัฒนา หรือ ผู้นำแบบนักพัฒนา เพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นให้กับชุมชน และผู้นำแบบพัฒนานี้ต้องเป็นผู้นำสร้างการก่อตัวหรือริเริ่มการพัฒนาเท่านั้น เมื่อเกิดกระบวนการพัฒนาแล้วผู้นำควรเปลี่ยนบทบาทเป็นทีมพัฒนา เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนา

๑.๓ สร้างภาวะความเป็นผู้นำให้กับสมาชิกในชุมชน การพัฒนาชุมชนที่ผ่านมา เราจะเห็นว่าสมาชิกในชุมชนเป็นผู้ตามที่คอยปฏิบัติตามความคิดหรือการกำหนดนโยบายของผู้นำ ซึ่งการพัฒนาชุมชนนั้นจำเป็นต้องอาศัยทุกคนในชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อน การทำให้สมาชิกทุกคนมีภาวะความเป็นผู้นำหรือมีความรู้สึกร่วม มีภาระความรับผิดชอบร่วม และได้แสดงความเป็นเจ้าของในการพัฒนาร่วมกัน จะเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้การพัฒนามีความต่อเนื่อง และชุมชนสามารถยืนอยู่ได้ด้วยศักยภาพของตน ไม่ต้องหวังพึ่งพิงผู้นำหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งในชุมชน แต่ทั้งนี้การสร้างภาวะความเป็นผู้นำให้กับสมาชิกนี้ก็ต้องเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้นำที่ต้องปลูกฝังและให้สมาชิกเรียนรู้ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงศักยภาพเพื่อเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาชุมชนไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

๑.๔ เพิ่มบทบาทและพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในชุมชน ดังกล่าวข้างต้นว่าในช่วงที่ผ่านมาชุมชนให้ความสำคัญกับสมาชิกในชุมชนน้อยเกินไป ทั้งนี้เนื่องจากทุกคนมองว่าคน หรือ ประชาชน ที่เป็นสมาชิกในชุมชนยังมีความรู้ความสามารถหรือยังมีศักยภาพไม่เพียงพอที่จะยืนหยัดอยู่ได้ด้วยตนเองจำเป็นต้องอาศัยคนอื่นเป็นผู้ชี้แนะหรือพากระทำการซึ่งโดยแท้จริงแล้วสมาชิกในชุมชนถือเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุด เพราะการพัฒนาชุมชนจะต้องใช้คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ดังนั้นกระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนาชุมชน จะต้องให้ความสำคัญกับสมาชิกในชุมชนมากขึ้น โดยการสร้างระบบการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมให้ประชาชนได้แสดงบทบาทในทุกกระบวนการทั้งการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมประเมินผล และร่วมหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา นอกจากนั้นทั้งภาครัฐ องค์กรชุมชน และผู้นำชุมชนจะต้องตระหนักและส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนได้รับการพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ทั้งเรื่องขององค์ความรู้ที่จำเป็นในการพัฒนาชุมชน ทักษะและความสามารถที่จะต้องใช้ในการทำงานร่วมกัน เพื่อพัฒนาบทบาทสมาชิกสู่การเป็นผู้นำการพัฒนาในยุคต่อไป

๒. มิติทางเศรษฐกิจ ควรมุ่งเน้นการแข่งขันแบบเสรี เพื่อทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาไม่เป็นลักษณะหมดแรงกระตุ้นเหมือนปัจจุบัน กล่าวคือ รัฐควรสร้างระบบการแข่งขันของกลุ่มอาชีพภายในชุมชน และมุ่งส่งเสริมการทำธุรกิจครัวเรือน แต่ต้องระวังเรื่องการผูกขาดทางการตลาดและความขัดแย้งของชุมชน รัฐและชุมชนจึงต้องส่งเสริมและพัฒนาให้ชุมชนเกิดการ

แข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม ดังนั้นกระบวนการทัศน์มิติทางเศรษฐกิจในการพัฒนาชุมชนควรดำเนินการดังนี้

๒.๑ สร้างระบบการแข่งขันภายในชุมชน ที่ผ่านมามีการดำเนินธุรกิจชุมชนเป็นลักษณะเกิดความอึดตัวและขาดแรงกระตุ้น ดังนั้นการดำเนินธุรกิจของชุมชนควรมีการสร้างระบบการแข่งขันภายในชุมชนด้วยการสร้างให้เกิดธุรกิจชุมชนหลายๆกลุ่ม หรือหลายๆครัวเรือน เพื่อเป็นตัวกระตุ้นให้กลุ่มธุรกิจชุมชนที่มีอยู่เกิดการพัฒนาศักยภาพของตนให้สามารถอยู่รอดได้และเกิดการปรับตัวเพื่อเข้าสู่ระบบการแข่งขันที่เปลี่ยนไป นอกจากนั้นชุมชนจะต้องเพิ่มขีดความสามารถทางการตลาดให้กับกลุ่มธุรกิจชุมชนของตนเองไม่ใช่รอแต่การส่งเสริมจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว

๒.๒ ปรับระบบธุรกิจชุมชนให้เป็นระบบแข่งขันแบบเสรีประชาธิปไตย คือ การปรับกระบวนการทัศน์จากการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเพื่อทำธุรกิจชุมชน ซึ่งพบว่ากลุ่มธุรกิจชุมชนนั้นสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองได้อย่างเพราะส่วนใหญ่ที่ประสบความสำเร็จพบว่าการที่ภาครัฐเข้าให้ความช่วยเหลือทั้งเรื่องเงินทุนและด้านการตลาด ดังนั้นควรปรับกระบวนการทัศน์ให้การทำธุรกิจชุมชนเป็นธุรกิจชุมชนแบบปัจเจกบุคคลหรือธุรกิจแบบครอบครัว เพื่อสร้างความหลากหลายและไม่จำกัดกรอบความคิดของชุมชน เป็นการปรับวิถีทางธุรกิจของชุมชนให้เกิดการแข่งขันและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอด ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาด้านเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน

๒.๓ ส่งเสริมให้เกิดธุรกิจครัวเรือน การพัฒนาด้านเศรษฐกิจของชุมชนในระยะที่ผ่านมามุ่งเน้นให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อทำธุรกิจของชุมชนในรูปแบบของหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์บ้าง (OTOP) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้าง กลุ่มธุรกิจชุมชนบ้าง ซึ่งการดำเนินการด้านธุรกิจดังกล่าวได้สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนในระดับหนึ่งก็จริง แต่ยังพบว่ากลุ่มธุรกิจชุมชนหลายแห่งไม่สามารถดำรงอยู่ได้และไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินธุรกิจดังกล่าวต้องอาศัยปัจจัยสู่ความสำเร็จหลายอย่าง ทั้งการบริหารจัดการ เงินทุน การตลาด และต้องอาศัยการส่งเสริมจากภาครัฐ ซึ่งมีปัญหาและอุปสรรคมาก ดังนั้นภาครัฐและชุมชนเองควรส่งเสริมให้เกิดระบบธุรกิจแบบครัวเรือน หรือ ธุรกิจครอบครัว ซึ่งระบบธุรกิจแบบครอบครัวจะเป็นการสร้างคามยั่งยืนของคนในชุมชนมากกว่า เพราะหากทุกครอบครัวในชุมชนมีธุรกิจเป็นของตนเองย่อมจะส่งผลต่อการกระตุ้นให้ครอบครัวเกิดการเรียนรู้และพัฒนาเพื่อให้ธุรกิจของตนประสบความสำเร็จ ทั้งนี้การดำเนินการธุรกิจครอบครัวของชุมชนจะต้องมีการสร้างเงื่อนไขและข้อตกลงร่วมกันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในภายหลัง

๒.๔ เปลี่ยนบทบาทภาครัฐ ในช่วงที่ผ่านมาภาครัฐมีบทบาทสำคัญคือการให้การสนับสนุนแก่องค์กรภาคธุรกิจชุมชน ทั้งด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยี งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ทำให้ชุมชนหลายแห่งหวังพึ่งแต่ภาครัฐโดยไม่คิดอยากที่จะพัฒนาด้วยตนเอง ดังนั้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจของชุมชนในกระบวนการทัศน์ใหม่ รัฐควรเปลี่ยนบทบาทจากการให้การสนับสนุนเป็นผู้ให้การกระตุ้นโดยการสร้างเงื่อนไขให้กับชุมชนเพื่อให้ชุมชนเกิดการตื่นตัวและอยากจะมีการพัฒนาด้วยตัวของชุมชนเอง โดยรัฐมีบทบาทเป็นผู้สร้างเงื่อนไขมากกว่าผู้ให้การสนับสนุน แต่ทั้งนี้

ไม่ได้หมายความว่ารัฐจะไม่ให้การสนับสนุนใดๆ เพียงแต่ภาครัฐต้องปรับบทบาทจากการเป็นผู้ให้ เป็นการให้แบบมีเงื่อนไข เพื่อสร้างระบบการเรียนรู้และพัฒนาแก่ชุมชน หากภาครัฐเป็นผู้ให้โดยที่ไม่มีเงื่อนไขใดๆ ก็สร้างนิสัยให้ชุมชนคอยแต่รับความช่วยเหลือไม่คิดพึ่งพาตนเอง

๓. มิติทางสังคม ที่ผ่านมาการพัฒนาชุมชนของไทยนั้นประสบความสำเร็จในหลายด้าน เช่น คนมีอายุที่ยืนยาวขึ้น การศึกษาสูงขึ้น มีสาธารณูปโภคที่ดี แต่ความก้าวหน้าในเชิงคุณภาพยังไม่เป็นที่น่าพอใจ เช่น คุณภาพการศึกษาของสมาชิกในชุมชนโดยรวมยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ สุขอนามัยยังอยู่ในภาวะเสี่ยงจากการเป็นโรคที่เกิดจากพฤติกรรมอันไม่เหมาะสม บางชุมชนยังมีปัญหาอาชญากรรม ทำร้ายร่างกาย และสถาบันครอบครัวมีแนวโน้มอ่อนแอลงทุกขณะ ดังนั้น กระบวนทัศน์การพัฒนาชุมชนในมิติทางสังคม ควรมีการดำเนินการดังนี้

๓.๑ สร้างเงื่อนไขชุมชนสมัยใหม่ เป็นการสร้างชุมชนอุดมด้วยปัญญาวิถี กล่าวคือ การพัฒนาชุมชนจะต้องมุ่งพัฒนาที่คน และการพัฒนาคนนั้นก็จะต้องมุ่งที่การให้การศึกษา ทั้งนี้ที่ผ่านมาชุมชนโดยเฉพาะชุมชนชนบทมีค่านิยมในการส่งบุตรหลานไปทำงานเพื่อหาเงิน หลังจากเรียนจบในระดับหนึ่ง โดยที่ไม่เห็นคุณค่าของการเรียนและมองว่าการเรียนต่อเป็นการสิ้นเปลืองและให้ผลตอบแทนช้า ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจะต้องปลูกฝังค่านิยมให้คนในชุมชน เล็งเห็นคุณค่าและความสำคัญของการศึกษา ต้องสร้างชุมชนให้เป็นชุมชนรักการเรียนรู้ พร้อมทั้งพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนสมาชิกให้ได้รับการศึกษาในระดับสูง ให้มีองค์ความรู้ สามารถปรับตัวรับรู้และเข้าใจการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นไปของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และทิศทางการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

๓.๒ สร้างชุมชนที่พึงปรารถนา ดังที่กล่าวแล้วว่าพัฒนาชุมชนที่ผ่านมายังยึดติดกับแผนการพัฒนาประเทศซึ่งแนวทางการพัฒนายังจะขึ้นอยู่กับสภาพของสังคมในขณะนั้นๆ (อรศรี งามวิทย์พงศ์, ๒๕๕๘) ทำให้ชุมชนต้องมุ่งเป้าการพัฒนาเพื่อให้บรรลุตามที่ประเทศวางกรอบหรือแนวทางเอาไว้ ดังนั้นการพัฒนาชุมชนในกระบวนทัศน์ใหม่ ชุมชนควรเป็นผู้กำหนดเป้าหมายของชุมชนเอง กล่าวคือ การพัฒนาที่ชุมชนมีการตั้งเป้าหมายในการพัฒนา ให้มีทิศทางที่ชัดเจน ด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ หรือเป้าประสงค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ไม่ยึดติดกับนโยบายการพัฒนาของภาครัฐ เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ไปสู่เป้าหมายตามที่ชุมชนต้องการ

๓.๓ สร้างชุมชนอุดมสุข สภาพชุมชน ณ ปัจจุบันเป็นชุมชนแห่งความแตกแยก ทั้งมาจากรื่องการเมือง เรื่องวิถีชีวิตที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ดังนั้นการพัฒนาจึงต้องตระหนักถึงความสุขของคนในชุมชน โดยมุ่งสร้างให้ประชาชนมีความเอื้ออาทร รัก สามัคคี และสมานฉันท์ต่อกัน เป็นการวางรากฐานความเข้มแข็งให้กับชุมชน หากชุมชนปราศจากความขัดแย้ง มีความเอื้ออาทร รัก สามัคคี และสมานฉันท์ต่อกัน การพัฒนาชุมชนย่อมดำเนินไปอย่างราบรื่น และหากมีปัญหาเกิดขึ้นชุมชนย่อมเอาชนะได้ด้วยพลังความสามัคคีของคนในชุมชน

๓.๔ สร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชน ปัจจุบันชุมชนเกิดปัญหาทางสังคมมากมายทั้ง ปัญหาปัญหาอาชญากรรม ปัญหาครอบครัวที่เกิดความไม่พร้อมและไม่ตั้งใจมากขึ้น ครอบครัวเลี้ยมเตี้ยมากขึ้น การย้ายอพยพจากถิ่นเข้ามาทำงานในเมืองมากขึ้น มี

ผู้สูงอายุที่ต้องดูแลมากขึ้น (สำนักผู้เชี่ยวชาญ กรมพัฒนาสังคม, ๒๕๕๘, หน้า ๒๕) ดังนั้นการพัฒนาด้านสังคมของชุมชนควรสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนด้วยการยึดหลักหลักธรรมทางศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม อนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามที่บรรพบุรุษสร้างไว้ เพื่อเป็นเกาะคุ้มกันการแทรกแซงจากภายนอก

๔. มิติทางการเมืองการปกครอง หลักการสำคัญของการปกครองท้องถิ่นหรือชุมชน คือ การปกครองตนเองของประชาชน โดยที่ ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการบริหารปกครองของตนเอง และประชาชนจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรธรรมชาติของพวกเขาเอง แต่สภาพของชุมชนไทยปัจจุบันไม่ได้เป็นเช่นนั้น เพราะหลักการของการปกครองท้องถิ่นไม่ได้ถูกนำมาใช้ คือประชาชนไม่ได้ปกครองตนเองมีแค่คนบางกลุ่มที่ใช้อำนาจปกครองประชาชน ชุมชนจึงไม่ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง ดังนั้นกระบวนการพัฒนาชุมชนมิติทางการเมืองการปกครอง ควรดำเนินการดังนี้

๔.๑ ปรับทัศนคติของประชาชน ถึงจะเป็นเรื่องที่ยากยิ่ง เพราะมันฝังรากลึกมานานจากอิทธิพลของวัฒนธรรมเชิงอำนาจอุปถัมภ์ของระบบศักดินา แต่ก็เป็นเรื่องที่จะต้องทำให้ได้ เพราะเป็นจุดเริ่มแรกของความสำเร็จ กล่าวคือ ประชาชนต้องคิดและเชื่อมั่นว่า การปกครองชุมชน ไม่ใช่เป็นเรื่องของเจ้านาย ข้าราชการ นักการเมือง ผู้รับเหมา แต่เป็นเรื่องของประชาชน ในชุมชนนั้น ๆ ที่จะบริหารจัดการปกครองท้องถิ่นด้วยตัวเอง และประชาชนมีศักยภาพและภูมิปัญญาความสามารถที่จะทำได้ ข้าราชการ หรือนักการเมืองจะเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุน และเป็นที่ปรึกษา ส่วนการตัดสินใจและการกำหนดอนาคตของชุมชน จะเป็นเรื่องของคนในชุมชนเท่านั้น เพราะไม่มีใครที่จะเข้าใจสภาพปัญหา และหาทางออกของท้องถิ่นได้ดีกว่าคนในชุมชน และไม่มีใครที่จะทำเพื่อผลประโยชน์สูงสุดให้แก่ชุมชนเท่ากับคนในชุมชนเอง เพราะคนชุมชนเป็นเจ้าของชุมชน ย่อมรักและหวงแหนชุมชน ซึ่งเป็นทรัพย์สินสมบัติที่มีค่ามากที่สุดในชีวิตของเขาและชุมชนของเขา

๔.๒ สร้างข้อตกลงภายในชุมชน เพื่อสร้างแนวคิดนอกระบบประสานกับในระบบ กล่าวคือ สร้างข้อตกลงร่วมกันในการคัดเลือกผู้นำชุมชน เพราะการเลือกตั้งผู้นำชุมชนหรือผู้นำหมู่บ้านก่อให้เกิดปัญหาความแตกแยกของชุมชนเกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย คนในชุมชนเกิดการทะเลาะกัน ดังนั้นการคัดเลือกผู้นำชุมชนต้องสร้างระบบใหม่เพื่อให้ชุมชนหาข้อสรุปร่วมกันตามหลักประชาธิปไตย โดยการสร้าง สัญญาประชาคม หรือ ข้อตกลงชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดนอกระบบ ก็คืออาศัยระบบประชาธิปไตยโดยตรงเป็นแนวทาง แต่ไม่ยึดกับระบบของภาครัฐทั้งหมด เช่น ภาครัฐกำหนดว่าการเลือกตั้งผู้นำชุมชนมีวาระการดำรงตำแหน่งถึงอายุ ๖๐ ปี จึงหมดวาระ หากชุมชนมองว่าการเลือกตั้งแบบนี้จะสร้างความผูกขาดด้านอำนาจการบริหาร ถ้าได้ผู้นำที่เก่งและดีก็จะเป็นผลดีต่อชุมชน แต่ถ้าผู้นำชุมชนไม่ดีและไม่เก่งชาวบ้านก็ต้องยอมรับตามวาระที่ภาครัฐกำหนดไว้ ดังนั้นชุมชนสามารถสร้างสัญญาประชาคมหรือข้อตกลงร่วมกันได้ ว่าการเลือกตั้งผู้นำของชุมชนควรมีวาระ ๔ ปีแล้วเลือกตั้งใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้คัดเลือกผู้บริหารชุมชนที่ดีที่สุด ด้วยวิธีการให้ผู้นำชุมชนที่ได้รับการเลือกตั้งตามกฎหมายลาออกให้ถูกต้องตามกฎหมายที่กำหนดไว้ เป็นต้น

๔.๓ สร้างความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชน มีหลักการสำคัญคือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชน ให้กับชุมชน และกลุ่มคนที่หลากหลาย ทำให้เป็นชุมชนที่มีคุณภาพและมีพลังเข้มแข็งเพียงพอที่จะไปต่อกรกับนายทุน หรือนักการเมืองท้องถิ่น ที่จะมาแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ และผลประโยชน์ของประชาชนไป รวมทั้งการตรวจสอบควบคุมนักเลือกตั้งอย่างเป็นทางการตั้งแต่การสมัคร การหาเสียง และรวมทั้งเมื่อได้ตำแหน่งทางการเมืองทั้งในระดับประเทศและ ท้องถิ่น ก็เสนอให้มีการออกนโยบาย หรือกฎหมายให้อยู่ในแนวทาง และทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศ

๔.๔ ยึดระบบการเมืองการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย เป็นแนวทางการดำเนินกิจกรรมการเมืองการปกครองของชุมชน ใช้หลักบริหารงานชุมชนภายใต้หลักการกระจายอำนาจ และยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร ทั้งนี้เนื่องจากหากระบบการเมืองการปกครองของชุมชนไม่ยึดหลักตามนี้ก็จะเกิดการผูกขาดด้านอำนาจไว้ที่นักเลือกตั้งหรือผู้มีอิทธิพลในชุมชน ซึ่งจะส่งผลเสียและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาของชุมชน

๕. มิติด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาชุมชนมีภารกิจหลายด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เป็นอีกภารกิจหนึ่งของชุมชนที่ต้องให้ความสำคัญ เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด คือใช้ให้น้อยแต่เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงระยะเวลาในการใช้ให้ยาวนาน และก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด รวมทั้งต้องมีการกระจายการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างทั่วถึง ซึ่งในปัจจุบันสภาพทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมมีความเสื่อมโทรมมากขึ้น ดังนั้นกระบวนการพัฒนาชุมชนมิติทางสภาพแวดล้อมควรดำเนินการดังนี้

๕.๑ สร้างมาตรการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชน ด้วยวิธีการหรือมาตรการจัดการโดยตรงเพื่อถนอมรักษา และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การปฏิเสธการใช้ (Re-Reject) การนำของใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ (Re-Reuse) การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Re-Reduce) การซ่อมแซมฟื้นฟู (Re-Repair) การนำไปผลิตชิ้นใหม่ (Re-Recycle) การถนอมรักษา (Re-Recovery) และการเสริมแต่งของเก่า (Re-Renewal) เป็นต้น

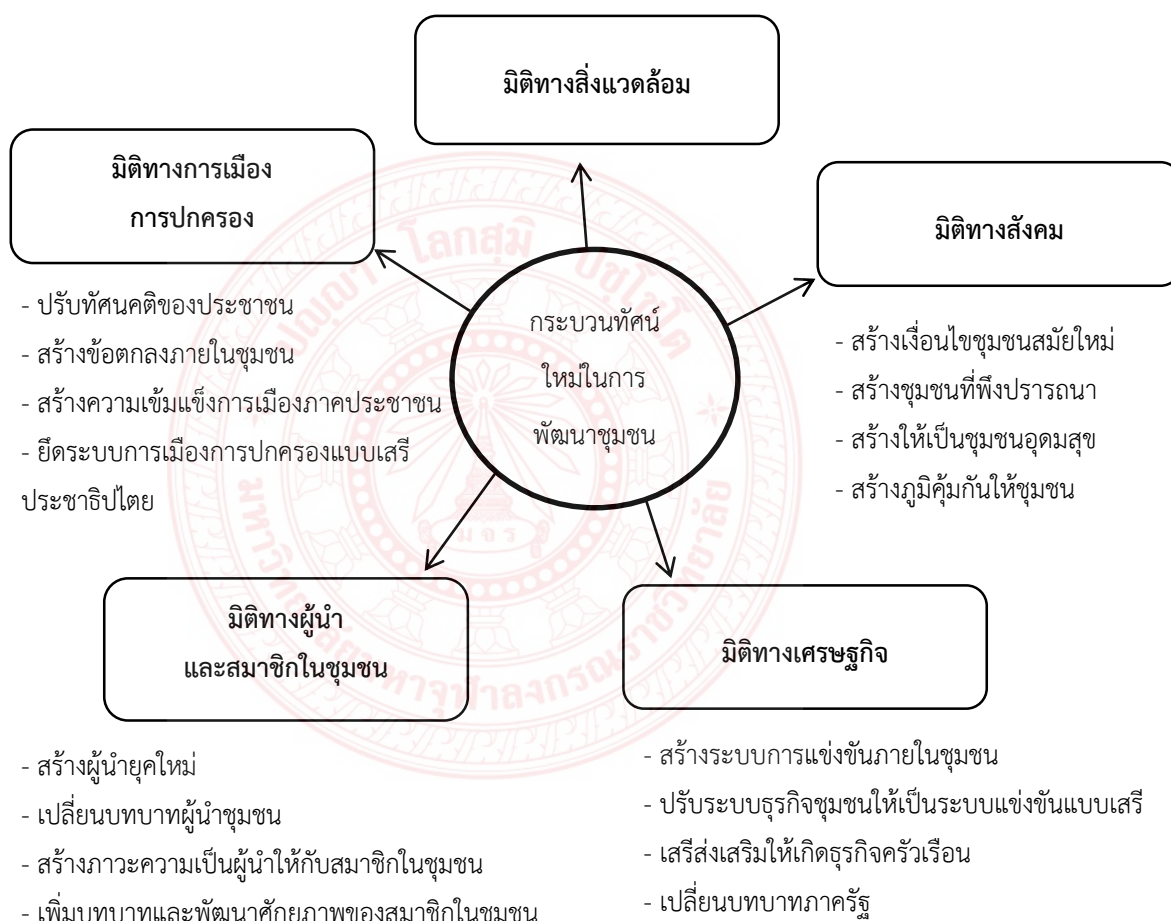
๕.๒ สร้างพลังชุมชน คือ การรวมตัวกันของชุมชนที่เข้มแข็ง มีความไว้วางใจ เชื่อใจกัน เกื้อกูลกัน ช่วยเหลือกันส่งผลให้ชุมชนนั้นสามารถปรับตัว แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องดำเนินการด้วยองค์กรภาคประชาชนเพื่อดำเนินการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรของตน ดังนั้นชุมชนต้องสร้างระบบการฟื้นฟูและอนุรักษ์ด้วยการสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์ด้วยพลังของชุมชน

๕.๓ เชื่อมธรรมชาติเข้ากับเศรษฐกิจชุมชน เป็นการดำเนินการอนุรักษ์แบบบูรณาการเพื่อเชื่อมโยงความโดดเด่นทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนให้เป็นจุดดึงดูดการสร้างจุดขายหรือจุดเด่นเข้ากับการดำเนินธุรกิจของชุมชน ทั้งรูปแบบธุรกิจครัวเรือน และกลุ่มธุรกิจชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าทางการตลาดให้กับชุมชน

๕.๔ ปลุกฝังเยาวชน เน้นนอนนอนว่าการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องดังนั้นการสร้างทายาททางความคิดจึงต้องปลุกฝังคนรุ่นหลังให้ตระหนักและเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในชุมชนเพื่อส่งต่อไปยังคนรุ่นต่อไป

และได้เสนอผังมโนทัศน์กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาชุมชน เป็นการเขียนกรอบแนวคิดเชิงองค์ประกอบ (Component Conceptual Framework) ดังนี้

- สร้างมาตรการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชน - สร้างพลังชุมชน
- เชื่อมธรรมชาติเข้ากับเศรษฐกิจชุมชน - ปลุกฝังเยาวชน

แผนภาพที่ ๒.๔ แสดงกระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาชุมชน
(ที่มา: สมพงษ์ เกษานุช และคณะ. ทิศทางกระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาชุมชน. ๒๕๕๙ : ๒๙)

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาชุมชนจะต้องมองทั้งองค์รวมให้ครอบคลุมทุกมิติ ได้แก่ (๑) มิติผู้นำและสมาชิกของชุมชน ซึ่งต้องปรับกระบวนทัศน์ด้วยการสร้างผู้นำแบบบูรณาการ พร้อมทั้งเปลี่ยนบทบาทผู้นำ ให้เป็นแบบทีมพัฒนาร่วมกับสมาชิกในชุมชน เพื่อไม่ให้เกิดการพึ่งพาผู้นำมากเกินไป นอกจากนั้นต้องสร้างภาวะความเป็นผู้นำ เพิ่มบทบาทและพัฒนาศักยภาพของ

สมาชิกในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง (๒) มิติทางเศรษฐกิจ ครอบคลุมเน้นการแข่งขันแบบเสรี สร้างระบบการแข่งขันภายในชุมชน ส่งเสริมให้เกิดธุรกิจครัวเรือน และภาครัฐต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้สร้างเงื่อนไขมากกว่าผู้ให้การสนับสนุน (๓) มิติทางสังคม ต้องสร้างเงื่อนไขสังคมขึ้นใหม่ ให้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การพัฒนาที่พึงปรารถนา ก่อให้เกิดความเอื้ออาทร ความรัก ความสามัคคี สมานฉันท์ต่อกัน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชน (๔) มิติทางการเมืองการปกครอง ต้องเริ่มจากการปรับทัศนคติของประชาชนให้เชื่อมั่นว่าการปกครองเป็นเรื่องของทุกคนในชุมชน จึงต้องสร้างข้อตกลงภายในชุมชน และสร้างความเข้มแข็งให้การเมืองภาคประชาชน โดยยึดหลักการเมืองการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย และ (๕) มิติทางด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชนต้องมีมาตรการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสร้างพลังชุมชนพร้อมกับปลูกฝังแนวคิดให้กับเยาวชนในชุมชนเพื่อสร้างทายาทในการอนุรักษ์ และเชื่อมธรรมชาติกับเศรษฐกิจเข้าหากัน เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับเศรษฐกิจในชุมชน

๓. การพัฒนาแบบองค์รวม

หลักการของการพัฒนาชุมชน ถือว่าเป็นหลักหรือจุดยืนในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน เพื่อการสร้างสรรค์ความเจริญในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ให้แก่ชุมชนและประเทศชาติ ในที่สุดและการที่จะสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนดังกล่าวนี้ ต้องฝึกอบรมประชาชนให้รู้จักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยอาศัยหลักการพอสรุปได้ดังต่อไปนี้^{๔๑}

๑. พิจารณาถึงบริบทของชุมชนเป็นหลักในการเริ่มงาน (Context) บริบทของ

ชุมชน หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ในชุมชน ซึ่งในการพิจารณานั้น นักพัฒนาควรพิจารณาอย่างรอบด้าน ทั้งสภาพความเป็นอยู่ทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง การที่นักพัฒนาทราบสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนก็สามารถที่จะวางแผนและดำเนินงานพัฒนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

๒. การดึงประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วม (Participation) การจัด

กิจกรรมการพัฒนาอะไรก็ตาม จะต้องดึงหรือชักจูงประชาชนให้เข้ามาเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วม ด้วยตั้งแต่ศึกษาชุมชน วางแผนวางโครงการ ปฏิบัติการตามโครงการ และการประเมินผล ซึ่งจะทำให้ได้มากน้อยแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับประเภทของกิจกรรม แต่ยึดหลักการที่สำคัญว่าต้องให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้เนื่องจากกว่าผลของการดำเนินงานพัฒนานั้นส่งผลกระทบโดยตรงต่อตัวประชาชน ดังนั้น ควรที่จะให้ประชาชนเลือกแนวทางในการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง

๓. การทำงานต้องค่อยเป็นค่อยไป (Gradualness) ความล้มเหลวของการพัฒนา

ชุมชนเกิดขึ้น เพราะการเร่งรีบทำงานให้เสร็จเร็วเกินไป ก่อนที่จะรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพทั่วไป และปัญหาที่แท้จริงของชุมชนหรือก่อนที่ประชาชนจะมีความเชื่อมั่นในตนเองหรือก่อนที่จะมีทรัพยากรเพียงพอ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่านักพัฒนาต้องการให้มีผลงานออกมาโดยเร็ว ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการของบประมาณมาใช้ในการดำเนินงาน ดังนั้น การพัฒนาชุมชนไม่ควรเร่งรีบ

^{๔๑} บ้านจอมยุทธ. หลักการพัฒนาชุมชน. (ออนไลน์) : จาก https://www.baanjomayut.com/library/๓/theories_and_principles_of_community_development/๐๖.html, [๑ มีนาคม ๒๕๖๓].

จนเกินไป ควรดำเนินงานแบบค่อยเป็นค่อยไป ควรคิดถึงผลกระทบในการพัฒนาชุมชนในระยะยาว

๔. การให้ความสำคัญกับคนในชุมชนเป็นหลัก (Man-Center Development)

มีความจริงอยู่ประการหนึ่งว่า การช่วยคนไม่อาจสำเร็จได้ ถ้าผู้นั้นไม่ต้องการจะช่วยตนเอง โดยหลักการนี้ การพัฒนาชุมชนจึงต้องเริ่มด้วยการให้ความสำคัญกับคนในชุมชนเป็นหลักหรือเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาโดยให้คนในชุมชนค้นหาความต้องการและปัญหา (Identify Need and Problem) ของตนเองให้พบไม่ว่าจะด้วยวิธีกระตุ้น ยั่วยุ หรือชักจูงก็ตาม

๕. การใช้วิธีดำเนินงานแบบประชาธิปไตย (Democracy)

การพัฒนาชุมชนจะต้องนำแบบประชาธิปไตยมาใช้เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนรู้จักคิดด้วยตนเอง รู้จักอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนร่วมกันทำงานตามข้อตกลงที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ ยึดถือในเสียงข้างมากและรับฟังเสียงข้างน้อย (Rule of Majority, Right of Minority)

๖. การดำเนินงานต้องยืดหยุ่นได้ (Flexible)

เนื่องจากสังคมมีความเคลื่อนไหว (Dynamic) ตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องเลือกวิธีดำเนินงานให้กว้างและเข้ากับสถานการณ์ เหตุการณ์ หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แต่ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงจะต้องเป็นไปเฉพาะวิธีดำเนินงานเท่านั้น โดยยึดมั่นในหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายเสมอ

๗. สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน (Culture)

วัฒนธรรมเป็นกุญแจสำคัญที่จะไขประตูปัญหาเพื่อเข้าถึงประชาชน การพัฒนาชุมชนจะสำเร็จหรือล้มเหลว เกิดจากความเข้าใจในวัฒนธรรมของชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะในแต่ละชุมชน สังคมมีวิถีชีวิต (Way of Life) ที่แตกต่างกัน จนมีคำกล่าวเกี่ยวกับวัฒนธรรมและงานพัฒนาว่า “การเข้าใจวัฒนธรรมชุมชนได้มากเท่าใด ก็จะเข้าใจงานพัฒนาชุมชนได้มากเท่านั้น”

๘. ทำงานกับผู้นำท้องถิ่น (Local Leader)

การทำงานกับผู้นำท้องถิ่นเป็นหลักการพัฒนาชุมชนที่สำคัญอย่างหนึ่ง การพัฒนาชุมชนจะขยายตัวกว้างออกไปและบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพ ความสามารถของผู้นำในท้องถิ่น ซึ่งจะมีทั้งผู้นำที่เป็นทางการ คือ มีบทบาท ตำแหน่งหน้าที่ ตามที่ได้รับแต่งตั้งจากทางราชการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผสส. อสม. ครูในหมู่บ้านหรือตำบล และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ คือ ผู้นำที่คนในหมู่บ้านให้ความเคารพนับถือ และมีบทบาทในการชี้นำการพัฒนา เช่น เจ้าแก้งสื้อ เจ้าแก้งอ้อย คนเฒ่าคนแก่ จ้า พระสงฆ์ เป็นต้น

๙. ทำงานกับองค์กรที่มีอยู่ในชุมชน (Community Organization)

ในชุมชนใดที่มีสมาคม สถาบัน สโมสร หรือองค์กรอื่น ๆ อยู่ย่อมมีผู้นำขององค์กรนั้น ๆ อยู่ด้วยหลักการพัฒนาชุมชนต้องพยายามใช้องค์กรเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ โดยดึงเอาสมาชิกหรือตัวแทนขององค์กร เข้ามาร่วมทำงานเพราะองค์กรต่าง ๆ เหล่านี้จะมีการรวมกลุ่มกันอยู่แล้ว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการดึงเอากำลังของกลุ่มมาใช้ในการพัฒนา แต่ถ้าหากไม่มีองค์กรอยู่ในชุมชนก็ควรส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มตั้งเป็นองค์กรขึ้นโดยการให้การศึกษาตลอดจนการฝึกอบรม

๑๐. ทำการประเมินผลตลอดเวลา (Evaluation)

การประเมินผลมิใช่เป็นแค่เพียงการเปรียบเทียบผลงานในอดีต เพื่อให้รู้ว่ามีความสำเร็จเพียงใด เท่านั้น แต่เป็นการเรียนรู้ถึง

ข้อดี ข้อเสีย ความผิดพลาด และความสำเร็จ ในสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมนั้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานครั้งต่อไปได้ ซึ่งในการประเมินผลนั้นสามารถทำได้ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานและเมื่อโครงการเสร็จสิ้นไปแล้ว

๑๑. สอดคล้องกับนโยบายของชาติ (Policy) ไม่มีองค์การใดที่จะเกิดขึ้นถูกต้องตามกฎหมาย ถ้าองค์การนั้นไม่ดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายของชาติ และเช่นเดียวกัน ไม่มีองค์การใดจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลให้ดำเนินงาน ถ้าหากองค์การนั้นขัดกับนโยบายของชาติ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ผลการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดขึ้นจะมีผลต่อความเปลี่ยนแปลงในระดับชาติเสมอ ฉะนั้น จึงต้องสอดคล้องเป็นแนวเดียวกันนโยบายของชาติ

๑๒. การทำงานโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม (Grouping Process) การทำงานโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม เป็นหลักการที่ขาดไม่ได้สำหรับการทำงานพัฒนาชุมชน ประชาชนต้องได้รับการกระตุ้นให้ทำงานผ่านกระบวนการกลุ่ม เพราะพลังกลุ่มมีอิทธิพลเข้มแข็งและมั่นคงมากกว่าคน ๆ เดียว จนมีคำกล่าวเกี่ยวกับกลุ่มในงานพัฒนาชุมชนว่า “ไม่มีกลุ่มก็ไม่มีการพัฒนาชุมชน” (No Group No C.D.)

๑๓. การพัฒนาชุมชนต้องทำเป็นกระบวนการต่อเนื่อง (Continuity) โครงการใดโครงการหนึ่งที่ทำเนินการตามกระบวนการพัฒนาชุมชนและสำเร็จไปแล้ว ไม่ได้หมายความว่างานพัฒนาชุมชนเสร็จสิ้นตามไปด้วย จะต้องมีการเริ่มทำโครงการใหม่ต่อไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุดหรือเรียกได้ว่า เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง โครงการใหม่นี้ อาจใหญ่กว่าเดิมหรือยากกว่าเดิมก็ได้ ซึ่งก็ยอมแล้วแต่ประชาชนจะเป็นผู้กำหนด สำหรับขั้นตอนตามกระบวนการพัฒนาชุมชนที่จะใช้สำหรับทำโครงการใหม่นั้น ก็ไม่จำเป็นต้องเริ่มจากขั้นตอนแรก คือ ขั้นการศึกษาชุมชน แต่อาจเริ่มจากขั้นตอนอื่นได้เลย เช่น เริ่มจากขั้นตอนวางแผนพื้นที่ก็ได้

อาจสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่พยายามที่จะเปลี่ยนแปลงแนวความคิดทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยร่วมมือกันพัฒนาให้ชุมชนของตนเป็นชุมชนที่ดี สร้างความรู้สึกรักและผูกพันต่อชุมชนของตน ทั้งนี้เนื่องมาจากประเทศกำลังพัฒนาจะมีปัญหาล้ำยุคถึงกัน คือ ปัญหาเรื่องการศึกษา ปัญหาเรื่องสุขภาพอนามัย ปัญหาเรื่องความยากจน เป็นต้น จึงต้องมีการพัฒนาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป เป้าหมายของการพัฒนาชุมชนต้องเร่งพัฒนาให้มีความเจริญเกิดขึ้น คือ การพัฒนาตัวบุคคล อันหมายถึงการกระทำใด ๆ ก็ตามที่ทำให้บุคคลมีสติปัญญาเฉลียวฉลาดขึ้น หรือทำให้คนเป็นคนที่มีความดี คุณภาพ แม้ว่าการพัฒนาชุมชนจะมุ่งเอาการพัฒนาคนเป็นประการสำคัญก็ตาม การพัฒนาทางวัตถุก็มีความจำเป็นอยู่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เช่น การสร้างถนน โรงพยาบาล โรงเรียน ประปา ไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งต้องพัฒนาไปพร้อม ๆ กันตามความจำเป็น เมื่อเป็นเช่นนี้เป้าหมายสำคัญของการพัฒนาชุมชนจึงเป็นการมุ่งไปยังประชาชน โดยผ่านกระบวนการให้การศึกษาแก่ประชาชน และกระบวนการการรวมกลุ่มเป็นประการสำคัญ เพราะพลังสำคัญที่จะบันดาลให้การพัฒนาบรรลุผลสำเร็จนั้นอยู่ที่ตัวประชาชน

๔. ความสำคัญของการพัฒนาชุมชน

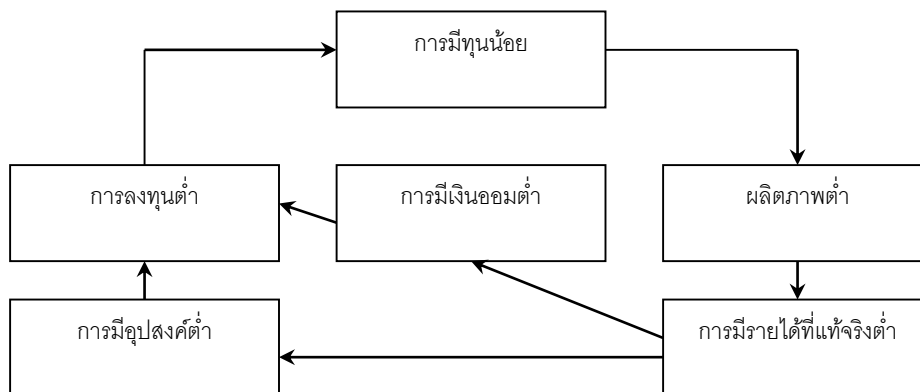
ในปัจจุบันงานด้านการพัฒนาชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศมาก เพราะสภาพปัญหาของการพัฒนาชุมชนนั้นเป็นวงจรที่ส่งผลกระทบต่อกันเป็นลูกโซ่ จากความไม่รู้สู่ความจนและการเจ็บป่วย ซึ่งเป็นอุปสรรคในการพัฒนา เป็นวัฏจักรแห่งความชั่วร้าย ดังนั้นทุกหน่วยงานทุกองค์กร ต้องช่วยกันจัดปัญหาเหล่านี้ให้หมดไป

ความยากจนในชนบท เป็นปัญหาหลักที่ทุกหน่วยงานพยายามหาทางแก้ไข โดยการเพิ่มพูนรายได้ของประชาชนให้สูงขึ้น (Increasing Income) แต่ในการพัฒนาที่ผ่านมา พบว่ายังมีการพัฒนาซึ่งทำให้ประชาชนยากจนลง กล่าวคือ จากการมุ่งพัฒนาประเทศเพื่อให้ทัดเทียมนานาอารยประเทศ โดยเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ในขณะเดียวกันภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นประชากรเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ในขณะเดียวกันภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ไม่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง อันเป็นเหตุให้เกิดความแตกต่างทางฐานะของบุคคลสองกลุ่ม กลุ่มหนึ่งมีจำนวนไม่มาก มีฐานะร่ำรวย มีอำนาจทางเศรษฐกิจ กับอีกกลุ่มหนึ่งเป็นคนส่วนมาก อาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม ซึ่งความไม่เป็นธรรมในการกระจายรายได้ กำลังกลายเป็นปัญหาที่สำคัญ ความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบทมีมากขึ้น ประชาชนในภาคอีสานมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำลงเมื่อเปรียบเทียบกับประชาชนในภาคอื่น ๆ ดัชนีที่นักเศรษฐศาสตร์สร้างขึ้นมาเพื่อวัดการกระจายรายได้ของประเทศ ว่ามีความเท่าเทียมกันมากน้อยเพียงใด คือ Gini-coefficient (G-C) ค่าดัชนี G-C ๗ จะมีค่าระหว่าง ๐ ถึง ๑ ถ้า G-C มีค่าเข้าใกล้ ๑ มาเท่าใด แสดงว่า การกระจายรายได้จะเลวลง ในทางตรงข้ามถ้า G-C จะมีค่าเข้าใกล้ ๐ แสดงว่า การกระจายรายได้มีความเท่าเทียมกันมากขึ้น ในปี ๒๕๓๕ ค่า G-C = ๐.๕๓๖ ซึ่งนับว่ามีค่าสูงสุดในบรรดาค่า G-C ที่ได้มีการวัดขึ้นมาในอดีต คือ ปี ๒๕๑๘ ค่า G-C = ๐.๔๕๑ ปี ๒๕๒๔ ค่า G-C = ๐.๔๗๓ ปี ๒๕๓๓ ค่า G-C = ๐.๕๐๔ จากการกระจายรายได้ที่มีลักษณะตกต่ำลงเรื่อย ๆ เป็นสิ่งที่ยืนยันความเชื่อที่ว่า แม้ว่าประเทศไทยจะประสบความสำเร็จอย่างสูงทางด้านการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม แต่ความเจริญดังกล่าวไม่ได้กระจายไปสู่ประชาชนโดยทั่วหน้ากัน แต่หากกระจุกตัวอยู่กับกลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้น

จากการวิเคราะห์ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมและความยากจน ความยากจนเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน มีลักษณะเป็นลูกโซ่^{๔๒}

^{๔๒} จิตจำนงค์ กิติกริตติ. การพัฒนาชุมชน : การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน. (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๒). หน้า ๒๒.

วัฏจักรแห่งความยากจน

แผนภาพที่ ๒.๕ แสดงวัฏจักรแห่งความยากจน

(ที่มา: จิตจำนงค์ กิตติกรติ. การพัฒนาชุมชน : การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน.

๒๕๓๒ : ๒๒)

ดังนั้น การพัฒนาชุมชน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยลดช่องว่างทางสังคมและจัดปัญหาความยากจนในชุมชนให้ลดน้อยลง ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐบาล เอกชน องค์กรชุมชน นักวิชาการ และองค์กรธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาครัฐบาล ซึ่งเป็นองค์กรหลักในการพัฒนา ต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาโดยการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นแนวทางและมีมาตรฐานในการปฏิบัติเป็นขั้นตอนและมีความต่อเนื่อง ตามโครงการที่กำหนด เพื่อขจัดปัญหาความยากจนให้หมดสิ้นไป

๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาที่ยั่งยืน

๒.๔.๑ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

หลังจากที่ประเทศแถบซีกโลกตะวันตกโดยเฉพาะอังกฤษและอเมริกาได้เป็นผู้นำและต้นแบบในการปฏิวัติอุตสาหกรรม คือเปลี่ยนวิธีการผลิตเพื่อยังชีพและค้าขายภายในประเทศเป็นหลักมาสู่การผลิตเชิงอุตสาหกรรมเพื่อให้ได้ผลผลิตแบบเดียวกันในปริมาณมากซึ่งทำให้มีต้นทุนต่ำเพื่อการแข่งขันทางการค้าและมุ่งจำหน่ายระหว่างประเทศกันมากขึ้นนับแต่นั้น ช่วงระยะ ๑ ศตวรรษที่ผ่านมาทำให้เกิดการใช้วัตถุดิบ การสังสมพฤติกรรมกรรมการบริโภค และการใช้ฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย ไม่คุ้มค่าและมุ่งสนองตอบความสะดวกสบายมากกว่าความจำเป็นพื้นฐาน ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติของแต่ละประเทศร่อยหรอลงอย่างมาก เช่น ทรัพยากร

พลังงาน ทรัพยากรป่า ทรัพยากรแร่ และทรัพยากรน้ำ เป็นต้น นอกจากนี้ของเสียที่ปล่อยออกจากการกระบวนการผลิตและการบริโภคสินค้าของพลได้ก่อให้เกิดมลพิษ การปนเปื้อน และสร้างผลกระทบทั้งแก่มนุษย์ ทรัพยากรน้ำ อากาศ และความหลากหลายทางชีวภาพ^{๔๓}

ดังนั้น ประเทศที่พัฒนาแล้ว จึงเริ่มรวมตัวกันสร้างกรอบแนวทางการพัฒนาใหม่โดยเกิดการพัฒนาความคิดแบบที่เรียกว่า “การเปลี่ยนย้ายกระบวนทัศน์” (paradigm shift) ขึ้นส่งผลให้เกิด “กรอบแนวคิดว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน” นับแต่ปี ๒๕๑๕ เป็นต้นมา จากการที่แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในกระแสการพัฒนาของสังคมโลกนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ โดยเริ่มตั้งแต่องค์การสหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (Human Environment) ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ซึ่งเรียกร้องให้ชาวโลกคำนึงถึงผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินขีดจำกัด ผลจากการประชุมดังกล่าวทำให้ทั่วโลกหันมาให้ความสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อมกันอย่างกว้างขวาง ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ สหประชาชาติได้จัดตั้งสมัชชาของโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development) หรือ เป็น ที่ รู้ จัก กัน ดี ใน ชื่อ “Brundland Commission” เพื่อการศึกษาเรื่องการสร้างความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาซึ่งได้เผยแพร่เอกสารชื่อ “Our Common Future” ที่ได้เรียกร้องให้ชาวโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่ฟุ่มเฟือยและเปลี่ยนวิถิทางการพัฒนาประเทศเสียใหม่ในลักษณะที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของธรรมชาติมากยิ่งขึ้น รวมทั้งได้เสนอว่ามนุษยชาติสามารถที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนขึ้นมาได้ ต่อมาสหประชาชาติได้จัดการประชุมสุดยอดระดับโลกอีก ๒-๓ ครั้ง คือ “การประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา” (UN Conference on Environment and Development : UNCED) ณ กรุงริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล ในปีพ.ศ. ๒๕๓๕ โดยมีเอกสารสำคัญคือ “แผนปฏิบัติการ ๒๑” ซึ่งเป็นเหมือนแผนแม่บทของโลกให้ประเทศภาคีสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมได้นำไปเป็นกรอบทิศทางพัฒนาประเทศให้ก้าวสู่ความยั่งยืน อีก ๕ ปีถัดมาสหประชาชาติได้เป็นเจ้าภาพจัด “การประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน” (World Summit on Sustainable Development: WSSD) ณ กรุงโจฮันเนสเบิร์ก ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกกว่า ๑๘๐ ประเทศรวมทั้งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญใน “กรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน” อย่างต่อเนื่องและร่วมกันลงนามรับมาเป็น “พันธกรณี” ร่วมกันที่จะพัฒนาประเทศและสังคมโลกให้น่าอยู่และยั่งยืน โดยมุ่งพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและ สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลจากรายงานของบรันดท์แลนก็เรียกร้องในสิ่งเหล่านี้ นั่นคือ การพัฒนาที่ตระหนักหรือคำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและการคิดถึงคนรุ่นหลังด้วย จึงได้รับการตอบรับและต้อนรับอย่างอบอุ่นจากวงการต่าง ๆ ซึ่งนอกจากนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืน ยังถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ดีเป็นสิ่งที่น่าปรารถนา และด้วยความที่ยังคลุมเครือ ก็เป็นการเปิดพื้นที่/ที่ว่างให้กับบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องเลือกตีความ/ให้

^{๔๓} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **โครงการพัฒนาดัชนีชี้ วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย**. ใน รายงานการวิจัย, (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า ๒-๘.

ความหมายต่อสิ่งที่เรียกว่า “การพัฒนาแบบยั่งยืน” ในแบบฉบับที่ตัวเองต้องการได้ ไม่แตกต่างจากมโนทัศน์อื่น ๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็น “ความยุติธรรม” หรือ “ประชาธิปไตย” เป็นต้น เพราะคงไม่มีใครกล้าประกาศว่าไม่เห็นด้วย ไม่ชอบความยุติธรรม ไม่ชอบการปกครองแบบประชาธิปไตย หรือแม้แต่ไม่ชอบการพัฒนาแบบยั่งยืน เพียงแต่จะมีรายละเอียดของเรื่องเหล่านี้แตกต่างกันไปเท่านั้น ฉะนั้น สิ่งที่รายงานของบรรษัทแลนกระทำก็คือ เปิดพื้นที่ชนิดใหม่ขึ้นในสังคม เพื่อให้บุคคล สถาบัน หน่วยงาน องค์กรแขนงต่าง ๆ เลือกประกาศจุดยืนทางศีลธรรมของตนเองผ่านวาทกรรมที่เรียกว่า “การพัฒนาแบบยั่งยืน”^{๔๔}

โดยสรุปการพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทโลกคือ การพัฒนาที่มุ่งสู่ดุลยภาพของมิติ ๓ ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม โดยให้ตอบสนองต่อความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันและไม่ทำให้คนรุ่นอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความสามารถที่จะสนองความต้องการของตนเอง ความหมายของคำว่า “ยั่งยืน” การใช้คำ sustainable และ sustainability มีนิยามอยู่ ๓ แนวใหญ่คือ

๑. แนวสังคม หมายถึง เรื่องเกี่ยวกับการสนองความต้องการพื้นฐานอย่างต่อเนื่องซึ่งมนุษย์ทุกคนต้องได้รับอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย และการบำบัดรักษายามเจ็บป่วย ในขณะเดียวกันก็หมายถึงการสนองความต้องการระดับสูงด้วย เช่น ความมั่นคงเสรีภาพ การศึกษา การมีงานทำ ความยั่งยืนทางสังคมอาจจะเน้นเรื่องการส่งเสริมความสุขสมบูรณ์ของมวลชนส่วนใหญ่ เป้าหมายสำคัญที่สุดของแนวนี้นี้ คือ การรักษาคุณภาพชีวิตให้มีระดับสูงอย่างยาวนาน

๒. แนวนิเวศ จุดเน้นอยู่ที่กระบวนการทางชีววิทยาของธรรมชาติ โดยเน้นเรื่องความยั่งยืนของการทำงานและประสิทธิภาพของระบบนิเวศ เพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนทางนิเวศในระยะยาวจำเป็นจะต้องมีการคุ้มครองทรัพยากรทางพันธุกรรมและการอนุรักษ์ความหลากหลายทางธรรมชาติ ในความหมายนี้ การจัดการและการรักษาระบบนิเวศรวมทั้งการสนับสนุนให้ชีวิตทั้งหลายอยู่รอดคือเป้าหมายสำคัญที่สุด

๓. แนวเศรษฐกิจ จะเน้นแต่เรื่องการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ถ้ากล่าวถึง “ความยั่งยืน” จะหมายถึง เศรษฐกิจขยายตัวอย่างยั่งยืนยาวนาน ในอัตราที่สูง แต่นักเศรษฐศาสตร์สีเขียว มีแนวคิดอีกแบบคือ กล่าวว่า เศรษฐกิจที่ยั่งยืน หมายถึง เศรษฐกิจที่คำนึงถึงระบบนิเวศและโลกธรรมชาติ การให้คุณค่าทางชีวิตจิตใจมากกว่าคำนึงถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

พระธรรมปิฎก ได้เขียนไว้ในหนังสือ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ระบุถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนว่าคือ ระบบการพัฒนาที่เป็นองค์รวม คือ การดำรงอยู่ด้วยดีของมนุษย์ หมายถึง มนุษย์อยู่อย่างมีอิสรภาพและสันติสุขในโลกที่เกื้อกูล การพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องอาศัยความเป็นไปอย่างประสานและเกื้อกูลกันของระบบความสัมพันธ์แห่งองค์ประกอบทั้ง ๔ ประการคือ มนุษย์ สังคม เทคโนโลยี และธรรมชาติแวดล้อม โดยเสนอแนวทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาแบบองค์รวม โดยบูรณาการอย่างสมดุล จะต้องเข้าถึงความจริงของธรรมชาติ ซึ่งเป็นไปตามระบบความสัมพันธ์ของเหตุและปัจจัยทั้งหลาย มีอิสรภาพที่จะเกื้อกูลต่อกันด้วยระบบความสัมพันธ์

^{๔๔} ชัยวัฒน์ เจริญสินโอฬาร. Development Discourse วาทกรรมการพัฒนา. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิภาฯ, ๒๕๔๙), หน้า ๔๓-๕๕.

แห่งองค์ประกอบพื้นฐานและรวมกับความซับซ้อนที่มนุษย์สร้างขึ้น อันได้แก่ เทคโนโลยี เป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนา ดังนี้

๑. มนุษย์ ในฐานะบุคคล ในฐานะชีวิตทั้งกายและใจ ๒. สังคม ๓. ธรรมชาติ ๔. เทคโนโลยีองค์ประกอบทั้ง ๔ จะเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกันทั้งระบบ แต่มนุษย์เป็นตัวกระทำเพราะมีเจตจำนง ในขณะที่องค์ประกอบอื่นไม่มี และการที่มนุษย์แปลกแยกจากธรรมชาติ ย่อมหมายถึงว่ามนุษย์แปลกแยกจากชีวิตมนุษย์เองด้วย การแก้ปัญหาด้วยการบูรณาการง่าย ๆ ก็คือการเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้โลกมนุษย์กับโลกธรรมชาติประสานประโยชน์กันได้ โดยมนุษย์อยู่ในโลก ธรรมชาติอย่างกลมกลืน เกื้อกูล ความสำเร็จนี้จึงจะเป็นชัยชนะอย่างแท้จริงของมนุษย์ และเพื่อให้เป็นองค์ประกอบที่ดีที่จะนำไปสู่ระบบใหญ่ทั้งหมด ในการพัฒนาจึงถือเอาการพัฒนา มนุษย์เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเป็นปัจจัยที่กระทำได้กล่าวมาแล้ว^{๔๕} กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน แยกได้เป็น ๒ ส่วนดังนี้^{๔๖}

๑. ระบบการพัฒนาคคน โดยพัฒนาที่ตัวคนเป็นปัจจัยที่ทำให้เป็นศูนย์กลาง ของการพัฒนาด้วยการพัฒนาตัวคนเต็มทั้งระบบ คือ ครบทั้งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยทั้ง ๓ ด้านนั้นมีความสัมพันธ์อิงอาศัยกันการพัฒนาคคนจะต้องทำทั้งหมดจึงจะเป็นการพัฒนาคนเต็ม คน

๑.๑ พฤติกรรม พฤติกรรมที่ดีเป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ปัญญา งดงาม โดยให้ความพิเศษกับพฤติกรรมเคยชินที่ดีและเกื้อกูลซึ่งจะต้องฝึกแต่เด็ก

๑.๒ จิตใจ จิตใจที่มีเจตจำนงที่เป็นตัวขึ้นำกำหนดพฤติกรรมและสภาพจิตที่ พอใจมีความสุข ก็ทำให้พฤติกรรมมีความมั่นคง ปัญญาจะทำงานได้ผลและพัฒนาไปได้ ต้อง อาศัยสภาพจิตใจที่เหมาะสม

๑.๓ ปัญญา ปัญญาเป็นตัวแก้ปัญหา เป็นตัวจัดปรับทุกอย่างทั้งพฤติกรรม และจิตใจให้ลงตัวพอดี และเป็นตัวนำไปสู่จุดหมายแห่งความมีอิสรภาพและสันติสุข จะต้อง พัฒนาควบคู่ประสานกันไป และอิงอาศัยการพัฒนาทั้งพฤติกรรมและจิตใจ ใช้ปัญญาบนความไม่ ประมาท

๒. ระบบการพัฒนที่ยั่งยืน โดยคนที่พัฒนาเต็มระบบนั้นเป็นตัวกลางหรือเป็น แกนกลาง ด้วยการเป็นปัจจัยตัวกระทำให้ไปประสานปรับเปลี่ยนบูรณาการระบบสัมพันธ์ของ ใหญ่สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและการพัฒนาที่ยั่งยืน จะเกิดขึ้นเมื่อระบบความสัมพันธ์ของ องค์ประกอบทั้ง ๔ ดำเนินไปด้วยดี โดยทุกส่วนเป็นปัจจัยส่งผลในทางเกื้อกูลกัน และในระบบนี้ มนุษย์ในฐานะปัจจัยตัวการที่มีความสำคัญที่สุด ที่จะให้ภาวะที่พึงประสงค์นี้ เกิดขึ้นหรือไม่ โดย จะกล่าวถึงข้อคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและการปฏิบัติต่อองค์ประกอบทั้ง ๔ เฉพาะที่เป็นแนวทาง พื้นฐานบางประการ

^{๔๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โกลด์คิมทอง, ๒๕๔๓), หน้า ๔๗-๕๐

^{๔๖} พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร., (สุทธิย อาภากรโ), โครงการวิจัยเรื่องการวิจัยการศึกษา: องค์ประกอบรูปแบบ และกระบวนการสร้างเครือข่ายการวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, หน้า ๑๔-๑๕.

๒.๑ มนุษย์ในฐานะที่เป็นมนุษย์ เป็นหลักที่ควรให้ความสำคัญที่สุด โดยมุ่งให้การศึกษา จัดสรรปัจจัยเกื้อหนุนอื่น ๆ เพื่อให้มนุษย์แต่ละชีวิตเจริญงอกงาม เข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ อันจะเป็นปัจจัยไปกระทำต่อระบบสัมพันธ์องค์รวมใหญ่บรรลุจุดหมายแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืนและมนุษย์ในฐานะทรัพยากรมนุษย์ คือทุนหรือปัจจัยในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมพึงมีการพัฒนาให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ มีสุขภาพดี ชยัน อดทน รับผิดชอบ มีความรู้ ฯลฯ พร้อมทั้งจะเป็นกำลังในการพัฒนาที่ยั่งยืน

๒.๒ สังคมระบบต่าง ๆ ทางสังคมนั้นเป็นการจัดการรูปแบบในระดับสังคมต่างสังคม ประเทศชาติที่เปิดถึงทั่วกันจะต้องวางมาตรการร่วมกัน ปกป้องมิให้มีการกดขี่ ปิบบังคับ เอารัดเอาเปรียบกัน ไม่ว่าน้อยใหญ่ สังคมควรมีมาตรการพิทักษ์ ป้องกันมิให้คนเบียดเบียน ทำลายธรรมชาติแวดล้อม

๒.๓ ธรรมชาติ การมีทัศนคติที่ดีของมนุษย์ต่อธรรมชาตินั้นไม่ควรหยุดมองแค่ เล็กมองตนเองแยกต่างหากจากธรรมชาติ แล้วมองตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ แต่ควรที่จะก้าวต่อไปถึงขั้นแสดงศักยภาพของมนุษย์ในการจัดวางสมมติต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้อ้างสิทธิต่าง ๆ กลับมาอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูล ไปเบียดเบียน ทำร้าย เอาเปรียบ ย่อมเสียสละให้มาก แล้วทำความดีชดใช้หรือจะถือว่ากอบโกยจากเขามากพอแล้ว จะคืนให้แก่ธรรมชาติบ้างก็ได้

๒.๔ เทคโนโลยี การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกื้อกูลไม่ทำลายธรรมชาติ เทคโนโลยีที่ประหยัดพลังงานหรือใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ ผลการผลิตสูงโดยมีของเสียน้อย กำจัดน้ำเสีย กำจัดขยะ เอาของเสียมาเวียนใช้ใหม่ ตลอดจนการวางมาตรการบังคับควบคุม มนุษย์เองจะต้องไม่ประมาทกับการใช้เทคโนโลยี เพราะเทคโนโลยีเป็นเครื่องสนองกิเลสของมนุษย์ จะต้องใช้อย่างมีสติ มิใช่ว่าเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าแต่มนุษย์กลับเสื่อมลง จะต้องเสพที่คุณค่าแท้มิใช่เสพเพราะค้นหา ข้อปฏิบัติต่อองค์ประกอบแต่ละอย่างพอเป็นแนวทางแล้วขั้นที่จะบูรณาการทั้ง ๔ องค์ประกอบเข้าด้วยกันเป็นระบบสัมพันธ์อันเดียว โดยเอาระบบพัฒนาตัวคนมาเป็นองค์แกนกลาง ที่จะทำหน้าที่เป็นปัจจัยตัวกระทำให้สำเร็จเป็น การพัฒนาที่ยั่งยืน

สรุปได้ว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืน มีหลักการที่ลักษณะสำคัญคือ เป็นการพัฒนาที่ดำเนินไปโดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการในอนาคต เป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงความเป็น “องค์รวม” คือมองว่าการจะทำสิ่งใดต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับสิ่งอื่น ๆ ดังนั้น การพัฒนาแนวนี้ จึงยึดหลักความรอบคอบและค่อยเป็นค่อยไป การพัฒนาอย่างยั่งยืนไม่ได้ระบุ ว่าต้องปฏิเสธ “ระบบเทคโนโลยี” เพียงแต่ต้องคำนึงว่าเทคโนโลยีที่นำมาใช้นั้น เป็นไปในทางสร้างสรรค์หรือทำลายทำลายที่สุดผลของการดำเนินการพัฒนาตามแนวคิดใดก็ตามจะตกแก่ตัวมนุษย์เองเสมอ เช่น หากพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจและการใช้เทคโนโลยีควบคุมและบงการ ธรรมชาติมากเกินไป สังคมมนุษย์ก็อาจถึงกาลอวสานรวดเร็วขึ้น หรือหากยึดถือการพัฒนาตามแนวทางความยั่งยืนที่ตระหนักว่า สรรพสิ่งเกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อกันอย่างซับซ้อนและ

หลากหลาย สังคมโลกก็จะดำเนินไปด้วยกันระหว่างสรรพสิ่งและตัวมนุษย์ได้อย่างยั่งยืนยาวนาน เป็นต้น^{๔๗}

๒.๔.๒ แนวคิดกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน

การเปลี่ยนแปลงกระแสการพัฒนาของโลกหรือกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) นำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและกลไกการตลาดที่ก่อให้เกิดการเติบโต ขนาดใหญ่ การผลิตในเชิงอุตสาหกรรมและการบริโภคที่เกินความจำเป็นจนกระทั่ง เป็นผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ชีววัฒนมนุษย์สัตว์ และพืชพรรณธรรมชาติ โดยไม่คำนึงถึงข้อจำกัดด้านกายภาพ ศักยภาพในการผลิตความสามารถที่จะรองรับการบริโภคและการใช้ประโยชน์จากทุนดั้งเดิมได้อีก

เฉลิมเกียรติ แก้วหอม ได้ให้แนวคิดกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า ตั้งแต่การพัฒนาที่ยั่งยืนเริ่มเข้ามามีบทบาทในกระแสการพัฒนาสังคมโลกนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เริ่มตั้งแต่สหประชาชาติจึงได้จัดให้มีการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (Human Environment) ณ กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ซึ่งเรียกร้องให้ทั่วโลกคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพและต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ สหประชาชาติได้จัดตั้งสมัชชาโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development) หรือเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า “Brundtland Commission” ได้เรียกร้องให้ชาวโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตให้ปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมและ สอดคล้องกับข้อจำกัดของธรรมชาติรวมทั้งได้เสนอว่ามนุษยชาติสามารถที่จะทำให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ขึ้นมาได้ โดยมียุทธศาสตร์ที่สำคัญด้วยกัน ๒ ประการ ได้แก่

๑. การพึ่งตนเอง การพึ่งตนเองของชุมชนแสดงออกได้หลายรูปแบบ เช่น การใช้วัตถุดิบเพื่อการผลิตที่หาได้ในท้องถิ่นแทนการหาจากภายนอก การใช้ผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่น แทนที่การใช้ผู้เชี่ยวชาญจากต่างถิ่น การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างรายได้แทนการรับเอาเทคนิคใหม่มาใช้พึ่งแหล่งทุนในท้องถิ่นแทนการก่อหนี้ จากต่างถิ่นการจัดชุมชนด้วยตัวเองแทนการสนับสนุนจากภายนอกการตัดสินใจลงมือปฏิบัติเองแทนที่จะรอความช่วยเหลือจากรัฐบาล ตลอดจนมุ่งสร้างทุนทางเศรษฐกิจ

๒. ความพอเพียง เห็นว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยเลือกสินค้า เกษตรที่มีอยู่แล้ว เน้นการลดค่าใช้จ่ายแทนการมุ่งรายได้ นอกจากนี้ยังต้องสร้างหลักประกันโดยการผลิตให้เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน^{๔๘}

สรเสรี วงศ์ขุ่ม ได้ให้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ว่า ประเทศไทยได้มีการกำหนดให้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๙ โดยมียุทธศาสตร์และภารกิจวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนมีทั้งหมด ๗ อย่าง

^{๔๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง, ๒๕๔๓), หน้า ๔.

^{๔๘} พจนา สวนศรี, แนวคิดการท่องเที่ยวยั่งยืนโดยชุมชน ๒๕๔๖. (หน้า ๑๗๘-๑๗๙), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.dnp.go.th/fca๑๖/file/i๔๙xy๔ghqzsh๑๑.doc. [๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๒].

ได้แก่ ๑. การพัฒนาคุณภาพคนที่ต่อเนื่องจากแผนที่ผ่านมา การมีคุณธรรมจริยธรรมและความรู้
 สุขภาพที่ดี ๒. การเน้นความสมดุลและชนบท โดยทำให้เกิดความสมดุลและเชื่อมโยงกัน
 ๓. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเรื่องปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรใน
 ภาคเศรษฐกิจ ๔. การพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจมหภาคโดยมีประสิทธิภาพทั้งเรื่องการเงิน
 การคลัง ภาษีรวมทั้งบทบาทภาครัฐ เอกชน และบริการ ๕. การเพิ่มขีดความสามารถในการ
 แข่งขันโดยการปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการ ๖. พัฒนาศาสตร์และเทคโนโลยีให้
 เข้ากับเทคโนโลยีสารสนเทศ ๗. บริหารจัดการที่ดีทุกระดับทั้งการเมือง ราชการ เอกชน ชุมชน
 และครอบครัวการพัฒนาที่ยั่งยืนจะพัฒนาทุกองค์ของการพัฒนาโดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมจะ
 เน้น เป็นกรณีพิเศษคือใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเท่าที่จำเป็นให้หมดช้าลง เดียวกัน
 เสริมสร้างให้มากขึ้น เช่น ไม่ตัดไม้ทำลายป่าและปลูกป่าควบคู่กันไป โดยในการพัฒนาอย่างยั่งยืน
 จะต้องมีดัชนีชี้วัดที่เรียกว่า Sustainable Development Indicator โดยตัววัดครบ ๔ ด้าน คือ
 ๑. สังคม ๒. เศรษฐกิจ ๓. สิ่งแวดล้อม ๔. สถาบันและองค์กร ซึ่งทางสภาพัฒน์ทำตัวแบบไว้
 พอสมควรคล้าย ๆ ดัชนีชี้วัด "ความอยู่ดีมีสุข" จะมีตัวชี้วัด ๗ ตัว คือ ๑. ความรู้ ๒. ชีวิต
 การทำงาน ๓. รายได้และความยากจน ๔. สภาพแวดล้อม ๕. ชีวิตครอบครัว ๖. การบริหาร
 จัดการที่ดี และ ๗. สุขภาพอนามัย

สรุปกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนคือการที่ทุกคนมีความต้องการในแนวทางเดียวกันความ
 ต้องการการดำรงชี้อย่างผาสุกในท้องถิ่นของตนเองช่วยกันให้ทุกคนมีความรับผิดชอบและมีส่วน
 ร่วมในการดูแลรักษาช่วยกัน มุ่งเน้นการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเสริมศักยภาพของคนในชุมชนของ
 ตนเองให้เกิดปัญญามีความเข้าใจมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหรือร่วม
 ดำเนินการ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทำกิจกรรมงาน
 พัฒนาชุมชน เพื่อลด ละ เลิก อบายมุข พัฒนาคนให้สมบูรณ์แบบผนวกเข้ากับแนวทางการพัฒนา
 แบบพุทธ ซึ่งเน้นการพัฒนาคนเป็นหลัก จากภูมิปัญญาอันละเอียดลึกซึ้งซึ่งเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน
 เป็นระบบที่เอื้อต่อความยั่งยืนวิถีชีวิตให้ดำเนินไปในทางสายกลางและให้ความสำคัญกับการ
 พัฒนาที่มีดุลยภาพทั้งในการบริหารพัฒนาทั้งคน เศรษฐกิจ สังคม ที่มีความเกื้อกูลและไม่เกิด
 ความขัดแย้งซึ่งกันและกัน

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

๒.๕.๑ การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย

๑. นโยบายการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)^{๔๙}
 (๒๕๕๙ : ๑-๓๖) ได้สรุปภาพรวมเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนไว้ว่าเขตพัฒนาเศรษฐกิจ
 พิเศษชายแดนเป็นแผนงานที่สำคัญของประเทศในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจบริเวณพื้นที่

^{๔๙} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ
 ชายแดน. (นนทบุรี : ๒๑ เซ็นจูร์. ๒๕๕๙). หน้า ๑-๓๖.

ชายแดนเพื่อกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค สร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่ประชาชน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและพื้นที่ชายแดนโดยใช้ประโยชน์จากโอกาสของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้กำหนดให้การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของแผนที่นำทางการเตรียมความพร้อมของไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และได้มี

คำสั่งที่ ๗๒/๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๗ แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) โดยมีหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (หน.คสช.) เป็นประธานกรรมการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นฝ่ายเลขานุการของ กนพ. มีคณะอนุกรรมการ ๖ คณะทำหน้าที่ขับเคลื่อนงานด้านต่างๆ ที่เป็นหัวใจสำคัญของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่ ได้แก่ (๑) คณะอนุกรรมการด้านสิทธิประโยชน์ ขอบเขตพื้นที่และศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน (๒) คณะอนุกรรมการศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านแรงงาน สาธารณสุข และความมั่นคง (๓) คณะอนุกรรมการด้านโครงสร้างพื้นฐานและด้านศุลกากร (๔) คณะอนุกรรมการด้านการจัดหาที่ดินและบริหารจัดการ (๕) คณะอนุกรรมการด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ และ (๖) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระดับพื้นที่

กนพ. ได้กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพและเหมาะสมในการพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนระยะแรกของไทย โดยให้ความสำคัญกับหลักเกณฑ์ในด้านตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่มีความได้เปรียบ พื้นที่ชายแดนทั้งในฝั่งไทยและในประเทศเพื่อนบ้านมีศักยภาพและความพร้อม ประชาชนและภาคส่วนในพื้นที่ให้การยอมรับและสนับสนุน นอกจากนี้ในบางพื้นที่อาจมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาเป็นพิเศษหรือเร่งด่วนตามนโยบายรัฐบาลหรือตามที่ประเทศไทยได้ตกลงร่วมกับประเทศอื่นไว้ในเวทีระหว่างประเทศ ทั้งนี้ จากการพิจารณาหลักเกณฑ์ดังกล่าวและนโยบายของหน.คสช. ที่ต้องการให้มีการเปิดเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในทุกภาค/ช่องทางที่สำคัญ รัฐบาลจึงมีนโยบายในการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ๑๐ แห่งโดยแบ่งเป็น ๒ ระยะ ดังนี้

ระยะที่ ๑ ได้แก่ ตาก มุกดาหาร สงขลา สระแก้ว และตราด ให้เริ่มดำเนินการได้ในปี ๒๕๕๘

ระยะที่ ๒ ได้แก่ หนองคาย นครราชสีมา เชียงราย นครพนม และกาญจนบุรี ให้เริ่มดำเนินการได้ในปี ๒๕๕๙

ในภาพรวมของการดำเนินงานพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กนพ. เปิดโอกาสให้จังหวัดเป็นผู้จัดทำข้อเสนอการพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ซึ่งครอบคลุมขอบเขตพื้นที่ที่จะพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน กิจกรรมที่ต้องการพัฒนาในพื้นที่ โครงสร้างพื้นฐานที่ต้องการได้รับการพัฒนา และสิทธิประโยชน์ด้านการลงทุนที่ต้องการได้รับการสนับสนุน

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเป็นแนวคิดการพัฒนาที่มีการริเริ่มดำเนินงานในประเทศไทยมายาวนานกว่า ๑๐ ปี โดยเริ่มแรกของการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายแดนที่มีศักยภาพของไทยเป็นการใช้ประโยชน์จากโอกาสของความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงที่ได้กำหนดแผนการดำเนินงาน ร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งและกิจกรรม ทางเศรษฐกิจตามแนวระเบียงเศรษฐกิจ (Economic Corridor) อย่างไรก็ดี การพัฒนา เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในช่วงที่ผ่านมายังไม่เกิดผลที่ชัดเจนมากนัก เนื่องจาก มีข้อจำกัดและปัญหาอุปสรรคในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยเฉพาะในประเด็น ด้านความต่อเนื่องของงานภายใต้การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง และการบริหารจัดการ เพื่อให้ได้มาซึ่งที่ดินสำหรับจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษซึ่งใช้เวลาค่อนข้างมาก ในการดำเนินงาน

ในช่วงปี ๒๕๕๖-๒๕๕๗ ประเทศไทยได้เตรียมความพร้อมเพื่อใช้ประโยชน์จาก การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนซึ่งส่งผลให้พื้นที่ชายแดนมีบทบาทสำคัญในการเป็นประตู เชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศในภูมิภาค โดยต้องเร่งพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้สามารถ รองรับการลงทุนและอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจข้ามพรมแดน เพิ่มศักยภาพผู้ประกอบการในพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์จากการพัฒนา และบริหารจัดการ ผลกระทบอันอาจเกิดจากการพัฒนา อาทิ การเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน การลักลอบนำเข้า-ส่งออก สิ่งผิดกฎหมาย ข้ามพรมแดนเข้าสู่พื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ ประกอบกับการพัฒนาพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจใหม่เพื่อรองรับ การลงทุนจะช่วยลดการกระจุกตัวของการลงทุนในพื้นที่ภาคกลางและสนับสนุนเป้าหมาย ของไทยในการหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงได้กำหนดนโยบายให้มีการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของแผนที่นำทาง (Roadmap) สนับสนุนการพัฒนาประเทศเข้าสู่ประชาคมอาเซียน กระตุ้นเศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำ และช่วยรักษาความมั่นคงของประเทศ และได้มีคำสั่งที่ ๗๒/๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๗ แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) โดยมีหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (หน.คสช.) เป็นประธาน กรรมการผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมเป็นกรรมการ และเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ ทั้งนี้

หัวหน้า คสช. ได้มีดำริให้มีการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในทุกภาคหรือช่องทางที่สำคัญ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ เป็นต้นมา

๒. กรอบแนวคิดในการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

จากการศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศพบว่าส่วนใหญ่เขตเศรษฐกิจพิเศษจัดตั้งขึ้น เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ ดึงดูดการลงทุน เพิ่มการจ้างงานและการบริการถ่ายทอดเทคโนโลยี และเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยรวม โดยแม้ว่า จุดมุ่งเน้นของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในแต่ละประเทศจะมีความหลากหลายเพื่อให้ สอดรับกับ

เป้าหมายการพัฒนาประเทศที่แตกต่างกัน อาจสรุปได้เบื้องต้นว่าองค์ประกอบ หลักที่ทำให้การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศประสบความสำเร็จ^{๕๐} มีดังนี้

(๑) วัตถุประสงค์ของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยรวม ของการพัฒนาประเทศ

(๒) กิจกรรมทางเศรษฐกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษต้องสอดคล้องกับ จุดแข็งและศักยภาพของพื้นที่

(๓) ที่ตั้งของเขตเศรษฐกิจพิเศษอยู่ในตำแหน่งทางยุทธศาสตร์สำคัญเชื่อมโยงกับโครงข่ายการคมนาคมขนส่งหลัก ตลาดและแหล่งวัตถุดิบ

(๔) กลไก การบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษต้องมีความคล่องตัว

(๕) มาตรการและสิทธิประโยชน์ เพื่อส่งเสริมการลงทุนสามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่ง

(๖) การบังคับใช้กฎระเบียบ ต้องมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในการอำนวยความสะดวกในการลงทุน นอกจากนี้ การขับเคลื่อนและบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศใช้กลไกในส่วนกลาง ประสานงานกับกลไกในระดับพื้นที่เป็นหลัก แต่มีการกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ ในระดับที่แตกต่างกันเพื่อให้เหมาะสมสอดคล้อง

แผนภาพที่ ๒.๖ แสดงกรอบแนวคิดในการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน
(ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน. ๒๕๕๙)

^{๕๐} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน. (นทพฐี : ๒๑ เซ็นจูร์. ๒๕๕๙). หน้า ๑-๓๖.

๓. ระบบการบริหารจัดการของแต่ละประเทศ

สำหรับการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของประเทศไทยได้กำหนด **วัตถุประสงค์**เพื่อกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ลดความเหลื่อมล้ำของการพัฒนา ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และเสริมสร้างความมั่นคงบริเวณชายแดน รวมทั้ง เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศเพื่อใช้ประโยชน์จากการเข้าสู่ประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน และการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยภาครัฐให้การสนับสนุน ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบหลักของการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกการลงทุนของภาคเอกชน

๔. องค์ประกอบหลักของการพัฒนาเขตพัฒนา

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน หมายถึง บริเวณพื้นที่ที่คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) กำหนดให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ซึ่งรัฐจะสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิทธิประโยชน์ด้านการส่งเสริม การลงทุน การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวแบบไป-กลับ การให้บริการแบบ จุดเดียวเบ็ดเสร็จ และการอื่นที่จำเป็น

องค์ประกอบหลักของการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

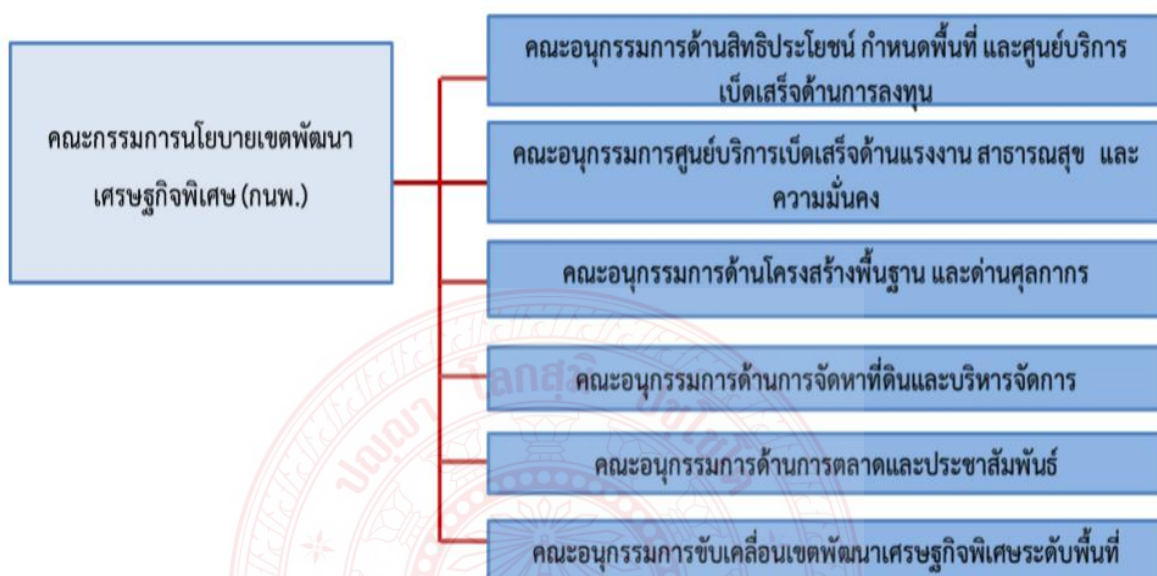
- (๑) การกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมในการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน
- (๒) การให้สิทธิประโยชน์ในการลงทุน
- (๓) การจัดตั้งศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One Stop Service : OSS) ด้านการลงทุน
- (๔) การบริหารจัดการด้านแรงงานและการจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านแรงงาน สาธารณสุขและความมั่นคง
- (๕) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและด้านศุลกากร

นอกจากนี้ นโยบายการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนยังได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาสินค้าเกษตรชายแดนโดยสร้างความเข้มแข็งของสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ สนับสนุนให้มีการรวบรวมและรับซื้อสินค้าเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้านเพื่อนำมาปรับปรุงคุณภาพหรือแปรรูปใช้เป็นวัตถุดิบภายในประเทศ เพื่อลดปัญหาการลักลอบนำเข้าสินค้า เกษตร และผลกระทบต่อตลาดสินค้าเกษตรในประเทศ ^{๕๑}

^{๕๑} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน. (นนทบุรี : ๒๑ เซ็นจูร์. ๒๕๕๙). หน้า ๑-๓๖.

๕. กลไกการขับเคลื่อน

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนขับเคลื่อนโดย กนพ. โดยมีคณะกรรมการ ๖ ชุด เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในแต่ละด้าน และนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ในระดับพื้นที่ ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๗ แสดงโครงสร้างคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน. ๒๕๕๙)

เพื่อให้การขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเกิดผลเป็นรูปธรรมโดยเร็ว บนพื้นฐานของการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงอย่างมี สมดุล ให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ของประเทศ เป็นที่ยอมรับของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และสร้างโอกาสให้ประชาชนและประเทศไทยได้รับประโยชน์จากการพัฒนามากที่สุด กนพ. จึงได้วางหลักการดำเนินงานการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ดังนี้ ^{๕๑}

๑. การดำเนินงานภายใต้กรอบกฎหมายปัจจุบัน โดยมีกฎหมายหลักที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายส่งเสริมการลงทุน กฎหมายศุลกากร กฎหมายแรงงาน กฎหมายการนิคม อุตสาหกรรม แห่งประเทศไทย กฎหมายส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม กฎหมายโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายเกิดผล เป็นรูปธรรมได้โดยเร็ว

๒. การกำหนดบทบาทภาครัฐ เอกชน และประชาชนอย่างชัดเจน โดยภาครัฐ เป็นผู้ให้สิทธิประโยชน์ จัดเตรียมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และปรับปรุง กฎระเบียบ

^{๕๑} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน. (นนทบุรี : ๒๑ กันยายน. ๒๕๕๙). หน้า ๑-๓๖.

ภาคเอกชนเป็นผู้ลงทุน และภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและ ได้รับประโยชน์จากการพัฒนา

๓. การพัฒนาต้องไม่ส่งผลกระทบทางลบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม และความมั่นคงของประเทศ โดยมีการรักษาพื้นที่ที่มีความอ่อนไหว ด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มงวด และสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเพื่อการพัฒนา เป็นที่ยอมรับและเกิดการพัฒนายั่งยืน รวมทั้งมีการบริหารจัดการและเสริมสร้าง ความมั่นคงในพื้นที่ชายแดน

๔. การดำเนินการพัฒนาต้องมีความยืดหยุ่น โดยสามารถปรับเปลี่ยนได้ ตามสถานการณ์ เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ ๕. การกำหนดพื้นที่พัฒนาตามเขตปกครอง เช่น อำเภอ หรือตำบล เพื่อให้มี จุดยึดโยงทางภูมิศาสตร์ที่ชัดเจน และสามารถตรวจสอบข้อมูลร่วมกันระหว่าง หน่วยงานได้อย่างสอดคล้องตรงกันซึ่งทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ

๕. การกำหนดขอบเขตพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจ พิเศษชายแดน

การกำหนดที่ตั้งและขอบเขตพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ต้องมีความชัดเจนในช่วงเริ่มต้นของการขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดผลเป็น รูปธรรม โดยที่ตั้งและขอบเขตของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนได้กำหนดขึ้น จากหลักเกณฑ์การกำหนดที่ตั้งและวิธีการกำหนดขอบเขตพื้นที่ของแต่ละเขตพัฒนา เศรษฐกิจพิเศษชายแดน

๖. การกำหนดที่ตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

การพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของไทยในระยะแรกให้ความสำคัญกับพื้นที่ชายแดน เนื่องจากรัฐบาลมีความประสงค์ในการจัดระเบียบพื้นที่เศรษฐกิจชายแดน ใช้วัตถุดิบจากประเทศเพื่อนบ้านมาผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ใช้ประโยชน์จากแรงงาน ต่างด้าวที่มีค่าจ้างแรงงานไม่สูงมากนัก และใช้ประโยชน์จากที่ตั้งบนแนวระเบียง เศรษฐกิจเพื่อเข้าถึงตลาดในประเทศเพื่อนบ้านและเพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจในภูมิภาค ดังนั้น คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗ จึงได้คัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญพื้นที่ ชายแดนที่มีศักยภาพเหมาะสมในการพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ของประเทศ โดยใช้หลักเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้^{๕๓}

๖.๑ หลักเกณฑ์การกำหนดที่ตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

๑. ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์มีความได้เปรียบ โดยเป็นพื้นที่ชายแดน ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจที่ประเทศเพื่อนบ้านมีความพร้อมที่จะเชื่อมโยง กิจกรรมทางเศรษฐกิจข้ามพรมแดน ทั้งในด้านการคมนาคมขนส่ง และการอำนวยความสะดวกการผ่านแดน

๒. พื้นที่มีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนา ได้แก่ (๑) ศักยภาพด้านเศรษฐกิจ และมีการผลิตและฐานการลงทุนที่โดดเด่น หรือมีโอกาส ในการขยายตัวเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภูมิภาค (๒) มีปัจจัยการผลิตหรือ มีความสามารถในการเข้าถึงปัจจัยการผลิต (ที่ดิน

^{๕๓} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน. (นทพฐ : ๒๑ เซ็นจูร์. ๒๕๕๙). หน้า ๑-๓๖.

วัตถุดิบ แรงงาน) และมีตลาดที่มีศักยภาพ (๓) มีความพร้อมและมีปัจจัยสนับสนุนการพัฒนา ในระดับดี เช่น โครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์ เครือข่ายกิจกรรม ทางเศรษฐกิจ การอำนวยความสะดวกด้านการเงินและการลงทุน และ ความพร้อมด้านแรงงาน เป็นต้น (๔) ไม่มีปัญหาภัยพิบัติรุนแรง และ (๕) ไม่มี ผลกระทบต่อความมั่นคง

๓. พื้นที่ที่มีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาเป็นพิเศษหรือเร่งด่วน เพื่อ ใช้ประโยชน์จากการพัฒนาในภูมิภาคที่เกิดขึ้นหรือมีแผนจะเกิดขึ้นในอนาคต หรือเป็นพื้นที่ที่ไทยได้ตกลงร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อพัฒนาร่วมกัน บนพื้นฐานของความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของแต่ละประเทศ หรือ การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในพื้นที่ที่จะช่วยแก้ปัญหา/ ข้อจำกัดของภูมิภาค/ประเทศได้อย่างมีนัยสำคัญ

๔. ประชาชนและทุกภาคส่วนในพื้นที่ให้การยอมรับและการสนับสนุน เนื่องจากเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาโดยตรงและเป็นผู้สนับสนุน ให้การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนประสบความสำเร็จ โดย มีการจัดทำเวทีหารือและรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่เพื่อประเมินผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบ รวมทั้งเตรียมแนวทางการป้องกันและลดผลกระทบดังกล่าว

๕. ประเทศเพื่อนบ้านมีการพัฒนาหรือมีแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่ง ไทยสามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสการเชื่อมโยงภูมิภาคในบริบทประชาคม อาเซียน เชื่อมโยงการค้าการลงทุนกับเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศเพื่อนบ้าน

เมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงได้ข้อสรุปพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพและเหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ รวม ๑๐ แห่ง โดยแบ่งการพัฒนา ออกเป็น ๒ ระยะ เพื่อให้สามารถผลักดันการดำเนินงานให้เป็นรูปธรรมชัดเจนและ สอดคล้องกับความพร้อมของพื้นที่ ดังนี้

๑) ที่ตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ระยะที่ ๑ ได้แก่ พื้นที่ชายแดนในจังหวัดตาก สระแก้ว ตราด มุกดาหาร และสงขลา

๒) ที่ตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ระยะที่ ๒ ได้แก่ พื้นที่ชายแดนในจังหวัด หนองคาย เชียงราย นครพนม กาญจนบุรี และนราธิวาส

๖.๒ การกำหนดขอบเขตพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ในการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนเป้าหมายทั้ง ๑๐ แห่ง จำเป็นต้อง มีการกำหนดขอบเขตของพื้นที่เพื่อให้การพัฒนา มีความชัดเจน สามารถกำกับดูแล และ ควบคุมผลกระทบที่อาจเกิดจากการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยขั้นตอน การกำหนดขอบเขตพื้นที่เริ่มจากจังหวัดดำเนินการระดมความเห็นภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในพื้นที่เพื่อจัดทำข้อเสนอขอบเขตพื้นที่ฯ เสนอมายังส่วนกลาง ซึ่งคณะอนุกรรมการ ด้านสิทธิประโยชน์ กำหนดพื้นที่ และศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน ภายใต้ กนพ. ทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการวิเคราะห์และพิจารณากลั่นกรองข้อเสนอขอบเขตพื้นที่ฯ ของจังหวัดที่ตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจ

พิเศษ เพื่อเสนอต่อ กนพ. และคณะรัฐมนตรี พิจารณา ก่อนออกเป็นประกาศ กนพ. เพื่อกำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ชายแดน

ขั้นตอนการกำหนดขอบเขตพื้นที่

๑. จังหวัดดำเนินการระดมความเห็นภาคส่วนในพื้นที่และจัดทำข้อเสนอ ขอบเขตพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และยื่น ข้อเสนอขอบเขตพื้นที่ฯ ต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ (สศช.)

๒. สศช. รวบรวมข้อเสนอขอบเขตพื้นที่ฯ เสนอคณะกรรมการด้าน สิทธิประโยชน์ กำหนดพื้นที่ และศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมและพิจารณา กำหนดขอบเขตพื้นที่ที่จะได้รับ การประกาศเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

๓. กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ จังหวัด เรงสำรวจข้อมูลขอบเขตพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่อ่อนไหวต่างๆ รวมถึงพื้นที่ที่มีกระทบต่อความมั่นคงในแต่ละพื้นที่ชายแดน เพื่อ ประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการด้านสิทธิประโยชน์ กำหนด พื้นที่ และศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน เพื่อกันพื้นที่เหล่านั้นออก

๔. คณะอนุกรรมการด้านสิทธิประโยชน์ กำหนดพื้นที่ และศูนย์บริการ เบ็ดเสร็จด้านการลงทุนพิจารณา แล้วนำเสนอ กนพ. เพื่อพิจารณา และ เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

๕. กนพ. ออกประกาศ กนพ. เพื่อกำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ชายแดน

ขอบเขตพื้นที่ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

กนพ. ได้ออกประกาศกำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ระยะที่ ๑ และ ๒ รวมพื้นที่ ๙๐ ตำบล ใน ๒๓ อำเภอ ของ ๑๐ จังหวัด (พื้นที่รวม ๓,๘๘๖,๔๘๑.๕๘ ไร่)^{๕๔} ประกอบด้วย

หลักการในการพิจารณาเพื่อกำหนดขอบเขตพื้นที่

๑. เป็นพื้นที่แบ่งตามเขตการปกครอง คือ ตำบลและอำเภอ เพื่อจำกัด ขอบเขตให้กระชับ และเกิดการประหยัดต่อขนาด (economy of scale) ในการจัดโครงสร้างพื้นฐาน

๒. เป็นพื้นที่ที่ไม่มีปัญหาความอ่อนไหวด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง เป็นตำบลที่ติดชายแดนและใกล้เคียง มีพื้นที่ป่าน้อยที่สุด เพื่อป้องกันการบุกรุกป่า หรือการสร้างโครงสร้างพื้นฐานในเขตป่าไม้

๓. เป็นที่ตั้งจุดผ่านแดนถาวรที่มีปริมาณการค้าสูง ๒๐ อันดับแรก หรืออยู่ในระเบียงเศรษฐกิจ GMS หรือ IMT-GT

๑. ขอบเขตพื้นที่ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนระยะแรก ตามประกาศ กนพ. ที่ ๑/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๕๘ จำนวน ๕ พื้นที่ รวม ๓๖ ตำบล ใน ๑๐ อำเภอ ของ ๕ จังหวัด^{๕๕} ได้แก่

^{๕๔} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน. (นนทบุรี : ๒๑ เซ็นจูร์. ๒๕๕๙). หน้า ๑-๓๖.

ตารางที่ ๒.๑ แสดงขอบเขตพื้นที่ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนระยะแรก

พื้นที่ (ระยะแรก)	ที่ตั้งและขอบเขต	ความเชื่อมโยง กับประเทศเพื่อนบ้าน
๑. เขตพัฒนาเศรษฐกิจ พิเศษตาก	๑๔ ตำบล ใน ๓ อำเภอ ได้แก่ (๑) อำเภอแม่สอด ๘ ตำบล ได้แก่ ตำบลแม่สอด ตำบลแม่ตาว ตำบลท่าสายลวด ตำบลพระธาตุ ผาแดง ตำบลแม่กาษา ตำบลแม่ปะ ตำบลแม่กุ และตำบลมหาวัน (๒) อำเภอพบพระ ๓ ตำบล ได้แก่ ตำบลพบพระ ตำบลช่องแคบ และตำบลวาลีย์ (๓) อำเภอแม่ระมาด ๓ ตำบล ได้แก่ ตำบลแม่จะเรอ ตำบลแม่ระมาด และตำบลชะเนือ	เขตเศรษฐกิจ พิเศษเมียวดี ประเทศเมียนมา
๒. เขตพัฒนาเศรษฐกิจ พิเศษมุกดาหาร	๑๑ ตำบล ใน ๓ อำเภอ ได้แก่ (๑) อำเภอเมืองมุกดาหาร ๕ ตำบล ได้แก่ ตำบล ศรีบุญเรือง ตำบลมุกดาหาร ตำบลบางทรายใหญ่ ตำบลคำอาฮวน และตำบลนาสีนวน (๒) อำเภอหว้านใหญ่ ๔ ตำบล ได้แก่ ตำบลชะโนด ตำบลหว้านใหญ่ ตำบลบางทรายน้อย และ ตบูนบ่งขาม (๓) อำเภอดอนตาล ๒ ตำบล ได้แก่ ตำบลโพธิ์ไทร และตำบลดอนตาล	แขวงสะหวันเขต และเขตเศรษฐกิจพิเศษ สะหวัน-เซโน สปป.ลาว
๓. เขตพัฒนาเศรษฐกิจ พิเศษสระแก้ว	๔ ตำบล ใน ๒ อำเภอ ได้แก่ (๑) อำเภออรัญประเทศ ๓ ตำบล ได้แก่ ตำบล บ้านด่าน ตำบลป่าไร่ และตำบลท่าข้าม (๒) อำเภอวัฒนานคร ๑ ตำบล ได้แก่ ตำบลผักขะ	เขตเศรษฐกิจ พิเศษปอยเปต- โอนีง ประเทศ กัมพูชา

^{๕๕} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน. (นนทบุรี : ๒๑ เซ็นจูร์. ๒๕๕๙). หน้า ๑-๓๖.

พื้นที่ (ระยะแรก)	ที่ตั้งและขอบเขต	ความเชื่อมโยง กับประเทศเพื่อนบ้าน
๔. เขตพัฒนาเศรษฐกิจ พิเศษตราด	๓ ตำบล ของอำเภอคลองใหญ่ ในจังหวัดตราด ได้แก่ ตำบลคลองใหญ่ ตำบลหาดเล็ก และตำบลไม้รูด	เขตเศรษฐกิจ พิเศษเกาะกง ประเทศกัมพูชา
๕. เขตพัฒนาเศรษฐกิจ พิเศษสงขลา	๔ ตำบล ของอำเภอสะเดา ในจังหวัดสงขลา ได้แก่ ตำบลสะเดา ตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักแต้ว และ ตำบลปาดังเบซาร์	เขตเศรษฐกิจ พิเศษอิสกันดาร์ ประเทศมาเลเซีย

๒. ขอบเขตพื้นที่ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนระยะที่ ๒ ตามประกาศ กนพ. ที่ ๒/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๘ จำนวน ๕ พื้นที่ รวม ๕๔ ตำบล ใน ๑๓ อำเภอ ของ ๕ จังหวัด^{๕๖} ได้แก่

ตารางที่ ๒.๒ แสดงขอบเขตพื้นที่ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนระยะที่ ๒

พื้นที่ (ระยะ ๒)	ที่ตั้งและขอบเขต	ความเชื่อมโยง กับประเทศเพื่อนบ้าน
๑. เขตพัฒนาเศรษฐกิจ พิเศษเชียงราย	๒๑ ตำบล ใน ๓ อำเภอ ได้แก่ (๑) อำเภอเชียงของ ๗ ตำบล ได้แก่ ตำบลศรี้ง ตำบลบุญเรือง ตำบลริมโขง ตำบลเวียง ตำบลศรีดอนชัย ตำบลสถาน และตำบลห้วยซ้อ (๒) อำเภอเชียงแสน ๖ ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านแซว ตำบลป่าสัก ตำบลแม่เงิน ตำบลโยนก ตำบลเวียง และตำบลศรีดอนมูล (๓) อำเภอแม่สาย ๘ ตำบล ได้แก่ ตำบลเกาะช้าง ตำบลบ้านด้าย ตำบลโป่งงาม ตำบลโป่งผา ตำบลแม่สาย ตำบลเวียงพางคำ ตำบลศรีเมืองชุม และตำบลห้วยไคร้	เชื่อมโยงกับ ประเทศเมียนมา สปป.ลาว และ จีนตอนใต้

^{๕๖} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน. (นนทบุรี : ๒๑ เซ็นจูร์. ๒๕๕๙). หน้า ๑-๓๖.

พื้นที่ (ระยะ ๒)	ที่ตั้งและขอบเขต	ความเชื่อมโยง กับประเทศ เพื่อนบ้าน
๒. เขตพัฒนาเศรษฐกิจ พิเศษหนองคาย	๑๓ ตำบล ใน ๒ อำเภอ ได้แก่ (๑) อำเภอเมืองหนองคาย ๑๒ ตำบล ได้แก่ ตำบล ค่ายบกหวาน ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเตี้อ ตำบลพระธาตุบังพวน ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลโพนสว่าง ตำบลมีชัย ตำบลเวียงคุก ตำบลสีกาย ตำบลหนองกอมเกาะ ตำบลหาดคำ ตำบลหินโงม (๒) อำเภอสระใคร ๑ ตำบล ได้แก่ ตำบลสระใคร	เขตเศรษฐกิจพิเศษ เฉพาะ เวียงจันทน์โนนทองและ เขตพัฒนาชายสถาน สปป.ลาว
๓. เขตพัฒนาเศรษฐกิจ พิเศษนครพนม	๑๓ ตำบล ใน ๒ อำเภอ ได้แก่ (๑) อำเภอเมืองนครพนม ๑๐ ตำบล ได้แก่ ตำบลกรูคู ตำบลท่าค้อ ตำบลนาทราย ตำบลนาราชควาย ตำบลในเมือง ตำบลบ้านผึ้ง ตำบลโพธิ์ตาก ตำบลหนองญาติ ตำบลหนองแสง ตำบล อาจสามารถ (๒) อำเภอท่าอุเทน ๓ ตำบล ได้แก่ ตำบลโนนตาล ตำบลรามราช ตำบลเวินพระบาท	เขตเศรษฐกิจ พิเศษท่าแขก และ เขตเศรษฐกิจ จำเพาะภูเขียว สปป.ลาว
๔. เขตพัฒนาเศรษฐกิจ พิเศษกาญจนบุรี	๒ ตำบล ในอำเภอเมืองกาญจนบุรี ได้แก่ ตำบล แก่งเสี้ยน และ ตำบลบ้านเก่า	เมืองทวาย ประเทศเมียนมา
๕. เขตพัฒนาเศรษฐกิจ พิเศษนราธิวาส	๕ ตำบล ใน ๕ อำเภอ ได้แก่ (๑) อำเภอเมืองนราธิวาส ๑ ตำบล ได้แก่ ตำบลโคกเคียน (๒) อำเภอตากใบ ๑ ตำบล ได้แก่ ตำบลเจ๊ะเห (๓) อำเภอช้าง ๑ ตำบล ได้แก่ ตำบลละหาร (๔) อำเภอแว้ง ๑ ตำบล ได้แก่ ตำบลโล๊ะจูด (๕) อำเภอสุไหงโก-ลก ๑ ตำบล ได้แก่ ตำบลสุไหงโก-ลก	รัฐกลันตัน ประเทศ มาเลเซีย

๓. การสนับสนุนจากภาครัฐ

ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน รัฐบาลได้ให้การสนับสนุน ในด้านต่างๆ ทั้งสิทธิประโยชน์ด้านการลงทุน มาตรการสนับสนุนด้านแรงงาน การจัดตั้ง ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุนและแรงงาน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดหาพื้นที่พัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน รวมถึงการบริหารจัดการ ผลผลิตทางการเกษตร และการบริหารจัดการด้านความมั่นคงในพื้นที่ชายแดน ซึ่งจะจูงใจ ให้เกิดการลงทุนและสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนเพื่อผลักดันนโยบายการพัฒนา เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนให้เกิดผลเป็นรูปธรรม^{๕๗}

สิทธิประโยชน์ด้านการลงทุน

สิทธิประโยชน์สำหรับการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของไทย จัดอยู่ในระดับสูงสุดของประเทศและเพียงพอที่จะแข่งขันกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ ของประเทศเพื่อนบ้าน เมื่อรวมกับการที่ไทยมีความได้เปรียบด้านที่ตั้งและ มีศักยภาพพัฒนาเป็นศูนย์กลางของภูมิภาค มีโครงสร้างพื้นฐานที่ครอบคลุมและ ได้มาตรฐาน มีวัตถุดิบและทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ รวมทั้งมีการอำนวยความสะดวกการลงทุนในรูปแบบต่างๆ ทำให้มีความได้เปรียบในการดึงดูดการลงทุน มายังพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

มาตรการส่งเสริมการลงทุนของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (สกท.)

สิทธิประโยชน์สำหรับผู้ประกอบการในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน นอกเหนือจากสิทธิประโยชน์ตามประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (กกท.) ที่ ๒/๒๕๕๗ เรื่องนโยบายและหลักเกณฑ์การส่งเสริมการ

ลงทุน ซึ่งให้สิทธิประโยชน์สำหรับ การลงทุนเป็นการทั่วไปทั้งประเทศแล้ว ผู้ประกอบการในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนยังสามารถขอรับสิทธิประโยชน์เพิ่มเติม (ตามประกาศ กกท. ที่ ๔/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๗ เรื่องนโยบายส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ) โดยแบ่งเป็น ๒ กรณี ได้แก่ (๑) กรณีเป็นกิจการทั่วไปตามประกาศ กกท. ที่ ๒/๒๕๕๗ และ (๒) กรณีเป็นกิจการเป้าหมายตามที่คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.)

กำหนด โดยสามารถขอรับการส่งเสริมการลงทุนได้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๘ - ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^{๕๗} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน. (นนทบุรี : ๒๑ เซ็นจูร์. ๒๕๕๙). หน้า ๑-๓๖.

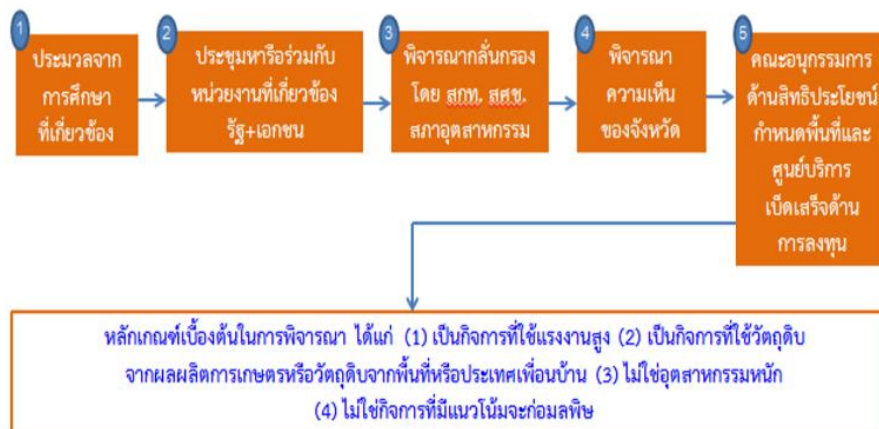
ตารางที่ ๒.๓ แสดงสิทธิประโยชน์สำหรับผู้ประกอบการในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

กรณีเป็นกิจการทั่วไป ตามประกาศ กทพ. ที่ ๒/๒๕๕๗	กรณีเป็นกิจการเป้าหมาย ตามที่ กนพ. กำหนด
- ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเพิ่มเติมจากหลักเกณฑ์ปกติ ๓ ปี แต่รวมแล้วไม่เกิน ๘ ปี	- ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล สูงสุด ๘ ปี (จำกัดวงเงินไม่ เกินร้อยละ ๑๐๐)
- หากเป็นกิจการในกลุ่ม A๑ หรือ A๒ (ซึ่งได้ยกเว้นภาษีเงินได้ นิติบุคคล ๘ ปีอยู่แล้ว) ให้ได้รับการลดหย่อนภาษีเงินได้ นิติ บุคคลร้อยละ ๕๐ เพิ่มอีก ๕ ปี นับจากวันสิ้นสุด ระยะเวลาการ ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล	- ลดหย่อนภาษีเงินได้นิติ บุคคลร้อยละ ๕๐ เพิ่มอีก ๕ ปี
- หักค่าขนส่ง ไฟฟ้า และประปา ๒ เท่า เป็นระยะเวลา ๑๐ ปี นับตั้งแต่วันเริ่มมีรายได้จากการประกอบกิจการ - หักค่าติดตั้งหรือก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกได้ร้อยละ ๒๕ ของเงินลงทุนนอกเหนือจากการหักค่าเสื่อมราคาปกติ - ยกเว้นอากรขาเข้าเครื่องจักร - ยกเว้นอากรขาเข้าวัตถุดิบที่ใช้ผลิตเพื่อส่งออกเป็นเวลา ๕ ปี - อนุญาตให้ใช้แรงงานต่างด้าวไร้ฝีมือ - สิทธิประโยชน์อื่นๆ ที่ไม่ใช่ภาษีอากร เช่น การนำช่างฝีมือต่าง ด้าวมาทำงาน การถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน การส่งออก เงินตรา ต่างประเทศ	

กลุ่มกิจการเป้าหมาย กนพ. ได้พิจารณากลุ่มกิจการเป้าหมายที่จะส่งเสริมให้ดำเนินการ
ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนตามข้อเสนอของอนุกรรมการด้านสิทธิประโยชน์ กำหนด
พื้นที่ และศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุนซึ่งได้มีการหารือร่วมกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องทั้ง
ภาครัฐและเอกชน และจังหวัดที่มีเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เพื่อให้ได้รับสิทธิประโยชน์
สูงสุด^{๕๘}

^{๕๘} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ
ชายแดน. (นนทบุรี : ๒๑ เซ็นจูร์. ๒๕๕๙). หน้า ๑-๓๖.

ขั้นตอนการพิจารณากิจการเป้าหมาย

ข้อเสนอกิจการเป้าหมายในเขตเศรษฐกิจพิเศษ 13 กลุ่มกิจการ
ครอบคลุมธุรกิจ/กิจกรรมทั้งทางด้านอุตสาหกรรม การค้า การท่องเที่ยวและบริการ
ซึ่งได้รับความเห็นชอบจาก กนพ. และคณะรัฐมนตรี

แผนภาพที่ ๒.๘ แสดงขั้นตอนการพิจารณากิจการเป้าหมาย

(ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เขตพัฒนาเศรษฐกิจ พิเศษชายแดน. ๒๕๕๙)

กิจการเป้าหมายฯ ที่ กนพ. และคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบแล้ว มี ๑๓ กลุ่ม กิจการ (๖๒ ประเภทกิจการย่อย) และในภายหลังได้ให้ความเห็นชอบเพิ่มเติมอีก ๑๐ ประเภทกิจการย่อย เพื่อเป็นการส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และเพิ่มโอกาสในการลงทุนของผู้ประกอบการในพื้นที่ โดยเน้นกิจการผลิตสินค้าและ บริการซึ่งเป็นที่ ต้องการของตลาดในประเทศเพื่อนบ้านหรือกิจการที่ใช้พืชผลการเกษตร ในบริเวณนั้นเป็น วัตถุดิบในการแปรรูปเป็นสินค้าอุปโภคบริโภค และเป็นกิจการที่สามารถ ลงทุนได้เร็ว และนัก ธุรกิจในท้องถิ่นมีศักยภาพที่สามารถดำเนินธุรกิจได้^{๕๙}

ทั้งนี้ กลุ่มกิจการเป้าหมายฯ ในแต่ละเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจะมีความ แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับศักยภาพ ข้อจำกัด และความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ดังนี้

^{๕๙} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ชายแดน. (นทพฐี : ๒๑ เซ็นจูร์. ๒๕๕๙). หน้า ๑-๓๖.

แผนภาพที่ ๒.๙ แสดงกิจการเป้าหมายสำหรับลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ
(ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, เขตพัฒนาเศรษฐกิจ
พิเศษชายแดน, ๒๕๕๙)

๑๓ กลุ่ม อุตสาหกรรม (๖๒ ประเภทย่อย)	กลุ่มกิจการเป้าหมายที่ให้การส่งเสริมในพื้นที่									
	ตาก	สระแก้ว	ตราด	มุกดาหาร	สงขลา	หนองคาย	นครพนม	เชียงราย	กาญจนบุรี	นราธิวาส
๑. อุตสาหกรรมการ ประมง และกิจการ ที่เกี่ยวข้อง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ใช้สิทธิ ประโยชน์ที่ ได้รับภายใต้
๒. การผลิต ผลิตภัณฑ์เซรามิกส์	✓						✓		✓	เขตพัฒนา พิเศษเฉพาะ
๓. อุตสาหกรรมสิ่ง ทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	กิจจังหวัด ชายแดน ภาคใต้

๑๓ กลุ่ม อุตสาหกรรม (๖๒ ประเภทย่อย)	กลุ่มกิจการเป้าหมายที่ให้การส่งเสริมในพื้นที่									นราธิวาส
	ตาก	สระแก้ว	ตราด	มุกดาหาร	สงขลา	หนองคาย	นครพนม	เชียงราย	กาญจนบุรี	
๔. การผลิตเครื่องเรือน	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	
๕. อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ	✓	✓					✓	✓	✓	
๖. การผลิตเครื่องมือแพทย์	✓	✓					✓	✓	✓	
๗. อุตสาหกรรมยานยนต์ เครื่องจักรและชิ้นส่วน	✓	✓					✓		✓	
๘. อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์	✓	✓		✓			✓		✓	
๙. การผลิตพลาสติก	✓	✓					✓	✓	✓	
๑๐. การผลิตยา	✓	✓					✓	✓	✓	
๑๑. กิจการโลจิสติก	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
๑๒. นิคมหรือเขตอุตสาหกรรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
๑๓. กิจการสนับสนุนการท่องเที่ยว	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	

๒.๕.๒ การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

จังหวัดหนองคายถูกจัดตั้งให้เป็นหนึ่งในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในระยะที่ ๒ ตามประกาศ กนพ. ที่ ๒/๒๕๕๘ โดยถูกตั้งเป้าให้เป็นแหล่ง “การค้าระหว่างประเทศ

การท่องเที่ยว การขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ” อีกทั้งยังมีศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจจากปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ^{๖๐} ได้แก่

๑. เป็นช่องทางการค้าชายแดนของไทยกับ สปป.ลาว ที่มีมูลค่าการค้าชายแดนสูงที่สุด เมื่อเทียบกับการค้าชายแดนในพื้นที่อื่น ๆ

๒. สามารถเชื่อมโยงกับเวียงจันทน์ (ลาว) (ประมาณ ๒๖ กิโลเมตร) ได้ทั้งทางถนน และทางรถไฟ ซึ่งต่อเนื่องลงมาถึงกรุงเทพฯ

ดังนั้นหนองคายจึงมีโครงข่ายการขนส่ง ทั้งทางถนน รถไฟ และทางอากาศ ที่จะช่วยสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ได้ นอกจากนี้ความเป็นเมืองนำอยู่ของหนองคายจะสามารถดึงดูดให้พัฒนาเป็นที่พักอาศัยและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของคนไทยและต่างชาติ^{๖๑}

จากการรายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ^{๖๒} ของสำนักงานจังหวัดหนองคาย พบว่า จังหวัดหนองคายมีการดำเนินงานในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ดังนี้

๑. การดำเนินงานในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ด้านการเตรียมพื้นที่ พบว่า จังหวัดหนองคายได้กำหนดพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ตามประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ๒/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๘ ได้กำหนดให้จังหวัดหนองคายในท้องที่ จำนวน ๑๓ ตำบล ๒ อำเภอ เป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ระยะที่ ๒ ซึ่งประกอบด้วย ๑) อำเภอเมืองหนองคาย ๑๒ ตำบล ประกอบด้วย ตำบลคำบกหวาน ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเดื่อ ตำบลพระธาตุบังพวน ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลโพนสว่าง ตำบลมีชัย ตำบลเวียงคุก ตำบลสีกาย ตำบลหนองกอมเกาะ ตำบลหาดคำและตำบลหินโงม และ ๒) อำเภอสระใคร ๑ ตำบล คือ ตำบลสระใคร โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้มีคำสั่งเพิกถอนสภาพที่ดิน เพื่อใช้เป็นพื้นที่ให้เอกชนและหน่วยงานภาครัฐใช้ประโยชน์ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย จำนวน ๑ แปลง คือ ที่เลี้ยงสัตว์บ้านไชยาสาธารณประโยชน์ หมู่ที่ ๔ ตำบลสระใคร อำเภอสระใคร เนื้อที่ถอนสภาพ ๗๑๘ ไร่ จังหวัดได้ออกโฉนดและส่งมอบพื้นที่ให้กรมธนารักษ์เพื่อประกอบการสรรหานักลงทุนแล้ว

ขณะที่การสรรหาผู้ลงทุนพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษหนองคายโดยกรมธนารักษ์ ได้ดำเนินเปิดประมูลเพื่อสรรหาผู้ลงทุนพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย ครั้งที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๑๑-๑๙ เมษายน ๒๕๖๐ มีผู้สนใจซื้อเอกสารการลงทุนจำนวน ๑๑ ราย แต่ไม่มีผู้ยื่นข้อเสนอ ครั้งที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐-๒๑ มีนาคม

^{๖๐} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน. (นนทบุรี : ๒๑ เซ็นจูร์. ๒๕๕๙). หน้า ๑๑.

^{๖๑} สำนักงานจังหวัดหนองคาย. รายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ. (หนองคาย : ส่วนประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลธุรกิจ กองข้อมูลธุรกิจ, ๒๕๖๑), หน้า ๓.

^{๖๒} สำนักงานจังหวัดหนองคาย. รายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ. (หนองคาย : สำนักงานจังหวัดหนองคาย, ๒๕๖๑), หน้า ๑-๖.

๒๕๖๐ เสนอโครงการการลงทุนภายในวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๐ มีผู้ยื่นซองประมูล ๑ คน แต่ไม่ผ่านหลักเกณฑ์การประเมิน และครั้งที่ ๓ อยู่ระหว่างธำรงรักษพื้นที่หนองคายดำเนินการ

๒. การเตรียมความพร้อมและการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบว่า จังหวัดหนองคายได้พัฒนาทั้งระบบไฟฟ้าที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคกำหนดแผนงาน/โครงการก่อสร้างสถานีไฟฟ้า เพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จำนวน ๒ แห่ง กำลังผลิตแต่ละ ๕๐ MVA งบประมาณดำเนินการ ๖๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท ด้านระบบประปา การประปาส่วนภูมิภาคได้ก่อสร้างระบบผลิตน้ำประปาเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ในปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๙ ณ บริเวณบ้านโคกป่าฝาง หมู่ที่ ๓ ต.ปะโค อ.เมืองฯเนื้อที่ ๑๐๐-๐-๐ ไร่ กำลังผลิต ๑,๕๐๐ ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง งบประมาณจำนวน ๔๐๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท ด้านการคมนาคมขนส่ง มีการลงทุนพัฒนาด้านคมนาคม ได้แก่ (๑) กรมทางหลวงชนบท โดย แขวงทางหลวงชนบทหนองคายได้รับการจัดสรรงบประมาณพัฒนาและปรับปรุงเส้นทางคมนาคมขนส่งในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษหนองคายปี จำนวน ๒๖ โครงการ งบประมาณ ๔๐๙,๗๕๕,๐๐๐บาท (๒) กรมทางหลวง โดย แขวงทางหลวงหนองคายได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน ๒๑ โครงการ งบประมาณ ๔๒๐,๘๕๘,๐๐๐บาท (๓) จังหวัดหนองคายได้อนุมัติงบประมาณพัฒนาและปรับปรุงเส้นทาง จำนวน ๙ โครงการ งบประมาณ ๒๙๑,๒๐๐,๖๐๐บาท (๔) กลุ่มจังหวัดฯได้อนุมัติงบประมาณพัฒนาและปรับปรุงเส้นทางคมนาคมขนส่งในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษปี จำนวน ๔ โครงการ งบประมาณ ๑๒๔,๓๕๙,๐๐๐บาท ขณะที่ด้านศุลกากร กรมศุลกากรได้จัดสรรงบประมาณ ตามโครงการบูรณาการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จำนวน ๑ โครงการ งบประมาณ ๒๗๔,๔๗๓,๐๐๐ บาท

๓. การเตรียมความพร้อมด้านกิจการ พบว่า กิจการเป้าหมายที่ได้รับความเห็นชอบแล้ว จำนวน ๑๕ กิจการ คือ ๑) อุตสาหกรรมการเกษตร ประมง และกิจการที่เกี่ยวข้อง ๒) อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง ๓) กิจการโลจิสติกส์ ๔) นิคมหรือเขตอุตสาหกรรม ๕) กิจการเพื่อการสนับสนุนการท่องเที่ยว ๖) กิจการอบฟุ้งและไซโล ๗) กิจการผลิตผลิตภัณฑ์จากผลพลอยได้หรือเศษวัสดุทางการเกษตร ๘) กิจการผลิตโครงสร้างโลหะสำหรับงานก่อสร้างหรืองานอุตสาหกรรม ๙) กิจการผลิตสิ่งพิมพ์ทั่วไป ๑๐) กิจการผลิตอาหารสัตว์หรือส่วนผสมอาหารสัตว์ ๑๑) กิจการผลิตวัสดุก่อสร้างและกิจการผลิตผลิตภัณฑ์คอนกรีตอัดแรงสำหรับ งานสาธารณูปโภค (ยกเว้นการผลิตกระเบื้องมุงหลังคาเซรามิกส์และการผลิตกระเบื้องปูพื้นหรือผนัง) ๑๒) กิจการผลิตสิ่งปรุงแต่งสำหรับประติณร่างกาย เช่น สบู่ ยาสระผม ยาสีฟัน ๑๓) กิจการผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติกสำหรับสินค้าอุปโภค เช่น บรรจุภัณฑ์พลาสติก ๑๔) กิจการผลิตสิ่งของจากเยื่อหรือกระดาษ เช่น กล่องกระดาษ และ ๑๕) กิจการพัฒนาอาคารสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมและ/หรือคลังสินค้า

๔. ความพร้อมด้านการให้บริการ/คำปรึกษาศูนย์บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน (One Stop Service) จังหวัดได้มีการจัดตั้งศูนย์บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน (One Stop Service) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย เพื่อให้คำแนะนำ/ปรึกษาและสนับสนุนข้อมูลต่างๆให้กับผู้ประกอบการ/นักลงทุน/ประชาชน ณ ศาลากลางจังหวัด ชั้น ๑

๒.๖.๑ ข้อมูลจังหวัดหนองคาย

จังหวัดหนองคาย เป็นจังหวัดชายแดนตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จัดอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๑ (อุดรธานี หนองคาย เลย หนองบัวลำภู และบึงกาฬ) มีเนื้อที่ประมาณ ๓,๐๒๖.๕๓๔ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑,๘๙๑,๕๘๓ ไร่ ลักษณะเป็นรูปยาวเรียงทอดไปตามลำน้ำโขง ซึ่งเป็นเส้นกั้นเขตแดนกับประเทศลาว มีความยาวทั้งสิ้น ๑๙๕ กิโลเมตร ความกว้างของพื้นที่ที่ทอดขนานไปตาม ลำน้ำโขงโดยเฉลี่ย ๒๐ - ๒๕ กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินสาย ๒ (มิตรภาพ) ประมาณ ๖๑๕ กิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดกำแพงนคร นครหลวงเวียงจันทน์ ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นแนวพรมแดน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอปากคาด และอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอเพ็ญ อำเภอสร้างคอม อำเภอบ้านดุง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอปากชม จังหวัดเลย

เมืองหนองคายมีชื่อปรากฏอยู่ในพงศาวดารล้านช้างตลอดยุคสมัย ดังเช่นปรากฏเป็นชื่อเมืองเวียงคุก เมืองปะโค เมืองปากห้วยหลวง (อำเภอโพนพิสัยในปัจจุบัน) และนอกจากนี้ยังปรากฏในศิลาจารึกจำนวนมากที่กษัตริย์แห่งเวียงจันทน์ได้สร้างไว้ในบริเวณจังหวัดหนองคาย โดยเฉพาะเมืองปากห้วยหลวงเป็นเมืองลูกหลวง นอกจากนี้ในรัชสมัยพระเจ้าวรรัตนธรรมประโชติฯ พระราชโอรสในพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้ตั้งสมเด็จพระสังฆราชวัดมุลินทรอารามอยู่ที่เมืองห้วยหลวง และยังพบจารึกที่วัดจอมมณี ลงศักราช พ.ศ. ๒๐๙๘ จารึกวัดศรีเมือง พ.ศ. ๒๑๐๙ จารึกวัดศรีบุญเรือง พ.ศ. ๒๑๕๑ เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบโบราณสถานอิทธิพลล้านช้างจำนวนมาก เช่น พระธาตุต่าง ๆ โดยเฉพาะพระธาตุบังพวน สร้างก่อน พ.ศ. ๒๑๐๖ จารึกวัดถ้ำสุวรรณคูหา (จังหวัดหนองบัวลำภู) ลงศักราช พ.ศ. ๒๑๐๖ กล่าวถึงพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้ ๒ ครั้ง ชำทาสและที่ดินแก่วัดถ้ำสุวรรณคูหา และได้สร้างพระพุทธรูปไว้ที่พระธาตุบังพวนอีกด้วย

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติปกครองพื้นที่ขึ้นโดยให้ยกเลิกระบอบเจ้าปกครองทั่วประเทศ ในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๘ กระทรวงมหาดไทยจึงได้มีคำสั่งสถาปนาเมืองข้าหลวงปกครอง ซึ่งต่อมาเรียกว่าผู้ว่าราชการจังหวัด และในปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้มีการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็นจังหวัดและอำเภอ หนองคายจึงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นจังหวัด

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้มีพระราชบัญญัติตั้งจังหวัดบึงกาฬ พ.ศ. ๒๕๕๔ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๔) มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๔ โดยให้แยกอำเภอบึงกาฬ อำเภอปากคาด อำเภอโซ่พิสัย อำเภอพรเจริญ อำเภอเซกา อำเภอบึงโขงหลง อำเภอศรีวิไล และอำเภอบุ่งคล้า ออกจากจังหวัดหนองคาย ไปตั้งเป็นจังหวัดบึงกาฬ

ความหมายของชื่อจังหวัด

คำว่า "หนองคาย" ถูกเรียกเพี้ยนมาจากคำว่า "หนองคาย" ซึ่งมีความหมายโดยตรงว่า "หนองน้ำบริเวณที่ตั้งของค่ายทหาร" ซึ่งคำว่าหนองคายถูกเรียกเพี้ยนเป็นหนองคายในช่วงรัชกาลที่ ๕ และได้เปลี่ยนชื่อเมืองเป็นหนองคายตั้งแต่นั้นมา

สัญลักษณ์ประจำจังหวัด คือ พญานาคหรืองูใหญ่

อักษรย่อชื่อจังหวัด คือ นค

คำขวัญประจำจังหวัด คือ วีรกรรมปราบฮ่อ หลวงพ่อพระใส สะพานไทย-ลาว

ตราประจำจังหวัด คือ รูปกอไผ่ริมหนองน้ำ มีภูเขาหัวน้ำอันอยู่เบื้องหลัง เพราะที่ตั้งเมืองหนองคายนี้เดิมชื่อบ้านไผ่เพราะมีกอไผ่อยู่ทั่วไป จึงมีกอไผ่ประกอบในตราประจำจังหวัด และมีหนองน้ำใหญ่ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า "หนองคาย" เดิมหนองคายถูกเรียกเพี้ยนมาจากคำว่า "หนองคาย" ในช่วงรัชกาลที่ ๕

จึงมีการเปลี่ยนชื่อเมืองเป็นหนองคายตั้งแต่นั้นมาถึงปัจจุบัน ตราประจำจังหวัดหนองคาย ออกแบบโดย กรมศิลปากร ซึ่งได้เริ่มใช้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ เป็นต้นมา

ภูมิประเทศและภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิประเทศ โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูงแยกเป็น ๔ บริเวณ คือ

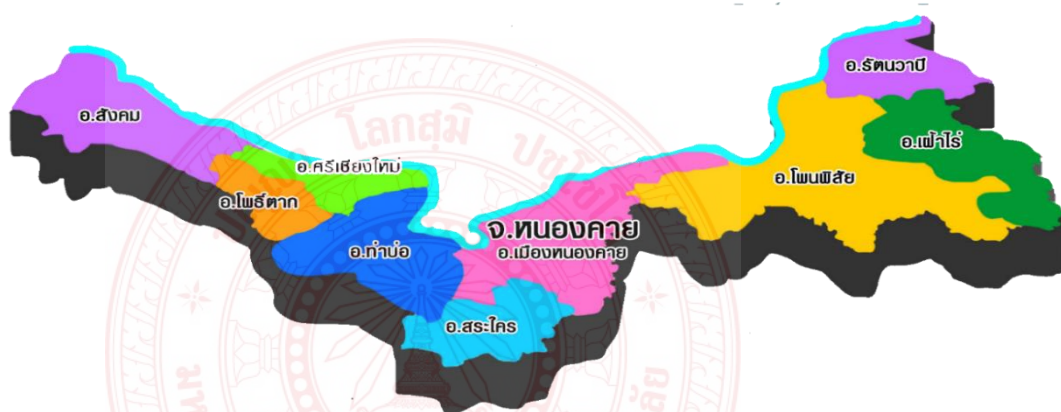
๑) พื้นที่ค่อนข้างราบ ได้แก่ เขตอำเภอเมืองหนองคาย อำเภอท่าบ่อ และอำเภอศรีเชียงใหม่ ซึ่งใช้ประโยชน์ในการทำนา และปลูกพืชบริเวณริมน้ำโขง

๒) พื้นที่เป็นคลื่นลอนลาด กระจายอยู่ทุกอำเภอเป็นหย่อมๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นที่ทำนาและปลูกพืชไร่ พืชสวนและป่าธรรมชาติ

๓) พื้นที่เป็นคลื่นลอนชันและเป็นเขาเป็นป่าธรรมชาติ เช่น ป่าไม้เต็งรัง เบญจพรรณ พบในเขตอำเภอสังคม

๔) สภาพพื้นที่เป็นภูเขาที่มีความสูงชัน จากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ ๒๐๐ เมตร เป็นบริเวณเทือกเขาต่างๆ ทางทิศตะวันตกในเขตอำเภอสังขม

ลักษณะอากาศ จัดอยู่ในจำพวกฝนแล้งร้อนและแห้งแล้ง (ธ.ค. - ม.ค.) ในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อุณหภูมิจะเริ่มลดในเดือนพฤศจิกายนและต่ำสุดในช่วงเดือนธันวาคมถึงมกราคม ในช่วงเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม เป็นช่วงเปลี่ยนฤดู อุณหภูมิจะสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในเดือนมีนาคม และร้อนจัดในเดือนเมษายน ในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ (มิ.ย.- ก.ค.) อุณหภูมิโดยทั่วไปจะลดลง และในเดือนตุลาคมอุณหภูมิจะเริ่มลดลงจนอากาศหนาวเย็น อุณหภูมิต่ำสุดรายปีอยู่ที่ ๙.๕๐ องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดรายปีอยู่ที่ ๔๐.๖๐ องศาเซลเซียสเฉลี่ย รายปีอยู่ที่ ๒๖.๔๖ องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนทั้งปีอยู่ที่ ๑,๘๔๓.๖ มิลลิเมตรต่อปี

เขตการปกครองจังหวัดหนองคาย

๑. การปกครองส่วนภูมิภาค การปกครองแบ่งออกเป็น ๙ อำเภอ ๖๒ ตำบล ๖๗๘ หมู่บ้าน ๑๖๕,๙๑๐ ครัวเรือน ดังนี้

๑. อำเภอเมืองหนองคาย
๒. อำเภอท่าบ่อ
๓. อำเภอโพนพิสัย
๔. อำเภอศรีเชียงใหม่
๕. อำเภอโพนธ์ตาก
๖. อำเภอรัตนวาปี
๗. อำเภอสังขม
๘. อำเภอสระใคร
๙. อำเภอเฝ้าไร่

๒. การปกครองส่วนท้องถิ่น มีจำนวนทั้งสิ้น ๖๗ แห่ง แบ่งออกเป็นเทศบาลเมือง ๒ แห่ง เทศบาลตำบล ๑๗ แห่ง และ องค์การบริหารส่วนตำบล ๔๘ แห่ง โดยสามารถจำแนกได้ตามพื้นที่ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๕ แสดงการปกครองส่วนท้องถิ่นจำแนกตามประเภท อปท.

อำเภอ	จำนวนการปกครองส่วนท้องถิ่นจำแนกตามประเภท				รวม
	อบจ.	เทศบาล		อบต.	
		เมือง	ตำบล		
๑.เมืองหนองคาย	๑	๑	๘	๗	๑๗
๒.ท่าบ่อ		๑	๓	๘	๑๒
๓.โพนพิสัย			๒	๑๐	๑๒
๔.ศรีเชียงใหม่			๒	๓	๕
๕.สังคม			๑	๕	๖
๖.สระใคร				๓	๓
๗.เฝ้าไร่			๑	๔	๕
๘.รัตนวาปี				๕	๕
๙.โพธิ์ตาก				๓	๓
รวม	๑	๒	๑๗	๔๘	๖๘

ที่มา: ที่ทำการปกครองจังหวัดหนองคาย, ๒๕๖๒.

จำนวนประชากรจังหวัดหนองคาย

ตารางที่ ๒.๖ แสดงจำนวนประชากรจังหวัดหนองคาย

ลักษณะข้อมูล	ชาย	หญิง	รวม
๑. แยกตามเพศ	๒๕๔,๘๔๙	๒๖๒,๔๖๒	๕๑๗,๓๑๑
๒. แยกตามลักษณะสถานะของบุคคล ดังนี้			
- ผู้ที่มีสัญชาติไทย และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน	๒๕๔,๐๓๙	๒๕๖,๙๕๖	๕๑๐,๙๙๕
- ผู้ที่ไม่ได้สัญชาติไทย และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน	๑,๓๑๕	๑,๗๒๑	๓,๐๓๖
- ผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านกลาง (ทะเบียนซึ่งผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนดให้จัดทำขึ้นสำหรับ ลงรายการบุคคลที่ไม่อาจมีชื่อในทะเบียนบ้าน)	๓,๘๔๖	๓,๓๕๙	๗,๒๐๕
- ผู้ที่อยู่ระหว่างการย้าย (ผู้ที่ย้ายออกแต่ยังไม่ได้ย้ายเข้า)	๖๔๙	๔๒๖	๑,๐๗๕

อ้างอิงจาก : ระบบสถิติทางการทะเบียน กรมการปกครอง,๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๒.

การคมนาคม

ระยะทางจากอำเภอเมือง ไปยังอำเภอใกล้เคียง			ระยะทางจากจังหวัดหนองคาย ไปยังจังหวัดใกล้เคียง		
อำเภอท่าบ่อ	๒๗	กิโลเมตร	กรุงเทพมหานคร	๖๑๕	กิโลเมตร
อำเภอโพนพิสัย	๔๕	กิโลเมตร	จังหวัดอุดรธานี	๕๔	กิโลเมตร
อำเภอศรีเชียงใหม่	๕๗	กิโลเมตร	จังหวัดหนองบัวลำภู	๑๐๒	กิโลเมตร
อำเภอสังคม	9๕	กิโลเมตร	จังหวัดบึงกาฬ	๑๓๖	กิโลเมตร
อำเภอศรีนคร	๒๗	กิโลเมตร	จังหวัดเลย	๒๐๒	กิโลเมตร
อำเภอเฝ้าไร่	๗๑	กิโลเมตร	สปป.ลาว	๒๐	กิโลเมตร
อำเภอรัตนวาปี	๗๑	กิโลเมตร			
อำเภอโพธิ์ตาก	๗๗	กิโลเมตร			

ด้านสาธารณสุข

สถานบริการสาธารณสุขภาครัฐ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วย

๑. โรงพยาบาลหนองคาย ๑ แห่ง
๒. โรงพยาบาลชุมชน ๘ แห่ง
๓. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ๗๔ แห่ง
๔. ศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง (ศสม.) ๙ แห่ง

สถานบริการสาธารณสุขภาคเอกชน ประกอบด้วย

๑. โรงพยาบาลรวมแพทย์
๒. โรงพยาบาลหนองคายวัฒนา
๓. โรงพยาบาลพิสัยเวช

ด้านการศึกษา

จังหวัดหนองคายมีจำนวน โรงเรียนทั้งสิ้น ๓๔๖ โรงเรียน แบ่งออกเป็น

- สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๙๗ แห่ง
- สังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ๒๕ แห่ง
- สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ๑๒ แห่ง
- สังกัดมหาเถรสมาคมพุทธศาสนาแห่งชาติ ๑๒ แห่ง

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพชุมชน

พระมหาสมศักดิ์ อิริวโส (แหวนคำ)^{๖๓} (๒๕๖๑) ได้ทำการศึกษากระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองและชนบทสู่ความยั่งยืน ในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองและชนบท ในพื้นที่ของอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ๒) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองและชนบทของเทศบาลตำบลเชียงคำและองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ๓) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาและการมีส่วนร่วมของชุมชนในเทศบาลตำบลเชียงคำและองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแวน ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา การวิจัยครั้งนี้วิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ บุคลากรที่มีบทบาท หน้าที่ ของหน่วยงานภาครัฐ และประชาชน ในพื้นที่เทศบาลตำบลเชียงคำ และองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา รวมทั้งสิ้นจำนวน ๑๘ รูป/คน เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการพัฒนาและกระบวนการมีส่วนร่วม ปัญหา อุปสรรค ใน ๒ พื้นที่ ที่เกี่ยวกับ “กระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองและชนบทสู่ความยั่งยืน ของอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา” จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อเชื่อมโยงให้ได้ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า ๑) กระบวนการพัฒนาทำให้เกิดการพัฒนาระดับท้องถิ่น ซึ่งมีความใกล้ชิดกับประชาชนในระดับรากหญ้ามากขึ้น และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมมากขึ้น เกิดการพึ่งตนเอง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชนในภาพรวมทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีความเข้มแข็งของชุมชนมากยิ่งขึ้นควบคู่ไปกับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคมร่วมพลังทำให้ชุมชนเมืองและชนบทมีความสงบ สะอาดปลอดภัย ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี วิถีชีวิตดีมีความสุข เกิดการสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นริเริ่มพัฒนาชุมชนเมืองและชนบทให้เกิดผลในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น เกิดการกระตุ้นให้ชุมชนได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินศักยภาพ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ วางเป้าหมายกลยุทธ์ของกระบวนการการพัฒนา กำหนดแผนงานหรือกิจกรรม ตลอดจนติดตามประเมินผลบนพื้นฐานการพึ่งพาทรัพยากรของท้องถิ่นชุมชนเป็นหลัก โดยภาครัฐทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษา แนะนำ ถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนในระดับต่าง ๆ จนนำไปสู่การพัฒนาชุมชนเมืองและชนบทไปสู่ความยั่งยืน ๒) การมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองและชนบทชุมชนสามารถเรียนรู้ร่วมกันตามหลักการมีส่วนร่วม เกิดการรู้จักวางแผนและมีหัวใจต่อการพัฒนาชุมชนตนเองมากขึ้น สามารถวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็ง มองอนาคตชุมชนไปสู่การแก้ไขโดยมีวัฒนธรรมของชุมชนเป็นตัวเชื่อมโยงสู่การพัฒนาในส่วนต่าง ๆ เกิดการเรียนรู้ปัญหาการแก้ไขปัญหาและการใช้ทุนของชุมชนที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าที่สุด โดยมีการ

^{๖๓} พระมหาสมศักดิ์ อิริวโส (แหวนคำ). กระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองและชนบทสู่ความยั่งยืน ในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. (พระนครศรีอยุธยา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๖๑), หน้า ๑๔๑-๑๔๗.

จัดตั้งสภาชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนซึ่งเป็นเสมือนสัญญาประชาคมสามารถร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันได้ มีการตัดสินใจร่วมกันของทุกฝ่าย จึงเกิดเป็นแผนแม่บทร่วมกันเพื่อเป็นเครื่องมือพัฒนาชุมชนร่วมกัน มีการจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกัน มีการนำวัฒนธรรมสมัยใหม่มาปรับใช้ร่วมกับวิถีสมัยเก่าของชุมชน เพื่อสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง เป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้เกิดการเสริมสร้างพลังชุมชนร่วมกันในชุมชนของตนเองได้อย่างยั่งยืน และ ๓) การวิเคราะห์กระบวนการพัฒนา และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองและชนบทในเทศบาลตำบลเชียงคำและองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแวน ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่าด้านกระบวนการพัฒนาและกระบวนการมีส่วนร่วมใน ๑) มิติทางเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน พอประมาณและมั่งคั่งยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้พ้นจากความยากจนโดยมีอาชีพที่สุจริตโดยใช้ความเป็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมผสมผสานความทันสมัยแบบใหม่ ๆ แต่ยังรักษารากฐานความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ของตนไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ช่วยให้อาชีพหลากหลายกลุ่มอาชีพต่าง ๆ และกลุ่มเกษตรกรจำนวนมากมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากความพยายามในการพลิกฟื้นของดีที่มีอยู่ในชุมชนให้คนภายนอกสัมผัสได้และเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนที่สุด เกิดชีวิตที่มีสุข พ้นจากความยากจน สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุขตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน มิติทางสังคมมีการสร้างแนวทางปฏิบัติร่วมกันเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันและหลักประกัน ความสมดุลความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในสังคม แก่ปัญหาต่าง ๆ ของคนในชุมชนและวางแผนไว้เพื่ออนาคต ป้องกันจากสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีการจัดลำดับความสำคัญนั้นของปัญหา ตรงจุดตามเป้าหมายที่ทุกฝ่ายเห็นว่าควรปรับปรุงแก้ไขพัฒนาร่วมกัน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ เกิดสังคมร่วมรับผิดชอบร่วมกันดำเนินงาน ร่วมกันคิด ร่วมลงมือปฏิบัติการ ร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันในการติดตามและประเมินผลให้เกิดความยั่งยืน มิติทางวัฒนธรรมการจัดกิจกรรมการดำรงชีพตามวิถี ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน โดยมีวัดเป็นศูนย์รวมใจในกิจกรรมต่าง ๆ มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาของตนเอง เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนส่วนหนึ่งเป็นการสืบทอดวิถีชีวิตวัฒนธรรมให้แก่คนรุ่นหลัง ทำให้เกิดการซึมซับทางวิถีวัฒนธรรมของตนเอง สร้างความผูกพันของคนในชุมชนเกิด มีผู้นำรุ่นเก่าถ่ายทอดวิถีชีวิตวัฒนธรรมสู่ผู้นำรุ่นใหม่ เกิดการขยายเครือข่ายทางวัฒนธรรมเกิดผู้นำที่เป็นทางการ และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ รวมถึงผู้นำกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีบทบาทผู้นำเพื่อเป็นแบบอย่างให้สมาชิกชุมชนและกลุ่มเยาวชนได้ปฏิบัติตามในการนำวัฒนธรรมที่มีอยู่มาปรับประยุกต์ใช้ อย่างต่อเนื่องแต่ยังรักษารากของวัฒนธรรมไว้อย่างลึกซึ้งและเข้าใจ มิติทางด้านสิ่งแวดล้อมการสร้างจิตสำนึกการตระหนักรู้ถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงระบบการ ควบคุมมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมเป็นการสร้างแนวปฏิบัติร่วมกันและความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อมปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนเพื่อเกิดการหวงแหนเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์โดยใช้วิถีชีวิตของคนในชุมชนมาเป็นตัวกำหนด เกิดการวางแผนการดำเนินการที่เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมบริโภคและกระแสโลก เป็นการสร้างความสมดุลของสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้น ๆ เกิดคุณค่ามากที่สุดและยั่งยืนต่อไป

นิติ ปิณฑุ^{๖๔} (๒๕๖๑) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านดินเปิด ตำบลลำภี อำเภอยายเมือง จังหวัดพังงา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน และเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านดินเปิด ตำบลลำภี อำเภอยายเมือง จังหวัดพังงา ประโยชน์ที่คาดว่าจะ ได้รับจากการวิจัยคือทำให้ทราบถึงการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้าน ดินเปิด ปัญหาอุปสรรคในการสร้างชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และแนวทางในการดำเนินการสร้าง ความเข้มแข็งให้ชุมชน เป็นปีกแผ่นตลอดไป โดยมีกรอบแนวคิดการสร้าง ความเข้มแข็งในชุมชน บ้านดินเปิด มี ๗ ด้าน ได้แก่ ด้านการมีผู้นำชุมชน ด้านการมีจิตสำนึกของชุมชน ด้านการมีส่วนร่วม ของชุมชน ด้านการมีอัตลักษณ์ของชุมชน ด้านการพึ่งพาตนเองของชุมชน ด้านการเป็นชุมชน แห่งการเรียนรู้ และด้านการสร้างเครือข่ายในชุมชน มีการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๑ คน ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) กลุ่มผู้ให้ ข้อมูลหลัก ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชนจำนวน ๓ คน ประชาชนชาวบ้าน จำนวน ๓ คน เจ้าหน้าที่ ของรัฐ จำนวน ๓ คน และคณะกรรมการหมู่บ้านกับคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ชุมชน จำนวน ๓ คน การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๖ ท่าน วิธีการศึกษา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) มีการบันทึกเสียงผู้ให้สัมภาษณ์แล้วนำข้อมูลมาจัดแบ่งประเด็นต่อไป จากการวิจัย สามารถสรุปแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน คือ ๑) ด้านผู้นำต้องเป็นบุคคล ซึ่งเป็นที่ยอมรับจากชาวบ้าน มีธรรมาจริยธรรม มีส่วนร่วมในการร่วมกันประชุมกับกลุ่มบุคคลอื่นใน ชุมชน เช่น กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มประชาชนชาวบ้าน ปัญหาอุปสรรค ผู้นำควรเพิ่มการเรียกประชุม การทำงานที่เป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องมากขึ้น เพื่อการแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพิ่มขึ้น ๒) ด้านการสร้างจิตสำนึกของชุมชน สมาชิกในชุมชนมีการปลูกฝังให้เห็นคุณค่าความช่วยเหลือ เอื้ออาทรร่วมคิดร่วมทำอย่างสามัคคีในชุมชน ปัญหาอุปสรรค การบริหารจัดการในการ ดำเนินงานของหมู่บ้านยังมีบ้างบางกลุ่มขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ๓) ด้านการมีส่วนร่วม การมีความคุ้นเคยช่วยให้กลุ่มคนในชุมชนมีความช่วยเหลือในการทำงาน เพิ่มขึ้น ปัญหาอุปสรรค สมาชิกขาดความกล้าแสดงออกไม่กล้าแสดงความคิดเห็นแบบเดียว แต่ชอบแบบกลุ่มมากกว่า ๔) การมีอัตลักษณ์ของชุมชน มีการสร้างอัตลักษณ์ในการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นกลุ่มในชุมชนที่เด่นชัดคือชุมชนมีความสามัคคี ปัญหาอุปสรรค การถ่ายทอดภูมิปัญญา ก่อน ค้างต้องใช้เวลาในการการศึกษาสร้างสมความรู้ ๕) การพึ่งพาตนเอง สมาชิกในชุมชนมีการ รวมตัวเป็นกลุ่ม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในชุมชน มีการแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันหรือสร้าง ทดแทน ปัญหาอุปสรรค ชาวบ้านยังมีความต้องการงบประมาณเพิ่ม ในการนำไปใช้ลงทุน

^{๖๔} นิติ ปิณฑุ. การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านดินเปิด ตำบลลำภี อำเภอยายเมือง จังหวัดพังงา. (ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, ๒๕๖๑), หน้า ๑๐๘-๑๑๓.

ประกอบอาชีพ เพราะสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงและไม่สามารถควบคุมได้ ๖) การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในหมู่บ้าน สมาชิกในชุมชนมีสิทธิเสรีอย่างเต็มที่ ในการกำหนดข้อตกลงร่วมกัน ปัญหาอุปสรรค เทคโนโลยีที่ทันสมัยมีเข้ามาใช้กับสมาชิกในชุมชนไม่ครอบคลุมพื้นที่ และ ๗) การสร้างเครือข่ายชุมชนมีการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ทั้งในชุมชนและภายนอกชุมชนอย่างต่อเนื่อง ปัญหาอุปสรรค ระหว่างเครือข่ายขาดการติดต่อประสานงานมีความผิดพลาดบ้าง การที่ชุมชนจะสร้างความเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืนนั้น มีองค์ประกอบหลายอย่างรวมกัน ผู้นำเป็นคนที่เก่งมีประสบการณ์ เป็นที่ยอมรับของชุมชน รวมทั้งสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานรวมกันเป็นกลุ่ม มีความสามัคคีหวงแหนทรัพยากรที่มีคุณค่า เสียสละเพื่อส่วนรวมและต้องมีการบริหารแบบเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาอีกต้องเชื่อมโยงทุกองค์ความรู้อย่างบูรณาการ

กษิตศ ใจผาวัง^{๖๕} (๒๕๖๑) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยความสำเร็จของการนำแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนภาคเหนือตอนบน ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการนำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อสร้างความยั่งยืนให้แก่วิสาหกิจชุมชนภาคเหนือตอนบน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนของวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มภาคเหนือตอนบน จำนวน ๕ จังหวัด โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ทั้งนี้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาเครื่องมือในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ กับกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน ๕๕๘ ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลอิทธิพลเชิงโครงสร้างของการใช้ทรัพยากรในการดำเนินธุรกิจตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การดำเนินกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และความยั่งยืนทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนในเขตภาคเหนือตอนบนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการนำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อสร้างความยั่งยืนให้แก่วิสาหกิจชุมชนภาคเหนือตอนบน เรียงลำดับตามอิทธิพลทางตรงของโมเดลโครงสร้าง ได้แก่ ลำดับที่ ๑ ได้แก่ การใช้ทรัพยากรทางธุรกิจตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อันประกอบด้วย ทรัพยากรด้านการเงิน ทรัพยากรด้านปัญญา ทรัพยากรด้านกายภาพ และทรัพยากรด้านแรงงาน ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ลำดับที่ ๒ ได้แก่ ปัจจัยในการดำเนินกลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ๖ กลยุทธ์ได้แก่ กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง กลยุทธ์การสร้างพันธมิตร กลยุทธ์การผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม กลยุทธ์ด้านนวัตกรรม กลยุทธ์ด้านพนักงานและกลยุทธ์ด้านการตลาด ซึ่งมีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

^{๖๕} กษิตศ ใจผาวัง. ปัจจัยความสำเร็จของการนำแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนภาคเหนือตอนบน. (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, ๒๕๖๑), หน้า ๑๕๗.

รัชฎาพร เลิศโกศานนท์ และวิเชียร เลิศโกศานนท์ (๒๕๖๐)^{๖๖} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพชุมชนบ้านเหมืองกุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ของอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ๑) ศักยภาพของชุมชนบ้านเหมืองกุง ๒) การมีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาชุมชน ๓) ศักยภาพในด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน ๔) ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาชุมชน และ ๕) แนวทางการจัดการด้านการท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนบ้านเหมืองกุงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ๑) ศักยภาพของชุมชนบ้านเหมืองกุง ในความเห็นของผู้บริหารและผู้นำชุมชนเห็นว่าด้านบริหารจัดการ ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อมยังไม่มีความพร้อม ส่วนด้านผู้ประกอบการมีความเห็นว่าช่างฝีมือที่มีอยู่ในปัจจุบันในท้องถิ่นมีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับคนรุ่นใหม่ แต่คนรุ่นใหม่ในชุมชนยังไม่มีความพร้อมในการรับการถ่ายทอด ในขณะที่กลุ่มนักท่องเที่ยวมีความเห็นเกี่ยวกับความพร้อมและความ สามารถของชุมชนบ้านเหมืองกุงว่า มีในระดับมากทั้งในด้านฝีมือ การปั้น ลักษณะการปั้น การออกแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน และรูปแบบผลิตภัณฑ์ ๒) การมีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ประชาชนยอมรับในด้านประโยชน์โดยรวมจากการท่องเที่ยวในระดับมากแต่การให้ความร่วมมือยังอยู่ในระดับปานกลาง เพราะมีความคิดเห็นที่แตกแยกกัน ความคิดด้านการพัฒนามีความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้นำชุมชนกับประชาชน ส่วนผู้บริหาร ผู้นำชุมชนมีความเห็นว่า ควรมีการรณรงค์ให้คนในชุมชนมีความร่วมมือกันและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น ๓) ศักยภาพในด้านสภาพแวดล้อมในการพัฒนาพบว่า มีความเห็นแยกออกเป็น ๒ แนวทาง โดยผู้บริหาร ผู้นำชุมชน เห็นว่ามีความเหมาะสมและมีความสะดวกในระดับมาก ในขณะที่นักท่องเที่ยวมีความเห็นแตกต่างโดยเห็นว่ายังต้องพัฒนาในอีกหลาย ๆ ด้าน ๔) ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาชุมชน ด้านผู้บริหาร ผู้นำชุมชนมีความเห็นว่า เนื่องจากความร่วมมือของคนในชุมชนยังมีน้อย ไม่มีการจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง และขาดคนรุ่นใหม่ที่จะมาสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงต้องมีการจัดทำแผนงานที่ชัดเจนโดยให้หน่วยงานที่มีความรู้ทางวิชาการเข้ามาร่วมพัฒนาหรือให้ความรู้ที่ถูกต้อง และภาครัฐจัดสรรเงินงบประมาณสนับสนุน ส่วนทางด้านผู้ผลิต ผู้ประกอบการ มีความเห็นว่า มีปัญหาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่ตรงกับความต้องการ มีปัญหาด้านการผลิตและคุณภาพของวัตถุดิบ รวมทั้งขาดการประชาสัมพันธ์และการจัดกิจกรรม ส่วนในด้านความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเห็นว่าชุมชนบ้านเหมืองกุงยังต้องมีการพัฒนาในระดับมาก ทั้งในด้านการประชาสัมพันธ์ ทรัพยากรธรรมชาติ กิจกรรม เศรษฐกิจ และโครงสร้างพื้นฐาน และ ๕) แนวทางการจัดการด้านการท่องเที่ยว ผู้มีส่วนได้เสีย เห็นว่าควรจัดทำแผนงานการท่องเที่ยวที่

^{๖๖} รัชฎาพร เลิศโกศานนท์ และวิเชียร เลิศโกศานนท์. การพัฒนาศักยภาพชุมชนบ้านเหมืองกุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ของอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๖๐ ; ใน วารสารการจัดการสมัยใหม่ ปีที่ ๑๒, ฉบับที่ ๑ (ม.ค.-มิ.ย. ๒๕๕๗), หน้า ๒๒-๓๘.

ชัดเจน สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยดึงเยาวชนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้ง
ควรพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน และสภาพแวดล้อมด้านทรัพยากรธรรมชาติ

วรอนงค์ โถทองคำ, พรทิพย์ รอดพัน, นวินดา ชื้อตรง และเสาวลักษณ์ จิตต์น้อม^{๖๗}
ได้ศึกษาวิจัยภายใต้โครงการศึกษภาพของชุมชนและองค์กรชุมชนในการพัฒนาตนเองสู่การ
ท่องเที่ยว กรณีศึกษา บ้านมะค่า ตำบลโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อ
ศึกษาบริบทของชุมชนและองค์กรชุมชนในการพัฒนาตนเองสู่การท่องเที่ยว และศึกษาถึงปัจจัยที่
มีผลกระทบต่อการเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรชุมชนในการพัฒนาตนเอง ประชากรที่ใช้ใน
การวิจัย คือ ประชาชนบ้านมะค่า ตำบลบ้านโพธิ์ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๗๒๘ คน โดยการ
สุ่มตัวอย่างใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก
(Convenience Sampling) จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๖๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยเป็น
แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความ
เบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย การมีส่วนร่วมประชาชนในการพัฒนาศักยภาพชุมชนและองค์กร
ได้แก่ ด้านวัฒนธรรม ประเพณี, ด้านภาวะผู้นำชุมชน, ด้านบทบาทหน้าที่และนโยบายองค์กร
ปกครองท้องถิ่น และด้านสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีส่วนร่วมใน
การพัฒนาศักยภาพชุมชนและองค์กรสู่การท่องเที่ยว ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$)
เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านวัฒนธรรมประเพณีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) รองลงมา
คือ ด้านภาวะผู้นำชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) ด้านบทบาทหน้าที่ นโยบายองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$) และด้านสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนอยู่ใน
ระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$)

๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ลัดดาวัลย์ คงทอง^{๖๘} (๒๕๖๑) ได้ทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ในเขต
เศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาการพัฒนาทุนมนุษย์
ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ๒) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ และ
๓) เสนอรูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ
และการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัย เชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูล
สำคัญ ซึ่งเป็นผู้บริหารหน่วยงานของภาครัฐ จำนวน ๒๔ คน ที่ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง
และได้จัดการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ กลุ่ม มีผู้ร่วมสนทนา ๑๑ คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ได้มาด้วย
การเลือกแบบเจาะจง เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัด
สระแก้วและยืนยันคุณภาพของรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและ

^{๖๗} วรอนงค์ โถทองคำ, พรทิพย์ รอดพัน, นวินดา ชื้อตรง และเสาวลักษณ์ จิตต์น้อม. โครงการ
ศึกษาศักยภาพของชุมชนและองค์กรชุมชนในการพัฒนาตนเองสู่การท่องเที่ยว กรณีศึกษาบ้านมะค่า ตำบลโพธิ์
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. (นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน), หน้า ๙๑-๙๔.

^{๖๘} ลัดดาวัลย์ คงทอง. รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว.
(ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๖๑), หน้า ๑๕๗-๑๖๐

การตีความ การวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการโดยศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๕๘ คน ที่เลือกจาก ประชากร จำนวน ๓,๔๐๓ คน ซึ่งเป็นบุคลากรภาครัฐ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ การสุ่มตัวอย่างใช้แบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคอร์ธ ๕ ระดับ ที่มีความเชื่อมั่น ๐.๘๔ และ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอย แบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า ๑) การพัฒนาทุนมนุษย์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ได้ดำเนินการในกิจกรรมสำคัญ ๓ ด้าน ได้แก่ (๑) การพัฒนาปัจเจกบุคคล โดยเน้นการพัฒนา บุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะการสื่อสารในภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษา กัมพูชา (๒) การพัฒนาองค์การ โดยการจัดการความรู้ การเรียนรู้องค์การ การเป็นองค์การเรียนรู้ และนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ และ (๓) การพัฒนาวัฒนธรรมทางสังคม โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณี และวัฒนธรรมของประเทศกัมพูชา ในปี ๒๕๕๙ ได้จัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ ๑ แห่ง ทำให้มี มูลค่าการค้าชายแดน (๘ เดือน) เพิ่มขึ้นเป็น ๘๓,๙๒๐.๐๕ ล้านบาท และได้จัดพื้นที่เป็นตลาดสินค้า ชุมชน ๓ ไร่ หน่วยงานภาครัฐได้จัดทำการจัดการความรู้โดยได้ฝึกอบรมแรงงานเพื่อพัฒนาฝีมือ และได้ฝึกอบรมภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นด้วยส่วนผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๒.๙๕$, $S.D. = ๐.๗๔$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การพัฒนาองค์การ ($\bar{X} = ๓.๒๑$, $S.D. = ๐.๗๗$) รองลงมาคือ การพัฒนาวัฒนธรรมทางสังคม ($\bar{X} = ๒.๙๒$, $S.D. = ๐.๘๒$) และการพัฒนาปัจเจกบุคคล ($\bar{X} = ๒.๗๒$, $S.D. = ๐.๘๐$) ตามลำดับ ๒) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ ประกอบด้วย ปัจจัยที่สำคัญ ๓ ปัจจัย (๑) ปัจจัย การจัดการองค์การ ($\beta = ๐.๕๑$) มี ๔ ตัวแปร คือ โครงสร้าง องค์การ การพัฒนาทีมงาน ผู้นำองค์การ วัฒนธรรมองค์การ (๒) ปัจจัยหน้าที่หลักการจัดการทุน มนุษย์ ($\beta = ๐.๑๔$) มี ๔ ตัวแปร คือ การวางแผนกำลังคน การสรรหาบุคลากร การจ่าย ค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ การประเมินผลงาน และ (๓) ปัจจัยนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ($\beta = ๐.๐๔$) มี ๒ ตัวแปร คือระเบียบเศรษฐกิจ และการค้าชายแดน ซึ่งทั้ง ๓ ปัจจัยสามารถ อธิบายได้ร้อยละ ๕๓.๖๐ ($R^2 = ๐.๕๓$) ของความผันแปรของรูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และจากการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า มีปัจจัยอื่นอีก ๒ ปัจจัย (๑) ด้านจำนวนจุดผ่านแดนถาวรควรมีมากขึ้นทั้งจุดผ่านแดนถาวรและจุดผ่อนปรน การค้าชั่วคราว และ (๒) ปัจจัยการจัดการองค์การที่ควรมีลักษณะเป็นองค์การแบบแนวราบให้ มากขึ้นเพื่อให้มีความยืดหยุ่น และสามารถลดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้มีความคล่องตัว สะดวก รวดเร็วมากขึ้น ๓) รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว โดยการ สังเคราะห์ผลการวิจัยและการยืนยันรูปแบบจากการสนทนากลุ่มตามแนวคิดทฤษฎีระบบเปิด ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ ๕ ประการคือ (๑) ผลลัพธ์ คือ ผลที่เกิดจากรูปแบบการพัฒนา ทุนมนุษย์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ประกอบด้วยประเด็นนโยบายการดำเนินการ ปรับปรุงระเบียบปฏิบัติให้สามารถลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การพัฒนาท้องถิ่น การเพิ่ม

ผลิตภาพการค้าบริการ การระดมการลงทุน การสร้างความมั่นคงทางชายแดน และการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเชิงนิเวศอย่างแท้จริง (๒) ผลผลิต คือ ผลการพัฒนาทุนมนุษย์โดยตรง โดยดำเนินการพัฒนาปัจเจกบุคคล การพัฒนาองค์กร และการพัฒนาวัฒนธรรมทางสังคมให้มีความอ่อนตัวและสามารถสร้างศักยภาพในการแข่งขัน กับต่างประเทศได้อย่างแท้จริง (๓) กระบวนการเปลี่ยนแปลง โดยปรับรูปแบบการบริหารจัดการองค์การ ให้สามารถเสริมสร้างประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โดยเน้นการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ (๔) ปัจจัยนำเข้า โดยพัฒนาความรู้ ความสามารถของบุคลากรให้มีทักษะ ทักษะคนดี แรงจูงใจ ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญในการปฏิบัติตามนโยบาย และ (๕) สภาพแวดล้อม โดยพัฒนาขีดความสามารถให้สอดคล้องกับปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อองค์การ ประกอบด้วยบริบทของจังหวัดสระแก้ว ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกและไทยแลนด์ ๔.๐ ซึ่งเป็นนโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศด้วยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ให้สามารถสร้างนวัตกรรม เพื่อการผลิตที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง

กรกรณ์ ชีวะตระกูลพงศ์ และคณะ^{๖๙} (ม.ม.ป.) ศึกษาแนวทางและมาตรการเพื่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณพื้นที่แนวชายแดนของไทย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานนับเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้เขตเศรษฐกิจพิเศษประสบความสำเร็จ ส่วนแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายแดนจะสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทหลัก ได้แก่ ๑) เขตเศรษฐกิจพิเศษที่เน้นกิจกรรมการผลิต ซึ่งโดยมากจะเป็นเขตการแปรรูปเพื่อการส่งออก (EPZ) และเขตการค้าเสรี (Free Zones) ๒) เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อกิจกรรมการบริการ เช่น รูปแบบของ Iskandar ทั้งนี้ หากนำพื้นที่ที่อยู่ในโครงการนำร่องของทาง กนพ. ประกอบกับพื้นที่ตามมติของคณะรัฐมนตรีชุดก่อนในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ มาแบ่งประเภทตามความเหมาะสม ขณะที่การวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษพบว่าผลกระทบด้านเศรษฐกิจมีการพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากการที่รายได้และเศรษฐกิจท้องถิ่นดีขึ้น ด้านสังคมความเป็นอยู่ของประชาชนและผู้ประกอบการในพื้นที่ซึ่งอาจมีทั้งผลเชิงบวกและผลเชิงลบ

สมพงษ์ ศิริโสภณศิลป์ และคณะ^{๗๐} (๒๕๖๐) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโอกาสและความท้าทายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่เหมาะสมกับสถานะการพัฒนาและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชนในจังหวัดหนองคาย นครพนม และมุกดาหาร และจัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยเฉพาะในประเด็นของกิจการเป้าหมาย การให้

^{๖๙} กรกรณ์ ชีวะตระกูลพงศ์ และคณะ. รายงานสรุปเชิงนโยบาย (Policy Brief) โครงการวิจัยเรื่อง แนวทางและมาตรการเพื่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณพื้นที่แนวชายแดนของไทย. (กรุงเทพมหานคร : สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา, (ม.ม.ป.), หน้า ๑-๑๙.

^{๗๐} สมพงษ์ ศิริโสภณศิลป์ และคณะ. การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร. (วารสารการขนส่งและโลจิสติกส์ ฉบับที่ ๑๐ เล่ม ๑ พ.ศ. ๒๕๖๐), หน้า ๒๕-๔๐.

สิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุน และการจัดการด้านองค์กร รูปแบบกิจการที่เหมาะสมสำหรับ เขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดหนองคาย นครพนม และมุกดาหาร ประกอบด้วย ๑) ศูนย์กลาง การค้าส่งแห่งอาเซียน ๒) ศูนย์การเรียนรู้และวัฒนธรรมอาเซียน และ ๓) อุทยาน เทคโนโลยีชีวภาพ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายเห็นว่าสิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริมการลงทุนที่เสนอ ให้กับการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษยังไม่จูงใจและไม่แตกต่างกับสิทธิประโยชน์เดิม และ ยังขาดการให้สิทธิประโยชน์เพื่อการถ่ายโอนเทคโนโลยี และสิทธิประโยชน์ที่จะให้แก่ผู้เชี่ยวชาญ จากต่างประเทศ เพื่อดึงดูดให้เข้ามาปฏิบัติงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

เชียรช่วง กัลยาณมิตร และคณะ^{๗๑} (๒๕๕๘) ได้ทำการศึกษาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดหนองคายมีความสามารถในการแข่งขัน เนื่องจาก จังหวัดหนองคายมีศักยภาพสำคัญ ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งของประชาชน ชุมชน และสังคม การสร้างคุณค่า และยกระดับ มาตรฐาน สินค้าเกษตรการสร้างการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมการสร้างอุตสาหกรรม การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว การสร้างความมั่นคงชายแดน และการพัฒนาคุณภาพระบบการให้บริการซึ่งทั้ง ๖ ด้าน ครอบคลุมทุกมิติของจังหวัดในการพัฒนาศักยภาพ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เตรียมความพร้อมสำหรับการลงทุนขนาดใหญ่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้เป็นอย่างดี

ไศจรินทร์ เต็มศิลป์ และประชาสรรค์ แสนภักดี (๒๕๖๒)^{๗๒} ได้ทำการศึกษาแนวทางการ พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ที่ เกิดขึ้นในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย โดยการประเมินขีดความสามารถในการแข่งขัน ทางด้านเศรษฐกิจและหาแนวทางในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งทำการศึกษาอยู่ในระหว่าง ปี พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๐ ผลการศึกษา พบว่า สถานการณ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมีการเตรียม พื้นที่เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเตรียมรองรับการเป็นเขตอุตสาหกรรมเกษตร การค้า การลงทุน และการส่งระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการ ดังนั้น ความสามารถในการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจจึงจำเป็นต้องยกระดับเพิ่มขีดความสามารถในการ แข่งขันและเปิดกว้างเพื่อเพิ่มมูลค่าให้สินค้า โดยการนำเอาเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นฐานเพื่อ เชื่อมโยงไปยัง Thailand ๔.๐ เพื่อเพิ่มศักยภาพและสร้างโอกาสให้กับประชาชนในท้องถิ่น แนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย พบว่า ควรส่งเสริมการเกษตร ยกระดับ มาตรฐานการผลิต การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และการบริการ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง โดยเน้นไปที่การพัฒนาคน ชุมชน และสังคม ให้สอดคล้องกับการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ

^{๗๑} เชียรช่วง กัลยาณมิตร และคณะ. รายงานผลการศึกษาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัด หนองคาย”. (หนองคาย : ที่ทำการปกครองจังหวัดหนองคาย, ๒๕๕๘), หน้า ก.

^{๗๒} ไศจรินทร์ เต็มศิลป์ และประชาสรรค์ แสนภักดี. แนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย (วารสารการเมืองการปกครอง ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๒), หน้า ๑๓๑-๑๔๕.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยกำหนดวิธีการวิจัยเป็น ๓ ระยะ ดังนี้

๓.๑ การวิจัยระยะที่ ๑ เพื่อศึกษาศักยภาพทั่วไป ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย

๓.๑.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการศึกษาศักยภาพทั่วไป ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑.๒ พื้นที่เป้าหมายการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดพื้นที่การวิจัย คือ ชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย จำนวน ๒ อำเภอ ๑๓ ตำบล ได้แก่ ๑) อำเภอเมืองหนองคาย ๑๒ ตำบล ประกอบด้วย ตำบลคำบงหวาน ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเต่า ตำบลพระธาตุบังพวน ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลโพนสว่าง ตำบลมีชัย ตำบลเวียงคุก ตำบลสีกาย ตำบลหนองกอมเกาะตำบลหาดคำ และตำบลหินโงม และ ๒) อำเภอสระใคร ๑ ตำบล คือ ตำบลสระใคร

๓.๑.๓ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

๑) ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้มีหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) เป็นชุมชน/หมู่บ้าน ดังนั้น ประชากร คือ ชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย จำนวน ๑๖๑ ชุมชน/หมู่บ้าน (สำนักงานสถิติจังหวัดหนองคาย, ๒๕๖๑)^๑ มีรายละเอียดดังตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย จำแนกตามตำบล

ที่	ตำบล	จำนวนชุมชน/จำนวนประชากร
๑	ในเมือง	๑๗
๒	มีชัย	๙
๓	โพธิ์ชัย	๑๒
๔	เวียงคุก	๘
๕	หาดคำ	๑๖
๖	หินโงม	๘
๗	บ้านเดื่อ	๑๖
๘	ค่ายบกหวาน	๑๖
๙	โพนสว่าง	๑๐
๑๐	พระธาตุบังพวน	๑๔
๑๑	หนองกอมเกาะ	๑๒
๑๒	สีกาย	๘
๑๓	สระใคร	๑๕
รวม		๑๖๑

๒) กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้มีหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) เป็นชุมชน/หมู่บ้านในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย จำนวน ๑๖๑ ชุมชน/หมู่บ้าน (สำนักงานสถิติจังหวัดหนองคาย, ๒๕๖๑)^๒ โดยคณะผู้วิจัยกำหนดเอาชุมชนทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) และเพื่อให้ง่ายต่อการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชน รวมจำนวน ๓ คน โดยผู้ตอบแบบสอบถามอาจเป็นนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รองนายก/ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ประธานชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน รองประธานชุมชน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์กร

^๑ สำนักงานสถิติจังหวัดหนองคาย. รายงานสถิติจังหวัดหนองคาย ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๑. (หนองคาย : สำนักงานสถิติจังหวัดหนองคาย, ๒๕๖๑), หน้า ๕-๑๗.

^๒ อ้างแล้ว

ปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการชุมชน/หมู่บ้าน หรือสมาชิกชุมชน/หมู่บ้าน รวมหมู่บ้านละ ๓ คน มีรายละเอียดดังตารางที่ ๓.๒

ตารางที่ ๓.๒ แสดงชุมชนกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำแนกตามตำบล

ที่	ตำบล	จำนวนประชากร (ชุมชน/แห่ง)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ชุมชน/แห่ง)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (คน)
๑	ในเมือง	๑๗	๑๗	๕๑
๒	มีชัย	๙	๙	๒๗
๓	โพธิ์ชัย	๑๒	๑๒	๓๖
๔	เวียงคุก	๘	๘	๒๔
๕	หาดคำ	๑๖	๑๖	๔๘
๖	หินโงม	๘	๘	๒๔
๗	บ้านเดื่อ	๑๖	๑๖	๔๘
๘	ค่ายบกหวาน	๑๖	๑๖	๔๘
๙	โพนสว่าง	๑๐	๑๐	๓๐
๑๐	พระธาตุบังพวน	๑๔	๑๔	๔๒
๑๑	หนองกอมเกาะ	๑๒	๑๒	๓๖
๑๒	สีกาย	๘	๘	๒๔
๑๓	สระใคร	๑๕	๑๕	๔๕
รวม		๑๖๑	๑๖๑	๔๘๓

๓.๑.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยระยะที่ ๑ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งคณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อใช้เก็บข้อมูลให้สอดคล้องกับบริบทที่ศึกษา ภายใต้การควบคุมดูแลและให้คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยในระยะนี้ แบ่งเป็น ๖ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ ตำแหน่ง/หน้าที่ในชุมชน จำนวนครูเรือน จำนวนประชากร เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านการบริหารจัดการ ด้านสังคม

ด้านเศรษฐกิจ/กลุ่มอาชีพในชุมชน ด้านทักษะอาชีพ/กลุ่มแรงงาน ด้านประเพณีวัฒนธรรม และด้านโครงสร้างพื้นฐาน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลศักยภาพของชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านกิจการ/ผลิตภัณฑ์ชุมชน ด้านทักษะอาชีพ/กลุ่มแรงงาน และด้านการเตรียมความพร้อมของชุมชน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๔ แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย เป็นแบบสอบถามประเภทมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert, (๑๙๓๒ : ๑๖๔; อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, ๒๕๕๓ : ๕๒)^๓ แบ่งระดับการวัดเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๕ คะแนน	หมายถึง	มากที่สุด
๔ คะแนน	หมายถึง	มาก
๓ คะแนน	หมายถึง	ปานกลาง
๒ คะแนน	หมายถึง	น้อย
๑ คะแนน	หมายถึง	น้อยที่สุด

ตอนที่ ๕ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาศักยภาพชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ด้านทักษะอาชีพของชุมชน ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสภาพสังคม ด้านประเพณีวัฒนธรรม ด้านองค์ความรู้ทางธุรกิจ ด้านการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการรับรู้นโยบายภาครัฐ ด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เป็นแบบสอบถามประเภทมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert, (๑๙๓๒; อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, ๒๕๕๓) แบ่งระดับการวัดเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๕ คะแนน	หมายถึง	มากที่สุด
๔ คะแนน	หมายถึง	มาก
๓ คะแนน	หมายถึง	ปานกลาง
๒ คะแนน	หมายถึง	น้อย
๑ คะแนน	หมายถึง	น้อยที่สุด

ตอนที่ ๖ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Opened End) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบได้อย่างอิสระ

^๓ บุญชม ศรีสะอาด. วิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ ๘). (กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๓), หน้า ๕๒.

๓.๑.๕ การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือวัดที่ใช้ในการวิจัย

๒.๑) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้เรื่องการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดที่ครอบคลุมกับปัญหาการวิจัย

๒.๒) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถาม โดยเฉพาะประเภทแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประเภทเลือกตอบ (Selection Type) มาตรฐานประมาณค่า (Rating Scale) และปลายเปิด (Opened End)

๒.๓) ร่างแบบสอบถามให้ครอบคลุมกับคำถามการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย สมมติฐานการวิจัย และกรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๔) นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน พิจารณาความถูกต้องด้านการใช้ภาษา ความเหมาะสมเพื่อเป็นการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ให้เครื่องมือวัดหรือแบบสอบถามมีเนื้อหาที่เป็นตัวแทนของเนื้อหาสาระของสิ่งที่ต้องการวัดอย่างเพียงพอเป็นความตรงที่เครื่องมือมีสาระครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence) ซึ่งสูตรของ IOC มีดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, ๒๕๔๓)^๔

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
(Index of Item – Objective Congruence)

$\sum$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

R แทน คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อคำถามแต่ละข้อ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ซึ่งให้ระดับความคิดเห็นในแบบสอบถามแต่ละข้อ ดังนี้

คะแนน +๑ เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

คะแนน ๐ เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้วไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่

คะแนน -๑ เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อคำถามแล้วเห็นว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

^๔ พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ ๗).

(กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๓), หน้า ๑๑๗.

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน ได้แก่

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ วุฒิการศึกษา รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และด้านการวัดและประเมินผล

๒. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ วุฒิการศึกษา รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญความเหมาะสมด้านภาษา และความถูกต้องด้านเนื้อหา

๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิกษิต์ กัลยาณมิตร วุฒิการศึกษา รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญความถูกต้องด้านเนื้อหา และความเหมาะสมด้านภาษา

๔. รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร วุฒิการศึกษา รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญความถูกต้องด้านเนื้อหา และความเหมาะสมด้านภาษา

๕. รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมย์ไธสง วุฒิการศึกษา รป.ด. (การบริหารการศึกษา) อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล

โดยผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญจะยอมรับเฉพาะข้อที่มีค่าตั้งแต่ .๘๐ ขึ้นไป หากแบบสอบถามข้อใดได้ค่าไม่ถึง .๘๐ จะนำมาปรับปรุงแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพิ่มเติมจนกว่าจะสมบูรณ์ เพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นต่อไป

๒.๕) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ โดยนำข้อที่มีค่าเฉลี่ย IOC ตั้งแต่ .๘๐ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับตัวแทนชุมชนซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน ๔๒ แห่ง

๒.๖) จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์อำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้เทคนิค (Item Total Correlation) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .๒๐ ถึง ๑ แล้วนำไปหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สันระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของแบบสอบถามทั้งฉบับ เลือกข้อที่มีค่าตั้งแต่ ๐.๓๐ ขึ้นไป (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, ๒๕๕๗)^๕

๒.๗) นำข้อคำถามที่ได้ตามเกณฑ์มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ทั้งฉบับ โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach' alpha Coefficient) (Cronbach and Josphe, ๑๙๗๐ : ๑๖๑; อ้างถึงใน

^๕ ธานินทร์ ศิลป์จารุ. การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ ๑๕). (นนทบุรี : เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๕๗), หน้า ๔๑๙.

รังสรรค์ สิงห์เลิศ, ๒๕๕๑)^๖ ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละชุดทั้งฉบับควรมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ ๐.๘๐ ขึ้นไป

๒.๘) คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจนได้รับความเห็นชอบ จึงจัดทำแบบสอบถามโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อจัดเก็บข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ และนำไปจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แล้วจึงนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

๓.๑.๖ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๓.๑) จัดทำหนังสือนำเสนอแบบสอบถามเพื่อส่งไปยังกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายจากชุมชนในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒) จัดทำแบบสอบถามโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทั้งแบบออนไลน์ และแบบเอกสาร

๓.๓) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการจัดเก็บข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ และผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในบางชุมชน

๓.๔) ผู้วิจัยกำหนดการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการให้ผู้แทนชุมชนตอบแบบสอบถาม โดยให้มีการเก็บข้อมูลและทบทวนตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลอย่างละเอียด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากที่สุด

๓.๕) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามคืน และรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับทั้งทางออนไลน์และการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง กรณีได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาไม่ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และทบทวนตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลอย่างละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากที่สุด เพื่อดำเนินการประมวลผลข้อมูลต่อไป

๓.๑.๗ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics Analysis) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics Analysis) และวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๔.๑) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และสภาพศักยภาพทั่วไปของชุมชน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Description Method) ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

เนื่องจากการวัดระดับศักยภาพชุมชนยังไม่มีเครื่องมือที่สามารถวัดศักยภาพได้ครอบคลุมทุกมิติ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้กำหนดช่วงคะแนนและแปลความหมายระดับศักยภาพชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทของการวิจัยโดยประยุกต์ใช้เครื่องมือการวัดผลการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมตามหลักค่ากลาง (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข,

^๖ รังสรรค์ สิงห์เลิศ. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๑), หน้า ๑๔๒.

๒๕๕๙, น. ๗-๑๐)^๗ กับหลักการกำหนดช่วงคะแนน ๕ ระดับ (รังสรรค์ สิงห์เลิศ, ๒๕๕๑)^๘ ในการกำหนดช่วงคะแนนและแปลความหมายเพื่อวัดระดับศักยภาพชุมชน โดยกำหนดสูตรคำนวณ ดังนี้

$$= \frac{\text{ค่าร้อยละสูงสุด} - \text{ค่าร้อยละต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับชั้น}}$$

$$= \frac{100 - 0}{5}$$

$$= 20$$

ฉะนั้นในแต่ละช่องค่าร้อยละของระดับชั้น จะเท่ากับ ๒๐% คิดเป็นเกณฑ์การแบ่งช่วงคะแนนในแต่ละระดับชั้นจากเกณฑ์ดังกล่าวได้นำมาสู่การกำหนดการแปลความหมายค่าร้อยละ (Percentage) เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
๘๐.๐๑ – ๑๐๐.๐๐	ชุมชนมีศักยภาพอยู่ในระดับมากที่สุด
๖๐.๐๑ – ๘๐.๐๐	ชุมชนมีศักยภาพอยู่ในระดับมาก
๔๐.๐๑ – ๖๐.๐๐	ชุมชนมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง
๒๐.๐๑ – ๔๐.๐๐	ชุมชนมีศักยภาพอยู่ในระดับน้อย
๐.๐๐ – ๒๐.๐๐	ชุมชนมีศักยภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๔.๒) การวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Description Method) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผู้วิจัยได้กำหนดช่วงคะแนนและแปลความหมาย โดยกำหนดช่วงคะแนน และความหมายไว้ ๕ ช่วง โดยใช้สูตรคำนวณ ดังนี้ (รังสรรค์ สิงห์เลิศ, ๒๕๕๑ : ๒๓๑)^๙

$$= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับชั้น}}$$

$$= \frac{5 - 1}{5}$$

$$= 0.8$$

ฉะนั้นในแต่ละช่องคะแนนของระดับชั้น จะเท่ากับ ๐.๘ คิดเป็นเกณฑ์การแบ่งช่วงคะแนนในแต่ละระดับชั้น จากเกณฑ์ดังกล่าวได้นำมาสู่การกำหนดการแปลความหมายค่าค่าเฉลี่ย เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

ช่วงคะแนน	การแปลความหมาย
-----------	----------------

^๗ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, คู่มือแนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง. (กรุงเทพฯ : กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๙), หน้า ๗-๑๐)

^๘ อ้างแล้ว, หน้า ๒๓๑

^๙ เรืองเดียวกัน

๔.๒๑ – ๕.๐๐	อยู่ในระดับมากที่สุด
๓.๔๑ – ๔.๒๐	อยู่ในระดับมาก
๒.๖๑ – ๓.๔๐	อยู่ในระดับปานกลาง
๑.๘๑ – ๒.๖๐	อยู่ในระดับน้อย
๑.๐๐ – ๑.๘๐	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

๔.๓) การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression)

๔.๔) การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Opened End) เป็นข้อความที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นโดยการเขียนเป็นข้อความมา ข้อมูลนี้ถือว่าเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจัดกลุ่มประเด็นสำคัญ แล้ว Coding ถ้อยคำสำคัญ จากนั้นสรุปเรียบเรียงถ้อยคำใหม่ โดยการอธิบายขยายความ เพื่อให้เกิดความชัดเจน รายละเอียดได้เรียงลำดับจากความสำคัญมากไปหาน้อย

๓.๒ การวิจัยระยะที่ ๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

๓.๒.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or guided interviews)

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่างเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีความสำคัญกับการกำหนดนโยบายหรือดำเนินงานตามนโยบายด้านการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ตลอดจนบุคคลที่เป็นตัวแทนของชุมชน องค์กรหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จำนวน ๑๒ คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดย

วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และคัดเลือกผู้แทนโดยใช้เกณฑ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Person) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายในการวิจัยดังนี้

๑) ผู้แทนสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
๒) ผู้แทนกลุ่มยุทธศาสตร์และแผนงาน/สำนักงานจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
๓) ผู้แทน อปท. ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๒ คน
๔) ผู้แทนสำนักงานแรงงานจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
๕) ผู้แทนสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
๖) ผู้แทนสำนักงานพาณิชย์จังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
๗) ผู้แทนหอการค้าจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
๘) ผู้แทนผู้นำชุมชนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๒ คน
๙) ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ/นักวิชาการ	จำนวน ๒ คน
รวม	จำนวน ๑๒ คน

๓.๒.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

๑) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ได้แก่ ประเด็นและขอคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการวิจัยระยะที่ ๑

๒) แบบวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน โดยประยุกต์ใช้เทคนิคแนวทางการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย คณะผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

๑) วิเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปจากสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มตัวอย่างเป้าหมายทั้ง ๑๒ คน เพื่อที่จะแสวงหาข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยอันเป็นแนวทางนำไปสู่แนวทางที่เหมาะสม

๒) นำข้อมูลมาจัดกลุ่มตามประเด็นหลักของการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ศักยภาพที่ดีพร้อมในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และศักยภาพที่ควรพัฒนาให้พร้อมต่อการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

๓) วิเคราะห์ข้อมูล โดยการสรุปแบบอุปนัย (Inductive Analysis) โดยลักษณะประมวลผลการหาข้อตกลงร่วมกันในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Person) ด้วยวิธีการบูรณาการ (Integrate) รวมถึงการควบคุมคุณภาพงานวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สามเส้า (Triangulation Techniques)

๓.๓ การวิจัยระยะที่ ๓ เพื่อพัฒนาโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

การวิจัยระยะนี้คณะผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น ๒ ขั้นตอน ดังนี้

๓.๓.๑ ขั้นตอนที่ ๑ การพัฒนา “โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย”

๓.๓.๑.๑ รูปแบบการวิจัย

คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้

๓.๓.๑.๒ แหล่งข้อมูล

การวิจัยระยะนี้ใช้แหล่งข้อมูล ดังนี้

๑) ผลการวิจัยจากการวิจัยในระยะที่ ๑ และ ระยะที่ ๒ โดยคณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาเป็นองค์ประกอบของโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย และเมื่อได้โมเดลฯ ฉบับร่างแล้วได้ออกแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาโมเดลฯ โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

๒) วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาไว้ในบทที่ ๒ ของการวิจัย

๓) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการ ด้านการวิเคราะห์นโยบาย และด้านการพัฒนาชุมชน

๓.๓.๑.๓ กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยระยะนี้ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๑๒ คน กำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง (Critical Incident Technique) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการพัฒนาชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเชิงบูรณาการ ด้านการวิเคราะห์นโยบาย และด้านการพัฒนาชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

๑) ผู้แทนสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
๒) ผู้แทนกลุ่มยุทธศาสตร์และแผนงาน/สำนักงานจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
๓) ผู้แทน อปท. ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๒ คน
๔) ผู้แทนสำนักงานแรงงานจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
๕) ผู้แทนสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
๖) ผู้แทนสำนักงานพาณิชย์จังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
๗) ผู้แทนหอการค้าจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน

๘) ผู้แทนผู้นำชุมชนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๒ คน
๙) ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ/นักวิชาการ	จำนวน ๒ คน
รวม	จำนวน ๑๒ คน

๓.๓.๑.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้ ได้แก่ ร่างโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ที่ประกอบด้วยแนวคำถามหรือประเด็นที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม แบ่งเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ร่างองค์ประกอบของโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

ส่วนที่ ๒ ประเด็นที่ใช้ในการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของโมเดลฯ ที่พัฒนาขึ้น

๓.๓.๑.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย คณะผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

๑) วิเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) จากแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการถอดเทปจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย ทั้ง ๑๒ คน ตามขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของไมล์ และฮูเบอร์แมน (M.B. Miles, & A.M. Huberman, ๑๙๙๔ : ๑๐-๑๑)^{๑๐} ซึ่งกำหนดขั้นตอนการจัดการกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิจัย ๓ ขั้นตอน คือ การลดข้อมูล (Data Reduction) การจัดรูปข้อมูล (Data Display) และการร่างข้อสรุปและการยืนยัน (Conclusion Drawing and Verification)

๒) นำข้อมูลมาจัดกลุ่มตามประเด็นหลักหากมีประเด็นที่ไม่ชัดเจนผู้วิจัยใช้วิธีการจัดกลุ่มประเด็นข้อความ (Word Grouping) แล้วทำการอธิบายขยายความ (Explanation) โดยเรียบเรียงถ้อยคำขึ้นใหม่จากข้อมูลที่ผู้ให้ข้อมูลให้มา ทำการตีความ (Interpretation) บางประโยคหรือบางถ้อยคำที่ผู้ให้ข้อมูลให้มาจำเป็นต้องตีความหรือแปลความหมายแฝง ผู้วิจัยก็จะทำการตีความถ้อยคำ ดังกล่าวโดยอาศัยบริบทของการสนทนาสนับสนุนการตีความ แล้วทำการพรรณนาความ (Description) เป็นการร้อยเรียงถ้อยคำ โดยการจัดระบบการเกิดขึ้นก่อน-หลังของเนื้อหาสาระจากการวิเคราะห์ พร้อมกับการพรรณนาเชื่อมโยงแต่ละเนื้อหา/เหตุการณ์ให้เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน และตรงตามประเด็นที่ดำเนินการสนทนากลุ่ม

๓.๓.๒ ขั้นตอนที่ ๒ การวิพากษ์และยืนยันโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

^{๑๐} M.B. Miles, & A.M. Huberman. (1994). *Qualitative data analysis: An expand source book*. (2nd ed.). (Thousand Oaks, 1994), 10-11.

๓.๓.๒.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิพากษ์และยืนยันโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย คณะผู้วิจัยโดยประยุกต์ใช้เทคนิค CIT (Critical Incident Technique) โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีรายละเอียดดังนี้

๓.๓.๒.๒ แหล่งข้อมูล

การวิจัยระยะนี้ใช้แหล่งข้อมูล คือ ๑) โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ที่ได้จากการวิจัยระยะที่ ๓

๓.๓.๒.๓ กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๑๒ คน กำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง (Critical Incident Technique) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย มีรายละเอียดดังนี้

๑) ผู้แทนสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
๒) ผู้แทนกลุ่มยุทธศาสตร์และแผนงาน/สำนักงานจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
๓) ผู้แทน อปท. ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๒ คน
๔) ผู้แทนสำนักงานแรงงานจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
๕) ผู้แทนสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
๖) ผู้แทนสำนักงานพาณิชย์จังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
๗) ผู้แทนหอการค้าจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๑ คน
๘) ผู้แทนผู้นำชุมชนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย	จำนวน ๒ คน
๙) ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ/นักวิชาการ	จำนวน ๒ คน
รวม	จำนวน ๑๒ คน

๓.๓.๒.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑) แบบประเมินความเหมาะสมโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

๒) แบบวิพากษ์และยืนยันโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

๓.๓.๒.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการตรวจสอบเพื่อยืนยันโมเดลการพัฒนาจากผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม โดยประยุกต์ใช้เทคนิค CIT (Critical Incident Technique) ในการตรวจสอบเพื่อยืนยันโมเดลการพัฒนาฯ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่ามัธยฐาน (Median : Med) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

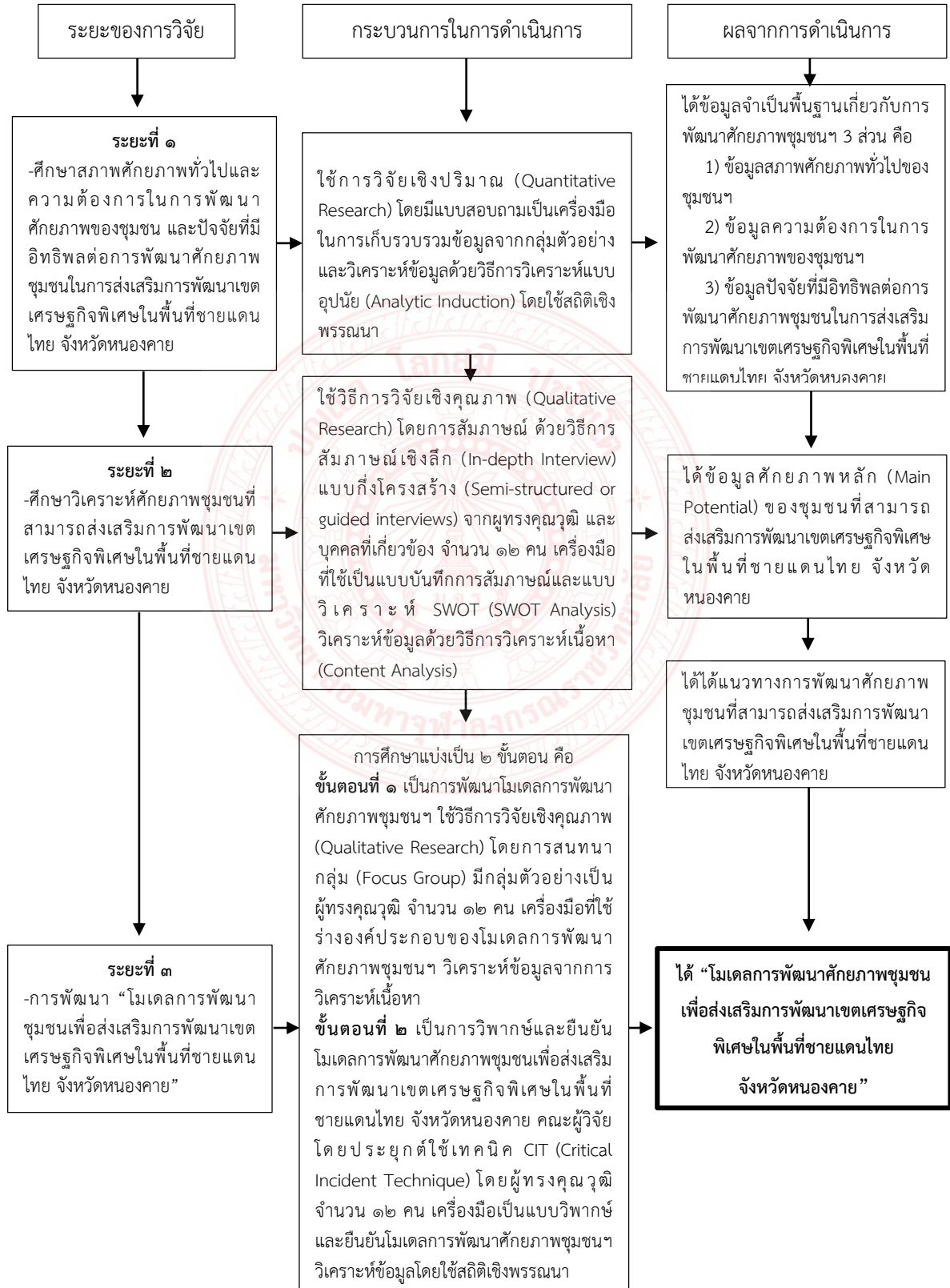
(Interquartile Range : I.R.) ค่าฐานนิยม (Mode : Mo) คือ ค่าของคะแนนที่ซ้ำกันมากที่สุด หรือค่าคะแนนที่มีความถี่สูงสุดในข้อมูลชุดนั้น ๆ (กัลยา วานิชย์บัญชา, ๒๕๕๑ : ๑๓๔)^{๑๑}

^{๑๑} กัลยา วานิชย์บัญชา. การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓๔.

๓.๔ สรุปกระบวนการวิจัย

กระบวนการวิจัยในการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย แสดงไว้ดังแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ ๓.๑ แสดงกระบวนการดำเนินการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยกำหนดวิธีการนำเสนอผลการวิจัยตามระยะของการศึกษา ดังนี้

๑. ผลการวิจัยระยะที่ ๑ การศึกษาสภาพศักยภาพทั่วไป ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย

๒. ผลการวิจัยระยะที่ ๒ การศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

๓. ผลการวิจัยระยะที่ ๓ การพัฒนาโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

๔.๑ ผลการวิจัยระยะที่ ๑ การศึกษาสภาพศักยภาพทั่วไป ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย

ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการนำเสนอผลการวิจัยดังนี้

๑. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
๒. ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
๓. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอและการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

๑.๑ สัญลักษณ์ใช้แทนตัวแปร

- ๑.๑.๑ ตัวแปรต้น/ตัวแปรอิสระ ได้แก่

GSF แทน การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

PCF	แทน	ทักษะอาชีพของคนในชุมชน
ACF	แทน	การรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร
ICF	แทน	โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน
MCF	แทน	การบริหารจัดการภายในชุมชน
RCF	แทน	ทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน
SCF	แทน	สภาพทางสังคมในชุมชน

๑.๑.๒ ตัวแปรตาม ได้แก่

CPF	แทน	ศักยภาพของชุมชน
-----	-----	-----------------

๑.๒ สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าสถิติ

N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง (Mean)
f	แทน	ค่าความถี่ (Frequency)
%	แทน	ค่าร้อยละ (Percentage)
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
Med.	แทน	ค่ามัธยฐาน
Mo.	แทน	ค่าฐานนิยม
I.R.	แทน	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงซ้อน
R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณกำลังสอง (Square multiple correlation) หรือสัมประสิทธิ์การพยากรณ์
Std.Error.	แทน	ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่า
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา F-distribution
B	แทน	ค่าคงที่ และสัมประสิทธิ์ความถดถอย
β (beta)	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน
Sig.	แทน	นัยสำคัญทางสถิติ
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๑

๒. ลำดับขั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังนี้

๑) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชน และข้อมูลศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

๒) ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Description Method) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓) ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Description Method) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๔) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) และวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis : PA) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผู้วิจัยกำหนดลำดับการนำเสนอ ดังนี้

๔.๑) ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัย

๔.๒) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression)

๕) ผลการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

๖) ผลการพัฒนาโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

๔.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยระยะที่ ๑ การศึกษาสภาพศักยภาพทั่วไป ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย

๔.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง/หน้าที่ในชุมชน ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง/หน้าที่ในชุมชน

(N = ๔๘๓)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (Frequency)	ค่าร้อยละ (Percentage)
เพศ		
๑. ชาย	๓๕๙	๗๔.๓๓
๒. หญิง	๑๒๔	๒๕.๖๗
อายุ		
๑. น้อยกว่า ๒๐ ปี	๓๒	๖.๖๓
๒. ระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี	๕๕	๑๑.๓๙
๓. ระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี	๙๒	๑๙.๐๕
๔. ระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี	๑๕๘	๓๒.๗๑
๕. ระหว่าง ๕๑-๖๐ ปี	๑๑๒	๒๓.๑๙
๖. มากกว่า ๖๐ ปี	๓๔	๗.๐๔
สถานภาพ		
๑. โสด	๕๖	๑๑.๕๙
๒. สมรส	๓๙๖	๘๑.๙๙
๓. หย่าร้าง	๓๑	๖.๔๒
ระดับการศึกษา		
๑. ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น	๒๘	๕.๘๐
๒. มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๓)	๗๓	๑๕.๑๑
๓. ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	๓๒	๖.๖๓
๔. มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖)	๑๑๒	๒๓.๑๙
๕. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	๕๔	๑๑.๑๘
๖. ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	๑๔๕	๓๐.๐๒
๗. ปริญญาโท	๓๘	๗.๘๗
๘. ปริญญาเอก	๑	๐.๒๑
ตำแหน่ง/หน้าที่ในชุมชน		
๑. นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	๑๒	๒.๔๘
๒. รองนายก/ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	๑๑	๒.๒๘
๓. กำนัน	๖	๑.๒๔
๔. ประธานชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน	๑๐๓	๒๑.๓๓
๕. รองประธานชุมชน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	๘๑	๑๖.๗๗
๖. สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	๗๘	๑๖.๑๕

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (Frequency)	ค่าร้อยละ (Percentage)
๗. คณะกรรมการชุมชน/หมู่บ้าน	๙๕	๑๙.๖๗
๘. สมาชิกชุมชน/หมู่บ้าน	๙๗	๒๐.๐๘

จากตารางที่ ๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Description Method) ผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้นจำนวน ๔๘๓ คน เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ ๗๔.๓๓) และเป็นเพศหญิง (ร้อยละ ๒๕.๖๗)

เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุ ระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี (ร้อยละ ๓๒.๗๑) รองลงมาคืออายุ ระหว่าง ๕๑-๖๐ ปี (ร้อยละ ๒๓.๑๙) ถัดมาคืออายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี (ร้อยละ ๑๙.๐๕) ถัดมาคืออายุระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี (ร้อยละ ๑๑.๓๙) ถัดมาคืออายุมากกว่า ๖๐ ปี (ร้อยละ ๗.๐๔) และน้อยที่สุดคือมีอายุน้อยกว่า ๒๐ ปี (ร้อยละ ๖.๖๓)

เมื่อจำแนกตามสถานภาพ พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ ๘๑.๙๙) รองลงมาคือมีสถานภาพโสด (ร้อยละ ๑๑.๕๙) และน้อยที่สุดคือมีสถานภาพหย่าร้าง (ร้อยละ ๖.๔๒)

เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (ร้อยละ ๓๐.๐๒) รองลงมาคือมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) (ร้อยละ ๒๓.๑๙) ถัดมาคือมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๓) (ร้อยละ ๑๕.๑๑) ถัดมาคือมีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) (ร้อยละ ๑๑.๑๘) ถัดมาคือมีการศึกษาระดับปริญญาโท (ร้อยละ ๗.๘๗) ถัดมาคือมีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) (ร้อยละ ๖.๖๓) ถัดมาคือมีการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ ๕.๘๐) และน้อยที่สุดคือมีการศึกษาระดับปริญญาเอก (ร้อยละ ๐.๒๑)

เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง/หน้าที่ในชุมชน พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นประธานชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน (ร้อยละ ๒๑.๓๓) รองลงมาคือเป็นสมาชิกชุมชน/หมู่บ้าน (ร้อยละ ๒๐.๐๘) ถัดมาคือเป็นคณะกรรมการชุมชน/หมู่บ้าน (ร้อยละ ๑๙.๖๗) ถัดมาคือเป็นรองประธานชุมชน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (ร้อยละ ๑๖.๗๗) ถัดมาคือเป็นสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ ๑๖.๑๕) ถัดมาคือเป็นนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ ๒.๔๘) ถัดมาคือเป็นรองนายก/ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ ๒.๒๘) และน้อยที่สุดเป็นกำนัน (ร้อยละ ๑.๒๔)

๔.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย

การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒-๔.๗

ตารางที่ ๔.๒ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ด้านโครงสร้างชุมชน/ผู้นำในชุมชน

(N = ๔๘๓)

ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชน ด้านโครงสร้างชุมชน/ผู้นำในชุมชน	จำนวน (f)	ร้อยละ (%)	แปลผล
๑. ประธานชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน/คณะกรรมการชุมชน/คณะกรรมการหมู่บ้าน	๔๘๓	๑๐๐.๐๐	ระดับมากที่สุด
๒. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)/แกนนำสุขภาพประจำครอบครัว (กสค.)	๔๘๓	๑๐๐.๐๐	ระดับมากที่สุด
๓. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	๔๘๓	๑๐๐.๐๐	ระดับมากที่สุด
๔. ผู้นำท้องที่ในระดับตำบล/กำนัน/สารวัตรกำนัน/แพทย์ประจำตำบล	๒๕๘	๕๓.๔๒	ระดับมาก
๕. พระ/ผู้นำทางศาสนา	๔๕๗	๙๔.๖๒	ระดับมากที่สุด
๖. ผู้นำกลุ่มแม่บ้าน/กลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	๓๗๖	๗๗.๘๕	ระดับมาก
โดยภาพรวม		๘๗.๖๕	ระดับมากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมชุมชนมีศักยภาพด้านโครงสร้างชุมชน/ผู้นำในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ ๘๗.๖๕) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๔ ด้าน (ร้อยละ ๑๐๐.๐๐ ทั้ง ๔ ด้าน) ได้แก่ ๑) ชุมชนมีประธานชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน/คณะกรรมการชุมชน/คณะกรรมการหมู่บ้าน ๒) ชุมชนมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)/แกนนำสุขภาพประจำครอบครัว (กสค.) ๓) ชุมชนมีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ๔) ชุมชนมีพระ/ผู้นำทางศาสนาในชุมชน และอยู่ในระดับมาก จำนวน ๒ ด้าน คือ ๑) ชุมชนมีผู้นำกลุ่มแม่บ้าน/กลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ ๗๗.๘๕) และ ๒) ชุมชนมีผู้นำท้องที่ในระดับตำบล/กำนัน/สารวัตรกำนัน/แพทย์ประจำตำบล (ร้อยละ ๕๓.๔๒) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ
จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารจัดการ

(N = ๔๘๓)

ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชน ด้านการบริหารจัดการ	จำนวน (f)	ค่าร้อยละ (%)	แปรผล
๑. การกำหนดแผนการพัฒนาชุมชนอย่างชัดเจน	๒๑๕	๔๔.๕๑	ระดับปานกลาง
๒. การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน	๔๗๕	๙๘.๓๔	ระดับมากที่สุด
๓. การประชุมรวมกันในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	๔๘๑	๙๙.๕๙	ระดับมากที่สุด
๔. กฎระเบียบ/ข้อตกลงร่วมกันของชุมชน	๔๒๕	๘๗.๙๙	ระดับมากที่สุด
๕. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ	๔๑๓	๘๕.๕๑	ระดับมากที่สุด
๖. การสร้างความร่วมมือในการบริหารกับ องค์กร/หน่วยงานภายนอก (เครือข่ายการพัฒนา ชุมชน)	๓๘๗	๘๐.๑๒	ระดับมากที่สุด
โดยภาพรวม		๘๒.๖๘	ระดับมากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๓ การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมชุมชนมีศักยภาพด้านด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ ๘๒.๖๘) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๕ ด้าน เรียงลำดับจากเปอร์เซ็นต์มากไปหาน้อย ดังนี้ ชุมชนมีการประชุมรวมกันในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ (ร้อยละ ๙๙.๕๙) ชุมชนมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน (ร้อยละ ๙๘.๓๔) ชุมชนมีกฎระเบียบ/ข้อตกลงร่วมกันของชุมชน (ร้อยละ ๘๗.๙๙) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ (ร้อยละ ๘๕.๕๑) ชุมชนมีการสร้างความร่วมมือในการบริหารกับองค์กร/หน่วยงานภายนอก (เครือข่ายการพัฒนาชุมชน) (ร้อยละ ๘๐.๑๒) และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๑ ด้าน คือ ชุมชนมีการกำหนดแผนการพัฒนาชุมชนอย่างชัดเจน (ร้อยละ ๔๔.๕๑) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ
จังหวัดหนองคาย ด้านสังคม/องค์กรทางสังคม

(N = ๔๘๓)

ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชน ด้านสังคม/องค์กรทางสังคม	จำนวน (f)	ค่าร้อยละ (%)	แปลผล
๑. สถานศึกษา/โรงเรียน/วิทยาลัย/มหาวิทยาลัย	๒๖๑	๕๔.๐๔	ระดับปานกลาง
๒. วัด/ศาสนสถาน ในชุมชน	๔๖๕	๙๖.๒๗	ระดับมากที่สุด
๓. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/อบต./เทศบาล/ หน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ ในพื้นที่ชุมชน	๑๐๕	๒๑.๗๔	ระดับต่ำ
๔. หน่วยงานภาคประชาสังคม/มูลนิธิ/สหกรณ์ ในชุมชน	๓๖	๗.๔๕	ระดับต่ำที่สุด
๕. โรงงานอุตสาหกรรม/บริษัทเอกชนขนาดใหญ่ ในชุมชน	๕๑	๑๐.๕๖	ระดับต่ำที่สุด
โดยภาพรวม		๓๘.๐๑	ระดับต่ำ

จากตารางที่ ๔.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมชุมชนมีศักยภาพด้านสังคม/องค์กรทางสังคม อยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ ๓๘.๐๑) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีวัด/ศาสนสถาน ในชุมชน (ร้อยละ ๙๖.๒๗) อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีสถานศึกษา/โรงเรียน/วิทยาลัย/มหาวิทยาลัย (ร้อยละ ๕๔.๐๔) อยู่ในระดับต่ำ จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/อบต./เทศบาล/หน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ ในพื้นที่ชุมชน (ร้อยละ ๒๑.๗๔) และอยู่ในระดับต่ำที่สุด จำนวน ๒ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีโรงงานอุตสาหกรรม/บริษัทเอกชนขนาดใหญ่ ในชุมชน (ร้อยละ ๑๐.๕๖) และชุมชนมีหน่วยงานภาคประชาสังคม/มูลนิธิ/สหกรณ์ ในชุมชน (ร้อยละ ๗.๔๕) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ
จังหวัดหนองคาย ด้านประเพณีวัฒนธรรม/แหล่งท่องเที่ยว

(N = ๔๘๓)

ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชน ด้านประเพณีวัฒนธรรม/แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (f)	ค่าร้อยละ (%)	แปลผล
๑. กิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมตามหลักทาง ศาสนา/วันสำคัญทางศาสนา	๔๘๒	๙๙.๗๙	ระดับมากที่สุด
๒. กิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมตามความเชื่อ ท้องถิ่น/ฮีตสิบสอง คองสิบสี่	๔๗๔	๙๘.๑๔	ระดับมากที่สุด

ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชน ด้านประเพณีวัฒนธรรม/แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (f)	ค่าร้อยละ (%)	แปรผล
๓. กิจกรรมตามที่ราชการกำหนด/วันเฉลิมพระ ชนมพรรษา ฯลฯ	๔๖๒	๙๕.๖๕	ระดับมากที่สุด
๔. แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาในชุมชน	๑๖๒	๓๓.๕๔	ระดับต่ำ
๕. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชน	๓๙	๘.๐๗	ระดับต่ำที่สุด
๖. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในชุมชน	๔๘	๙.๙๔	ระดับต่ำที่สุด
โดยภาพรวม		๕๗.๕๒	ระดับปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมชุมชนมีศักยภาพด้านประเพณีวัฒนธรรม/แหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ ๕๗.๕๒) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมตามหลักทางศาสนา/วันสำคัญทางศาสนา (ร้อยละ ๙๕.๖๕) ชุมชนมีกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมตามความเชื่อท้องถิ่น/ฮีตสิบสองคองสิบสี่ (ร้อยละ ๙๘.๑๔) และชุมชนมีกิจกรรมตามที่ราชการกำหนด/วันเฉลิมพระชนมพรรษา ฯลฯ (ร้อยละ ๙๕.๖๕) อยู่ในระดับต่ำ จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาในชุมชน (ร้อยละ ๓๓.๕๔) และอยู่ในระดับต่ำที่สุด จำนวน ๒ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในชุมชน (ร้อยละ ๙.๙๔) และชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชน (ร้อยละ ๘.๐๗) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ด้านเศรษฐกิจ/กลุ่มอาชีพในชุมชน

(N = ๔๘๓)

ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชน ด้านเศรษฐกิจ/กลุ่มอาชีพในชุมชน	จำนวน (f)	ค่าร้อยละ (%)	แปรผล
๑. กลุ่มธุรกิจชุมชน/วิสาหกิจชุมชน/กลุ่มอาชีพฯ ในชุมชน	๒๖๑	๕๔.๐๔	ระดับปานกลาง
๒. ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาด ย่อม (SME)	๓๗๕	๗๗.๖๔	ระดับมาก
๓. ผู้ประกอบการธุรกิจร้านค้าพาณิชย์/ค้าขาย/ ร้านขายของชำ	๔๘๐	๙๙.๓๘	ระดับมากที่สุด
๔. ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม/ปศุสัตว์(เลี้ยง สัตว์)	๔๒๖	๘๘.๒๐	ระดับมากที่สุด
๕. ผู้ประกอบอาชีพบริการด้านการท่องเที่ยว/ บริษัททัวร์	๑๐๒	๒๑.๑๒	ระดับต่ำ

ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชน ด้านเศรษฐกิจ/กลุ่มอาชีพในชุมชน	จำนวน (f)	ร้อยละ (%)	แปรรผล
๖. ผู้ประกอบอาชีพบริการในชุมชน/ปั้มน้ำมัน/อู่ซ่อมรถ ฯลฯ	๓๖๙	๗๖.๔๐	ระดับมาก
๗. ผู้ประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรม/โรงงาน/บริษัทเอกชน	๔๒๖	๘๘.๒๐	ระดับมากที่สุด
๘. ผู้ประกอบอาชีพขายแรงงาน/ก่อสร้าง/ลูกจ้างรายวัน	๔๘๐	๙๙.๓๘	ระดับมากที่สุด
๙. ผู้ประกอบอาชีพข้าราชการ/หน่วยงานภาครัฐ	๔๘๐	๙๙.๓๘	ระดับมากที่สุด
โดยรวม		๗๘.๑๙	ระดับมาก

จากตารางที่ ๔.๖ การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมชุมชนมีศักยภาพด้านเศรษฐกิจ/กลุ่มอาชีพในชุมชน อยู่ในระดับมาก (ร้อยละ ๗๘.๑๙) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๕ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีผู้ประกอบการธุรกิจร้านค้าพาณิชย์/ค้าขาย/ร้านขายของชำ (ร้อยละ ๙๙.๓๘) ชุมชนมีผู้ประกอบอาชีพขายแรงงาน/ก่อสร้าง/ลูกจ้างรายวัน (ร้อยละ ๙๙.๓๘) ชุมชนมีผู้ประกอบอาชีพข้าราชการ/หน่วยงานภาครัฐ (ร้อยละ ๙๙.๓๘) ชุมชนมีผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม/ปศุสัตว์(เลี้ยงสัตว์) (ร้อยละ ๘๘.๒๐) และชุมชนมีผู้ประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรม/โรงงาน/บริษัทเอกชน (ร้อยละ ๘๘.๒๐) อยู่ในระดับมาก จำนวน ๒ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) (ร้อยละ ๗๗.๖๔) ชุมชนมีผู้ประกอบอาชีพบริการในชุมชน/ปั้มน้ำมัน/อู่ซ่อมรถ ฯลฯ (ร้อยละ ๗๖.๔๐) อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีกลุ่มธุรกิจชุมชน/วิสาหกิจชุมชน/กลุ่มอาชีพฯ ในชุมชน (ร้อยละ ๕๔.๐๔) และอยู่ในระดับต่ำ จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีผู้ประกอบอาชีพบริการด้านการท่องเที่ยว/บริษัททัวร์ (ร้อยละ ๒๑.๑๒) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ
จังหวัดหนองคาย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

(N = ๔๘๓)

ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชน ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	จำนวน (f)	ค่าร้อยละ (%)	แปลผล
๑. ระบบไฟฟ้าภายในหมู่บ้าน	๔๘๓	๑๐๐.๐๐	ระดับมากที่สุด
๒. ระบบประปาภายในหมู่บ้าน	๔๘๓	๑๐๐.๐๐	ระดับมากที่สุด
๓. ถนนคอนกรีต/ลาดยาง ภายในหมู่บ้าน และ ระหว่างหมู่บ้าน	๔๘๓	๑๐๐.๐๐	ระดับมากที่สุด
๔. อ่างเก็บน้ำ/คลองส่งน้ำ/ลำห้วย ภายใน หมู่บ้าน	๒๖๑	๕๔.๐๔	ระดับปานกลาง
๕. สวนสาธารณะ/สถานที่ออกกำลังกาย สาธารณะ	๑๙๕	๔๐.๓๗	ระดับปานกลาง
๖. ศูนย์บริการอินเทอร์เน็ตประจำชุมชน	๒๘๒	๕๘.๓๙	ระดับปานกลาง
๗. ระบบการขนส่งสาธารณะ/ผู้ประกอบการรถ รับจ้างในชุมชน	๔๓๕	๙๐.๐๖	ระดับมากที่สุด
โดยรวม		๗๗.๕๕	ระดับมาก

จากตารางที่ ๔.๗ การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมชุมชนมีศักยภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ ๗๗.๕๕) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๔ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีระบบไฟฟ้าภายในหมู่บ้าน (ร้อยละ ๑๐๐.๐๐) ชุมชนมีระบบประปาภายในหมู่บ้าน (ร้อยละ ๑๐๐.๐๐) ชุมชนมีถนนคอนกรีต/ลาดยาง ภายในหมู่บ้าน และระหว่างหมู่บ้าน (ร้อยละ ๑๐๐.๐๐) และชุมชนมีระบบการขนส่งสาธารณะ/ผู้ประกอบการรถรับจ้างในชุมชน (ร้อยละ ๙๐.๐๖) และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีศูนย์บริการอินเทอร์เน็ตประจำชุมชน (ร้อยละ ๕๘.๓๙) ชุมชนมีอ่างเก็บน้ำ/คลองส่งน้ำ/ลำห้วย ภายในหมู่บ้าน (ร้อยละ ๕๔.๐๔) และชุมชนมีสวนสาธารณะ/สถานที่ออกกำลังกายสาธารณะ (ร้อยละ ๔๐.๓๗) ตามลำดับ

๔.๑.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนา เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
จังหวัดหนองคาย ทั้งโดยรวมและรายข้อ ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังแสดง
ในตารางที่ ๔.๘-๔.๑๐

ตารางที่ ๔.๘ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขต
เศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ด้านกิจการ/ผลิตภัณฑ์ชุมชน

(N = ๔๘๓)

ศักยภาพของชุมชน เพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ด้านกิจการ/ผลิตภัณฑ์ชุมชน	จำนวน (f)	ร้อยละ (%)	แปรรผล
๑. การใช้พื้นที่ชุมชนเป็นนิคมอุตสาหกรรมหรือ เขตอุตสาหกรรม	๔๕	๙.๓๒	ระดับต่ำที่สุด
๒. กิจการ/ผลิตผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร ประมง	๔๖๒	๙๕.๖๕	ระดับมากที่สุด
๓. กิจการ/ผลิตผลิตภัณฑ์ด้านสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง	๒๒๕	๔๖.๕๘	ระดับปานกลาง
๔. กิจการด้านโลจิสติกส์/ขนส่งสินค้า	๔๒	๘.๗๐	ระดับต่ำที่สุด
๕. กิจการเพื่อการสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยว โรงแรม เป็นต้น	๒๓๔	๔๘.๔๕	ระดับปานกลาง
๖. กิจการในการอบฟุ้งและไซโล/เครื่องอบขนาดใหญ่	๖	๑.๒๔	ระดับต่ำที่สุด
๗. กิจการ/ผลิตผลิตภัณฑ์จากผลพลอยได้หรือ เศษวัสดุทางการเกษตร	๑๑๑	๒๒.๙๘	ระดับต่ำ
๘. กิจการด้านโครงสร้างโลหะสำหรับงาน ก่อสร้างหรืองานอุตสาหกรรม	๙๖	๑๙.๘๘	ระดับต่ำที่สุด
๙. กิจการผลิตสิ่งพิมพ์ทั่วไป/ร้านป้าย/โรงพิมพ์	๑๑๔	๒๓.๖๐	ระดับต่ำ
๑๐. กิจการผลิตอาหารสัตว์หรือส่วนผสมอาหาร สัตว์	๑๓๘	๒๘.๕๗	ระดับต่ำ
๑๑. กิจการผลิตวัสดุก่อสร้างและกิจการผลิต ผลิตภัณฑ์คอนกรีตอัดแรงสำหรับงาน สาธารณูปโภค	๑๖๒	๓๓.๕๔	ระดับต่ำ
๑๒. กิจการผลิตสิ่งปรุงแต่งสำหรับประพิน ร่างกาย เช่น สบู่ ยาสระผม ยาสีฟัน	๑๒๖	๒๖.๐๙	ระดับต่ำ

ศักยภาพของชุมชน เพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ด้านกิจการ/ผลิตภัณฑ์ชุมชน	จำนวน (f)	ร้อยละ (%)	แปรรผล
๑๓. กิจการผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติกสำหรับสินค้าอุปโภค เช่น บรรจุภัณฑ์พลาสติก	๕๑	๑๐.๕๖	ระดับต่ำที่สุด
๑๔. กิจการผลิตสิ่งของจากเยื่อหรือกระดาษ เช่น กล่องกระดาษ	๒๔	๔.๙๗	ระดับต่ำที่สุด
๑๕. กิจการพัฒนาอาคารสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมและ/หรือคลังสินค้า	๒๐๔	๔๒.๒๔	ระดับปานกลาง
โดยรวม		๒๘.๑๖	ระดับต่ำ

จากตารางที่ ๔.๘ การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมชุมชนมีศักยภาพด้านกิจการ/ผลิตภัณฑ์ชุมชนรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ ๒๘.๑๖) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีกิจการ/ผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร ประมง (ร้อยละ ๙๕.๖๕) อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีกิจการเพื่อการสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยว โรงแรม เป็นต้น (ร้อยละ ๔๘.๔๕) ชุมชนมีกิจการ/ผลิตภัณฑ์ด้านสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง (ร้อยละ ๔๖.๕๘) ชุมชนมีกิจการพัฒนาอาคารสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมและ/หรือคลังสินค้า (ร้อยละ ๔๒.๒๔) อยู่ในระดับต่ำจำนวน ๕ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีกิจการผลิตวัสดุก่อสร้างและกิจการผลิตผลิตภัณฑ์คอนกรีตอัดแรงสำหรับงานสาธารณูปโภค (ร้อยละ ๓๓.๕๔) ชุมชนมีกิจการผลิตอาหารสัตว์หรือส่วนผสมอาหารสัตว์ (ร้อยละ ๒๘.๕๗) ชุมชนมีกิจการผลิตสิ่งปรุงแต่งสำหรับประติณร่างกาย เช่น สบู่ ยาสระผม ยาสีฟัน (ร้อยละ ๒๖.๐๙) ชุมชนมีกิจการผลิตสิ่งพิมพ์ทั่วไป/ร้านป้าย/โรงพิมพ์ (ร้อยละ ๒๓.๖๐) ชุมชนมีกิจการ/ผลิตภัณฑ์จากผลพลอยได้หรือเศษวัสดุทางการเกษตร (ร้อยละ ๒๒.๙๘) และอยู่ในระดับต่ำที่สุด จำนวน ๖ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีกิจการด้านโครงสร้างโลหะสำหรับงานก่อสร้างหรืองานอุตสาหกรรม (ร้อยละ ๑๙.๘๘) ชุมชนมีกิจการผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติกสำหรับสินค้าอุปโภค เช่น บรรจุภัณฑ์พลาสติก (ร้อยละ ๑๐.๕๖) มีการใช้พื้นที่ชุมชนเป็นนิคมอุตสาหกรรมหรือเขตอุตสาหกรรม (ร้อยละ ๙.๓๒) ชุมชนมีกิจการด้านโลจิสติกส์/ขนส่งสินค้า (ร้อยละ ๘.๗๐) ชุมชนมีกิจการผลิตสิ่งของจากเยื่อหรือกระดาษ เช่น กล่องกระดาษ (ร้อยละ ๔.๙๗) และชุมชนมีกิจการในการอบฟิชและโซโล/เครื่องอบขนาดใหญ่ (ร้อยละ ๑.๒๔) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๙ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ด้านทักษะอาชีพในชุมชน

(N = ๔๘๓)

ศักยภาพของชุมชน เพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ด้านทักษะอาชีพในชุมชน	จำนวน (n)	ร้อยละ (%)	แปรรผล
๑. ด้านการทำการเกษตร เช่น ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น	๔๗๔	๙๘.๑๔	ระดับมากที่สุด
๒. ด้านประปา เช่น วางระบบ/ซ่อมบำรุงระบบประปา เป็นต้น	๔๒๙	๘๘.๘๒	ระดับมากที่สุด
๓. ด้านไฟฟ้า เช่น วางระบบ/ซ่อมบำรุงระบบไฟฟ้า เป็นต้น	๔๗๑	๙๗.๕๒	ระดับมากที่สุด
๔. ด้านซ่อมบำรุงเครื่องยนต์ เช่น รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น	๔๐๒	๘๓.๒๓	ระดับมากที่สุด
๕. ด้านซ่อมบำรุงเครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น ทีวี ตู้เย็น แอร์ เป็นต้น	๒๖๗	๕๕.๒๘	ระดับปานกลาง
๖. ด้านการผลิตสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง	๒๓๗	๔๙.๐๗	ระดับปานกลาง
๗. ด้านโลจิสติกส์/ขนส่งสินค้า	๒๖๗	๕๕.๒๘	ระดับปานกลาง
๘. ด้านการสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น ไกด์ มัคคุเทศก์ รถนำเที่ยว เป็นต้น	๒๒๘	๔๗.๒๐	ระดับปานกลาง
๙. ด้านการอบฟุ้งและไซโล/เครื่องอบขนาดใหญ่	๔๕	๙.๓๒	ระดับต่ำที่สุด
๑๐. ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์รูปแบบต่างๆ	๔๓๕	๙๐.๐๖	ระดับมากที่สุด
๑๑. ด้านงานก่อสร้าง เช่น งานปูน งานเล็ก งานเชื่อม เป็นต้น	๔๘๓	๑๐๐.๐๐	ระดับมากที่สุด
๑๒. ด้านการผลิตสิ่งพิมพ์ทั่วไป/ร้านป้าย/โรงพิมพ์	๔๒๖	๘๘.๒๐	ระดับมากที่สุด
๑๓. ด้านการผลิตอาหารสัตว์หรือส่วนผสมอาหารสัตว์	๔๑๑	๘๕.๐๙	ระดับมากที่สุด
๑๔. ด้านการผลิตวัสดุก่อสร้างและกิจการผลิตผลิตภัณฑ์คอนกรีตอัดแรงสำหรับงานสาธารณูปโภค	๔๐๕	๘๓.๘๕	ระดับมากที่สุด
๑๕. ด้านการผลิตสิ่งปรุงแต่งสำหรับประติณร่างกาย เช่น สบู่ ยาสระผม ยาสีฟัน เป็นต้น	๒๘๕	๕๙.๐๑	ระดับปานกลาง
๑๖. ด้านงานบริการ/พนักงานต้อนรับ	๔๘๐	๙๙.๓๘	ระดับมากที่สุด
โดยรวม		๗๔.๓๔	ระดับมาก

จากตารางที่ ๔.๙ การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมชุมชนมีศักยภาพด้านทักษะอาชีพในชุมชนรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อยู่ในระดับมาก (ร้อยละ ๗๔.๓๔) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๑๐ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีทักษะอาชีพด้านงานก่อสร้าง เช่น งานปูน งานเล็ก งานเชื่อม เป็นต้น (ร้อยละ ๑๐๐.๐๐) ชุมชนมีทักษะอาชีพด้านงานบริการ/พนักงานต้อนรับ (ร้อยละ ๙๙.๓๘) ชุมชนมีทักษะอาชีพด้านการทำการเกษตร เช่น ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น (ร้อยละ ๙๘.๑๔) ชุมชนมีทักษะอาชีพด้านไฟฟ้า เช่น วางระบบ/ซ่อมบำรุงระบบไฟฟ้า เป็นต้น (ร้อยละ ๙๗.๕๒) ชุมชนมีทักษะอาชีพด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์รูปแบบต่างๆ (ร้อยละ ๙๐.๐๖) ชุมชนมีทักษะอาชีพด้านประปา เช่น วางระบบ/ซ่อมบำรุงระบบประปา เป็นต้น (ร้อยละ ๘๘.๘๒) ชุมชนมีทักษะอาชีพด้านการผลิตสิ่งพิมพ์ทั่วไป/ร้านป้าย/โรงพิมพ์ (ร้อยละ ๘๘.๒๐) ชุมชนมีทักษะอาชีพด้านการผลิตอาหารสัตว์หรือส่วนผสมอาหารสัตว์ (ร้อยละ ๘๕.๐๙) ชุมชนมีทักษะอาชีพด้านการผลิตวัสดุก่อสร้างและกิจการผลิตผลิตภัณฑ์คอนกรีตอัดแรงสำหรับงานสาธารณูปโภค (ร้อยละ ๘๓.๘๕) และชุมชนมีทักษะอาชีพด้านซ่อมบำรุงเครื่องยนต์ เช่น รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น (ร้อยละ ๘๓.๒๓) อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๕ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีทักษะอาชีพด้านการผลิตสิ่งปรุงแต่งสำหรับประติมากรรม เช่น สบู่ ยาสระผม ยาสีฟัน เป็นต้น (ร้อยละ ๕๙.๐๑) ชุมชนมีทักษะอาชีพด้านซ่อมบำรุงเครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น ทีวี ตู้เย็น แอร์ เป็นต้น (ร้อยละ ๕๕.๒๘) ชุมชนมีทักษะอาชีพด้านโลจิสติกส์/ขนส่งสินค้า (ร้อยละ ๕๕.๒๘) ชุมชนมีทักษะอาชีพด้านการผลิตสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง (ร้อยละ ๔๙.๐๗) ชุมชนมีทักษะอาชีพด้านการสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น ไกด์ มัคคุเทศก์ รถนำเที่ยว เป็นต้น (ร้อยละ ๔๗.๒๐) และอยู่ในระดับต่ำที่สุด จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีทักษะอาชีพด้านการอบฟิชและไซโล/เครื่องอบขนาดใหญ่ (ร้อยละ ๙.๓๒) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ด้านการเตรียมความพร้อมของชุมชน

(N = ๔๘๓)

ศักยภาพของชุมชน เพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ด้านการเตรียมความพร้อมของชุมชน	จำนวน (f)	ค่าร้อยละ (%)	แปลผล
๑. การรับรู้การใช้ชุมชนเป็นพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ	๒๓๔	๔๘.๔๕	ระดับปานกลาง
๒. การประชาสัมพันธ์การใช้ชุมชนเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษจากหน่วยงานภาครัฐ	๑๘๙	๓๙.๑๓	ระดับต่ำ
๓. การวางแผนในการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ	๗๒	๑๔.๙๑	ระดับต่ำที่สุด

ศักยภาพของชุมชน เพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ด้านการเตรียมความพร้อมของชุมชน	จำนวน (f)	ร้อยละ (%)	แปลผล
๔. การเตรียมความพร้อมด้านอาชีพเพื่อรองรับ เขตเศรษฐกิจพิเศษ	๑๖๒	๓๓.๕๔	ระดับต่ำ
๕. การพัฒนาทักษะอาชีพที่จำเป็นของคนใน ชุมชนเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ	๔๒๙	๘๘.๘๒	ระดับมากที่สุด
๖. การสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อรองรับเขต เศรษฐกิจพิเศษ	๒๐๔	๔๒.๒๔	ระดับปานกลาง
๗. การประเมินความพร้อมของชุมชนในการ รองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ	๔๗๔	๙๘.๑๔	ระดับมากที่สุด
โดยรวม		๕๒.๑๗	ระดับปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๐ การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมชุมชนมีศักยภาพด้านการเตรียมความพร้อมของชุมชนรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ ๕๒.๑๗) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๒ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีการประเมินความพร้อมของชุมชนในการรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ (ร้อยละ ๙๘.๑๔) ชุมชนมีการพัฒนาทักษะอาชีพที่จำเป็นของคนในชุมชนเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ (ร้อยละ ๘๘.๘๒) อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๒ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีการรับรู้การใช้ชุมชนเป็นพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ (ร้อยละ ๔๘.๔๕) ชุมชนมีการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ (ร้อยละ ๔๒.๒๔) อยู่ในระดับต่ำ จำนวน ๒ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์การใช้ชุมชนเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษจากหน่วยงานภาครัฐ (ร้อยละ ๓๙.๑๓) ชุมชนมีการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ (ร้อยละ ๓๓.๕๔) และอยู่ในระดับต่ำที่สุด จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีการวางแผนในการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ (ร้อยละ ๑๔.๙๑) ตามลำดับ

๔.๑.๔ ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย

การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ทั้งโดยรวมและรายข้อ ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๑

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน
รองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยรวมและรายข้อ

(N = ๔๘๓)

ต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน รองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. การพัฒนาการเมืองและการบริหารในชุมชน	๔.๑๓	๐.๖๗	มาก
๒. การพัฒนาระบบสาธารณสุขและส่งเสริมคุณภาพชีวิต	๔.๑๕	๐.๖๙	มาก
๓. การพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม	๔.๑๖	๐.๖๙	มาก
๔. การพัฒนาทางเศรษฐกิจ	๓.๙๔	๐.๙๑	มาก
๕. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน	๓.๘๖	๐.๙๓	มาก
๖. การพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีศักยภาพรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ	๓.๙๑	๐.๙๘	มาก
๗. การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนในการบริหารจัดการชุมชน เช่น องค์ความรู้ด้านการวางแผนพัฒนาชุมชน	๓.๘๗	๐.๙๓	มาก
๘. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีมาตรฐาน (เช่น ไฟฟ้า ถนน ประปา)	๓.๘๗	๐.๙๓	มาก
๙. การพัฒนาทักษะอาชีพที่จำเป็นเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ	๓.๙๓	๐.๘๖	มาก
๑๐. การสนับสนุนในการพัฒนากลุ่มอาชีพจากหน่วยงานภาครัฐ	๓.๘๘	๐.๙๓	มาก
๑๑. การเข้าถึงแหล่งทุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน	๓.๙๐	๐.๙๒	มาก
๑๒. การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ	๓.๙๔	๐.๙๙	มาก
รวม	๓.๙๖	๐.๕๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ระดับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๖) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง ๑๒ ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ($\bar{X}$ = ๔.๑๖) การพัฒนาระบบสาธารณสุขและส่งเสริมคุณภาพชีวิต ($\bar{X}$ = ๔.๑๕) การพัฒนาการเมืองและการบริหารในชุมชน ($\bar{X}$ = ๔.๑๓) การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ($\bar{X}$ = ๓.๙๔) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ($\bar{X}$ = ๓.๙๔) การพัฒนาทักษะอาชีพที่จำเป็นเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ ($\bar{X}$ = ๓.๙๓) การพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีศักยภาพรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ($\bar{X}$ = ๓.๙๑) การเข้าถึงแหล่งทุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ($\bar{X}$ = ๓.๙๐) การสนับสนุนในการพัฒนากลุ่มอาชีพจากหน่วยงานภาครัฐ ($\bar{X}$ = ๓.๘๘) การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนในการบริหารจัดการชุมชน เช่น องค์ความรู้ด้านการวางแผนพัฒนาชุมชน ($\bar{X}$ = ๓.๘๗) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีมาตรฐาน

(เช่น ไฟฟ้า ถนน ประปา) ($\bar{X} = 3.87$) และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ($\bar{X} = 3.86$) ตามลำดับ

๔.๑.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย

การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ทั้งโดยรวมและรายด้าน ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๒-๔.๑๙

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย โดยรวมและรายด้าน

(N = ๔๘๓)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน	๓.๘๘	๐.๗๓	มาก
๒. ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน	๓.๘๖	๐.๗๓	มาก
๓. ด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน	๓.๗๙	๐.๗๙	มาก
๔. ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน	๓.๙๐	๐.๖๕	มาก
๕. ด้านสภาพทางสังคมในชุมชน	๓.๘๔	๐.๗๘	มาก
๖. ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ	๓.๘๕	๐.๘๑	มาก
๗. ด้านการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร	๓.๙๑	๐.๗๖	มาก
รวม	๓.๘๖	๐.๕๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.91$) ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน ($\bar{X} = 3.90$) ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน ($\bar{X} = 3.88$) ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน ($\bar{X} = 3.86$) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ($\bar{X} = 3.85$) ด้านสภาพทางสังคมในชุมชน ($\bar{X} = 3.84$) และด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน ($\bar{X} = 3.79$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา ศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหาร จัดการภายในชุมชน

(N = ๔๘๓)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา ศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ชุมชนมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจน	๓.๙๔	๐.๘๙	มาก
๒. ชุมชนมีการกำหนดกฎระเบียบ และแนวทางการปฏิบัติ ร่วมกันอย่างชัดเจน	๓.๘๔	๐.๙๘	มาก
๓. มีการประชุมของคณะกรรมการและชาวบ้านเป็นประจำ	๓.๘๗	๐.๙๐	มาก
๔. ชุมชนมีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่ชัดเจน	๓.๘๓	๐.๙๖	มาก
๕. ประชาชนมีส่วนร่วมวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วม ประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม ภายในชุมชน	๓.๙๐	๐.๙๕	มาก
รวม	๓.๘๘	๐.๗๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา ศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๘$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง ๕ ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ชุมชนมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจน ($\bar{X} = ๓.๙๔$) ประชาชนมีส่วนร่วมวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมรับ ผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมภายในชุมชน ($\bar{X} = ๓.๙๐$) มีการประชุมของคณะกรรมการ และชาวบ้านเป็นประจำ ($\bar{X} = ๓.๘๗$) ชุมชนมีการกำหนดกฎระเบียบ และแนวทางการปฏิบัติ ร่วมกันอย่างชัดเจน ($\bar{X} = ๓.๘๔$) และชุมชนมีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่ชัดเจน ($\bar{X} = ๓.๘๓$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา
ศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านทรัพยากร
ทางเศรษฐกิจในชุมชน

(N = ๔๘๓)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพ ชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ชุมชนมีกลุ่มอาชีพ/กลุ่มแม่บ้านที่หลากหลาย	๓.๘๑	๐.๙๖	มาก
๒. ชุมชนมีแหล่งทุนสำหรับส่งเสริมการประกอบอาชีพ	๓.๘๘	๐.๙๒	มาก
๓. ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ที่เป็นอุตสาหกรรมเป้าหมายรองรับการ พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ	๓.๘๙	๐.๙๔	มาก
๔. ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาที่สำคัญของจังหวัด	๓.๙๑	๐.๙๔	มาก
๕. ชุมชนมีประเพณีวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงและได้รับความ สนใจจากประชาชนทั่วไป	๓.๗๘	๐.๙๖	มาก
๖. ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียงและมีผู้ เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นประจำ	๓.๙๑	๐.๙๔	มาก
รวม	๓.๘๖	๐.๗๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา
ศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจใน
ชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๘๖) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง
๖ ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มี
ชื่อเสียงและมีผู้เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นประจำ ($\bar{X}$ = ๓.๙๑) ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาที่
สำคัญของจังหวัด ($\bar{X}$ = ๓.๙๑) ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ที่เป็นอุตสาหกรรมเป้าหมายรองรับการพัฒนา
เขตเศรษฐกิจพิเศษ ($\bar{X}$ = ๓.๘๙) ชุมชนมีแหล่งทุนสำหรับส่งเสริมการประกอบอาชีพ ($\bar{X}$ = ๓.๘๘)
ชุมชนมีกลุ่มอาชีพ/กลุ่มแม่บ้านที่หลากหลาย ($\bar{X}$ = ๓.๘๑) และชุมชนมีประเพณีวัฒนธรรมที่มี
ชื่อเสียงและได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วไป ($\bar{X}$ = ๓.๗๘) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา
ศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านทักษะอาชีพ
ของคนในชุมชน

(N = ๔๘๓)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพ ชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพด้านบริการ/พนักงาน ต้อนรับ/บริการ	๓.๗๗	๑.๐๑	มาก
๒. ประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพด้านซ่อมบำรุง ไฟฟ้า ประปา เครื่องยนต์	๓.๗๗	๑.๐๒	มาก
๓. ประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพด้านเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์	๓.๘๑	๑.๐๓	มาก
๔. ประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพด้านธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SME)	๓.๗๗	๑.๐๖	มาก
๕. ประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพด้านการแปรรูป ผลิตภัณฑ์อาหารทั้งด้านเกษตรและปศุสัตว์	๓.๘๓	๐.๙๘	มาก
๖. ประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพในงานด้านการก่อสร้าง	๓.๗๖	๑.๐๐	มาก
๗. ประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพด้านการรับจ้างทั่วไป/ ลูกจ้างรายวัน	๓.๘๒	๑.๐๒	มาก
รวม	๓.๗๙	๐.๗๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา
ศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน
โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๗๙) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง ๗ ข้อ
เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพด้านการแปรรูป
ผลิตภัณฑ์อาหารทั้งด้านเกษตรและปศุสัตว์ ($\bar{X}$ = ๓.๘๓) ประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพ
ด้านการรับจ้างทั่วไป/ลูกจ้างรายวัน ($\bar{X}$ = ๓.๘๒) ประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพ
ด้านเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ ($\bar{X}$ = ๓.๘๑) ประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพด้านบริการ/พนักงาน
ต้อนรับ/บริการ ($\bar{X}$ = ๓.๗๗) ประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพด้านซ่อมบำรุง ไฟฟ้า ประปา
เครื่องยนต์ ($\bar{X}$ = ๓.๗๗) ประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพด้านธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
(SME) ($\bar{X}$ = ๓.๗๗) และประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพในงานด้านการก่อสร้าง ($\bar{X}$ = ๓.๗๖)
ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา
ศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านโครงสร้าง
พื้นฐานในชุมชน

(N = ๔๘๓)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพ ชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ถนนในชุมชนได้มาตรฐานใช้สัญจรไป-มา สะดวกสบาย	๓.๘๙	๐.๙๑	มาก
๒. น้ำประปาในชุมชนมีคุณภาพ/สะอาด มีใช้ตลอดทั้งปี และ มีน้ำประปาใช้ทุกครัวเรือน	๓.๘๘	๐.๙๕	มาก
๓. ไฟฟ้าในชุมชนเพียงพอต่อความต้องการ/ไม่เกิดปัญหาไป ดับ และมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน	๓.๘๒	๐.๙๖	มาก
๔. สัญญาณโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตครอบคลุมทุกพื้นที่ของ ชุมชน	๓.๘๘	๑.๐๒	มาก
๕. ชุมชนมีระบบดูแลสุขภาพสุขที่ได้มาตรฐาน	๓.๙๔	๐.๙๑	มาก
๖. ชุมชนมีระบบดูแลความปลอดภัย (รปภ./เวรยาม) ตลอดเวลา	๓.๙๙	๐.๙๑	มาก
รวม	๓.๙๐	๐.๖๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา
ศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน
โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๐) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง ๖ ข้อ
เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ชุมชนมีระบบดูแลความปลอดภัย (รปภ./เวรยาม)
ตลอดเวลา ($\bar{X}$ = ๓.๙๙) ชุมชนมีระบบดูแลสุขภาพสุขที่ได้มาตรฐาน ($\bar{X}$ = ๓.๙๔)
($\bar{X}$ = ๓.๘๙) ถนนในชุมชนได้มาตรฐานใช้สัญจรไป-มา สะดวกสบาย ($\bar{X}$ = ๓.๘๘) สัญญาณ
โทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตครอบคลุมทุกพื้นที่ของชุมชน ($\bar{X}$ = ๓.๘๘) และไฟฟ้าในชุมชนเพียงพอ
ต่อความต้องการ/ไม่เกิดปัญหาไปดับ และมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน ($\bar{X}$ = ๓.๘๒) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา
ศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านสภาพทาง
สังคมในชุมชน

(N = ๔๘๓)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพ ชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านสภาพทางสังคมในชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ประชาชนมีความรักความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน	๓.๘๕	๑.๐๐	มาก
๒. ประชาชนมีความเสียสละอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	๓.๘๒	๐.๙๕	มาก
๓. ประชาชนมีความตื่นตัวและมีความพร้อมต่อการรับมือกับ การเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบ	๓.๘๙	๐.๙๖	มาก
๔. ประชาชนตระหนักและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน	๓.๘๓	๐.๙๔	มาก
๕. ประชาชนมีความพร้อมในการให้ความร่วมมือกับกิจกรรม ของชุมชน	๓.๘๒	๑.๐๒	มาก
รวม	๓.๘๔	๐.๗๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา
ศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านสภาพทางสังคมในชุมชน
โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๘๔) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง ๕ ข้อ
เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ประชาชนมีความตื่นตัวและมีความพร้อมต่อ
การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบ ($\bar{X}$ = ๓.๘๙) ประชาชนมีความรักความสามัคคีเป็น
น้ำหนึ่งใจเดียวกัน ($\bar{X}$ = ๓.๘๕) ประชาชนตระหนักและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและทรัพยากร
สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ($\bar{X}$ = ๓.๘๓) ประชาชนมีความเสียสละอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
($\bar{X}$ = ๓.๘๒) และประชาชนมีความพร้อมในการให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของชุมชน
($\bar{X}$ = ๓.๘๒) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา ศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านการสนับสนุน จากหน่วยงานภาครัฐ

(N = ๔๘๓)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา ศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. หน่วยงานภาครัฐมีแหล่งทุนเพื่อช่วยเหลือในการประกอบอาชีพของประชาชน	๓.๙๑	๑.๐๓	มาก
๒. หน่วยงานภาครัฐมีการวางแผนและนโยบายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ	๓.๘๖	๐.๙๘	มาก
๓. หน่วยงานภาครัฐมีการประชาสัมพันธ์แผนการพัฒนาพื้นที่ให้ประชาชนรับทราบอย่างต่อเนื่อง	๓.๘๕	๑.๐๑	มาก
๔. หน่วยงานภาครัฐมีแผนสนับสนุนกลุ่มอาชีพที่เป็นธุรกิจเป้าหมายของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ	๓.๘๐	๑.๐๑	มาก
๕. หน่วยงานภาครัฐมีกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง	๓.๘๔	๐.๙๙	มาก
รวม	๓.๘๕	๐.๘๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา ศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงาน ภาครัฐ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๘๕) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ๕ ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐมีแหล่งทุนเพื่อช่วยเหลือใน การประกอบอาชีพของประชาชน ($\bar{X}$ = ๓.๙๑) หน่วยงานภาครัฐมีการวางแผนและนโยบาย รองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ($\bar{X}$ = ๓.๘๖) หน่วยงานภาครัฐมีการประชาสัมพันธ์แผน การพัฒนาพื้นที่ให้ประชาชนรับทราบอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = ๓.๘๕) หน่วยงานภาครัฐมีกิจกรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = ๓.๘๔) และหน่วยงานภาครัฐมีแผน สนับสนุนกลุ่มอาชีพที่เป็นธุรกิจเป้าหมายของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ($\bar{X}$ = ๓.๘๐) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๙ แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา ศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านการรับรู้ นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

(N = ๔๘๓)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา ศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านการรับรู้ นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. มีการประชาสัมพันธ์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง	๓.๙๓	๐.๙๙	มาก
๒. การชี้แจงแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึง	๓.๘๕	๐.๙๘	มาก
๓. แหล่งสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคายที่หลากหลาย	๓.๙๓	๐.๙๘	มาก
๔. ประชาชนมีความสนใจและมีการติดตามข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย อย่างสม่ำเสมอ	๓.๙๕	๐.๙๖	มาก
๕. ประชาชนมีการรับรู้ข้อมูลการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคายเป็นอย่างดี	๓.๘๙	๐.๙๕	มาก
รวม	๓.๙๑	๐.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา ศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ด้านการรับรู้ นโยบายและการเข้าถึง ข้อมูลข่าวสาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๑) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้ง ๕ ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ประชาชนมีความสนใจและมีการติดตาม ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย อย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}$ = ๓.๙๕) แหล่งสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายที่หลากหลาย ($\bar{X}$ = ๓.๙๓) มีการประชาสัมพันธ์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = ๓.๙๓) ประชาชนมีการรับรู้ข้อมูลการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายเป็นอย่างดี ($\bar{X}$ = ๓.๘๙) และการชี้แจงแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ประชาชนรับทราบอย่าง ทั่วถึง ($\bar{X}$ = ๓.๘๕) ตามลำดับ

๔.๑.๖ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย

๔.๑.๖.๑ ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (r) ระหว่างตัวแปรทั้งหมด จำนวน ๘ ตัวแปร โดยใช้สูตรของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) จากผลการวิเคราะห์พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตบางตัว มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และ .๐๕ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๐

ตารางที่ ๔.๒๐ แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร	GSF	PCF	ACF	ICF	MCF	RCF	SCF	CPF
GSF	๑							
PCF	.๔๘๐**	๑						
ACF	.๘๖๐**	.๖๗๕**	๑					
ICF	.๕๓๗**	.๕๒๗**	.๖๘๘**	๑				
MCF	.๓๒๕**	.๓๑๗**	.๔๓๙**	.๓๗๗**	๑			
RCF	.๐๒๘	-.๐๑๑	.๑๑๗*	.๐๙๙*	.๐๔๒	๑		
SCF	.๔๒๗**	.๔๑๘**	.๖๕๖**	.๔๗๘**	.๒๖๔**	.๐๐๙	๑	
CPF	.๗๐๘**	.๗๑๖**	.๙๑๙**	.๗๗๒**	.๕๓๔**	.๐๓๒	.๖๕๓**	๑

หมายเหตุ: *. Correlation is significant at the ๐.๐๕ level (๒-tailed).

**. Correlation is significant at the ๐.๐๑ level (๒-tailed).

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ (GSF) ทักษะอาชีพของ คนในชุมชน (PCF) การรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (ACF) โครงสร้างพื้นฐานใน ชุมชน (ICF) การบริหารจัดการภายในชุมชน (MCF) และสภาพทางสังคมในชุมชน (SCF) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับศักยภาพภาพชุมชน (CPF) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ระหว่าง ๐.๕๓๗-๐.๙๑๙ และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปร สังเกต พบว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

และ .๐๕ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง -.๐๑๑ ถึง .๙๑๙ มีขนาดความสัมพันธ์ในระดับน้อยที่สุด ถึงระดับความสัมพันธ์ระดับมากที่สุด

ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำตัวแปรทุกตัวที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกันในทิศทางบวกมาวิเคราะห์หาอิทธิพลด้วยสถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปต่อไป

๔.๑.๖.๒ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

เมื่อนำตัวแปรอิสระซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพชุมชน มาหาค่าพยากรณ์ศักยภาพชุมชน ด้วยสถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) โดยปัจจัยที่นำเข้าทำการทดสอบ จำนวน ๘ ตัวแปร ประกอบด้วย การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ (GSF) ทักษะอาชีพของคนในชุมชน (PCF) การรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (ACF) โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน (ICF) การบริหารจัดการภายในชุมชน (MCF) ทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน (RCF) สภาพทางสังคมในชุมชน (SCF) และตัวแปรตามคือศักยภาพชุมชน (CPF)

เมื่อวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ปัจจัยที่นำเข้าทำการทดสอบแล้วพบว่า พบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพชุมชน จำนวน ๖ ตัวแปร ได้แก่ การรับรู้ นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ การบริหารจัดการภายในชุมชน ทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน และทักษะอาชีพของคนในชุมชน มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .๐๑ ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๑

ตารางที่ ๔.๒๑ แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ตัวแปร	B	Std.Err	beta	t	Sig.
๑. การรับรู้ นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (ACF)	๑.๐๒๙	.๐๔๑	.๘๗๕	๒๕.๑๑๐	.๐๐๐
๒. โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน (ICF)	.๑๘๑	.๐๑๕	.๒๑๕	๑๒.๒๑๘	.๐๐๐
๓. การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ (GSF)	-.๒๐๖	.๐๒๓	-.๒๔๐	-๙.๑๔๗	.๐๐๐
๔. การบริหารจัดการภายในชุมชน (MCF)	.๑๐๒	.๐๑๒	.๑๒๒	๘.๖๙๐	.๐๐๐

ตัวแปร	B	Std.Err	beta	t	Sig.
๕. ทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน (RCF)	-.๐๘๕	.๐๑๒	-.๐๘๙	-๖.๙๐๗	.๐๐๐
๖. ทักษะอาชีพของคนในชุมชน (PCF)	.๐๗๖	.๐๑๖	.๐๘๗	๔.๘๘๕	.๐๐๐

R = .๙๖๒ . R^๒ = .๙๒๖ , Std. Error.= .๑๖๗ , F = ๙๘๘.๕๔๐ , Sig. = ๐.๐๐๐

จากตารางที่ ๔.๒๑ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (beta) ของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพชุมชน พบว่า ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (beta) สูงสุด คือ การรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (beta = .๘๗๕) รองลงมาคือ โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน (beta = .๒๑๕), การบริหารจัดการภายในชุมชน (beta = .๑๒๒), ทักษะอาชีพของคนในชุมชน (beta = .๐๘๗), ทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน (beta = -.๐๘๙) และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ (beta = -.๒๔๐) ตามลำดับ

โดยปัจจัยด้านการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร, ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน, ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน, ด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน, ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ สามารถร่วมกันอธิบายศักยภาพชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ได้ร้อยละ ๙๓ (R^๒ = .๙๒๖) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .๐๑ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงซ้อนเท่ากับ .๙๖๒ (R = .๙๖๒) ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่า เท่ากับ .๑๖๗ (Std. Error.= .๑๖๗)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ทั้ง ๖ ปัจจัย ได้แก่ ๑) ปัจจัยด้านการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ๒) ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน ๓) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน ๔) ปัจจัยด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน ๕) ปัจจัยด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน และ ๖) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อนำไปวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคายในการวิจัยระยะที่ ๒ ต่อไป

๔.๒ ผลการวิจัยระยะที่ ๒ การศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

ผลจากการวิจัยระยะที่ ๑ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ทั้ง ๖ ปัจจัย ได้แก่ ๑) ปัจจัยด้านการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ๒) ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน ๓) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน ๔) ปัจจัยด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน ๕) ปัจจัยด้านทรัพยากร

ทางเศรษฐกิจในชุมชน และ ๖) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ ๑ เพื่อสรุปเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อนำไปสู่การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีผลการวิจัยดังนี้

๑) การรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร พบว่า ปัจจุบันประชาชนในพื้นที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในระดับต่ำเห็นได้จากผลการเตรียมความพร้อมของชุมชนที่พบว่า การรับรู้การใช้ชุมชนเป็นพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อยู่ในระดับปานกลาง (คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๔๕) และการประชาสัมพันธ์การใช้ชุมชนเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษจากหน่วยงานภาครัฐ อยู่ในระดับต่ำ (คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๑๓) นอกจากนี้ยังพบปัญหาสำคัญคือ ความชัดเจนในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายยังไม่มีทิศทางที่ไม่ชัดเจนในระดับนโยบายอันเนื่องมาจากภาคเอกชนให้ความสนใจลงทุนในพื้นที่น้อย นอกจากนี้ยังพบว่าในพื้นที่มีการให้ข้อมูลที่สร้างความเข้าใจคลาดเคลื่อนแก่ประชาชนส่งผลให้ประชาชนเกิดการต่อต้านการพัฒนาในพื้นที่โดยเฉพาะเขตอำเภอสระใคร ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวผู้นำชุมชนมีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบลงพื้นที่สร้างความเข้าใจแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง

๒) โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน พบว่า ชุมชนในพื้นที่การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษค่อนข้างมีความพร้อมรองรับการพัฒนา ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเมืองที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว ส่วนในเขตอำเภอสระใคร ภาครัฐได้ลงทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั้งระบบไฟฟ้า ระบบประปา และการคมนาคม รวมทั้งโครงข่ายโทรคมนาคม ให้มีความพร้อมรองรับการพัฒนาตามแผนการพัฒนาของจังหวัดอย่างต่อเนื่อง

๓) การบริหารจัดการภายในชุมชน พบว่า ชุมชนมีโครงสร้างการบริหารจัดการภายในชุมชนมีความเข้มแข็ง มีโครงสร้างที่ชัดเจน และถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างพลังขับเคลื่อนชุมชนในมิติต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนมีโครงสร้างที่เป็นการทำงานเชิงบูรณาการ ทั้งกระทรวงมหาดไทย ที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้มีบทบาทหลักในชุมชน กระทรวงสาธารณสุข มี อสม. เป็นจิตอาสาดูแลด้านสาธารณสุขในชุมชน อีกทั้งยังมีคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำทางศาสนา และปราชญ์ชาวบ้าน ที่เป็นกำลังหลักในการกำหนดทิศทางเพื่อขับเคลื่อนชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

๔) ทักษะอาชีพของคนในชุมชน พบว่า ประชาชนในพื้นที่ที่มีทักษะอาชีพรองรับในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ ๗๔.๓๔) โดยเฉพาะทักษะอาชีพด้านงานก่อสร้าง เช่น งานปูน งานเหล็ก งานเชื่อม เป็นต้น ทักษะอาชีพด้านงานบริการ/พนักงานต้อนรับ ทักษะอาชีพด้านการทำการเกษตร เช่น ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ทักษะอาชีพด้านไฟฟ้า เช่น วางระบบ/ซ่อมบำรุงระบบไฟฟ้า เป็นต้น ทักษะอาชีพด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์

รูปแบบต่าง ๆ ทักษะอาชีพด้านประปา ทักษะอาชีพด้านการผลิตสิ่งพิมพ์ทั่วไป/ร้านป้าย/โรงพิมพ์ ทักษะอาชีพด้านการผลิตอาหารสัตว์หรือส่วนผสมอาหารสัตว์ ทักษะอาชีพด้านการผลิตวัสดุก่อสร้างและกิจการผลิตผลิตภัณฑ์คอนกรีตอัดแรงสำหรับงานสาธารณูปโภค และทักษะอาชีพด้านซ่อมบำรุงเครื่องยนต์ ทักษะอาชีพด้านซ่อมบำรุงเครื่องใช้ไฟฟ้า แต่ประชาชนยังขาดทักษะอาชีพด้านโลจิสติกส์/ขนส่งสินค้า ทักษะอาชีพด้านการผลิตสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง ทักษะอาชีพด้านการสนับสนุนการท่องเที่ยว และทักษะอาชีพด้านการอบฟุ้งและไซโล/เครื่องอบขนาดใหญ่

๕) ทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน พบว่า ชุมชนมีทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ กิจการ/ผลิตผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตรและการประมง กิจการด้านการท่องเที่ยว/กิจการสนับสนุนการท่องเที่ยว กิจการ/ผลิตผลิตภัณฑ์ด้านสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง กิจการพัฒนาอาคารสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมและ/หรือคลังสินค้า ขณะที่กิจการผลิตวัสดุก่อสร้างและกิจการผลิตผลิตภัณฑ์คอนกรีตอัดแรงสำหรับงานสาธารณูปโภค (กิจการผลิตอาหารสัตว์หรือส่วนผสมอาหารสัตว์ กิจการผลิตสิ่งปรุงแต่งสำหรับประติมากรรม กิจการผลิตสิ่งพิมพ์ทั่วไป/ร้านป้าย/โรงพิมพ์ กิจการ/ผลิตผลิตภัณฑ์จากผลพลอยได้หรือเศษวัสดุทางการเกษตร มีกิจการด้านโครงสร้างโลหะสำหรับงานก่อสร้างหรืองานอุตสาหกรรม กิจการผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติกสำหรับสินค้า มีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ

๖) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ พบว่า ปัจจุบันชุมชนได้รับการสนับสนุนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ จากหลากหลายหน่วยงาน โดยหน่วยงานหลักคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล อบต. และ อบจ. เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน เกษตรจังหวัด ประมงจังหวัด พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด เป็นต้น แต่โดยภาพรวมยังถือว่าชุมชนได้รับการพัฒนาในระดับที่ค่อนข้างน้อยและขาดความต่อเนื่อง เพราะหน่วยงานภาครัฐมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ

จากข้อมูลเบื้องต้นผู้วิจัยจึงนำตัวแปรทั้ง ๖ ตัวแปร มาทำการศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย จำนวน ๑๒ คน และทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสร้างข้อสรุปโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) ให้ได้แนวทางพัฒนาศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๒-๔.๒๗

ตารางที่ ๔.๒๒ แสดงการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเกษตรเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน

ศักยภาพชุมชนด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน	
S: จุดแข็ง	W: จุดอ่อน
-ชุมชนมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจน -ชุมชนมีการกำหนดกฎระเบียบ และแนวทางการปฏิบัติร่วมกันอย่างชัดเจน -มีการประชุมของคณะกรรมการและชาวบ้านเป็นประจำ	-ขาดความต่อเนื่องในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน -ชุมชนขาดองค์ความรู้ในการมีจัดทำแผนพัฒนาชุมชน -ชุมชนมีความขัดแย้งภายในที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการ
O: โอกาส	T: ภัยคุกคาม/อุปสรรค
-นโยบายด้านการกระจายอำนาจ -มีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนที่หลากหลาย -มีหน่วยงานให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนเฉพาะด้าน เช่น ด้านการเกษตร ด้านแรงงาน ด้านประมง เป็นต้น	-ปัญหาความเห็นต่างทางการเมืองของคนในสังคม -นโยบายภาครัฐขาดความต่อเนื่อง -กฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน

๑. แนวทางการพัฒนาเชิงรับ (WT)

-จัดกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคีของคนในชุมชน

๒. แนวทางการพัฒนาเชิงพัฒนา (WO)

-พัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน

๓. แนวทางการพัฒนาเชิงป้องกัน (ST)

-กำหนดกฎระเบียบ และแนวทางการปฏิบัติร่วมกันของชุมชน

๔. แนวทางการพัฒนาเชิงรุก (SO)

-จัดการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนแก่ผู้นำและประชาชนในพื้นที่

-พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางการบริหารกับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน

-จัดตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเกษตรเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย

ตารางที่ ๔.๒๓ แสดงการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน

ศักยภาพชุมชนด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน	
S: จุดแข็ง	W: จุดอ่อน
-ชุมชนมีกลุ่มอาชีพ/กลุ่มแม่บ้านที่หลากหลาย -ชุมชนมีกิจการ/ผลิตผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร ประมงจำนวนมาก -ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านประเพณีวัฒนธรรม -ชุมชนมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย	-ชุมชนมีแหล่งทุนในการส่งเสริมการประกอบอาชีพน้อย -ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ที่เป็นอุตสาหกรรมเป้าหมายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษน้อย
O: โอกาส	T: ภัยคุกคาม/อุปสรรค
-นโยบายการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของรัฐบาลในพื้นที่จังหวัดหนองคาย -ภาครัฐให้ความสำคัญกับการพัฒนาเขตอุตสาหกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่การพัฒนา	-นโยบายภาครัฐขาดความต่อเนื่อง -หน่วยงานภาครัฐมีข้อจำกัดด้านงบประมาณในการพัฒนาศักยภาพชุมชน -ภาคเอกชนที่จะลงทุนในเขตอุตสาหกรรมไม่ให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ชุมชน
๑. แนวทางการพัฒนาเชิงรับ (WT) -ชุมชนทำการประเมินศักยภาพผลิตภัณฑ์ของตนให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ	
๒. แนวทางการพัฒนาเชิงพัฒนา (WO) -พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ	
๓. แนวทางการพัฒนาเชิงป้องกัน (ST) -สร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพในพื้นที่รองอุตสาหกรรมเป้าหมายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ -ชุมชนจัดทำแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ	
๔. แนวทางการพัฒนาเชิงรุก (SO) -มุ่งเน้นการพัฒนากิจการ/ผลิตผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตรและประมงในชุมชน -ส่งเสริมการสร้างกลุ่มอาชีพที่สนองต่อความต้องการของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ -พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้มาตรฐานและสนองต่อความต้องการของตลาด	

ตารางที่ ๔.๒๔ แสดงการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน

ศักยภาพชุมชนด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน	
S: จุดแข็ง	W: จุดอ่อน
-ชุมชนมีทักษะอาชีพที่หลากหลาย -ชุมชนมีแรงงานที่สนองต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษอย่างเพียงพอ	-ชุมชนมีแรงงานฝีมือค่อนข้างน้อย -แรงงานฝีมือส่วนใหญ่ไปทำงานต่างถิ่น -ประชาชนไม่ค่อยให้ความสนใจในการพัฒนาทักษะอาชีพที่ภาครัฐจัดให้
O: โอกาส	T: ภัยคุกคาม/อุปสรรค
-หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญกับการพัฒนาฝีมือแรงงาน -ภาครัฐมีหน่วยงานเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพเฉพาะที่หลากหลาย	-ภาครัฐมีข้อจำกัดด้านงบประมาณในการส่งเสริมทักษะอาชีพแก่ประชาชน -ภาคเอกชนเลือกใช้แรงงานต่างด้าวมากกว่าคนไทยเพราะมีค่าแรงถูกกว่า -การกำหนดอัตราค่าแรงที่สูงขึ้นทำให้คนไทยถูกจ้างงานน้อยลง

๑. แนวทางการพัฒนาเชิงรับ (WT)

- กระตุ้นส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เข้ารับการพัฒนาทักษะอาชีพที่ภาครัฐจัดให้

๒. แนวทางการพัฒนาเชิงพัฒนา (WO)

- พัฒนาทักษะอาชีพของแรงงานให้มีฝีมือเพื่อรองรับการเข้าสู่อุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

๓. แนวทางการพัฒนาเชิงป้องกัน (ST)

- กำหนดมาตรการและกฎระเบียบในการจ้างแรงงานต่างด้าว
- กำหนดมาตรการและสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการจ้างงานแรงงานไทย

๔. แนวทางการพัฒนาเชิงรุก (SO)

- ภาครัฐจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมทักษะอาชีพให้แก่แรงงานในพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ตารางที่ ๔.๒๕ แสดงการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน

ศักยภาพชุมชนด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน	
S: จุดแข็ง	W: จุดอ่อน
-ระบบโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนเป็นไปตามมาตรฐานทั้งถนน น้ำประปา และไฟฟ้า -ชุมชนมีสัญญาณโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตครอบคลุมทุกพื้นที่ของชุมชน -ชุมชนมีระบบดูแลด้านสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน เช่น มี อสม. ในชุมชน	-ชุมชนมีพื้นที่ในการจัดการขยะค่อนข้างน้อย -ระบบดูแลความปลอดภัยในชุมชน เช่น รปภ./เวรยาม ยังมีข้อจำกัดในการปฏิบัติหน้าที่ -ในพื้นที่ห่างไกลชุมชน เช่น พื้นที่การเกษตร ยังไม่มีไฟฟ้า ประปา และถนน
O: โอกาส	T: ภัยคุกคาม/อุปสรรค
-การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมีการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งถนน น้ำประปา และไฟฟ้า -อปท. ในพื้นที่มีการจัดทำแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนอย่างต่อเนื่อง	-ข้อจำกัดด้านงบประมาณของภาครัฐในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเขตชุมชน

๑. แนวทางการพัฒนาเชิงรับ (WT)

-ส่งเสริมให้ประชาชนที่ทำการเกษตรในพื้นที่ห่างไกลใช้ระบบโครงสร้างพื้นฐานทางเลือก เช่น การใช้ไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ และใช้ระบบน้ำบาดาลแทนน้ำประปา เป็นต้น

๒. แนวทางการพัฒนาเชิงพัฒนา (WO)

-อปท. จัดทำแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยการบูรณาการกับแผนพัฒนาจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัด

๓. แนวทางการพัฒนาเชิงป้องกัน (ST)

-พัฒนาระบบการรักษาความปลอดภัยในชุมชนเพื่อรองรับปัญหาที่อาจเกิดจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

๔. แนวทางการพัฒนาเชิงรุก (SO)

-ภาครัฐจัดทำแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแบบองค์รวมที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพชุมชนโดยรอบควบคู่กับการพัฒนาเขตอุตสาหกรรม

ตารางที่ ๔.๒๖ แสดงการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ

ศักยภาพชุมชนด้านการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ	
S: จุดแข็ง	W: จุดอ่อน
-หน่วยงานภาครัฐมีความตื่นตัวต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ -ภาครัฐมีกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง	-ภาครัฐมีแหล่งทุนเพื่อช่วยเหลือในการประกอบอาชีพของประชาชนค่อนข้างน้อย -ภาครัฐยังขาดการวางแผนและนโยบายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ชัดเจน -ภาครัฐมีการประชาสัมพันธ์แผนการพัฒนาพื้นที่ให้ประชาชนรับทราบค่อนข้างน้อย -ภาครัฐยังขาดแผนสนับสนุนกลุ่มอาชีพที่เป็นธุรกิจเป้าหมายของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
O: โอกาส	T: ภัยคุกคาม/อุปสรรค
-รัฐบาลมีการกำหนดนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่จังหวัดหนองคายโดยกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ชัดเจน -ประเทศในภูมิภาคเดียวกันมีการกำหนดแผนพัฒนาประเทศเพื่อเชื่อมโยงโครงข่ายด้านเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน	-การขาดเสถียรภาพด้านนโยบายในการพัฒนาประเทศ -หน่วยงานภาครัฐมีการกีดกันหรือขัดขวางหลายด้าน -ขาดหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ
๑. แนวทางการพัฒนาเชิงรับ (WT) -กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ -ภาครัฐจัดทำแผนและนโยบายพัฒนาศักยภาพชุมชนรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ชัดเจน	
๒. แนวทางการพัฒนาเชิงพัฒนา (WO) -ภาครัฐจัดหาแหล่งทุนเพื่อส่งเสริมการพัฒนากลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายของเขตเศรษฐกิจพิเศษ	
๓. แนวทางการพัฒนาเชิงป้องกัน (ST) -ภาครัฐจัดทำแผนสนับสนุนกลุ่มอาชีพธุรกิจเป้าหมายของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ	
๔. แนวทางการพัฒนาเชิงรุก (SO) -ภาครัฐพัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึง -ภาครัฐจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษอย่างต่อเนื่อง	

ตารางที่ ๔.๒๗ แสดงการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

ศักยภาพชุมชนด้านการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร	
S: จุดแข็ง	W: จุดอ่อน
-มีการประชาสัมพันธ์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง -ประชาชนมีความสนใจและมีการติดตามข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายอย่างสม่ำเสมอ -ประชาชนมีความสามารถในการเข้าถึงสื่อผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้อย่างทั่วถึง	-ขาดการชี้แจงแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ประชาชนรับทราบ -มีแหล่งสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายค่อนข้างน้อย -ประชาชนมีการรับรู้ข้อมูลการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายค่อนข้างน้อย -ประชาชนมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย
O: โอกาส	T: ภัยคุกคาม/อุปสรรค
-ปัจจุบันช่องทางการติดต่อสื่อสารมีหลากหลายช่องทางทั้งระบบออนไลน์ และออฟไลน์ -ส่วนราชการมีหน่วยงานเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมประจำจังหวัด	-การสร้างข้อมูลข่าวสารอันเป็นเท็จ (Fake News) ในพื้นที่การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย -มีกลุ่มผู้เสียประโยชน์ปลุกปั่นประชาชนในพื้นที่ให้ต่อต้านการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

๑. แนวทางการพัฒนาเชิงรับ (WT)

- ภาครัฐให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง

๒. แนวทางการพัฒนาเชิงพัฒนา (WO)

- พัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ให้สามารถนำข้อมูลข่าวสารลงสู่ชุมชนอย่างทั่วถึง
- พัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกและรวดเร็วทั้งระบบออนไลน์ และออฟไลน์

๓. แนวทางการพัฒนาเชิงป้องกัน (ST)

- จัดให้มีหน่วยงานตรวจสอบการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนอย่างต่อเนื่อง
- ภาครัฐที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่ชี้แจงและให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง
- พัฒนาช่องทางการรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนในพื้นที่

๔. แนวทางการพัฒนาเชิงรุก (SO)

- เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมกำหนดนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

จากผลการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคายข้างต้น สามารถสรุปผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ทั้งหมด ๖ ด้าน ๓๕ แนวทางการพัฒนา มีรายละเอียดดังนี้

๑. ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน มี ๖ แนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย

- ๑.๑ จัดกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคีของคนในชุมชน
- ๑.๒ พัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน
- ๑.๓ กำหนดกฎระเบียบและแนวทางการปฏิบัติร่วมกันของชุมชน
- ๑.๔ จัดการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนแก่ผู้นำและประชาชน

ในพื้นที่

- ๑.๕ พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางการบริหารกับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน
- ๑.๖ จัดตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ

พิเศษจังหวัดหนองคาย

๒. ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน มี ๗ แนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย

๒.๑ ชุมชนทำการประเมินศักยภาพผลิตภัณฑ์ของตนให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ

๒.๒ พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ

๒.๓ สร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพในพื้นที่รองอุตสาหกรรมเป้าหมายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ

๒.๔ ชุมชนจัดทำแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

๒.๕ มุ่งเน้นการพัฒนากิจการ/ผลิตผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตรและประมงในชุมชน

๒.๖ ส่งเสริมการสร้างกลุ่มอาชีพที่สนองต่อความต้องการของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

๒.๗ พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้มาตรฐานและสนองต่อความต้องการของตลาด

๓. ด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน มี ๕ แนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย

๓.๑ กระตุ้นส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เข้ารับการพัฒนาศักยภาพที่ภาครัฐจัดให้

๓.๒ พัฒนาทักษะอาชีพของแรงงานให้มีฝีมือเพื่อรองรับการเข้าสู่อุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

๓.๓ กำหนดมาตรการและกฎระเบียบในการจ้างแรงงานต่างด้าว

๓.๔ กำหนดมาตรการและสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการจ้างงานแรงงาน
ไทย

๓.๕ ภาครัฐจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมทักษะอาชีพให้แก่แรงงานในพื้นที่เพื่อรองรับ
การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

๔. ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน มี ๔ แนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย

๔.๑ ส่งเสริมให้ประชาชนที่ทำการเกษตรในพื้นที่ห่างไกลใช้ระบบโครงสร้างพื้นฐาน
ทางเลือก เช่น การใช้ไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ และใช้ระบบน้ำบาดาลแทนน้ำประปา เป็นต้น

๔.๒ อปท. จัดทำแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยการบูรณาการกับแผนพัฒนา
จังหวัดหรือกลุ่มจังหวัด

๔.๓ พัฒนาระบบการรักษาความปลอดภัยในชุมชนเพื่อรองรับปัญหาที่อาจเกิดจาก
การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

๔.๔ ภาครัฐจัดทำแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแบบองค์รวมที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพ
ชุมชนโดยรอบควบคู่กับการพัฒนาเขตอุตสาหกรรม

๕. ด้านการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ มี ๖ แนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย

๕.๑ กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจ
พิเศษ

๕.๒ ภาครัฐจัดทำแผนและนโยบายในการพัฒนาศักยภาพชุมชนรองรับเขตเศรษฐกิจ
พิเศษให้ชัดเจน

๕.๓ ภาครัฐจัดหาแหล่งทุนเพื่อส่งเสริมการพัฒนากลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพรองรับ
อุตสาหกรรมเป้าหมายของเขตเศรษฐกิจพิเศษ

๕.๔ ภาครัฐจัดทำแผนสนับสนุนกลุ่มอาชีพที่เป็นธุรกิจเป้าหมายของการพัฒนา
เขตเศรษฐกิจพิเศษ

๕.๕ ภาครัฐพัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึง

๕.๖ ภาครัฐจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
เขตเศรษฐกิจพิเศษอย่างต่อเนื่อง

๖. ด้านการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มี ๗ แนวทางการพัฒนา
ประกอบด้วย

๖.๑ ภาครัฐให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง

๖.๒ พัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ให้สามารถนำข้อมูลข่าวสารลงสู่ชุมชนอย่าง
ทั่วถึง

๖.๓ พัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้
อย่างสะดวกและรวดเร็วทั้งระบบออนไลน์ และออฟไลน์

๖.๔ จัดให้มีหน่วยงานตรวจสอบการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนอย่างต่อเนื่อง

๖.๕ ภาครัฐที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่ชี้แจงและให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง

๖.๖ พัฒนาช่องทางการรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนในพื้นที่

๖.๗ เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมกำหนดนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ทั้งหมด ๖ ด้าน ๓๕ แนวทางการพัฒนา เพื่อพัฒนาโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ในการวิจัยระยะที่ ๓ ต่อไป

๔.๓ ผลการวิจัยระยะที่ ๓ การพัฒนาโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

จากผลการวิจัยระยะที่ ๒ ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ทั้งหมด ๖ ด้าน ๓๕ แนวทางการพัฒนา ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ตรง (The Critical Incident Technique) และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาศักยภาพชุมชนในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย จำนวน ๑๒ คน มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

๔.๓.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเพื่อสร้างโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ตรง (The Critical Incident Technique) และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการถอดเทปการสนทนากลุ่ม ตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำให้ได้โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย จำนวน ๖ ด้าน ๓๕ แนวทางการพัฒนา โดยสรุปเป็นแผนภาพดังนี้

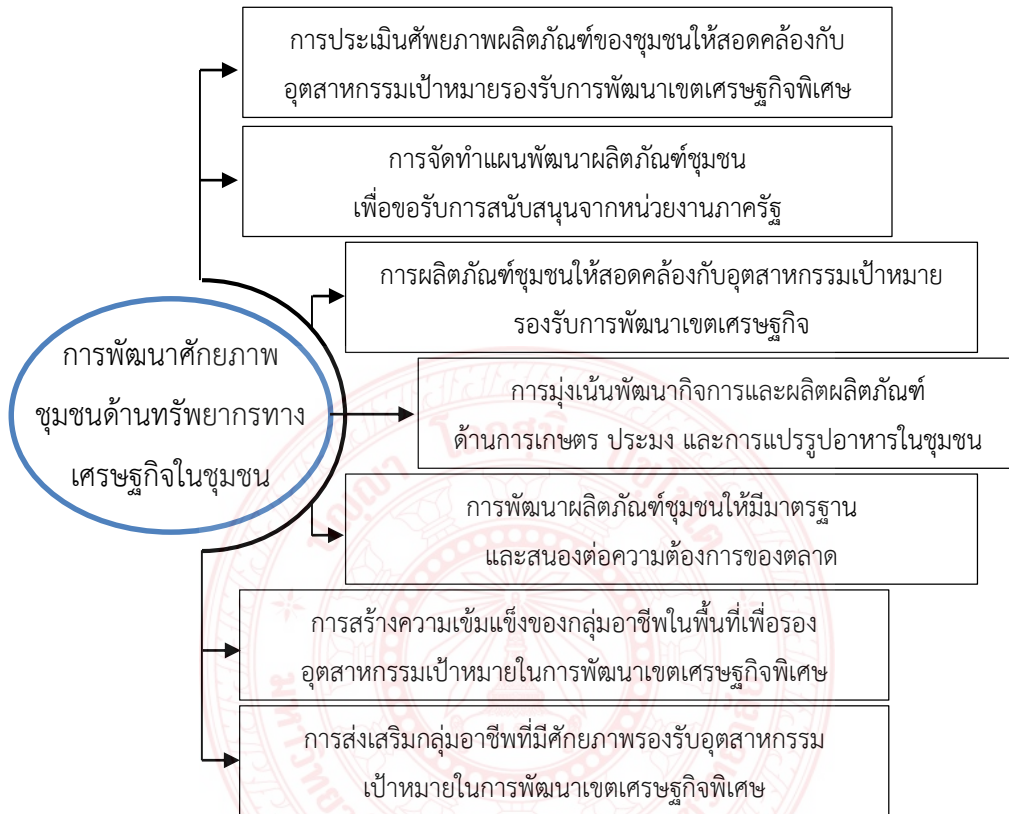
๔.๓.๑.๑ โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน

แผนภาพที่ ๔.๑ แสดงโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน

จากแผนภาพที่ ๔.๑ พบว่า การพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน มีประเด็นในการพัฒนา ๖ ประเด็น ได้แก่ ๑) การจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคีของคนในชุมชนอย่าง ๒) การกำหนดกฎระเบียบและแนวทางการปฏิบัติร่วมกันของชุมชน ๓) การพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ๔) การฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนแก่ผู้นำและประชาชนในพื้นที่ ๕) การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางการบริหารกับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน และ ๖) การจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

๔.๓.๑.๒ โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน

แผนภาพที่ ๔.๒ แสดงโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน

จากแผนภาพที่ ๔.๒ พบว่า การพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน มีประเด็นในการพัฒนา ๗ ประเด็น ได้แก่ ๑) การประเมินศักยภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๒) การจัดทำแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ๓) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ ๔) การมุ่งเน้นพัฒนากิจการและผลิตผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร ประมง และการแปรรูปอาหารในชุมชน ๕) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีมาตรฐานและสนองต่อความต้องการของตลาด ๖) การสร้างเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพในพื้นที่เพื่อรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และ ๗) การส่งเสริมกลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

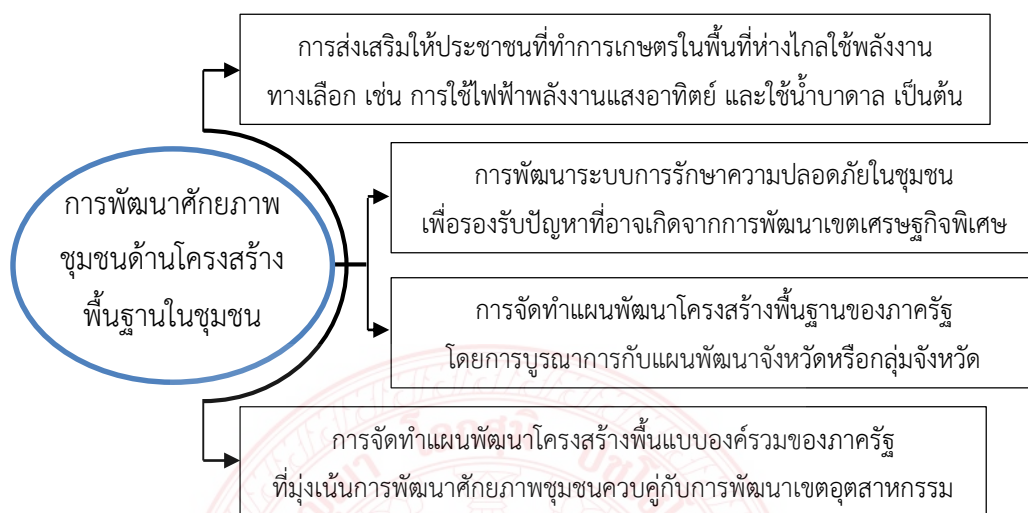
๔.๓.๑.๓ โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน

แผนภาพที่ ๔.๓ แสดงโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน

จากแผนภาพที่ ๔.๓ พบว่า การพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน มีประเด็นในการพัฒนา ๕ ประเด็น ได้แก่ ๑) การกระตุ้นส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เข้ารับการพัฒนาทักษะอาชีพที่ภาครัฐจัดให้ ๒) การพัฒนาทักษะอาชีพให้เป็นแรงงานฝีมือเพื่อรองรับการเข้าสู่อุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๓) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะอาชีพให้แก่แรงงานในพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๔) การกำหนดมาตรการ กฎระเบียบ และกฎหมาย ในการจ้างแรงงานต่างด้าว และ ๕) การสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการจ้างงานแรงงานฝีมือชาวไทย

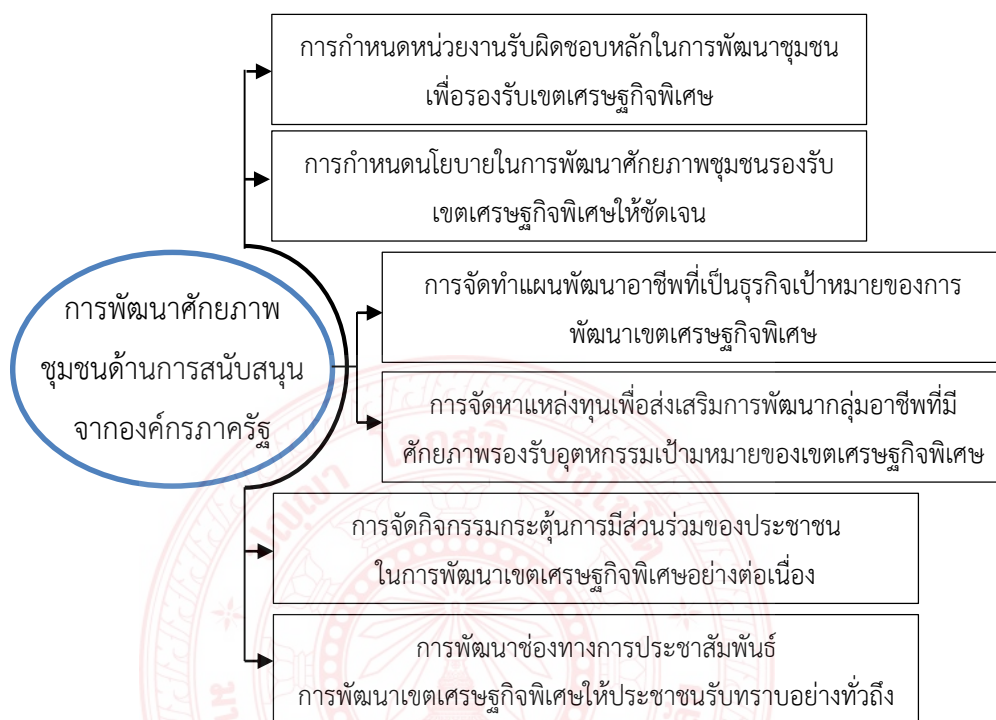
๔.๓.๑.๔ โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน

แผนภาพที่ ๔.๔ แสดงโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน

จากแผนภาพที่ ๔.๔ พบว่า การพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน มีประเด็นในการพัฒนา ๔ ประเด็น ได้แก่ ๑) การส่งเสริมให้ประชาชนที่ทำการเกษตรในพื้นที่ห่างไกลใช้พลังงานทางเลือก เช่น การใช้ไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ และใช้น้ำบาดาล เป็นต้น ๒) การพัฒนาระบบการรักษาความปลอดภัยในชุมชนเพื่อรองรับปัญหาที่อาจเกิดจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๓) การจัดทำแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐโดยการบูรณาการกับแผนพัฒนาจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัด และ ๔) การจัดทำแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแบบองค์รวมของภาครัฐที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพชุมชนควบคู่กับการพัฒนาเขตอุตสาหกรรม

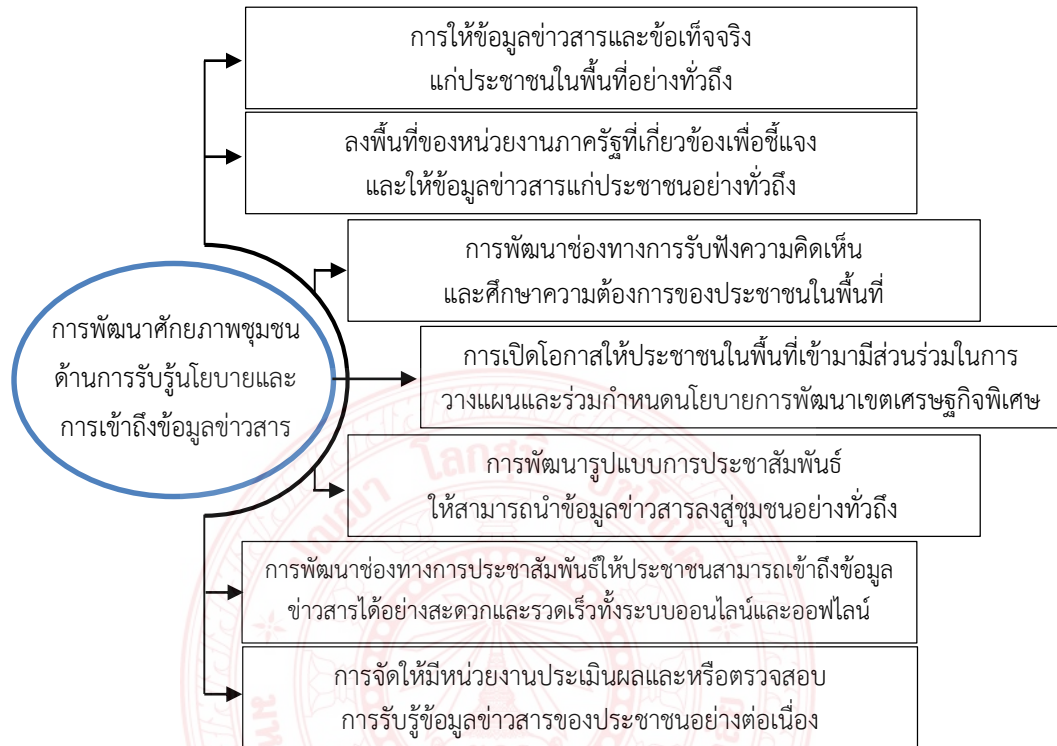
๔.๓.๑.๕ โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ

แผนภาพที่ ๔.๕ แสดงโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ

จากแผนภาพที่ ๔.๕ พบว่า การพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ มีประเด็นในการพัฒนา ๖ ประเด็น ได้แก่ ๑) การกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๒) การกำหนดนโยบายในการพัฒนาศักยภาพชุมชนรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ชัดเจน ๓) การจัดทำแผนพัฒนากลุ่มอาชีพที่เป็นธุรกิจเป้าหมายของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๔) การจัดหาแหล่งทุนเพื่อส่งเสริมการพัฒนากลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๕) การจัดกิจกรรมกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษอย่างต่อเนื่อง และ ๖) การพัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึง

๔.๓.๑.๖ โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

แผนภาพที่ ๔.๖ แสดงโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการรับรู้นโยบาย
และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

จากแผนภาพที่ ๔.๖ พบว่า การพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มีประเด็นในการพัฒนา ๗ ประเด็น ได้แก่ ๑) การให้ข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริงแก่ประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง ๒) ลงพื้นที่ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงและให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ๓) การพัฒนาช่องทางการรับฟังความคิดเห็นและศึกษาความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ๔) การเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมกำหนดนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๕) การพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ให้สามารถนำข้อมูลข่าวสารลงสู่ชุมชนอย่างทั่วถึง ๖) การพัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกและรวดเร็วทั้งระบบออนไลน์และออฟไลน์ และ ๗) การจัดให้มีหน่วยงานประเมินผลและหรือตรวจสอบการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนอย่างต่อเนื่อง

จากแผนภาพที่ ๔.๑-๔.๖ แสดงให้เห็นถึงโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ที่ได้จากสรุปผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ตรง (The Critical Incident Technique) และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ทำให้ได้โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย จำนวน ๖ ด้าน ๓๕ แนวทางการพัฒนา ผู้วิจัยจึงนำโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนที่ได้จากการสรุปข้างต้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิชุดเดิมทำการวิพากษ์และยืนยันโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ต่อไป

๔.๓.๒ ผลการวิพากษ์และยืนยันโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

การวิพากษ์และยืนยันโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย โดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง (Critical Incident Technique) ทั้ง ๑๒ คน ได้วิพากษ์และยืนยันเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งโดยรวมและรายด้าน ดังรายละเอียดในตารางที่ ๔.๒๘

ตารางที่ ๔.๒๘ แสดงผลการวิพากษ์และยืนยันโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

(N = ๑๒)

แนวทางพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ พิเศษจังหวัดหนองคาย	จำนวนผู้เห็นด้วย	ค่ามัธยฐาน (Med.)	ค่าฐานนิยม (Mo.)	ค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ (I.R.)	แปรรผล
๑. ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน					
๑) การจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคี ของคนในชุมชนอย่าง	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๒) การกำหนดกฎระเบียบและแนว ทางการปฏิบัติร่วมกันของชุมชน	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด

แนวทางพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ พิเศษจังหวัดหนองคาย	จำนวนผู้เห็นด้วย	ค่ามาตรฐาน (Med.)	ค่าฐานนิยม (Mo.)	ค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ (I.R.)	แปรผล
๓) การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของ ภาคประชาชนในกิจกรรมการพัฒนา ชุมชน	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๔) การฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดทำ แผนพัฒนาชุมชนแก่ผู้นำและประชาชนใน พื้นที่	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๕) การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ ทางการบริหารกับองค์กรภาครัฐและ ภาคเอกชน	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๖) การจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำ แผนพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนา เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๒. ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน					
๑) การประเมินศักยภาพผลิตภัณฑ์ของ ชุมชนให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรม เป้าหมายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ พิเศษ	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๒) การจัดทำแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงาน ภาครัฐ	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๓) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมาย รองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด

แนวทางพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ พิเศษจังหวัดหนองคาย	จำนวนผู้เห็นด้วย	ค่ามาตรฐาน (Med.)	ค่าฐานนิยม (Mo.)	ค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ (I.R.)	แปรผล
๔) การมุ่งเน้นพัฒนากิจการและผลิต ผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร ประมง และการ แปรรูปอาหารในชุมชน	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๕) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มี มาตรฐานและสนองต่อความต้องการของ ตลาด	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๖) การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ ในพื้นที่เพื่อรองอุตสาหกรรมเป้าหมายใน การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๗) การส่งเสริมกลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพ รองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายในการ พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๓. ด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน					
๑) การกระตุ้นส่งเสริมให้ประชาชนใน พื้นที่เข้ารับการพัฒนาทักษะอาชีพที่ ภาครัฐจัดให้	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๒) การพัฒนาทักษะอาชีพให้เป็นแรงงาน ฝีมือเพื่อรองรับการเข้าสู่อุตสาหกรรมใน เขตเศรษฐกิจพิเศษ	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๓) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะ อาชีพให้แก่แรงงานในพื้นที่เพื่อรองรับการ พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๔) การกำหนดมาตรการ กฎระเบียบ และ กฎหมาย ในการจ้างแรงงานต่างด้าว	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด

แนวทางพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ พิเศษจังหวัดหนองคาย	จำนวนผู้ให้ เห็นด้วย	ค่ามัธยฐาน (Med.)	ค่าฐานนิยม (Mo.)	ค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ (I.R.)	แปรรผล
๕) การสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน ในการจ้างงานแรงงานฝีมือชาวไทย	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๔. ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน					
๑) การส่งเสริมให้ประชาชนที่ทำการเกษตรในพื้นที่ห่างไกลใช้พลังงานทางเลือก เช่น การใช้ไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ และใช้น้ำบาดาล เป็นต้น	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๒) การพัฒนาระบบการรักษาความปลอดภัยในชุมชนเพื่อรองรับปัญหาที่อาจเกิดจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๓) การจัดทำแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐโดยการบูรณาการกับแผนพัฒนาจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัด	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๔) การจัดทำแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแบบองค์รวมของภาครัฐที่มุ่งเน้นการพัฒนา ศักยภาพชุมชนควบคู่กับการพัฒนาเขตอุตสาหกรรม	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๕. ด้านการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ					
๑) การกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๒) การกำหนดนโยบายในการพัฒนาศักยภาพชุมชนรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ชัดเจน	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด

แนวทางพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ พิเศษจังหวัดหนองคาย	จำนวนผู้เห็นด้วย	ค่ามาตรฐาน (Med.)	ค่าฐานนิยม (Mo.)	ค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ (I.R.)	แปรรผล
๓) การจัดทำแผนพัฒนากลุ่มอาชีพที่เป็น ธุรกิจเป้าหมายของการพัฒนาเขต เศรษฐกิจพิเศษ	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๔) การจัดหาแหล่งทุนเพื่อส่งเสริมการ พัฒนากลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายของเขตเศรษฐกิจพิเศษ	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๕) การจัดกิจกรรมกระตุ้นการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ พิเศษอย่างต่อเนื่อง	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๖) การพัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์ การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึง	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๖. ด้านการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร					
๑) การให้ข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริงแก่ ประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๒) การลงพื้นที่ของหน่วยงานภาครัฐที่ เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงและให้ข้อมูลข่าวสาร แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๓) การพัฒนาช่องทางการรับฟังความ คิดเห็นและศึกษาความต้องการของ ประชาชนในพื้นที่	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๔) การเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้า มามีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วม กำหนดนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ พิเศษ	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด

แนวทางพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ พิเศษจังหวัดหนองคาย	จำนวนผู้เห็นด้วย	ค่ามัธยฐาน (Med.)	ค่าฐานนิยม (Mo.)	ค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ (I.R.)	แปรผล
๕) การพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ ให้สามารถนำข้อมูลข่าวสารลงสู่ชุมชน อย่างทั่วถึง	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๖) การพัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ได้อย่างสะดวกและรวดเร็วทั้งระบบ ออนไลน์และออฟไลน์	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
๗) การจัดให้มีหน่วยงานประเมินผลและ หรือตรวจสอบการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของ ประชาชนอย่างต่อเนื่อง	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้องกัน มากที่สุด
โดยภาพรวม	๑๒	๕.๐๐	๕.๐๐	๐.๐๐	สอดคล้อง กันมากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๒๘ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๑๒ คน มีความเห็นสอดคล้องกันในระดับมากที่สุด ต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ทั้ง ๖ ด้าน ๓๕ ประเด็นการพัฒนา โดยมีค่ามัธยฐาน (Med.) ที่ระดับ ๕.๐๐ ค่าฐานนิยม (Mo.) ที่ระดับ ๕.๐๐ และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (I.R.) ที่ระดับ ๐.๐๐ ทุกแนวทางการพัฒนา แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาสอดคล้องกันทุกด้าน

ผลจากการวิเคราะห์การยืนยันโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง (Critical Incident Technique) ทั้ง ๑๒ คน โดยภาพรวมผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อโมเดลพัฒนาศักยภาพชุมชนสอดคล้องกัน ประกอบด้วยรูปแบบพัฒนาจำนวน ๖ ด้าน ๓๕ ประเด็นแนวทางการพัฒนา โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน ประกอบด้วย ๖ แนวทางการพัฒนา ได้แก่

- ๑) การจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคีของคนในชุมชนอย่าง ๒) การกำหนดกฎระเบียบและแนวทางการปฏิบัติร่วมกันของชุมชน ๓) การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ๔) การฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนแก่ผู้นำ และประชาชนในพื้นที่ ๕) การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางการบริหารกับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน และ ๖) การจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนา เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

๒. ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน ประกอบด้วย ๗ แนวทางการพัฒนา ได้แก่

- ๑) การประเมินศักยภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายรองรับ การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๒) การจัดทำแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อขอรับการสนับสนุน จากหน่วยงานภาครัฐ ๓) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมาย รองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ ๔) การมุ่งเน้นพัฒนากิจการและผลิตผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร ประมง และการแปรรูปอาหารในชุมชน ๕) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีมาตรฐานและสนอง ต่อความต้องการของตลาด ๖) การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพในพื้นที่เพื่อรองรับอุตสาหกรรม เป้าหมายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และ ๗) การส่งเสริมกลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพรองรับ อุตสาหกรรมเป้าหมายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

๓. ด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน ประกอบด้วย ๕ แนวทางการพัฒนา ได้แก่

- ๑) การกระตุ้นส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เข้ารับการพัฒนาทักษะอาชีพที่ภาครัฐจัดให้ ๒) การพัฒนาทักษะอาชีพให้เป็นแรงงานฝีมือเพื่อรองรับการเข้าสู่อุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจ พิเศษ ๓) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะอาชีพให้แก่แรงงานในพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนา เขตเศรษฐกิจพิเศษ ๔) การกำหนดมาตรการ กฎระเบียบ และกฎหมาย ในการจ้างแรงงาน ต่างด้าว และ ๕) การสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการจ้างงานแรงงานฝีมือชาวไทย

๔. ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน ประกอบด้วย ๔ แนวทางการพัฒนา ได้แก่

- ๑) การส่งเสริมให้ประชาชนที่ทำการเกษตรในพื้นที่ห่างไกลใช้พลังงานทางเลือก เช่น การใช้ไฟฟ้า พลังงานแสงอาทิตย์ และใช้น้ำบาดาล เป็นต้น ๒) การพัฒนาระบบการรักษาความปลอดภัย ในชุมชนเพื่อรองรับปัญหาที่อาจเกิดจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๓) การจัดทำแผนพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐโดยการบูรณาการกับแผนพัฒนาจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัด และ ๔) การจัดทำแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแบบองค์รวมของภาครัฐที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพ ชุมชนควบคู่กับการพัฒนาเขตอุตสาหกรรม

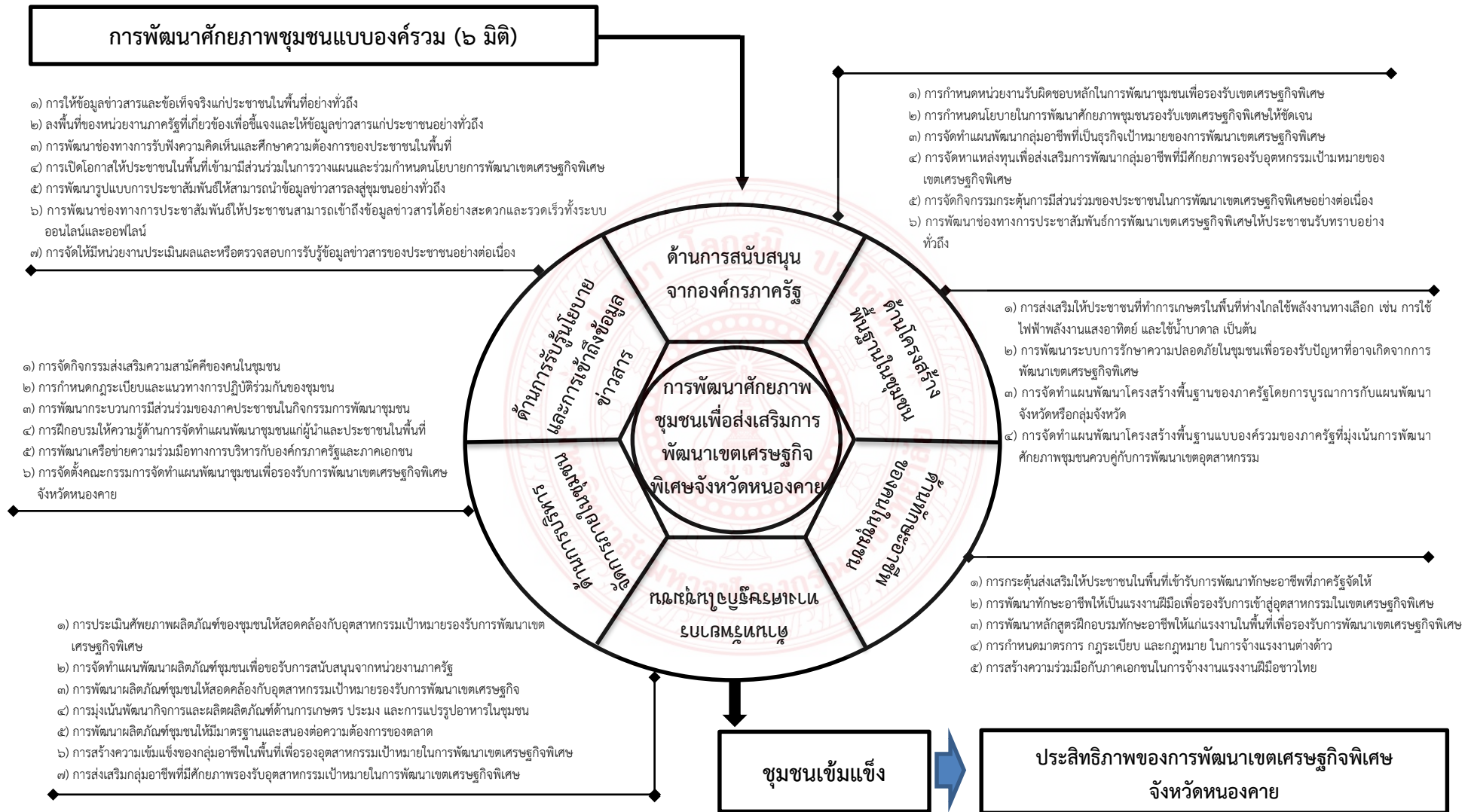
๕. ด้านการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ ประกอบด้วย ๖ แนวทางการพัฒนา ได้แก่

- ๑) การกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ
- ๒) การกำหนดนโยบายในการพัฒนาศักยภาพชุมชนรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ชัดเจน
- ๓) การจัดทำแผนพัฒนากลุ่มอาชีพที่เป็นธุรกิจเป้าหมายของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
- ๔) การจัดหาแหล่งทุนเพื่อส่งเสริมการพัฒนากลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายของเขตเศรษฐกิจพิเศษ
- ๕) การจัดกิจกรรมกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษอย่างต่อเนื่อง และ ๖) การพัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึง

๖. ด้านการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ประกอบด้วย ๗ แนวทางการพัฒนา ได้แก่ ๑) การให้ข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริงแก่ประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง ๒) การลงพื้นที่ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงและให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ๓) การพัฒนาช่องทางการรับฟังความคิดเห็นและศึกษาความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ๔) การเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมกำหนดนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๕) การพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ให้สามารถนำข้อมูลข่าวสารลงสู่ชุมชนอย่างทั่วถึง ๖) การพัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกและรวดเร็วทั้งระบบออนไลน์และออฟไลน์ และ ๗) การจัดให้มีหน่วยงานประเมินผลและหรือตรวจสอบการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนอย่างต่อเนื่อง

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

จากงานวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญดังแสดงในแผนภาพที่ ๔.๗

แผนภาพที่ ๔.๗ โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย แบบองค์รวม

จากแผนภาพที่ ๔.๗ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ให้เกิดประสิทธิภาพนั้นต้องมีวางรากฐานสำคัญด้วยการพัฒนาชุมชนในพื้นที่แบบองค์รวม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนใน ๖ มิติ อันประกอบด้วย

มิติที่ ๑ การรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพชุมชนมากที่สุด เนื่องจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจะช่วยให้ชุมชนสามารถมองเห็นแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งดำเนินให้ประชาชนได้รับรู้นโยบายและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง โดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องลงพื้นที่เพื่อชี้แจงและให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง และต้องพัฒนาช่องทางการรับฟังความคิดเห็นและศึกษาความต้องการของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมกำหนดนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมถึงการพัฒนารูปแบบและช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกและรวดเร็วทั้งระบบออนไลน์และออฟไลน์ และจัดให้มีหน่วยงานประเมินผลและหรือตรวจสอบการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนอย่างต่อเนื่อง

มิติที่ ๒ การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ ถือเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาชุมชนในไทย เนื่องจากชุมชนยังขาดทรัพยากรในการพัฒนาตนเองทั้งเงินทุน ความรู้ ตลอดทั้งเทคโนโลยี เราจึงมักเห็นว่าการพัฒนาชุมชนในทุกระดับยังต้องอาศัยการสนับสนุนส่งเสริมจากองค์กรภายนอกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการพัฒนาชุมชน ประกอบกับการกำหนดนโยบายให้ชัดเจน โดยการจัดทำแผนพัฒนากลุ่มอาชีพที่เป็นธุรกิจเป้าหมายของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ตลอดจนการจัดหาแหล่งทุนเพื่อส่งเสริมการพัฒนากลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย ต้องมีจัดกิจกรรมกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึง

มิติที่ ๓ การบริหารจัดการภายในชุมชน โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคีของคนในชุมชน การกำหนดกฎระเบียบและแนวทางการปฏิบัติร่วมกันของชุมชน พัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน และที่สำคัญต้องให้ความรู้โดยการฝึกอบรมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนแก่ผู้นำและประชาชนในพื้นที่ พร้อมทั้งพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางการบริหารกับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน และต้องการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายขึ้น เพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการประสานข้อมูลและความร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

มิติที่ ๔ ทักษะอาชีพของคนในชุมชน ซึ่งถือเป็นความพร้อมที่มีความโดดเด่นที่สุดของชุมชนในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ดังนั้นจึงต้องพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถให้มีทักษะที่จำเป็นสู่การเป็นแรงงานฝีมือเพื่อป้อนเข้าสู่อุตสาหกรรมที่จะเกิดจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย โดยประเด็นการพัฒนาที่สำคัญคือการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะอาชีพให้แก่แรงงานในพื้นที่ให้ให้เป็นแรงงานฝีมือเพื่อรองรับการเข้าสู่อุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษ พร้อมกับการกระตุ้นส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เข้ารับการพัฒนาทักษะอาชีพที่ภาครัฐจัดให้ นอกจากนั้นต้องการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการจ้างงานแรงงานฝีมือชาวไทย และมีการกำหนดมาตรการ กฎระเบียบ และกฎหมาย ในการจ้างแรงงานต่างด้าวที่ชัดเจน

มิติที่ ๕ พัฒนาศูนย์พักพิงทางเศรษฐกิจในชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนสามารถตอบสนองอุตสาหกรรมเป้าหมายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจของชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยสิ่งสำคัญคือชุมชนต้องประเมินศักยภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชนว่ามีศักยภาพในระดับใดและคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษหรือไม่ หลังจากนั้นจัดทำแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มุ่งเน้นผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายทั้งด้านการเกษตร ด้านการประมง และด้านการแปรรูปอาหารให้มีมาตรฐานและสนองต่อความต้องการของตลาด ทั้งนี้เพื่อวางรากฐานสู่การสร้าง ความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพให้มีศักยภาพรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

มิติที่ ๖ โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน ซึ่งถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะนำพากิจกรรมในมิติอื่น ๆ ในการพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ เพราะโครงสร้างพื้นฐานถือเป็นปัจจัยหลักที่จะขาดไม่ได้ดังนั้นการเสริมสร้างศักยภาพด้านนี้จึงต้องดำเนินการอย่างบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยสิ่งสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานคือการจัดทำแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐแบบองค์รวมโดยการบูรณาการกับแผนพัฒนาจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัดที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพชุมชนควบคู่กับการพัฒนาเขตอุตสาหกรรม

การเตรียมความพร้อมของชุมชนรองรับการเปลี่ยนแปลงถือเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัว เพื่อเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขัน และเป็นสร้างความได้เปรียบทางด้านเศรษฐกิจด้วยการเพิ่มมูลค่าแก่ผลิตภัณฑ์ในชุมชนให้เต็มศักยภาพ และเมื่อชุมชนมีศักยภาพที่เข้มแข็งจนสามารถรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษได้ ย่อมส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษให้มีประสิทธิภาพอย่างสมดุลในทุกมิติ อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพศักยภาพทั่วไปและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ๒) ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ๓) ศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย และ ๔) ศึกษาโมเดลการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย พบผลการวิจัยดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑. ผลการศึกษาศักยภาพทั่วไปและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย

๕.๑.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ ๗๔.๓๓) และเป็นเพศหญิง (ร้อยละ ๒๕.๖๗) เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี (ร้อยละ ๓๒.๗๑) รองลงมาคืออยู่ระหว่าง ๕๑-๖๐ ปี (ร้อยละ ๒๓.๑๙) ถัดมาคืออยู่ระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี (ร้อยละ ๑๙.๐๕) ถัดมาคืออยู่ระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี (ร้อยละ ๑๑.๓๙) ถัดมาคือมีอายุมากกว่า ๖๐ ปี (ร้อยละ ๗.๐๔) และน้อยที่สุดคือมีอายุน้อยกว่า ๒๐ ปี (ร้อยละ ๖.๖๓) เมื่อจำแนกตามสถานภาพ พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ ๘๑.๙๙) รองลงมาคือมีสถานภาพโสด (ร้อยละ ๑๑.๕๙) และน้อยที่สุดคือมีสถานภาพหย่าร้าง (ร้อยละ ๖.๔๒) เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (ร้อยละ ๓๐.๐๒) รองลงมาคือมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) (ร้อยละ ๒๓.๑๙) ถัดมาคือมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๓) (ร้อยละ ๑๕.๑๑) ถัดมาคือมีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) (ร้อยละ ๑๑.๑๘) ถัดมาคือมีการศึกษาระดับปริญญาโท (ร้อยละ ๗.๘๗) ถัดมาคือมีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) (ร้อยละ ๖.๖๓) ถัดมาคือมีการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ ๕.๘๐) และน้อยที่สุดคือมีการศึกษาระดับปริญญาเอก (ร้อยละ ๐.๒๑) และเมื่อจำแนกตามตำแหน่ง/หน้าที่ในชุมชน พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นประธานชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน (ร้อยละ ๒๑.๓๓) รองลงมาเป็นสมาชิก

ชุมชน/หมู่บ้าน (ร้อยละ ๒๐.๐๘) ถัดมาเป็นคณะกรรมการชุมชน/หมู่บ้าน (ร้อยละ ๑๙.๖๗) ถัดมาเป็นรองประธานชุมชน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (ร้อยละ ๑๖.๗๗) ถัดมาเป็นสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ ๑๖.๑๕) ถัดมาเป็นนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ ๒.๔๘) ถัดมาเป็นรองนายก/ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ ๒.๒๘) และน้อยที่สุดเป็นกำนัน (ร้อยละ ๑.๒๔)

๕.๑.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 70.27) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างชุมชนและผู้นำในชุมชน (ร้อยละ 87.65) และด้านการบริหารจัดการ (ร้อยละ 82.68) อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจและกลุ่มอาชีพในชุมชน (ร้อยละ 78.19) และด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ร้อยละ 77.55) อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านประเพณีวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 57.52) และอยู่ในระดับต่ำ จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านสังคมและองค์กรทางสังคม (ร้อยละ 38.01) โดยแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมชุมชนมีศักยภาพด้านโครงสร้างชุมชน/ผู้นำในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ ๘๗.๖๕) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๔ ด้าน (ร้อยละ ๑๐๐.๐๐ ทั้ง ๔ ด้าน) ได้แก่ ๑) ชุมชนมีประธานชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน/คณะกรรมการชุมชน/คณะกรรมการหมู่บ้าน ๒) ชุมชนมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)/แกนนำสุขภาพประจำครอบครัว (กสค.) ๓) ชุมชนมีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ๔) ชุมชนมีพระ/ผู้นำทางศาสนาในชุมชน และอยู่ในระดับมาก จำนวน ๒ ด้าน คือ ๑) ชุมชนมีผู้นำกลุ่มแม่บ้าน/กลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ ๗๗.๘๕) และ ๒) ชุมชนมีผู้นำท้องที่ในระดับตำบล/กำนัน/สารวัตรกำนัน/แพทย์ประจำตำบล (ร้อยละ ๕๓.๔๒) ตามลำดับ

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมชุมชนมีศักยภาพด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ ๘๒.๖๘) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๕ ด้าน เรียงลำดับจากเปอร์เซ็นต์มากไปหาน้อย ดังนี้ ชุมชนมีการประชุมรวมกันในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ (ร้อยละ ๙๙.๕๙) ชุมชนมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน (ร้อยละ ๙๘.๓๔) ชุมชนมีกฎระเบียบ/ข้อตกลงร่วมกันของชุมชน (ร้อยละ ๘๗.๙๙) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ (ร้อยละ ๘๕.๕๑) ชุมชนมีการสร้างความร่วมมือในการบริหารกับองค์กร/หน่วยงานภายนอก (เครือข่ายการพัฒนาชุมชน) (ร้อยละ ๘๐.๑๒) และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๑ ด้าน คือ ชุมชนมีการกำหนดแผนการพัฒนาชุมชนอย่างชัดเจน (ร้อยละ ๔๔.๕๑) ตามลำดับ

๓. การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมชุมชนมีศักยภาพด้านสังคม/องค์กรทางสังคม อยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ ๓๘.๐๑) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีวัด/ศาสนสถาน ในชุมชน (ร้อยละ ๙๖.๒๗) อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีสถานศึกษา/โรงเรียน/วิทยาลัย/มหาวิทยาลัย (ร้อยละ ๕๔.๐๔) อยู่ในระดับต่ำ จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/อบต./เทศบาล/หน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ ในพื้นที่ชุมชน (ร้อยละ ๒๑.๗๔) และอยู่ในระดับต่ำที่สุด จำนวน ๒ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีโรงงานอุตสาหกรรม/บริษัทเอกชนขนาดใหญ่ ในชุมชน (ร้อยละ ๑๐.๕๖) และชุมชนมีหน่วยงานภาคประชาสังคม/มูลนิธิ/สภรณ ในชุมชน (ร้อยละ ๗.๔๕) ตามลำดับ

๔. การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมชุมชนมีศักยภาพด้านประเพณีวัฒนธรรม/แหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ ๕๗.๕๒) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมตามหลักทางศาสนา/วันสำคัญทางศาสนา (ร้อยละ ๙๙.๗๙) ชุมชนมีกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมตามความเชื่อท้องถิ่น/ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ (ร้อยละ ๙๘.๑๔) และชุมชนมีกิจกรรมตามที่ราชการกำหนด/วันเฉลิมพระชนมพรรษา ฯลฯ (ร้อยละ ๙๕.๖๕) อยู่ในระดับต่ำ จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาในชุมชน (ร้อยละ ๓๓.๕๔) และอยู่ในระดับต่ำที่สุด จำนวน ๒ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในชุมชน (ร้อยละ ๙.๙๔) และชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชน (ร้อยละ ๘.๐๗) ตามลำดับ

๕. การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมชุมชนมีศักยภาพด้านเศรษฐกิจ/กลุ่มอาชีพในชุมชน อยู่ในระดับมาก (ร้อยละ ๗๘.๑๙) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๕ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีผู้ประกอบการธุรกิจร้านค้าพาณิชย์/ค้าขาย/ร้านขายของชำ (ร้อยละ ๙๙.๓๘) ชุมชนมีผู้ประกอบการอาชีพขายแรงงาน/ก่อสร้าง/ลูกจ้างรายวัน (ร้อยละ ๙๙.๓๘) ชุมชนมีผู้ประกอบการอาชีพข้าราชการ/หน่วยงานภาครัฐ (ร้อยละ ๙๙.๓๘) ชุมชนมีผู้ประกอบการเกษตรกรรม/ปศุสัตว์(เลี้ยงสัตว์) (ร้อยละ ๘๘.๒๐) และชุมชนมีผู้ประกอบการอาชีพในภาคอุตสาหกรรม/โรงงาน/บริษัทเอกชน (ร้อยละ ๘๘.๒๐) อยู่ในระดับมาก จำนวน ๒ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) (ร้อยละ ๗๗.๖๔) ชุมชนมีผู้ประกอบการบริการในชุมชน/ปั้มน้ำมัน/อู่ซ่อมรถ ฯลฯ (ร้อยละ ๗๖.๔๐) อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีกลุ่มธุรกิจชุมชน/วิสาหกิจชุมชน/กลุ่มอาชีพฯ ในชุมชน (ร้อยละ ๕๔.๐๔) และอยู่ในระดับต่ำ จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว/บริษัททัวร์ (ร้อยละ ๒๑.๑๒) ตามลำดับ

๖. การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมชุมชนมีศักยภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ ๗๗.๕๕) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน ๔ ด้าน ได้แก่

ชุมชนมีระบบไฟฟ้าภายในหมู่บ้าน (ร้อยละ ๑๐๐.๐๐) ชุมชนมีระบบประปาภายในหมู่บ้าน (ร้อยละ ๑๐๐.๐๐) ชุมชนมีถนนคอนกรีต/ลาดยาง ภายในหมู่บ้าน และระหว่างหมู่บ้าน (ร้อยละ ๑๐๐.๐๐) และชุมชนมีระบบการขนส่งสาธารณะ/ผู้ประกอบการรถรับจ้างในชุมชน (ร้อยละ ๙๐.๐๖) และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ชุมชนมีศูนย์บริการอินเทอร์เน็ตประจำชุมชน (ร้อยละ ๕๘.๓๙) ชุมชนมีอ่างเก็บน้ำ/คลองส่งน้ำ/ลำห้วย ภายในหมู่บ้าน (ร้อยละ ๕๔.๐๔) และชุมชนมีสวนสาธารณะ/สถานที่ออกกำลังกายสาธารณะ (ร้อยละ ๔๐.๓๓) ตามลำดับ

๕.๑.๑.๓ ผลการศึกษาความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน
ในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย พบว่า ระดับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๖$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง ๑๒ ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ($\bar{X} = ๔.๑๖$) การพัฒนาระบบสาธารณสุขและส่งเสริมคุณภาพชีวิต ($\bar{X} = ๔.๑๕$) การพัฒนาการเมืองและการบริหารในชุมชน ($\bar{X} = ๔.๑๓$) การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ($\bar{X} = ๓.๙๔$) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ($\bar{X} = ๓.๙๔$) การพัฒนาทักษะอาชีพที่จำเป็นเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ ($\bar{X} = ๓.๙๓$) การพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีศักยภาพรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ($\bar{X} = ๓.๙๑$) การเข้าถึงแหล่งทุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ($\bar{X} = ๓.๙๐$) การสนับสนุนในการพัฒนากลุ่มอาชีพจากหน่วยงานภาครัฐ ($\bar{X} = ๓.๘๘$) การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนในการบริหารจัดการชุมชน เช่น องค์ความรู้ด้านการวางแผนพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๓.๘๗$) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีมาตรฐาน (เช่น ไฟฟ้า ถนน ประปา) ($\bar{X} = ๓.๘๗$) และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ($\bar{X} = ๓.๘๖$) ตามลำดับ

๕.๑.๑.๔ ผลการศึกษาศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทยจังหวัดหนองคาย พบว่า ชุมชนมีศักยภาพด้านทักษะอาชีพในชุมชนรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อยู่ในระดับมาก (ร้อยละ ๗๔.๓๔) มีศักยภาพด้านการเตรียมความพร้อมของชุมชนรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ ๕๒.๑๗) และมีศักยภาพด้านกิจการ/ผลิตภัณฑ์ชุมชนรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ ๒๘.๑๖) ตามลำดับ

๕.๑.๒ ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพชุมชน จำนวน ๖ ตัวแปร ได้แก่ การรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ การบริหารจัดการภายในชุมชน ทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน และทักษะอาชีพของคนในชุมชน มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .๐๑

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (beta) ของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพชุมชน พบว่า ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (beta) สูงสุด คือ การรับรู้

นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ($\beta = .๘๗๕$) รองลงมาคือโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน ($\beta = .๒๑๕$), การบริหารจัดการภายในชุมชน ($\beta = .๑๒๒$), ทักษะอาชีพของคนในชุมชน ($\beta = .๐๘๗$), ทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน ($\beta = -.๐๘๙$) และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ($\beta = -.๒๔๐$) ตามลำดับ

โดยปัจจัยด้านการรับรู้ นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร, ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน, ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน, ด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน, ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ สามารถร่วมกันอธิบายศักยภาพชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ได้ร้อยละ ๙๓ ($R^2 = .๙๒๖$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .๐๑ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงซ้อนเท่ากับ .๙๖๒ ($R = .๙๖๒$) ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่า เท่ากับ .๑๖๗ (Std. Error.= .๑๖๗)

๕.๑.๓ ผลการศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย จากการนำปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย จำนวน ๖ ด้าน พบว่าชุมชนมีศักยภาพรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ทั้ง ๖ ด้าน โดยกำหนดแนวทางการพัฒนา จำนวน ๓๕ แนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย ๑) ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน จำนวน ๖ แนวทางการพัฒนา ๒) ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน จำนวน ๗ แนวทางการพัฒนา ๓) ด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน จำนวน ๕ แนวทางการพัฒนา ๔) ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน จำนวน ๔ แนวทางการพัฒนา ๕) ด้านการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ จำนวน ๖ แนวทางการพัฒนา และ ๖) ด้านการรับรู้ นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร จำนวน ๗ แนวทางการพัฒนา

๕.๑.๔ ผลการศึกษาโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

๕.๑.๔.๑ ผลการพัฒนาโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย พบว่า ได้โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย จำนวน ๖ โมเดล ประกอบด้วย

๑. โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน มีประเด็นในการพัฒนา ๖ ประเด็น ได้แก่ ๑) การจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคีของคนในชุมชน ๒) การกำหนดกฎระเบียบและแนวทางการปฏิบัติร่วมกันของชุมชน ๓) การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ๔) การฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนแก่ผู้นำและประชาชนในพื้นที่ ๕) การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทาง

การบริหารกับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน และ ๖) การจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

๒. โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน มีประเด็นในการพัฒนา ๗ ประเด็น ได้แก่ ๑) การประเมินศักยภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๒) การจัดทำแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ๓) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ ๔) การมุ่งเน้นพัฒนากิจการและผลิตผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร ประมง และการแปรรูปอาหารในชุมชน ๕) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีมาตรฐานและสนองต่อความต้องการของตลาด ๖) การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพในพื้นที่เพื่อรองอุตสาหกรรมเป้าหมายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และ ๗) การส่งเสริมกลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

๓. โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน มีประเด็นในการพัฒนา ๕ ประเด็น ได้แก่ ๑) การกระตุ้นส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เข้ารับการพัฒนาทักษะอาชีพที่ภาครัฐจัดให้ ๒) การพัฒนาทักษะอาชีพให้เป็นแรงงานฝีมือเพื่อรองรับการเข้าสู่อุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๓) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะอาชีพให้แก่แรงงานในพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๔) การกำหนดมาตรการ กฎระเบียบ และกฎหมายในการจ้างแรงงานต่างด้าว และ ๕) การสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการจ้างงานแรงงานฝีมือชาวไทย

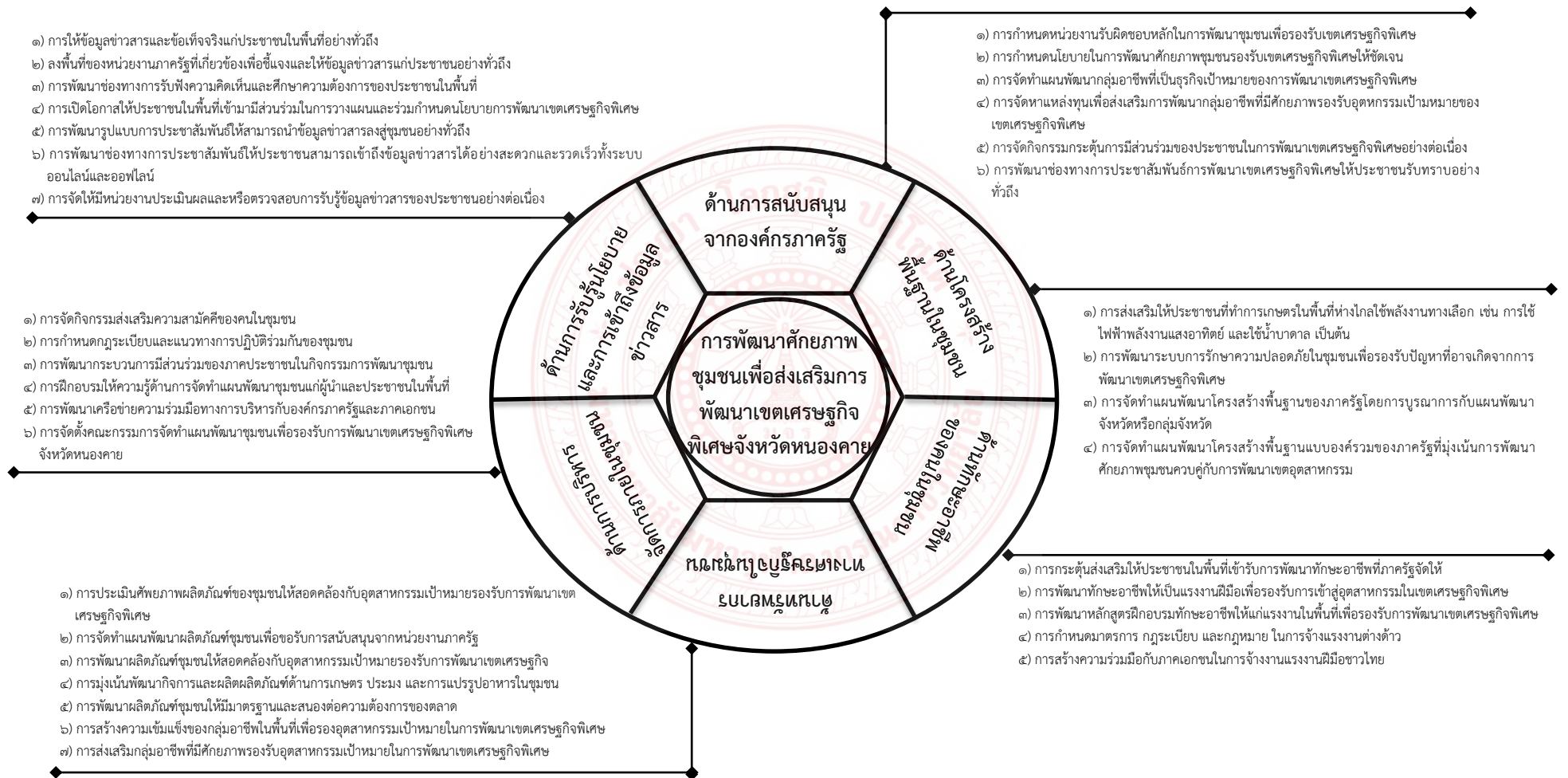
๔. โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน มีประเด็นในการพัฒนา ๔ ประเด็น ได้แก่ ๑) การส่งเสริมให้ประชาชนที่ทำการเกษตรในพื้นที่ห่างไกลใช้พลังงานทางเลือก เช่น การใช้ไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ และใช้น้ำบาดาล เป็นต้น ๒) การพัฒนาระบบการรักษาความปลอดภัยในชุมชนเพื่อรองรับปัญหาที่อาจเกิดจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๓) การจัดทำแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐโดยการบูรณาการกับแผนพัฒนาจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัด และ ๔) การจัดทำแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแบบองค์รวมของภาครัฐที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพชุมชนควบคู่กับการพัฒนาเขตอุตสาหกรรม

๕. โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ มีประเด็นในการพัฒนา

๖ ประเด็น ได้แก่ ๑) การกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๒) การกำหนดนโยบายในการพัฒนาศักยภาพชุมชนรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ชัดเจน ๓) การจัดทำแผนพัฒนากลุ่มอาชีพที่เป็นธุรกิจเป้าหมายของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๔) การจัดหาแหล่งทุนเพื่อส่งเสริมการพัฒนากลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๕) การจัดกิจกรรมกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษอย่างต่อเนื่อง และ ๖) การพัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึง

๖. โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้านการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มีประเด็นในการพัฒนา ๗ ประเด็น ได้แก่ ๑) การให้ข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริงแก่ประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง ๒) การลงพื้นที่ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงและให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ๓) การพัฒนาช่องทางการรับฟังความคิดเห็นและศึกษาความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ๔) การเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมกำหนดนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ๕) การพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ให้สามารถนำข้อมูลข่าวสารลงสู่ชุมชนอย่างทั่วถึง ๖) การพัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกและรวดเร็วทั้งระบบออนไลน์และออฟไลน์ และ ๗) การจัดให้มีหน่วยงานประเมินผลและหรือตรวจสอบการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนอย่างต่อเนื่อง

๕.๑.๔.๒ ผลการวิพากษ์และยืนยันโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันในระดับมากที่สุดต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ทั้ง ๖ ด้าน ๓๕ ประเด็นการพัฒนา โดยมีค่ามัธยฐาน (Med.) ที่ระดับ ๕.๐๐ ค่าฐานนิยม (Mo.) ที่ระดับ ๕.๐๐ และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (I.R.) ที่ระดับ ๐.๐๐ ทุกแนวทางการพัฒนา แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาสอดคล้องกันทุกด้าน

แผนภาพที่ ๕.๑ โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเกษตรธุรกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๒.๑ ศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย พบว่าชุมชนมีศักยภาพโดยรวมในระดับมาก โดยเฉพาะด้านโครงสร้างชุมชน/ผู้นำในชุมชน และด้านการบริหารจัดการ ที่อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนศักยภาพด้านเศรษฐกิจ/กลุ่มอาชีพในชุมชน และด้านโครงสร้างพื้นฐานอยู่ในระดับมาก ศักยภาพด้านประเพณีวัฒนธรรม/แหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ด้านสังคม/องค์กรทางสังคม อยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุมชนในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่บริเวณตัวเมืองและชานเมือง ทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ค่อนข้างความพร้อมและสมบูรณ์ จึงทำให้ศักยภาพทั่วไปอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับเชียรช่วง กัลยาณมิตร และคณะ^๑ (๒๕๕๘) ที่ได้ทำการศึกษาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดหนองคายมีความสามารถในการแข่งขัน เนื่องจากจังหวัดหนองคายมีศักยภาพสำคัญ ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งของประชาชน ชุมชน และสังคมการสร้างคุณค่า และยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรการสร้างการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมการสร้างอุตสาหกรรมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว การสร้างความมั่นคงชายแดน และการพัฒนาคุณภาพระบบการให้บริการซึ่งทั้ง ๖ ด้าน ครบถ้วนทุกมิติของจังหวัดในการพัฒนาศักยภาพ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เตรียมความพร้อมสำหรับการลงทุนขนาดใหญ่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้เป็นอย่างดี

๕.๒.๒ ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพชุมชน จำนวน ๖ ตัวแปร โดยมีปัจจัยด้านการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดหนองคายมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการขับเคลื่อนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจำเป็นต้องมีการสร้างความเข้าใจและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงโดยเฉพาะการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ เพื่อประกอบการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ทั้งโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ การบริหารจัดการภายในชุมชน ทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน และทักษะอาชีพของคนในชุมชน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับลัดดาวัลย์ คงทอง^๒ (๒๕๖๑) ได้ทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ ๓ ปัจจัย คือ ๑) ปัจจัยการจัดการองค์การ ($\beta = ๐.๕๑$) ๒)

^๑ เชียรช่วง กัลยาณมิตร และคณะ. รายงานผลการศึกษาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย”. (หนองคาย : ที่ทำการปกครองจังหวัดหนองคาย, ๒๕๕๘), หน้า ก.

^๒ ลัดดาวัลย์ คงทอง. รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว. (ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๖๑), หน้า ๑๕๗-๑๖๐

ปัจจัยหน้าที่หลักการจัดการทุนมนุษย์ ($\beta = 0.14$) และ ๓) ปัจจัยนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ($\beta = 0.04$) จะเป็นได้ว่านอกจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้นหลักสำคัญของการพัฒนาชุมชนคือการสร้างความเข้าใจและการสื่อสารข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยหากมีการสื่อสารสร้างความเข้าใจที่ดีย่อมส่งผลต่อการให้ความร่วมมือที่ดีของชุมชนด้วย ดังที่ พระมหาจักรกฤษ ทินนปญโญ (โกติรัมย์) (๒๕๖๑)^๓ ได้ทำการศึกษาเรื่องความร่วมมือในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลัก CSR ของภาคเอกชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) เพื่อศึกษาความร่วมมือในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลัก CSR ของภาคเอกชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ๒) เพื่อศึกษาถึงกระบวนการในการดำเนินการความร่วมมือในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลัก CSR ของภาคเอกชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ๓) เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางความร่วมมือในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลัก CSR ของภาคเอกชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ๑) ความร่วมมือในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลัก CSR ของภาคเอกชนเชื่อมโยงกันเป็นส่วนหนึ่งคือการคิดของผู้นำ โดยเน้นคำว่า “บวร” โดยการดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นระบบเพื่อตอบสนองต่อสังคมซึ่งเป็นหลักสำคัญของภาคเอกชน มีการรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นจากบุคคลอื่น อีกทั้งการทำประชาพิจารณ์ต่อการดำเนินกิจการเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนกับชุมชนนั้นเป็นเรื่องการสร้างความสัมพันธ์และการเข้าถึงชุมชนที่จะมองเห็นถึงประโยชน์ที่ภาคเอกชนนั้นนำเข้ามา นับเป็นการยอมรับของชุมชนที่มีความคาดหวังต่อการดำเนินงานของภาคเอกชน ความร่วมมือของภาคเอกชนเป็นความร่วมมือที่มีอย่างต่อเนื่องจากการช่วยเหลือชุมชน จึงมีผลกระทบทำให้เกิดกระบวนการของกิจกรรมไปยังหลักของ CSR ให้เกิดอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ๒) กระบวนการในการดำเนินการความร่วมมือในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลัก CSR ของภาคเอกชนนั้นภาครัฐจะมีการประชุมกันทุกเดือนโดยเชิญเจ้าหน้าที่องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาประชุมมีมติร่วมกัน พัฒนาศักยภาพพนักงานในองค์กรด้วยการอบรมสำรวจชุมชนถึงปัญหาและความต้องการ สิ่งที่ได้รับผิดชอบต่อไปคือกระบวนการสร้างความเข้าใจกับประชาชนในชุมชน เมื่อสองฝ่ายเข้าใจกันแล้วผลที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือทั้งในส่วนของศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมประเพณี หรือคุณภาพชีวิตสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในเกือบทุกมิติ โดยพัฒนากระบวนการมาจากหลักของการวิเคราะห์บริษัท นั่นก็คือหลัก SWOT ซึ่งถือเป็นเทคนิคการวิเคราะห์ระบบการดำเนินการให้เกิดความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา มีการวัดผลให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ปรับปรุงความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ด้วยการพัฒนาความรู้ที่เชื่อมโยงกระบวนการทุกขั้นตอนเข้าด้วยกันจากบ้าน ชุมชน สังคม โรงเรียน บริษัท และภาครัฐ โดยที่ไม่ส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน และ ๓) ผู้บริหารส่วนหนึ่งยังมองงาน CSR

^๓ พระมหาจักรกฤษ ทินนปญโญ (โกติรัมย์). ความร่วมมือในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลัก CSR ของภาคเอกชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. (พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๑๑๑-๑๑๓.

จากกรอบความคิดเรื่อง ต้นทุน-ผลประโยชน์ระยะสั้นในหลายบริษัท งาน CSR ถูกจัดให้รวมไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนกต่าง ๆ แทนที่จะมีส่วนงานรับผิดชอบโดยตรง ทำให้ต้องแบ่งบุคลากรที่ทำงานด้านนั้น ๆ มารับผิดชอบงาน CSR ซึ่งบุคลากรเหล่านี้ส่วนใหญ่จะไม่เข้าใจในเนื้อหา CSR จริง ส่งผลให้กิจกรรมด้าน CSR ออกมาในเชิงลบมากกว่าจะเป็นการเข้าไปช่วยแก้ไขบรรเทาปัญหาในสังคมอย่างจริงจัง อีกทั้งปัญหาการพูดคุยกับชุมชนที่ไม่แนชัดการสื่อสารถ่ายทอดวัตถุประสงค์เกิดความคลาดเคลื่อนทำให้ชุมชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมนั้น ๆ อุปสรรคสำคัญอีกประการหนึ่งของการทำโครงการ CSR ที่พนักงานบริษัทต้องลงไปทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน คือ ความยากลำบากในการสื่อสารให้ชุมชนเข้าใจว่าบริษัทมีเจตนาที่ดีที่ต้องการเข้ามาช่วยเหลือ ชุมชนกับบริษัทที่อยู่ในชุมชนจะต้องหันหน้าเข้าหากันไม่ว่าจะเป็นช่วงที่มีปัญหาหรือไม่มีปัญหาควรหมั่นพูดคุยทำความเข้าใจกันอยู่เสมอ รัฐต้องเสริมสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นกับประชาชนทั่วไปอย่างต่อเนื่องและแพร่หลาย เป้าหมายในการพัฒนาชุมชนสำคัญที่สุดต้องไปค้นหาข้อเท็จจริงว่าในพื้นที่ชุมชนที่เขาต้องการมากกว่าการที่เราอยากจะทำให้ เพราะฉะนั้นการที่จะดีที่สุดคือการสร้างความร่วมมือ การปรึกษาหารือทำความเข้าใจร่วมกันกำหนดเป้าหมายร่วมกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่าปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของการสร้างความร่วมมือคือการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ

๕.๒.๓ โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย เป็นโมเดลการพัฒนาชุมชนใน ๖ มิติ ที่ประกอบด้วยด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน ด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน ด้านการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ และด้านการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาให้ชุมชนมีศักยภาพที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดหนองคายเป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชนที่อยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษให้มีศักยภาพที่พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถปรับตัวรองรับการพัฒนา สร้างความได้เปรียบทางด้านเศรษฐกิจ และเพิ่มมูลค่าแก่ผลิตภัณฑ์ในชุมชนให้เต็มศักยภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งผลการพัฒนาโมเดลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของโคจิรัตน์ เต็มศิลป์ และประชาสรรค์ แสนภักดี (๒๕๖๒)^๔ ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย โดยการประเมินขีดความสามารถในการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจและหาแนวทางในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งทำการศึกษาอยู่ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๐ ผลการศึกษา พบว่า สถานการณ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมีการเตรียมพื้นที่เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเตรียมรองรับการเป็นเขตอุตสาหกรรม การเกษตร การค้า การลงทุน และการส่งระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการ ดังนั้นความสามารถในการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจจึงจำเป็นต้องยกระดับ

^๔ โคจิรัตน์ เต็มศิลป์ และประชาสรรค์ แสนภักดี. แนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย (วารสารการเมืองการปกครอง ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๒), หน้า ๑๓๑-๑๔๕.

เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเปิดกว้างเพื่อเพิ่มมูลค่าให้สินค้า โดยการนำเอา เขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นฐานเพื่อเชื่อมโยงไปยัง Thailand ๔.๐ เพื่อเพิ่มศักยภาพและสร้างโอกาส ให้กับประชาชนในท้องถิ่น แนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย พบว่า ควรส่งเสริม การเกษตร ยกระดับมาตรฐานการผลิต การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และการบริการ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง โดยเน้นไปที่การพัฒนาคน ชุมชน และสังคม ให้สอดคล้องกับการ พัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการศึกษาล่าสุดของ คงทอง^๕ (๒๕๖๑) ได้ทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว โดยการสังเคราะห์ผลการวิจัยและการยืนยันรูปแบบจากการสนทนากลุ่มตามแนวคิดทฤษฎี ระบบเปิด ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ ๕ ประการ คือ ๑) ผลลัพธ์ คือ ผลที่เกิดจากรูปแบบ การพัฒนาทุนมนุษย์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ประกอบด้วยประเด็นนโยบาย การดำเนินการปรับปรุงระเบียบปฏิบัติให้สามารถลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การพัฒนา ท้องถิ่น การเพิ่มผลิตภาพการค้าบริการ การระดมการลงทุน การสร้างความมั่นคง ทางชายแดน และการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเชิงนิเวศอย่างแท้จริง ๒) ผลผลิต คือ ผลการพัฒนา ทุนมนุษย์โดยตรง โดยดำเนินการพัฒนาปัจเจกบุคคล การพัฒนาองค์กร และการพัฒนา วัฒนธรรมทางสังคมให้มีความอ่อนตัวและสามารถสร้างศักยภาพในการแข่งขัน กับต่างประเทศได้อย่างแท้จริง ๓) กระบวนการเปลี่ยนแปลง โดยปรับรูปแบบการบริหารจัดการ องค์กร ให้สามารถเสริมสร้าง ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โดยเน้นการบูรณาการหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับการนโยบายไปปฏิบัติ ๔) ปัจจัยนำเข้า โดยพัฒนาความรู้ ความสามารถของ บุคลากรให้มีทักษะ ทศนคติ แรงจูงใจ ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญในการปฏิบัติตามนโยบาย และ ๕) สภาพแวดล้อม โดยพัฒนาขีดความสามารถให้สอดคล้องกับปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบ ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อองค์การ ประกอบด้วยบริบทของจังหวัดสระแก้ว ระเบียบเศรษฐกิจ ภาคตะวันออกและไทยแลนด์ ๔.๐ ซึ่งเป็นนโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศด้วยการนำ เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ให้สามารถสร้างนวัตกรรม เพื่อการผลิตที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับผลการศึกษาที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนของนิติ ปิตนุช (๒๕๖๑)^๖ ได้ทำการวิจัยเรื่องการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชน บ้านดินเปิด ตำบลลำภี อำเภอยายเมือง จังหวัดพังงา มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน อย่างยั่งยืน และ ๒) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน ของชุมชนบ้านดินเปิด ตำบลลำภี อำเภอยายเมือง จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า การสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน มีทั้งหมด ๗ แนวทาง คือ ๑) ด้านผู้นำต้องเป็นบุคคลซึ่งเป็น

^๕ คัดดาวลย์ คงทอง. รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว. (ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๖๑), หน้า ๑๕๗-๑๖๐

^๖ นิติ ปิตนุช. การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านดินเปิด ตำบลลำภี อำเภอยายเมือง จังหวัดพังงา. (ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, ๒๕๕๖), หน้า ๑๐๘-๑๑๓.

ที่ยอมรับจากชาวบ้าน มีอธยาศัยดี มีส่วนร่วมในการร่วมกันประชุมกับกลุ่มบุคคลอื่นในชุมชน เช่น กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ปัญหาอุปสรรค ผู้นำควรเพิ่มการเรียกประชุม การทำงานที่เป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องมากขึ้น เพื่อการแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพิ่มขึ้น

๒) ด้านการสร้างจิตสำนึกของชุมชน สมาชิกในชุมชนมีการปลูกฝังให้เห็นคุณค่าความช่วยเหลือ เอื้ออาทรร่วมคิดร่วมทำอย่างสามัคคีในชุมชน ปัญหาอุปสรรค การบริหารจัดการ ในการดำเนินงานของหมู่บ้านยังมีบางบางกลุ่มขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม

๓) ด้านการมีส่วนร่วม การมีความคุ้นเคยช่วยให้กลุ่มคนในชุมชนมีความช่วยเหลือในการทำงาน เพิ่มขึ้น ปัญหาอุปสรรค สมาชิกขาดความกล้าแสดงออกไม่กล้าแสดงความคิดเห็นแบบเดี่ยว แต่ชอบแบบกลุ่มมากกว่า

๔) การมีอัตลักษณ์ของชุมชน มีการสร้างอัตลักษณ์ในการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นกลุ่มในชุมชนที่เด่นชัดคือชุมชนมีความสามัคคี ปัญหาอุปสรรค การถ่ายทอดภูมิปัญญา ค่อนข้างต้องใช้ระยะเวลาในการการศึกษาสร้างสมความรู้

๕) การพึ่งพาตนเอง สมาชิกในชุมชน มีการรวมตัวเป็นกลุ่ม รู้รักษาทรัพยากรธรรมชาติ ในชุมชน มีการแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หรือสร้างทดแทน ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญคือชาวบ้านยังมีความต้องการงบประมาณเพิ่มในการ นำไปใช้ลงทุนประกอบอาชีพ เพราะสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงและไม่สามารถควบคุมได้

๖) การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในหมู่บ้าน สมาชิกในชุมชน มีสิทธิเสรีอย่างเต็มที่ ในการกำหนดข้อตกลงร่วมกัน ปัญหาอุปสรรคคือเทคโนโลยีที่ทันสมัยมีเข้ามา ใช้กับสมาชิกในชุมชนไม่ครอบคลุมพื้นที่ และ

๗) การสร้างเครือข่ายชุมชนมีการสร้างเครือข่าย กับกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ทั้งในชุมชนและภายนอกชุมชนอย่างต่อเนื่อง ปัญหาอุปสรรค ระหว่าง เครือข่ายขาดการติดต่อประสานงานมีความผิดพลาดบ้าง การที่ชุมชนจะสร้างความเข้มแข็งได้ อย่างยั่งยืนนั้นมืองค์ประกอบหลายอย่างรวมกัน ผู้นำเป็นคนที่เก่งมีประสบการณ์ เป็นที่ยอมรับ ของชุมชน รวมทั้งสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีความสามัคคี ห่วงแทนทรัพยากรที่มีคุณค่า เสียสละเพื่อส่วนรวมและต้องมีการบริหารแบบเปลี่ยนแปลงได้ ตลอดเวลา อีกทั้งต้องเชื่อมโยงทุกองค์ความรู้อย่างบูรณาการ

ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการพัฒนาสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะชุมชนนั้นจำเป็นต้องดำเนินการ แบบบูรณาการให้ครอบคลุมทุกมิติเพื่อสร้างความสมดุล ลดปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ภายหลัง โดยหลักสำคัญของการพัฒนาต้องมุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ทั้งประชาชน ชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ในอนาคต

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

๑. ควรมีช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคายที่หลากหลายและประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกรวดเร็ว

๒. ควรมีการสำรวจและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจ พิเศษ เพื่อสร้างข้อตกลงและวางแผนพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. ควรมีการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบเพื่อสร้างความเข้าใจและรับผิดชอบในการพัฒนาศักยภาพชุมชนพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายของจังหวัด

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและปฏิบัติการ

๑. หน่วยงานภาครัฐควรมีการลงพื้นที่เพื่อสร้างความเข้าใจและให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงแก่ชุมชนและประชาชนในพื้นที่ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชน

๒. โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่จังหวัดหนองคาย เป็นการนำเสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในทุกมิติ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการวางแผนการพัฒนาเชิงบูรณาการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการวิจัยการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนเชิงบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษแบบองค์รวม

๒. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

๓. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนต้นแบบในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย

๔. ควรมีการวิจัยพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นของช่างฝีมือเพื่อเตรียมความพร้อมของแรงงานเข้าสู่อุตสาหกรรมเป้าหมายของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

(๑) หนังสือทั่วไป:

กัลยา วาณิชย์บัญชา. การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

กาญจนา แก้วเทพ. การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สภาคาทอริกแห่งประเทศไทย เพื่อการพัฒนา, ๒๕๓๘.

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือแนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๙.

จิตจำนงค์ กิตติกริต. การพัฒนาชุมชน : การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร , ๒๕๓๒.

จิตติ มงคลชัยอรัญญา. การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา, (เอกสารประกอบการเรียนภาควิชาการพัฒนาชุมชน). กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.

ชัยันต์วรรณะภูติ. การกำหนดกรอบคิดในการวิจัย ในคู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๖.

ชัยวัฒน์ เจริญสินโอฬาร. Development Discourse วาทกรรมการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิภาช, ๒๕๔๙.

จิตติยา สุวรรณภู. “ชุมชนชนบทไทย”. ใน การบริหารงานพัฒนาชุมชน. จักรกฤษณ์ นรนิติ ผดุงการ บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๗.

ทวีศักดิ์ นพเกษร. วิฤตสังคมไทย ๒๕๑๐ กับบทบาทวิทยาการกระบวนการเล่มที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ธนาคารออมสิน, ๒๕๔๒.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. นนทบุรี : เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๕๗.

บัณฑิต อ่อนดำ และวิริยา น้อยวงศ์นยางค์. ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท: ประสบการณ์ของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สาขาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓.

บุญชม ศรีสะอาด. วิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๓.

ประเวศ วะสี. ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน ศักยภาพแห่งความสร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๐.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๓.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง, ๒๕๔๓.

- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๓.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. ใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, บรรณาธิการ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภารพิมพ์, ๒๕๒๗.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. องค์ความรู้ในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน: จากประบวนการที่ทฤษฎีฐานราก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๓.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. การพัฒนาชุมชน : เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๖.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์, ๒๕๒๖.
- รังสรรค์ สิงห์เลิศ. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์.(มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๑.
- สนธยา พลศรี. เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๓.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมวิทยา หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๖.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมวิทยาชุมชน : หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๗.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน. นนทบุรี: ๒๑ เซ็นจูร์. ๒๕๕๙.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ. เขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่, ๒๕๕๙.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ. นโยบายเขตพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน กรุงเทพมหานคร: สำนักงานยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่, ๒๕๖๑.
- สำนักงานจังหวัดหนองคาย. แผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย. หนองคาย: กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, ๒๕๖๑.
- สำนักงานจังหวัดหนองคาย. รายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ. หนองคาย: ส่วนประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลธุรกิจ กองข้อมูลธุรกิจ, ๒๕๖๑.
- สำนักงานจังหวัดหนองคาย. รายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ. หนองคาย: สำนักงานจังหวัดหนองคาย, ๒๕๖๑.
- สำนักงานสถิติจังหวัดหนองคาย. รายงานสถิติจังหวัดหนองคาย ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๑. หนองคาย: สำนักงานสถิติจังหวัดหนองคาย, ๒๕๖๑.

อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ. การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๓๙.

อริยา เสวตามร์. นักพัฒนากับบทบาทในการสร้างความหมายใหม่ของชุมชน. ใน เศรษฐศาสตร์การเมือง เอ็นจีโอ ๒๐๐๐. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, บรรณาธิการ. ศูนย์เศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

(๒) บทความ:

ณิกานต์ บัวอินทร์, ภูมิรัตน์ สุธรรม และสมคิด รัตนพันธุ์. การพัฒนาศักยภาพชุมชนด้วยแผนแม่บท ชุมชนบ้านชาวยวดตำบลเสียด อำเภอนาทม จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม), ๒๕๕๙. หน้า ๑๙๓-๒๑๒.

พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร. (สุทิพย์ อาภากร), องค์ประกอบรูปแบบ และกระบวนการสร้างเครือข่ายการวิจัย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๔ (กรกฎาคม- สิงหาคม), ๒๕๖๒, หน้า ๙๒๓-๙๓๗.

สมพงษ์ เกษานุช, สัญญา เคนาภูมิ และวิทยา เจริญศิริ. ทิศทางกระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนาชุมชน. อุบลราชธานี : วารสารใบลาน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปีที่ ๑ เล่มที่ ๒ (กรกฎาคม- ธันวาคม), ๒๕๕๙. หน้า ๑๙-๓๐.

อนุชา ม่วงใหญ่. แนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและท้องถิ่น “ในศตวรรษที่ ๒๑”. กรุงเทพมหานคร: วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอัยยิห์รัตนเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓, ๒๕๕๙. หน้า ๑๒-๒๖.

รัชฎาพร เลิศโกคานนท์ และวิเชียร เลิศโกคานนท์. การพัฒนาศักยภาพชุมชนบ้านเหมืองกุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ของอำเภอลำดอง จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๖๐ ; ใน วารสารการจัดการสมัยใหม่ ปีที่ ๑๒, ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน), ๒๕๕๗. หน้า ๒๒-๓๘.

สมพงษ์ ศิริโสภณศิลป์ และคณะ. การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร. วารสารการขนส่งและโลจิสติกส์ ฉบับที่ ๑๐ เล่ม ๑, ๒๕๖๐. หน้า ๒๕-๔๐.

ไศจรินทร์ เต็มศิลป์ และประชาสรรค์ แสนภักดี. แนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย. วารสารการเมืองการปกครอง ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓. ๒๕๖๒. หน้า ๑๓๑-๑๔๕.

(๓) รายงานการวิจัย:

กรกรณ์ ชีวะตระกูลพงศ์ และคณะ. รายงานสรุปเชิงนโยบาย (Policy Brief) โครงการวิจัยเรื่อง แนวทางและมาตรการเพื่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณพื้นที่แนวชายแดนของไทย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา, (ม.ป.ป.).

เชียรช่วง กัลยาณมิตร และคณะ. รายงานผลการศึกษาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย. หนองคาย: ที่ทำการปกครองจังหวัดหนองคาย, ๒๕๕๘.

เชียรช่วง กัลยาณมิตร และคณะ. รายงานผลการศึกษาเรื่องเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย. หนองคาย: ที่ทำการปกครองจังหวัดหนองคาย, ๒๕๕๘.

นิติ ปิณฑุช. การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านดินเปิด ตำบลลำภี อำเภอยายเมือง จังหวัดพังงา. ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, ๒๕๕๖.

วรอนงค์ โถทองคำ, พรทิพย์ รอดพัน, นวินดา ชื้อตรง และเสาวลักษณ์ จิตต์น้อม. โครงการศักยภาพของชุมชนและองค์กรชุมชนในการพัฒนาตนเองสู่การท่องเที่ยว กรณีศึกษาบ้านมะค่า ตำบลโพธิ์ อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน, ๒๕๕๗.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. โครงการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย. ใน รายงานการวิจัย, (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๗), หน้า ๒-๘.

(๔) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

กษิตศ ใจผาวัง. ปัจจัยความสำเร็จของการนำแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนภาคเหนือตอนบน. เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, ๒๕๖๑.

จิระภา ฉิมสุข. ศักยภาพของชุมชนในด้านทัศนสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔.

พระมหาสมศักดิ์ ธีร์วิโส (แหวนคำ). กระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองและชนบทสู่ความยั่งยืน ในอำเภอยายคำ จังหวัดพะเยา. พระนครศรีอยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

ลัดดาวัลย์ คงทอง. รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๖๑.

ลีลาภรณ์ นาคทรพร และคณะ. ระบบการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนอีสานไตนนบุรี. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๘.

(๕) เว็บไซต์:

บ้านจอมยุทธ. หลักการพัฒนาชุมชน. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.baanjommyut.com/library_๓ / theories_and_principles_of_community_development/o ๖ . html, [๑ มีนาคม ๒๕๖๓].

บ้านจอมยุทธ. หลักการพัฒนาชุมชน. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.baanjommyut.com/library_๓ / theories_and_principles_of_community_development/๐ ๖ . html, [๑ มีนาคม ๒๕๖๓].

พจนา สวนศรี, แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ๒๕๔๖. (หน้า ๑๗๘-๑๗๙), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.dnp.go.th/fca๑๖/file/i๔๙xy๔ghqzsh๓๑.doc. [๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๒].

๒. ภาษาอังกฤษ:

(๑) Books:

Brownell, Baker. The Human Community: Its Philosophy and Practice for a time of Crisis. New York: Harper & Row, ๑๙๕๐.

Douglas Schuler. New Community Networks. Wire for change. New York: AMC. Press, ๑๙๙๖.

Hirsch, R. E.. A comparison of a Psychoeducational workshop with a support group for men who are HIV positive. Dissertation Abstracts, ๑๙๙๒.

Mathews, D.. Element of strong civil society and healthy public life. n.p.: Kettering Foundation April, ๑๙๙๖.

Nisbet, Robert A.. Community and Power : A study in the Ethics of Order and Freedom. New York: Oxford University Press, ๑๙๖๒.

Poplin, D.E.. Communities : A Survey of Theories and Methods of Research. New York: Macmillan Publishing, ๑๙๗๙.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเครื่องมือการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

.....

คำชี้แจง

๑. การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาโมเดลการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ผ่านสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓

๒. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งเป็น ๖ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพศักยภาพทั่วไปของชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ ๔ แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ ๕ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ ๖ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

๓. เพื่อให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์ ขอความกรุณาโปรดตอบทุกข้อตามลำดับในแต่ละตอน และส่งคืนผู้วิจัยโดยตรงหรือส่งผ่านระบบออนไลน์ตามรูปแบบของการแบบสอบถาม

คณะผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามชุดนี้เพื่อประโยชน์ในการศึกษา และเพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนการพัฒนาศักยภาพชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย ต่อไป

คณะผู้วิจัยกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านให้ความอนุเคราะห์มา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

ตอนที่ ๑
แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ โดยเลือกข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

๑. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

๒. อายุ

☐ น้อยกว่า ๒๐ ปี ☐ ระหว่าง ๒๑-๓๐ ปี
☐ ระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี ☐ ระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี
☐ ระหว่าง ๕๑-๖๐ ปี ☐ มากกว่า ๖๐ ปี

๓. สถานภาพ

☐ โสด ☐ สมรส ☐ หย่าร้าง

๔. ระดับการศึกษา

☐ ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๓)
☐ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ☐ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) ☐ ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า
☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก

๕. ตำแหน่ง/หน้าที่ในชุมชน

☐ นายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ☐ รองนายก/ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
☐ กำนัน ☐ ประธานชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน
☐ รองประธานชุมชน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ☐ สมาชิกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
☐ คณะกรรมการชุมชน/หมู่บ้าน ☐ สมาชิกชุมชน/หมู่บ้าน

ตอนที่ ๒
แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชน
ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องแสดงความคิดเห็นตามข้อมูลที่ตรงกับความจริงเกี่ยวกับข้อมูล
ศักยภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย

ที่	ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชน	ผลการประเมิน	
		มี	ไม่มี
๑	ด้านโครงสร้างชุมชน/ผู้นำในชุมชน		
	๑) ประธานชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน/คณะกรรมการชุมชน/คณะกรรมการหมู่บ้าน		
	๒) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)/แกนนำสุขภาพประจำครอบครัว (กสค.)		
	๓) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น		
	๔) ผู้นำท้องที่ในระดับตำบล/กำนัน/สารวัตรกำนัน/แพทย์ประจำตำบล		
	๕) พระ/ผู้นำทางศาสนา		
	๖) ผู้นำกลุ่มแม่บ้าน/กลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน		
๒	ด้านการบริหารจัดการ		
	๑) การกำหนดแผนการพัฒนาชุมชนอย่างชัดเจน		
	๒) การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน		
	๓) การประชุมรวมกันในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ		
	๔) กฎระเบียบ/ข้อตกลงร่วมกันของชุมชน		
	๕) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ		
	๖) การสร้างความร่วมมือในการบริหารกับองค์กร/หน่วยงานภายนอก (เครือข่ายการพัฒนาชุมชน)		
๓	ด้านสังคม/องค์กรทางสังคม		
	๑) สถานศึกษา/โรงเรียน/วิทยาลัย/มหาวิทยาลัย ฯลฯ		
	๒) วัด/ศาสนสถาน ในชุมชน		
	๓) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/อบต./เทศบาล/หน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ ในพื้นที่ชุมชน		
	๔) หน่วยงานภาคประชาสังคม/มูลนิธิ/สภกรณ์ ในชุมชน		
	๕) โรงงานอุตสาหกรรม/บริษัทเอกชนขนาดใหญ่ ในชุมชน		

ที่	ข้อมูลศักยภาพทั่วไปของชุมชน	ผลการประเมิน	
		มี	ไม่มี
๔	ด้านประเพณีวัฒนธรรม/แหล่งท่องเที่ยว		
	๑) กิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมตามหลักทางศาสนา/วันสำคัญทางศาสนา		
	๒) กิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมตามความเชื่อท้องถิ่น/ฮีตสิบสอง คองสิบสี่		
	๓) กิจกรรมตามที่ราชการกำหนด/วันเฉลิมพระชนมพรรษา ฯลฯ		
	๔) แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาในชุมชน		
	๕) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชน		
	๖) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในชุมชน		
๕	ด้านเศรษฐกิจ/กลุ่มอาชีพในชุมชน		
	๑) กลุ่มธุรกิจชุมชน/วิสาหกิจชุมชน/กลุ่มอาชีพฯ ในชุมชน		
	๒) ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME)		
	๓) ผู้ประกอบการธุรกิจร้านค้าพาณิชย์/ค้าขาย/ร้านขายของชำ		
	๔) ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม/ปศุสัตว์(เลี้ยงสัตว์)		
	๕) ผู้ประกอบอาชีพบริการด้านการท่องเที่ยว/บริษัททัวร์		
	๖) ผู้ประกอบอาชีพบริการในชุมชน/ปั้มน้ำมัน/อู่ซ่อมรถ ฯลฯ		
	๗) ผู้ประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรม/โรงงาน/บริษัทเอกชน		
	๘) ผู้ประกอบอาชีพขายแรงงาน/ก่อสร้าง/ลูกจ้างรายวัน		
	๙) ผู้ประกอบอาชีพข้าราชการ/หน่วยงานภาครัฐ		
๖	ด้านโครงสร้างพื้นฐาน		
	๑) ระบบไฟฟ้าภายในหมู่บ้าน		
	๒) ระบบประปาภายในหมู่บ้าน		
	๓) ถนนคอนกรีต/ลาดยาง ภายในหมู่บ้าน และระหว่างหมู่บ้าน		
	๔) อ่างเก็บน้ำ/คลองส่งน้ำ/ลำห้วย ภายในหมู่บ้าน		
	๕) สวนสาธารณะ/สถานที่ออกกำลังกายสาธารณะ		
	๖) ศูนย์บริการอินเทอร์เน็ตประจำชุมชน		
	๗) ระบบการขนส่งสาธารณะ/ผู้ประกอบการรถรับจ้างในชุมชน		

ตอนที่ ๓
แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลศักยภาพของชุมชน
เพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องแสดงความคิดเห็นตามข้อมูลที่ตรงกับความจริง
เกี่ยวกับข้อมูลศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
จังหวัดหนองคาย

ที่	ศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย	ผลการประเมิน	
		มี	ไม่มี
๑	ด้านกิจการ/ผลิตภัณฑ์ชุมชน		
	๑) การใช้พื้นที่ชุมชนเป็นนิคมอุตสาหกรรมหรือเขตอุตสาหกรรม		
	๒) กิจการ/ผลิตผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร ประมง		
	๓) กิจการ/ผลิตผลิตภัณฑ์ด้านสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง		
	๔) กิจการด้านโลจิสติกส์/ขนส่งสินค้า		
	๕) กิจการเพื่อการสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยว โรงแรม เป็นต้น		
	๖) กิจการในการอบฟุ้งและไซโล/เครื่องอบขนาดใหญ่		
	๗) กิจการ/ผลิตผลิตภัณฑ์จากผลพลอยได้หรือเศษวัสดุทางการเกษตร		
	๘) กิจการด้านโครงสร้างโลหะสำหรับงานก่อสร้างหรืองานอุตสาหกรรม		
	๙) กิจการผลิตสิ่งพิมพ์ทั่วไป/ร้านป้าย/โรงพิมพ์		
	๑๐) กิจการผลิตอาหารสัตว์หรือส่วนผสมอาหารสัตว์		
	๑๑) กิจการผลิตวัสดุก่อสร้างและกิจการผลิตผลิตภัณฑ์คอนกรีตอัดแรงสำหรับงานสาธารณูปโภค		
	๑๒) กิจการผลิตสิ่งปรุงแต่งสำหรับประติณร่างกาย เช่น สบู่ ยาสระผม ยาสีฟัน		
	๑๓) กิจการผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติกสำหรับสินค้าอุปโภค เช่น บรรจุภัณฑ์พลาสติก		
	๑๔) กิจการผลิตสิ่งของจากเยื่อหรือกระดาษ เช่น กล่องกระดาษ		
	๑๕) กิจการพัฒนาอาคารสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมและ/หรือคลังสินค้า		
๒	ด้านทักษะอาชีพในชุมชน (แรงงานที่มีความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ ในชุมชน)		
	๑) ด้านการทำการเกษตร เช่น ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น		
	๒) ด้านประปา เช่น วางระบบ/ซ่อมบำรุงระบบประปา เป็นต้น		
	๓) ด้านไฟฟ้า เช่น วางระบบ/ซ่อมบำรุงระบบไฟฟ้า เป็นต้น		
	๔) ด้านซ่อมบำรุงเครื่องยนต์ เช่น รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น		
	๕) ด้านซ่อมบำรุงเครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น ทีวี ตู้เย็น แอร์ เป็นต้น		

ที่	ศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย	ผลการประเมิน	
		มี	ไม่มี
	๖) ด้านการผลิตสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง		
	๗) ด้านโลจิสติกส์/ขนส่งสินค้า		
	๘) ด้านการสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น โกต์ มัคคุเทศก์ รถนำเที่ยว เป็นต้น		
	๙) ด้านการอบฟุ้งและไซโล/เครื่องอบขนาดใหญ่		
	๑๐) ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์รูปแบบต่างๆ		
	๑๑) ด้านงานก่อสร้าง เช่น งานปูน งานเหล็ก งานเชื่อม เป็นต้น		
	๑๒) ด้านการผลิตสิ่งพิมพ์ทั่วไป/ร้านป้าย/โรงพิมพ์		
	๑๓) ด้านการผลิตอาหารสัตว์หรือส่วนผสมอาหารสัตว์		
	๑๔) ด้านการผลิตวัสดุก่อสร้างและกิจการผลิตผลิตภัณฑ์คอนกรีตอัดแรง สำหรับงานสาธารณูปโภค		
	๑๕) ด้านการผลิตสิ่งปรุงแต่งสำหรับประติมากรรมร่างกาย เช่น สบู่ ยาสระผม ยาสีฟัน เป็นต้น		
	๑๖) ด้านงานบริการ/พนักงานต้อนรับ		
๓	ด้านการเตรียมความพร้อมของชุมชน		
	๑) การรับรู้การใช้ชุมชนเป็นพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ		
	๒) การประชาสัมพันธ์การใช้ชุมชนเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษจากหน่วยงานภาครัฐ		
	๓) การวางแผนในการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ		
	๔) การเตรียมความพร้อมด้านอาชีพเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ		
	๕) การพัฒนาทักษะอาชีพที่จำเป็นของคนในชุมชนเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจ พิเศษ		
	๖) การสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ		
	๗) การประเมินความพร้อมของชุมชนในการรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ		

ตอนที่ ๔
แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน
รองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องแสดงความคิดเห็นตามข้อมูลที่ตรงกับความจริง
เกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน รองรับการพัฒนา
เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย

ที่	ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน รองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัด หนองคาย	ระดับความต้องการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑	การพัฒนาการเมืองและการบริหารในชุมชน					
๒	การพัฒนาระบบสาธารณสุขและส่งเสริมคุณภาพชีวิต					
๓	การพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม					
๔	การพัฒนาทางเศรษฐกิจ					
๕	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน					
๖	การพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีศักยภาพรองรับการพัฒนา เขตเศรษฐกิจพิเศษ					
๗	การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนในการบริหารจัดการชุมชน เช่น องค์ความรู้ด้านการวางแผนพัฒนาชุมชน					
๘	การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีมาตรฐาน (เช่น ไฟฟ้า ถนน ประปา)					
๙	การพัฒนาทักษะอาชีพที่จำเป็นเพื่อรองรับเขต เศรษฐกิจพิเศษ					
๑๐	การสนับสนุนในการพัฒนากลุ่มอาชีพจากหน่วยงาน ภาครัฐ					
๑๑	การเข้าถึงแหล่งทุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน					
๑๒	การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ					

ตอนที่ ๕
แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชน
ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องแสดงความคิดเห็นตามข้อมูลที่ตรงกับความจริงเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ตามความเห็นของท่าน

ที่	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชน ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย	ระดับความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑. ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน						
๑.๑	ชุมชนมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจน					
๑.๒	ชุมชนมีการกำหนดกฎระเบียบ และแนวทางการปฏิบัติร่วมกันอย่างชัดเจน					
๑.๓	มีการประชุมของคณะกรรมการและชาวบ้านเป็นประจำ					
๑.๔	ชุมชนมีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่ชัดเจน					
๑.๕	ประชาชนมีส่วนร่วมวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมประเมิณผล และร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมภายในชุมชน					
๒. ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน						
๒.๑	ชุมชนมีกลุ่มอาชีพ/กลุ่มแม่บ้านที่หลากหลาย					
๒.๒	ชุมชนมีแหล่งทุนสำหรับส่งเสริมการประกอบอาชีพ					
๒.๓	ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ที่เป็นอุตสาหกรรมเป้าหมายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ					
๒.๔	ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาที่สำคัญของจังหวัด					
๒.๕	ชุมชนมีประเพณีวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงและได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วไป					
๒.๖	ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียงและมีผู้เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นประจำ					
๓. ด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน						
๓.๑	ประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพด้านบริการ/พนักงานต้อนรับ/บริการ					
๓.๒	ประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพด้านซ่อมบำรุง ไฟฟ้า ประปา เครื่องยนต์					

ที่	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชน ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย	ระดับความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๓.๓	ประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพด้านเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์					
๓.๔	ประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพด้านธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME)					
๓.๕	ประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารทั้งด้านเกษตรและปศุสัตว์					
๓.๖	ประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพในงานด้านการก่อสร้าง					
๓.๗	ประชาชนในชุมชนมีทักษะอาชีพด้านการรับจ้างทั่วไป/ลูกจ้างรายวัน					
๔. ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน						
๔.๑	ถนนในชุมชนได้มาตรฐานใช้สัญจรไป-มา สะดวกสบาย					
๔.๒	น้ำประปาในชุมชนมีคุณภาพ/สะอาด มีใช้ตลอดทั้งปี และมีน้ำประปาใช้ทุกครัวเรือน					
๔.๓	ไฟฟ้าในชุมชนเพียงพอต่อความต้องการ/ไม่เกิดปัญหาไปดับ และมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน					
๔.๔	สัญญาณโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตครอบคลุมทุกพื้นที่ของชุมชน					
๔.๕	ชุมชนมีระบบดูแลด้านสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน					
๔.๖	ชุมชนมีระบบดูแลความปลอดภัย (รปภ./เวรยาม) ตลอดเวลา					
๕. ด้านสภาพทางสังคมในชุมชน						
๕.๑	ประชาชนมีความรักความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน					
๕.๒	ประชาชนมีความเสียสละอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม					
๕.๓	ประชาชนมีความตื่นตัวและมีความพร้อมต่อการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบ					
๕.๔	ประชาชนตระหนักและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและทรัพยากรสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน					
๕.๕	ประชาชนมีความพร้อมในการให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของชุมชน					
๖. ด้านการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น						
๖.๑	อปท. มีแหล่งทุนเพื่อช่วยเหลือในการประกอบอาชีพของประชาชน					
๖.๒	อปท. มีการวางแผนและนโยบายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ					
๖.๓	อปท. มีการประชาสัมพันธ์แผนการพัฒนาพื้นที่ให้ประชาชนรับทราบอย่างต่อเนื่อง					

ที่	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชน ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย	ระดับความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๖.๔	อปท. มีแผนสนับสนุนกลุ่มอาชีพที่เป็นธุรกิจเป้าหมายของการพัฒนา เขตเศรษฐกิจพิเศษ					
๖.๕	อปท. มีกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง					
๗. ด้านการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร						
๗.๑	มีการประชาสัมพันธ์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชุมชนอย่าง ต่อเนื่อง					
๗.๒	การชี้แจงแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ประชาชนรับทราบ อย่างทั่วถึง					
๗.๓	แหล่งสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัด หนองคายที่หลากหลาย					
๗.๔	ประชาชนมีความสนใจและมีการติดตามข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเขต เศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย อย่างสม่ำเสมอ					
๗.๕	ประชาชนมีการรับรู้ข้อมูลการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัด หนองคายเป็นอย่างดี					

ตอนที่ ๖

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย

๑. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ
พื้นที่จังหวัดหนองคาย

.....

๒. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่
จังหวัดหนองคาย

.....

๓. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

ขอขอบพระคุณที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม

ประเด็นแนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
เพื่อสร้างโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อสร้างโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย มีประเด็นในการสนทนากลุ่ม จำนวน ๒ ประเด็นหลัก ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ การวิเคราะห์การดำเนินงานระดับพื้นที่เกี่ยวกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย

วัตถุประสงค์รายประเด็น

๑. เพื่อวิเคราะห์การดำเนินงานระดับพื้นที่เกี่ยวกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

ประเด็นการสนทนา

๑. จุดเน้นหรือทิศทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่จังหวัดหนองคายเป็นอย่างไร?

๒. ในระดับพื้นที่มีการขับเคลื่อนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ด้านใดแล้วบ้างและมีความก้าวหน้าอย่างไร?

๓. การขับเคลื่อนระดับชุมชนมีการดำเนินการอย่างไรบ้าง? มีการส่งเสริมและมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร?

๔. ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระดับพื้นที่เกี่ยวกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

ด้านที่	องค์ประกอบในการพิจารณา	ความเห็นต่อองค์ประกอบ	อภิปราย/ ข้อเสนอแนะ
๑	ด้านการบริหารจัดการภายใน ชุมชน	☐ มีความเหมาะสม ☐ ไม่มีความเหมาะสม เพราะ..... 	
๒	ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจใน ชุมชน	☐ มีความเหมาะสม ☐ ไม่มีความเหมาะสม เพราะ..... 	

ด้านที่	องค์ประกอบในการพิจารณา	ความเห็นต่อองค์ประกอบ	อภิปราย/ ข้อเสนอแนะ
๓	ด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน	☐ มีความเหมาะสม ☐ ไม่มีความเหมาะสม เพราะ.....	
๔	ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน	☐ มีความเหมาะสม ☐ ไม่มีความเหมาะสม เพราะ.....	
๕	ด้านสภาพทางสังคมในชุมชน	☐ มีความเหมาะสม ☐ ไม่มีความเหมาะสม เพราะ.....	
๖	ด้านการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	☐ มีความเหมาะสม ☐ ไม่มีความเหมาะสม เพราะ.....	
๗	ด้านการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร	☐ มีความเหมาะสม ☐ ไม่มีความเหมาะสม เพราะ.....	
		☐ มีความเหมาะสม ☐ ไม่มีความเหมาะสม เพราะ.....	

ความคิดเห็นต่อองค์ประกอบการพัฒนา ทั้ง ๗ ด้าน

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

๒. การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย โดยการประยุกต์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของศักยภาพชุมชนตามองค์ประกอบ ดังนี้

ด้านที่	ศักยภาพชุมชน (Community's Potential)	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
๑	ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน เช่น -โครงสร้างการบริหาร -กฎ ระเบียบ แนวปฏิบัติ -การมีส่วนร่วมของประชาชน -การประชุม/จัดทำแผนพัฒนา				
๒	ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน เช่น -กลุ่มอาชีพ/กลุ่มแม่บ้าน -แหล่งทุน -ผลิตภัณฑ์ที่เป็นอุตสาหกรรม เป้าหมายรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ฯลฯ				
๓	ด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน เช่น -ทักษะอาชีพด้านซ่อมบำรุง -ทักษะอาชีพด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ -ทักษะอาชีพที่รองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ				

ด้านที่	ศักยภาพชุมชน (Community's Potential)	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
๔	ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ในชุมชน เช่น -ถนน ประปา ไฟฟ้า -สัญญาณโทรศัพท์และ อินเทอร์เน็ต -ระบบดูแลด้านสาธารณสุข -ระบบดูแลความปลอดภัย (รปภ./เวรยาม)				
๕	ด้านสภาพทางสังคม ในชุมชน เช่น -ความรักความสามัคคี -ความเสียสละ -ความพร้อมต่อการรับมือกับ การเปลี่ยนแปลง -ความร่วมมือกับกิจกรรมของ ชุมชน				
๖	ด้านการสนับสนุนจาก องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น เช่น -การสนับสนุนแหล่งทุนในการ ประกอบอาชีพ -การวางแผนและนโยบาย -แผนสนับสนุนกลุ่มอาชีพที่ เป็นธุรกิจเป้าหมายของการพัฒนา เขตเศรษฐกิจพิเศษ				
๗	ด้านการรับรู้นโยบาย และการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร เช่น -การรับรู้ข้อมูลการพัฒนาเขต เศรษฐกิจพิเศษ -แหล่งสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับ การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ -ความสนใจและการติดตาม ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ พิเศษของประชาชน				
					

ศักยภาพชุมชนด้านอื่น ๆ ที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย ได้แก่ศักยภาพด้านใดบ้าง?

.....

.....

ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย

.....

.....

๓. การกำหนดแนวทางในการพัฒนา เพื่อสร้าง “โมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย โดยมีประเด็นการสนทนา ดังนี้

ด้านที่	องค์ประกอบหลัก	ประเด็นคำถามในการสนทนา			
		กิจกรรม/แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร	การดำเนินกิจกรรมควรมีวิธีการอย่างไร	หน่วยงาน/องค์กรใดที่เกี่ยวข้องบ้างและควรส่งเสริมอย่างไร	ข้อเสนอแนะ
๑	ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน				
๒	ด้านทรัพยากรทางเศรษฐกิจในชุมชน				
๓	ด้านทักษะอาชีพของคนในชุมชน				
๔	ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน				
๕	ด้านสภาพทางสังคมในชุมชน				

ด้านที่	องค์ประกอบหลัก	ประเด็นคำถามในการสนทนา			
		กิจกรรม/ แนวทางการ พัฒนาที่ เหมาะสมควร เป็นอย่างไร	การดำเนิน กิจกรรมควรมี วิธีการอย่างไร	หน่วยงาน/องค์กร ใดที่เกี่ยวข้องบ้าง และควรส่งเสริม อย่างไร	ข้อเสนอแนะ
๖	ด้านการสนับสนุนจาก องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น				
๗	ด้านการรับรู้นโยบาย และการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร				
					

ข้อเสนอแนะการกำหนดแนวทางในการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนา
เขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย

.....
.....

ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์เพื่อสร้าง “โมเดลการพัฒนา
ศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษพื้นที่จังหวัดหนองคาย” ต่อไป

ภาคผนวก ข
หนังสือประสานงาน

ที่ อว ๘๐๑๙/ว ๐๑๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลคำยบหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ท่าน-ผู้ใหญ่บ้าน ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายอำเภอสระใคร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ผ่านระบบออนไลน์) จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ผ่านสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย” มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างตัวแบบโมเดลการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) เป็นผู้นำชุมชนในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย จำนวน ๒ อำเภอ ๑๓ ตำบล ๑๖๑ ชุมชน

ดังนั้น เพื่อให้การวิจัยดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ และได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยทางมหาวิทยาลัย จึงขอความอนุเคราะห์มายังท่านให้ท่าน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่ตำบลสระใคร ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ผ่านระบบออนไลน์) โดยสแกนคิวอาร์โค้ด หรือผ่านลิงค์ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ ทั้งนี้ขอความกรุณาดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายต่อไป

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระมหาประยัด ปญญาวโร, ดร.)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

มจร. วิทยาเขตหนองคาย

โทร ๐๔๒ ๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒ ๔๙๕๒๒๒

ผู้ประสานงานโครงการวิจัย

ดร.สมพงษ์ เกษานุช โทร. ๐๙๔๒๘๗๗๑๑๗

ที่ อว ๘๐๑๙/ว ๐๑๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลคำบกหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายอำเภอเมืองหนองคาย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ผ่านระบบออนไลน์) จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ผ่านสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย” มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างตัวแบบโมเดลการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) เป็นผู้นำชุมชนในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย จำนวน ๒ อำเภอ ๑๓ ตำบล ๑๖๑ ชุมชน

ดังนั้น เพื่อให้การวิจัยดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ และได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยทางมหาวิทยาลัย จึงขอความอนุเคราะห์มายังท่านให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลในเมือง ตำบลมีชัย ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลเวียงคุก ตำบลหาดคำ ตำบลหินโงม ตำบลบ้านเดื่อ ตำบลคำบกหวาน ตำบลโพนสว่าง ตำบลพระธาตุบังพวน ตำบลหนองกอมเกาะ และตำบลสิกกายตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ผ่านระบบออนไลน์) โดยสแกนคิวอาร์โค้ด หรือผ่านลิงค์ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ ทั้งนี้ขอความกรุณาดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายต่อไป

จึงเจริญพรามาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระมหาประยัต ปัญญาวิโร, ดร.)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

มจร. วิทยาเขตหนองคาย

โทร ๐๔๒ ๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒ ๔๙๕๒๒๒

ผู้ประสานงานโครงการวิจัย ดร.สมพงษ์ เกษานุช โทร. ๐๙๔๒๘๗๗๑๑๗

ที่ อว ๘๐๑๙/ว ๐๑๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลคำยบหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายกเทศมนตรีเมืองหนองคาย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ผ่านระบบออนไลน์) จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ผ่านสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย” มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างตัวแบบโมเดลการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) เป็นผู้นำชุมชนในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย จำนวน ๒ อำเภอ ๑๓ ตำบล ๑๖๑ ชุมชน

ดังนั้น เพื่อให้การวิจัยดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ และได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยทางมหาวิทยาลัย จึงขอความอนุเคราะห์มายังท่านได้ประสานสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย (ส.ท.) ให้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ผ่านระบบออนไลน์) โดยสแกนคิวอาร์โค้ด หรือผ่านลิงค์ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ ทั้งนี้ขอความกรุณาดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระมหาประยัด ปณฺญาวโร, ดร.)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

มจร. วิทยาเขตหนองคาย

โทร ๐๔๒ ๔๔๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒ ๔๔๕๒๒๒

ผู้ประสานงานโครงการวิจัย ดร.สมพงษ์ เกษานุช โทร. ๐๙๔๒๘๗๗๑๑๗

ที่ อว ๘๐๑๙/ ว ๐๑๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลคำยบหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายกเทศมนตรีตำบล.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ผ่านระบบออนไลน์) จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ผ่านสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย” มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างตัวแบบโมเดลการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) เป็นผู้นำชุมชนในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย จำนวน ๒ อำเภอ ๑๓ ตำบล ๑๖๑ ชุมชน

ดังนั้น เพื่อให้การวิจัยดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ และได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยทางมหาวิทยาลัย จึงขอความอนุเคราะห์มายังท่านได้ประสานสมาชิกสภาเทศบาล (ส.ท.) ในเขตตำบลของท่านช่วยตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ผ่านระบบออนไลน์) โดยสแกนคิวอาร์โค้ด หรือผ่านลิงค์ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ ทั้งนี้ขอความกรุณาดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระมหาประยัต ปญญาวิโร, ดร.)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

มจร. วิทยาเขตหนองคาย

โทร ๐๔๒ ๔๔๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒ ๔๔๕๒๒๒

ผู้ประสานงานโครงการวิจัย ดร.สมพงษ์ เกษานุช โทร. ๐๙๔๒๘๗๗๑๑๗

ที่ อว ๘๐๑๙/ ว ๐๑๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลคำยบหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายกองค์การบริหารส่วนตำบล.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ผ่านระบบออนไลน์) จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ผ่านสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย” มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างตัวแบบโมเดลการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) เป็นผู้นำชุมชนในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดหนองคาย จำนวน ๒ อำเภอ ๑๓ ตำบล ๑๖๑ ชุมชน

ดังนั้น เพื่อให้การวิจัยดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ และได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยทางมหาวิทยาลัย จึงขอความอนุเคราะห์มายังท่านได้ประสานสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) ในเขตพื้นที่ตำบลของท่าน ช่วยตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ผ่านระบบออนไลน์) โดยสแกนคิวอาร์โค้ดหรือผ่านลิงค์ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ ทั้งนี้ขอความกรุณาดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคายต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระมหาประยัต ปญญาวิโร, ดร.)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

มจร. วิทยาเขตหนองคาย

โทร ๐๔๒ ๔๔๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒ ๔๔๕๒๒๒

ผู้ประสานงานโครงการวิจัย ดร.สมพงษ์ เกษานุช โทร. ๐๙๔๒๘๗๗๑๑๗

ข้อมูลหน่วยงานขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ลำดับที่	หัวหน้าส่วนงาน
1	นายอำเภอสระใคร
2	นายอำเภอเมืองหนองคาย
3	นายกเทศมนตรีเมืองหนองคาย
4	นายกเทศมนตรีตำบลโพธิ์ชัย
5	นายกเทศมนตรีตำบลเวียงคุก
6	นายกเทศมนตรีตำบลหาดคำ
7	นายกเทศมนตรีตำบลบ้านเดื่อ
8	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหินโงม
9	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลค้ายบกวาน
10	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสว่าง
11	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุบังพวน
12	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกอมเกาะ
13	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสีกาย
14	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสระใคร

ที่ อว ๘๐๑๙/ว ๐๐๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ผ่านสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย” โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างตัวแบบโมเดลการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้วยการวิเคราะห์สภาพความต้องการ และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้พิจารณาเห็นว่าหน่วยงานของท่านมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพชุมชนในมิติที่เกี่ยวกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จึงขอเรียนเชิญท่าน หรือฝ่ายงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการสนทนากลุ่ม ได้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันอังคาร ที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๖.๐๐ น. ณ ห้องประชุมรวม อาคารบริหาร (อาคารหลังใหม่) ชั้น ๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระมหาประยัต ปณฺญาวโร, ดร.)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

มจร. วิทยาเขตหนองคาย

โทร ๐๔๒ ๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒ ๔๙๕๒๒๒

ผู้ประสานงานโครงการวิจัย ดร.สมพงษ์ เกษานุช โทร. ๐๙๔๒๘๗๗๑๑๗

ที่ อว ๘๐๑๙/ว ๐๐๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ผ่านสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย” โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างตัวแบบโมเดลการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้วยการวิเคราะห์สภาพความต้องการ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้พิจารณาเห็นว่าท่านมีความรู้ความสามารถ และมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพชุมชนในพื้นที่การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันอังคาร ที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๖.๐๐ น. ณ ห้องประชุมอาคารบริหาร (อาคารหลังใหม่) ชั้น ๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระมหาประยัด ปญญาโว, ดร.)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

มจร. วิทยาเขตหนองคาย

โทร ๐๔๒ ๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒ ๔๙๕๒๒๒

ผู้ประสานงานโครงการวิจัย ดร.สมพงษ์ เกษานุช โทร. ๐๙๔๒๘๗๗๑๑๗

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักวิชาการ มจร. วิทยาเขตหนองคาย โทรศัพท์ ๐-๔๒๔๙-๕๒๕๐ , ๐๘-๕๔๕๙-๗๒๓๐

ที่ ศธ. ๖๑๒๐.๑ / ๒๒

วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เจริญพร ดร.กันทิลา น้อยเจริญ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ มจร.วิทยาเขตหนองคาย

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ผ่านสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย” โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างตัวแบบโมเดลการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้วยการวิเคราะห์สภาพความต้องการ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

ดังนั้น คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าท่านมีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันอังคาร ที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๖.๐๐ น. ณ ห้องประชุมอาคารบริหาร (อาคารหลังใหม่) ชั้น ๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ตำบลคำบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป รายละเอียดดังสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระมหาประหยัด ปัญญาวิโร, ดร.)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

มจร. วิทยาเขตหนองคาย

โทรศัพท์ ๐๔๒ ๔๔๕๓๓๓ โทรสาร. ๐๔๒ ๔๔๕๒๒๒

ผู้ประสานงานโครงการวิจัย

ดร.สมพงษ์ เกษานุช โทร ๐๙๔ ๒๘๗๗๑๑๗

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักวิชาการ มจร. วิทยาเขตหนองคาย โทรศัพท์ ๐-๔๒๔๙-๕๒๕๐ , ๐๘-๕๕๕๙-๗๒๓๐

ที่ ศธ. ๖๑๒๐.๑ / ๒๒

วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เจริญพร ดร.ทองคำ ดวงจันทร์เพ็ชร ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตหนองคาย

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ผ่านสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย” โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างตัวแบบโมเดลการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ด้วยการวิเคราะห์สภาพความต้องการ และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย

ดังนั้น คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าท่านมีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ดำเนินรายการ (Moderator) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันอังคารที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๖.๐๐ น. ณ ห้องประชุมอาคารบริหาร (อาคารหลังใหม่) ชั้น ๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ตำบลคำบงหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระมหาประยัด ปญาวโร, ดร.)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

มจร. วิทยาเขตหนองคาย

โทรศัพท์ ๐๔๒ ๔๔๕๓๓๓ โทรสาร. ๐๔๒ ๔๔๕๒๒๒

ผู้ประสานงานโครงการวิจัย

ดร.สมพงษ์ เกษานุช โทร ๐๙๔ ๒๘๗๗๑๑๗

รายนามผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
เพื่อสร้างโมเดลการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเกษตรธุรกิจพิเศษ
ในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย
ณ ห้องประชุมอาคารบริหาร (อาคารหลังใหม่) ชั้น ๑
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
วันพฤหัสบดี ที่ ๒ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

ประธานการสนทนากลุ่ม

๑. พระศรีญาณวงศ์, ดร. รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย, รองเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย

ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ

๑. พัฒนาการจังหวัดหนองคาย /สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย
๒. ผู้อำนวยการกลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด /สำนักงานจังหวัดหนองคาย
๓. อุตสาหกรรมจังหวัดหนองคาย /สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดหนองคาย
๔. แรงงานจังหวัดหนองคาย /สำนักงานแรงงานจังหวัดหนองคาย
๕. พาณิชย์จังหวัดหนองคาย /สำนักงานพาณิชย์จังหวัดหนองคาย
๖. เกษตรจังหวัดหนองคาย /สำนักงานเกษตรจังหวัดหนองคาย
๗. ประธานหอการค้าจังหวัดหนองคาย /หอการค้าจังหวัดหนองคาย
๘. นายกเทศมนตรีตำบลหนองสองห้อง /ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๙. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสระใคร /ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๑๐. กำนันตำบลพระธาตุบังพวน /ผู้แทนภาคประชาชน
๑๑. กำนันตำบลสระใคร /ผู้แทนภาคประชาชน
๑๒. ดร.ภณทิลา น้อยเจริญ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ มจร.วิทยาเขตหนองคาย /ผู้แทนนักวิชาการด้านการพัฒนาชุมชน
๑๓. ดร.ภูษิต ปุณัณรมย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ มจร.วิทยาเขตขอนแก่น /ผู้แทนนักวิชาการด้านการพัฒนาชุมชน

ผู้ดำเนินรายการ (Moderator)

๑. ดร.ทองคำ ดวงจันทร์ ผู้ดำเนินการสำนักงานวิทยาเขตหนองคาย

คณะผู้วิจัย

๑. พระมหาสมเด็จ มหาสมิทธิ (อัสสาร), ผศ., ดร.	หัวหน้าโครงการวิจัย
๒. ดร.สมพงษ์ เกษานุช	ผู้ร่วมวิจัย
๓. ผศ.ดร.คิต วรณดี	ผู้ร่วมวิจัย
๔. ดร.เกษภา ผาทอง	ผู้ร่วมวิจัย
๕. นางสาวชินนภา หนั่นแดง	ผู้ร่วมวิจัย

ภาคผนวก ค
ภาพกิจกรรมการเก็บข้อมูลวิจัย

ประวัติคณะผู้วิจัย

ประวัติคณะผู้วิจัย

๑. ดร.สมพงษ์ เกษานุช

ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

สังกัด/หน่วยงาน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ที่อยู่: ๔๘ หมู่ ๑๓ ตำบลหาดคำ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๔๓๐๐๐

โทรศัพท์มือถือ : ๐๙-๔๒๘๗๗๑๑๗

E-mail : sompongek@gmail.com

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๕๓	สำเร็จการศึกษาปริญญารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
พ.ศ. ๒๕๕๗	สำเร็จการศึกษาปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์
จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๕๘	สำเร็จการศึกษาปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. ๒๕๖๑	สำเร็จการศึกษาปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
จากมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ประวัติคณะผู้วิจัย

๑. พระมหาสมเด็จ อุตสาร, ผศ.,ดร.

ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต

สังกัด/หน่วยงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ที่อยู่: ๑๐๘๓ หมู่ ๔ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๔๓๐๐๐

โทรศัพท์มือถือ : ๐๘-๕๔๕๑๑๕๗๐

E-mail : Somdet.att@mcu.ac.th

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. ๒๕๔๐ สำเร็จการศึกษาปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. ๒๕๔๒ สำเร็จการศึกษา Master of Arts (Public Administration)
จาก Madras Christian College, India
- พ.ศ. ๒๕๔๘ สำเร็จการศึกษาปริญญารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- พ.ศ. ๒๕๖๐ สำเร็จการศึกษาปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. ดร.สมพงษ์ เกษานุช

ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

สังกัด/หน่วยงาน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ที่อยู่: ๔๘ หมู่ ๑๓ ตำบลหาดคำ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๔๓๐๐๐

โทรศัพท์มือถือ : ๐๙-๔๒๘๗๗๑๑๗

E-mail: sompongek@gmail.com

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. ๒๕๕๓ สำเร็จการศึกษาปริญญารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- พ.ศ. ๒๕๕๗ สำเร็จการศึกษาปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์
จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. ๒๕๕๘ สำเร็จการศึกษาปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง
- พ.ศ. ๒๕๖๑ สำเร็จการศึกษาปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม